

3.02.14
ป.554ก

8, 3

การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

ปริญญานิพนธ์

ของ

ปาริชาติ โชคพิพัฒน์

15 ต.ค. 2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

พฤษภาคม 2538

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

B. 16057

การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

บทคัดย่อ
ของ
ปาริชาติ โชคพิพัฒน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
พฤษภาคม 2538

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 90 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 30 คน ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 30 คนฝึกตามโครงการ และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ฝึกตามคู่มือครู ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group-Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า

1. ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบพหุคูณของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า การฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามโครงการ การฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามคู่มือครู และการฝึกตามโครงการกับการฝึกตามคู่มือครูทำให้ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบพหุคูณของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า การฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามโครงการ และการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามคู่มือครู ทำให้ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการฝึกตามโครงการกับการฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

A COMPARISON OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS' SOCIAL SKILLS THROUGH
THE PRACTICE USING SOCIAL-SKILL ACTIVITY SETS, STUDENTS
PROPOSED PROJECTS AND THE TEACHER'S MANUAL

AN ABSTRACT
BY
PARICHAT CHOKPIPAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University
November 1995

The purpose of this comparison in social skills of Mathayom Suksa I students through social-skill activity sets, proposed projects and the method in the teacher's manual.

The sample were Mathayom Suksa I students in Bankhaohinson (Pattanakanpaktawanok) Phanomsarakam Chachoengsao during the first semester of the 1995 academic year. Thirty students, randomly selected as an experiment group I, were practice by social-skill activity sets. Thirty students in the experimental group II practice through proposal projects, where as thirty students in the control group were practice by method in the teacher's manual. It took each group 16 period which lasted 50 minutes each. The research was design to be a Randomized control group-posttest design and ANOVA was applied for statistical analysis.

The results of this study were :

1. The social skills that the group working ability was found that the students in the three groups were significantly different at the .05 level. The Scheffe's method of multiple comparison showed that social-skill activity sets and proposed projects, Social skill activity sets and method in the teacher's manual and Proposed projects and method in the teacher's manual were significantly different at the .05 level.

2. The social skills that were reasonable aspect was found that the students in the three groups were significantly different at the .05 level. The Scheffe's method of multiple comparison showed that social-skill activity sets and proposed projects, Social skill activity sets and method in the teacher's manual were significantly different at the .05 level. But Proposed projects and method in the teacher's manual were not significantly different.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... จ.ก.ม. - ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัสชวลลดี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์.ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

คณะกรรมการสอบ

..... จ.ก.ม. - ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัสชวลลดี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์.ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. ชุตินา วัฒนศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. ศิริญา พูลสุวรรณ)

วันที่ 20 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563.....

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรูเนตร อัสสวัสดี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ ชิตพงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนศิริ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และข้อคิดเห็น รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการ และคณาจารย์ในโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาค ตะวันออก) ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ เป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนและเป็นที่กำลังใจแก่ผู้วิจัย รวมทั้งน้อง ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแด่บิดา-มารดา ครู-อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ปาริชาติ ไชคพิพัฒน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานกลุ่ม	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล	47
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ	55
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียนและชุมชนสังคมศึกษา	67
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	82
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	83
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	83
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	83
การดำเนินการทดลอง	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	90
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	93
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	93
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	94

บทที่	หน้า
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	100
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	100
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	100
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	100
การวิเคราะห์ข้อมูล	102
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	102
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	103
ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก ..	121
ประวัติย่อของผู้วิจัย	335

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ...	51
2	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับกิจกรรมนักเรียน	71
3	แบบแผนการวิจัย	89
4	ค่าสถิติพื้นฐานของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของกลุ่มที่ ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู	94
5	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และ การฝึกตามคู่มือครู	95
6	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคมด้าน ความสามารถในการทำงานกลุ่มเป็นรายคู่ ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึก ทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู	96
7	ค่าสถิติพื้นฐานของทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรม ฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู	97
8	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลระหว่างกลุ่มที่ ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือ ครู	98
9	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคม ด้านความมีเหตุผลเป็นรายคู่ ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู	99

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบการเขียนโครงการ	58
2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการฝึกตามโครงการ	63
3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือครู	80

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาประเทศบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิผลเพื่อพัฒนาสังคมและพัฒนาโลก (โกวิท ประวาลพุกษ์, 2534 : 1) การศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ก็คือ การพัฒนาคุณภาพของสมาชิกในสังคมให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แต่การที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ได้แก่ การรู้จักตัวเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งตนมีส่วนร่วมอยู่ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2518 : 21) มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ไม่ยึดถือตนเองหรือบุคคลเป็นใหญ่ รู้จักไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักกาลเทศะ (กรมการฝึกหัดครู, 2525 : 282-303)

จากปัญหาที่พบในสังคมไทยที่มีลักษณะไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร เพราะคนไทยมีพฤติกรรมหลายอย่างไม่เป็นแบบแผนทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เช่นการวิจัยของไพศาล ไกรสิทธิ์ (2524 : 200) เรื่อง วัฒนธรรมในการทำงานของคนไทย พบว่า คนไทยมีพฤติกรรม ดังนี้ ไม่มีการวางแผนในการทำงาน มีสมรรถภาพในการทำงานคนเดียว ไม่มีวินัยในการทำงาน ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อันเป็นลักษณะปัจเจกนิยมของคนไทย คือนิยมความเป็นตัวของตัวเอง ชอบทำอะไรตามสบาย ไม่เน้นความเป็นกลุ่มในการทำงาน และจากการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมในการทำงานและประกอบอาชีพของคนไทยโดยคณะกรรมการเฉพาะกิจ (รายงานการวิเคราะห์ปัญหาการทำงานและการประกอบอาชีพ, 2526 : 22-55) พบว่า คนไทยหลายอาชีพมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสังคม คือเกษตรกรไทยไม่ชอบทำงานเป็นกลุ่มถาวร ผู้มีอาชีพใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมักต้องรวมตัวกันโดยยึดบุคคลมากกว่าหลักการขาดการกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติงาน ข้าราชการทำงานเป็นกลุ่มไม่เป็นมักจะเกียจคร้านและเกิดความขัดแย้ง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของคนไทยส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล (ทวีป อภิสิทธิ์, 2532 : 2) ทั้งนี้ เพราะยังไม่มี

การพัฒนาการทำงานกลุ่มให้ดีกว่าที่ควร เนื่องจากการขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน ขาดทักษะความสามารถในการทำงานอย่างมีแบบแผนและขั้นตอน การที่จะพัฒนาให้บุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่สังคมต้องการนั้นต้องเข้าใจความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ก่อนว่าต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่สามารถทำงานสำเร็จได้โดยคน ๆ เดียว การทำงานกลุ่มจึงเป็นการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ในการทำงานกลุ่มสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีการยาทในการเข้าสังคม เคารพต่อระเบียบวินัย ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือทักษะทางสังคมนั่นเอง (วารี ธีรจิตร. 2530 : 88)

ในการที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมนั้นการแสดงความคิดเห็น การใช้เหตุผลเพื่อชี้แจงหรือแก้ปัญหต่าง ๆ ที่พบเห็นนับเป็นสิ่งสำคัญมาก การมีเหตุผลที่ดีเป็นคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เหตุผลเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลค้นพบความจริง ช่วยให้บุคคลไม่หลงมกมายในสิ่งที่ผิด หรือเชื่อโดยปราศจากการพิจารณาไตร่ตรอง (พุทธทาสภิกขุ. 2517 : 41) ผู้ที่รู้จักคิดหรือคิดเป็นจะสามารถแก้ปัญหต่าง ๆ มีโอกาสช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการคือ เป็นผู้ที่มีการคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินชีวิตทั้งส่วนตัว ครอบครัว สังคม ประเทศชาติให้มีความเจริญยิ่งขึ้น (พนิดา สิ้นสุวรรณ. 2527 : 3) การฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอจะเป็นการสร้างบุคคลให้มีเหตุผลได้ (สิริวรรณ ศรีพหล. 2520 : 51)

การจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมจึงควรจัดในรูปแบบที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความรับผิดชอบ มีเหตุผล และควรสร้างความรู้สึที่ดีในการทำงาน (เกษม ศิริสัมพันธ์. 2530 : 13) และตามหลักการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมนั้นถือว่ากระบวนการจัดการศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้มุ่งหวังให้ได้ฝึกปฏิบัติจริงตั้งแต่เด็กโดยไม่ต้องรอให้เป็นผู้ใหญ่เสียก่อน (ธเนศ ขำเกิด. 2535 : 13-15) ในการที่จะพัฒนารสังคมให้ดีขึ้นต้องอาศัยประชากรที่มีลักษณะสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ รู้จักเข้าใจตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีระเบียบระบบในการค้นหาวิธีการปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย และสามารถใช้ในการปรับเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติได้ทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในสังคม (โกวิท ประวาลพุกษ์. 2534 : 14) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักใช้เวลา

ให้เป็นประโยชน์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ โดยกิจกรรมที่จัดนั้นออกมาในรูปแบบของชุมนุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมนุมทางวิชาการ หรือชุมนุมนันทนาการ ซึ่งผู้เรียนทุกคนต้องเลือกเข้าร่วมชุมนุมใดชุมนุมหนึ่งโดยใช้เวลาอย่างน้อย 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน มีการประเมินผลผ่านหรือไม่ผ่าน และมีผลต่อการจบหลักสูตรของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมด และจะต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่โรงเรียนกำหนด (กรมวิชาการ, 2535 : 4) ชุมนุมสังคมศึกษาเป็นชุมนุมหนึ่งที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้พร้อมทั้งฝึกทักษะทางสังคมควบคู่ไปด้วย ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เพราะชุดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ดำเนินงานตามแผน และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะดำเนินงานด้วยตัวของผู้เรียนเอง ทำให้มีทักษะในการแสวงหาพิจารณาข้อมูล ฝึกความรับผิดชอบ นักเรียนได้รับความรู้แนวเดียวกัน มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง ได้เรียนรู้โดยการกระทำที่นอกเหนือไปจากสภาพการณ์ในชั้นเรียนปกติที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวางและเป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา (วาสนา ขาวหา, 2525 : 139-140) และยังสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

จากความสำคัญของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมีเหตุผล คุณค่าของชุดกิจกรรม และหลักการที่ดีของโครงการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และการฝึกตามโครงการเพื่อปรับพฤติกรรมการขาดทักษะทางสังคม ทั้งสองด้านดังกล่าวของนักเรียน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการและการฝึกตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้คงเป็นแนวทางสำหรับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาในการนำเอาชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และการฝึกตามโครงการไปใช้ในกิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา เพื่อฝึก

ให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคมที่ดีขึ้นและยังช่วยส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 90 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มเดียวกับประชากร จับฉลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวนนักเรียน 30 คน ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวนนักเรียน 30 คน ฝึกตามโครงการ

2.3 กลุ่มควบคุม จำนวนนักเรียน 30 คน ฝึกตามคู่มือครู

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองนี้กระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ใช้เวลาในการทดลองในคาบกิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา และคาบอิสระ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 16 คาบ

4. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การฝึกทักษะทางสังคม 3 แบบ คือ

4.1.1 โดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

4.1.2 โดยการฝึกตามโครงการ

4.1.3 โดยการเรียนรู้ตามคู่มือครู

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะทางสังคม 2 ด้าน คือ

4.2.1 ความสามารถในการทำงานกลุ่ม

4.2.2 ความมีเหตุผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกัน โดยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการยอมรับ

ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รับผิดชอบของต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทักษะทางสังคมเฉพาะด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมีเหตุผล

1.1 ความสามารถในการทำงานกลุ่ม หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน โดยทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคม ดำเนินงานไปตามข้อตกลงที่กลุ่มได้กำหนดขึ้น และเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ มีขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย หมายถึง การหาแนวทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายในการทำงานชัดเจน และกำหนดระเบียบในการทำงานร่วมกัน

1.1.2 การวางแผนการทำงาน หมายถึง การคิดหรือตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร มีการแบ่งงานให้แก่สมาชิกตามความถนัดและความสามารถอย่างทั่วถึง

1.1.3 การปฏิบัติตามแผนงาน หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อยโดยวิธีที่เหมาะสม

1.1.4 การประเมินผล หมายถึง การเสนอผลงานของกลุ่มโดยต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ประเมินวิธีการทำงาน บทบาทของสมาชิก และเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานของกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ประเมินความสามารถในการทำงานกลุ่มจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่มของทิตนา แชมมณี (2528 : 380-389) โดยศึกษาแนวทางจากเสรี โอภาส (2532 : 133-151) และจากสุนันท์ กิตตินรนนท์ (2536 : 79-87)

1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการชี้แจงให้เหตุผลในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ เหตุผลดังกล่าวต้องสมเหตุสมผล หรือถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง เป็นเหตุผลที่มีลักษณะการคิดในขั้นนามธรรม ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2525 : 282-303) ได้เสนอขอบข่ายของพฤติกรรมความมีเหตุผลไว้ดังนี้

1.2.1 ไม่ลุ่มหลงเพราะความเชื่อถืออย่างงมงาย อวิชชา

1.2.2 ไม่ยึดถือตนเองหรือบุคคลเป็นใหญ่ หรือการกระทำที่งมงาย

1.2.3 ไม่สรุปเอาอย่างง่าย ๆ โดยไม่ใช้เหตุผลอย่างรอบคอบ

1.2.4 ใช้วิธีแห่งประชาธิปไตย ประกอบด้วย การยอมรับ การคิดพิจารณา การใช้

วิธีการแห่งปัญญา

- 1.2.5 ไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้วจึงตัดสินใจ
- 1.2.6 รู้จักควบคุมอารมณ์ คือมีสติ ยับยั้งชั่งใจ
- 1.2.7 รู้จักชมความโลภ ความโกรธ ความหลงผิด
- 1.2.8 การหนีออกจากความเคยชินที่ผิด ๆ
- 1.2.9 รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาละ รู้จักเทศะ
- 1.2.10 ไม่เป็นคนหูเบาเชื่อง่าย

ความมีเหตุผลวัดได้การตอบแบบทดสอบการคิดอย่างมีเหตุผลที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดตามทฤษฎีของการพัฒนาจริยธรรมของเพียเจต์ และทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก โดยศึกษาแนวทางจากแบบทดสอบของชาลี อุเจริญ (2534 : 118-125) และของมลิวัลย์ บำรุงการ (2531 : 53-55)

2. กิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม หมายถึง การนำนวัตกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม หมายถึง การนำนวัตกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามที่กิจกรรมกำหนดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ (พิศนา แคมมณี, 2534 : 10-12)

- 3.1 ชื่อกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุว่าชุดกิจกรรมนั้นชื่อว่าอะไร
- 3.2 เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุเวลาในการเรียนชุดกิจกรรมนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาชุดละ 100 นาที
- 3.3 คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
- 3.4 จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุเป้าหมายที่จะให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมชุดนั้นจบลงแล้ว
- 3.5 ความคิดรวบยอด เป็นส่วนที่ระบุสาระสำคัญที่ได้จากการทำชุดกิจกรรมนั้น
- 3.6 เนื้อหาสาระ เป็นส่วนที่เสนอความรู้ให้ผู้เรียนทราบ
- 3.7 สื่อ เป็นส่วนที่ระบุว่า ในชุดกิจกรรมนั้นมีวัสดุ อุปกรณ์อะไรบ้าง (ส่วนนี้ครูเป็นผู้เตรียมให้นักเรียน)

3.8 กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เป็นส่วนที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติและบันทึกผลการดำเนินกิจกรรม

3.9 การประเมินผล เป็นส่วนที่ระบุให้นักเรียนประเมินความรู้ความสามารถและพฤติกรรมของตน จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม

4. ก่อร่างด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการฝึกทักษะทางสังคม โดยมีขั้นตอนการฝึกดังนี้

4.1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่ครูแจกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาดูสถานการณ์ และศึกษาหาความรู้ในชุดกิจกรรม

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรมเป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

4.3 ขั้นอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เรียนอภิปรายสรุป หลังจากปฏิบัติกิจกรรม และเตรียมเสนอผลหน้าชั้นเรียน

4.4 ขั้นวัดและประเมินผล ได้จากการอภิปราย การตอบคำถามประจำชุดกิจกรรม เพื่อดูว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่

5. การฝึกตามโครงการ หมายถึง การสอนที่ครูมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สนใจและเป็นผู้วางแผนโครงการเพื่อทำกิจกรรมเอง โดยครูเป็นที่ปรึกษา มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นนำเสนอ (Presenting) เป็นขั้นที่ครูจัดเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดปัญหา หรือความต้องการที่จะวางแผนโครงการเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหานี้

5.2 ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย (Purposing) เป็นขั้นที่นักเรียนเลือกปัญหา และตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่าจะทำการศึกษาในเรื่องใด เพื่ออะไร โดยทำงานเป็นกลุ่ม มีการเลือกประธาน รองประธาน กรรมการและเลขานุการ

5.3 ขั้นวางแผน (Planning) เป็นขั้นที่นักเรียนจะเลือกใช้วิธีการอย่างไรจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งประกอบด้วยชื่อโครงการ หลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ที่ปรึกษา สถานที่ที่ปฏิบัติโครงการ วัน เวลา งบประมาณ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.4 ขั้นดำเนินการ (Executing) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนทำตามโครงการที่วางไว้ของแต่ละกลุ่ม

5.5 ขั้นประเมินผล (Evaluating) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินผลว่า โครงการนี้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ และได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

6. การสอนตามคู่มือครู หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามกิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษาของกรมวิชาการ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อเสริมความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ และเพื่อเสริมการพัฒนาศักยภาพ ลักษณะนิสัยให้มีความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

6.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน คือ การที่ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนโดยใช้สื่อวัสดุและวิธีการต่าง ๆ เช่น สนิทสนทนา ชักถาม รูปภาพ อ่านบทความ

6.2 ขั้นดำเนินการสอน คือ การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่วางไว้ กิจกรรมที่ใช้ได้แก่ การบรรยาย ชักถาม อภิปราย อธิบาย สาธิต และการจัดปฎิบัติ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้น ครูและนักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม

6.3 ขั้นสรุป คือการที่ครูกับนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และความคิดรวบยอดที่วางไว้

6.4 ขั้นประเมินผล คือ ขั้นที่ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การจัดปฎิบัติ การค้นคว้าและรายงาน

7. กิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนเป็นกลุ่มตามความสนใจและความถนัด โดยมีความประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา เพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.2 จิตวิทยาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.3 โครงสร้างของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.4 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.5 คุณค่าและประโยชน์ของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.6 ข้อจำกัดของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของทักษะทางสังคม
 - 2.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม
 - 2.3 การพัฒนาทักษะทางสังคม
 - 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานกลุ่ม
 - 3.1 ความสำคัญและความหมายของความสามารถในการทำงานกลุ่ม
 - 3.2 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม
 - 3.3 จุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่ม
 - 3.4 องค์ประกอบของการทำงานเป็นกลุ่ม
 - 3.5 ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.6 ขั้นตอนการทำงานกลุ่ม
 - 3.7 คุณค่าและประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม
 - 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานกลุ่ม

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล
 - 4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 4.2 ขั้นตอนพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ตามทฤษฎีของเพียเจต์
 - 4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก
 - 4.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล
 5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ
 - 5.1 ความหมายของการสอนแบบโครงการ
 - 5.2 รูปแบบของโครงการ
 - 5.3 ประเภทของโครงการ
 - 5.4 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบโครงการ
 - 5.5 ขั้นตอนการสอนแบบโครงการ
 - 5.6 คุณค่าของการสอนแบบโครงการ
 - 5.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ
 6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียนและชุมนุมสังคมศึกษา
 - 6.1 ความหมายของกิจกรรมนักเรียน
 - 6.2 ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน
 - 6.3 ประเภทของกิจกรรมนักเรียน
 - 6.4 ประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียน
 - 6.5 ผลเสียของกิจกรรมนักเรียน
 - 6.6 กิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา
 - 6.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียนและชุมนุมสังคมศึกษา
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม
 - 1.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้การสอนและชุดกิจกรรมไว้หลาย
 ทรรศนะด้วยกัน ดังนี้

วาสนา ชาวหา (2525 : 32) ได้กล่าวถึงชุดการเรียนรู้การสอนว่าหมายถึง การวางแผนการเรียนรู้การสอน โดยใช้สื่อต่าง ๆ ร่วมกัน (Multi Media Approach) หรือ หมายถึง การใช้

สื่อประสม (Multi Media) เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และเป็นไปตาม จุดมุ่งหมายที่วางไว้

ทิตินา แชมมณี (2534 : 8) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมหมายถึงการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยการบูรณาการกิจกรรมให้เข้ากับเนื้อหาในหลักสูตร โดยยึดหลักให้สนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ชุดกิจกรรมจะมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมที่ ชัดเจนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวคิดที่วางไว้ ลักษณะของชุดกิจกรรมจะเปิดเสรีในตัวเอง นักเรียนสามารถนำไปฝึกได้ด้วยตนเองโดยไม่ขึ้นต่อกันและกัน

วีระ ไทยพานิช (2529 : 134) กล่าวว่า ชุดการเรียนมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ชุด การสอน (Instructional Package) ชุดการเรียนเปิดเสรี (Self-Instruction Package) ชุดการสอน รายบุคคล (Individualized Learning Package) ซึ่งเป็นชุดของสื่อประสม (Multi Media) ที่จัดขึ้น สำหรับหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อ เนื้อหา และอุปกรณ์ของแต่ละหน่วยได้จัดไว้เป็นชุด หรือกล่อง หรือ ของ ชุดการเรียนอาจมีรูปแบบ (Formats) ที่แตกต่างกันออกไป ส่วนมากจะประกอบด้วย คำชี้แจง หัวข้อจุดมุ่งหมาย การประเมินผลเบื้องต้น การกำหนดกิจกรรม และการประเมินผลขั้นสุดท้าย จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียน ของตนเอง

แคปเฟอร์ และแคปเฟอร์ (บรรจวลักษณ์ แจ่มพุ่ม. 2533 : 19; อ้างอิงมาจาก Kapfer and Kapfer. 1972 : 3-10) ให้ความหมายว่า ชุดการเรียนเป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างครู และนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุพฤติกรรมที่ เป็นผลของการเรียนรู้ และเนื้อหาที่นำมาสร้างชุดการเรียนนั้นได้มาจากขอบข่ายของความรู้ที่ หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาจะต้องตรง และชัดเจนที่จะสื่อความหมายให้ผู้เรียน ได้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียน

ฮุสตัน และคนอื่น ๆ (Houston and others. 1972 : 10-15) ให้ความหมายไว้สั้น ๆ ว่า ชุดการเรียนเป็นชุดของประสบการณ์ ที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากนิยามต่าง ๆ ของชุดการเรียนและชุดกิจกรรม สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง ชุดของการเรียนหรือการฝึกที่ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดและองค์ประกอบอื่นที่ก่อให้เกิด ความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง โดยที่ผู้สร้างได้รวบรวมและจัดอย่างเป็นระเบียบไว้ในกลุ่ม และ ชุดกิจกรรมนี้จะสร้างขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์หนึ่งวัตถุประสงค์ใด โดยมีชื่อเรียกตามการใช้งาน นั้น ๆ เช่น ถ้าสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์จะให้ครูใช้ประกอบการสอน โดยเปลี่ยน บทบาทของครูให้พุดน้อยลง นักเรียนร่วมกิจกรรมมากขึ้น ก็เรียกว่า “ชุดการสอนสำหรับครู

(Instructional Package)” แต่ถ้าให้ผู้เรียนเรียนจากชุดกิจกรรมนี้ โดยที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ระหว่างการประกอบกิจกรรม ในลักษณะนี้จะเรียกว่า “ชุดการเรียนรู้ (Learning Package)” หรือถ้าสร้างให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลจะเรียกว่า “ชุดการเรียนรู้สำหรับเอกภาพ (Individualized Learning Package)”

1.2 จิตวิทยาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

บลูม (วิชัย ดิสสระ. 2533 : 249-250 ; อ้างอิงมาจาก Bloom. 1976) กล่าวว่าไว้ว่าการสอนที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การให้แนวทาง (Cues) คือ คำอธิบายของครูที่ทำให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนว่าเมื่อเรียนเรื่องนั้น ๆ แล้วจะต้องมีความสามารถอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (Participation) กิจกรรมการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก
3. การเสริมแรง (Reinforcement) ทั้งการเสริมแรงภายนอกเช่น สิ่งของ คำชม หรือการเสริมแรงภายใน เช่น ความอยากรู้อยากเห็น
4. การให้ผลย้อนกลับ และการแก้ไขสิ่งบกพร่อง (Feedback and Correction) การแจ้งผลการสอบย่อยแต่ละหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองบกพร่องในเรื่องใด และครูต้องสอนซ่อมเสริมตรงไหน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 119) กล่าวถึงแนวคิดจิตทางวิทยาที่ใช้ในการสร้างนวัตกรรมว่า เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางลดบทบาทของครูลง มีสื่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อช่วยในการเรียนของนักเรียน

1.3 โครงสร้างของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล (2520 : 105-106) จำแนกส่วนประกอบของชุดการสอนไว้ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือ และแบบฝึกปฏิบัติสำหรับครูผู้ใช้ชุดการสอน และผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนรู้
2. คำสั่ง หรือการมอบงานเพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้นักเรียน
3. เนื้อหาสาระ อยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสมและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลซึ่งกำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. การประเมินผล เป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงานการค้นคว้า ฯลฯ และผลของการเรียนรู้ในรูปแบบของการสอบแบบต่าง ๆ

ส่วนประกอบทั้งหมดจะจัดอยู่ในกล่องหรือซองโดยจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการใช้

ประยัต จิระวรพงศ์ (2525 : 245-246) ได้กล่าวถึงพื้นฐานขององค์ประกอบของชุดการสอนจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. หัวเรื่อง จะประกอบด้วยชื่อเรื่อง เนื้อหา จุดประสงค์ ระยะเวลาและลักษณะเฉพาะของผู้เรียน
2. คู่มือ สำหรับให้ผู้ใช้ทั้งผู้สอน และผู้เรียนได้ทราบแนวทางปฏิบัติ และสิ่งจำเป็นต้องเตรียม
3. วัสดุประกอบการเรียน ได้แก่ สื่อชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ข้อมูลรวมทั้งแบบฝึกปฏิบัติ
4. กิจกรรม ได้แก่ แนวทางในการปฏิบัติหรือการกำหนดขั้นการเรียนการสอน
5. การประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้จากแบบทดสอบต่างๆ แบบฝึกหัด หรือการรายงาน เป็นต้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 186-189) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดการเรียนการสอนเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. หัวเรื่อง คือ การแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยแบ่งออกเป็นส่วยย่อยเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับให้ผู้ใช้ชุดการสอนศึกษาจากคู่มือให้เข้าใจเป็นครั้งแรก จะทำให้การใช้ชุดการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คู่มือจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอน สิ่งที่ครูจะต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของนักเรียนเสนอแนะว่านักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างไร การจัดชั้นเรียนและแผนการสอน

3. วัสดุประกอบการเรียน

4. บัตรงาน ซึ่งจะประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ชื่อบัตร (กลุ่มหัวเรื่อง) คำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างไรและกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการเรียน

5. กิจกรรมสำรอง ซึ่งจำเป็นสำหรับชุดการสอนแบบกลุ่ม หรือการเรียนแบบศูนย์การเรียน กิจกรรมนี้เตรียมไว้สำหรับนักเรียนบางคนนี้อาจทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่นจะได้มี

กิจกรรมอย่างอื่นทำ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กว้างและลึก ไม่เกิดความเบื่อหน่ายซึ่งอาจจะมีปัญหาทางวินัยในชั้นเรียนนั้น

6. ขนาดและรูปแบบของชุดการสอน ชุดการสอนที่ดีไม่ควรใหญ่ หรือเล็กเกินไป เพื่อความสะดวกในการใช้และความสวยงามในการเก็บรักษา ควรมีขนาดไม่เกิน 11 - 15 นิ้ว ส่วนความหนาของชุดการสอนแล้วแต่ลักษณะของวิชาและสื่อการเรียนที่ใช้ของแต่ละหน่วยวิชา

ทิตินา เขมมณี (2534 : 10 - 12) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วยหมายเลขกิจกรรม ชื่อของกิจกรรม และเนื้อหาของกิจกรรมนั้น

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น

4. แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหา หรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรจะได้รับกรย้ำและเน้นเป็นพิเศษ

5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง

6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุจำนวนเวลาโดยประมาณว่า กิจกรรมควรใช้เวลาเพียงใด

7. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน

8. ภาคผนวก ในส่วนนี้จะให้ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับครู รวมทั้งเฉลยแบบทดสอบ

ฮุสตัน (Houston. 1972 : 10-15) ได้ระบุว่า ชุดการสอนจะต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 คำชี้แจง (Prospectus) เป็นส่วนที่อธิบายความหมายสำคัญของบทเรียน ขอบข่ายของชุดการสอน ความรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนควรมีก่อนเรียน และขอบข่ายของกระบวนการทั้งหมด

ส่วนที่ 2 จุดมุ่งหมาย (Objectives) หมายถึง ข้อความที่แจ่มชัดซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรจะสามารถประสบความสำเร็จหลังจากเรียนแล้ว

ส่วนที่ 3 การประเมินผลเบื้องต้น (Pre-Assesment) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนอยู่ในระดับใด และเพื่อดูว่าผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายเพียงใด

ส่วนที่ 4 การกำหนดกิจกรรม (Enabling Activities) การกำหนดแนวทาง และวิธีการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย

ส่วนที่ 5 การประเมินผลขั้นสุดท้าย (Post-Assesment) เป็นข้อทดสอบเพื่อวัดความรู้ภายหลังจากที่เรียนไปแล้ว

จากโครงสร้างของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมตามโครงสร้าง ดังนี้

1. หัวเรื่อง ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด ระยะเวลาที่ใช้
2. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม จะประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรม และสิ่งที่จะต้องเตรียมก่อนการใช้ชุดกิจกรรม บทบาทของผู้ใช้ชุดกิจกรรม
3. สื่อประกอบการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้น
4. การประเมินผลเป็นกระบวนการเพื่อวัดว่าผู้ใช้ชุดกิจกรรมมีพฤติกรรม หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้นๆ

1.4 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 123) ได้แบ่งขั้นตอนในการผลิตชุดการสอนออกเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดหมวดหมู่ เนื้อหา และประสบการณ์
2. กำหนดหน่วยการสอนโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยที่ครูจะสามารถถ่ายทอดให้แก่แก่นักเรียนในแต่ละครั้ง
3. กำหนดหัวเรื่อง
4. กำหนดมโนทัศน์และหลักการ
5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง
6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
7. กำหนดแบบประเมินผล
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุ และอุปกรณ์
9. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน

10. ใช้ชุดการสอนนั้นโดยมีขั้นตอน คือ ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ชำนาญเข้าสู่บทเรียน ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นสรุปผลการสอนและทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ได้เปลี่ยนไป

วาสนา ชาวหา (2525 : 131) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสนองความคิดในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) โดยให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนที่มีอยู่ (Capacity) การเรียนการสอนที่จัดว่าเป็นโปรแกรมนั้นต้องอยู่ในลักษณะหรือสถานภาพ 4 ประการคือ

1. แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อย ๆ และเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก (Gradual Approximation) จัดความรู้หรือเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนไปทีละขั้นทีละตอน และแต่ละขั้นย่อย ๆ นั้นได้มีการลำดับสิ่งที่ยากไปหาสิ่งที่ง่ายขึ้นทีละน้อยอย่างต่อเนื่องกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการสอนอย่างกระฉับกระเฉง (Active Participation) โดยให้ผู้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง อาจจะในรูปของการซักถาม การทดสอบ การอภิปรายหรือวิธีการใดก็ตามที่อาศัยหลักการของจิตวิทยาในเรื่องการเสนอสิ่งเร้าเพื่อให้ผู้เรียนมีการตอบสนอง (S-R Theory) การเรียนการสอนในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ไม่เบื่อหน่ายต่อบทเรียน

3. ให้ผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเองอย่างทันทีทันใด (Immediate Feedback) ภายหลังที่นักเรียนได้ตอบสนองสิ่งเร้าแล้ว ควรแจ้งหรือเฉลยคำตอบที่ถูกต้องให้นักเรียนได้ทราบผลทันที จะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน และไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

4. ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนเป็นระยะ ๆ (Successful Experience) เนื่องจากการแบ่งขั้นการเรียนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้และแจ้งผลการตอบสนองของผู้เรียนอย่างฉับพลัน ทำให้ผู้เรียนได้รับความพอใจในความสำเร็จของตน เสมือนหนึ่งเป็นการให้รางวัล ซึ่งจัดว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่ง (Reinforcement) ทำให้ผู้เรียนอยากจะเรียนรู้ต่อไป

อีทเทอร์ (Heathers. 1977 : 344) ได้ให้ขั้นตอนสำหรับครูผู้สร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง คือ

1. ศึกษาหลักสูตร ตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษา แล้วจัดลำดับขั้นเนื้อหาให้ต่อเนื่องจากง่ายไปหายาก

2. ประเมินหาความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้วิธีสอน และสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

4. กำหนดรูปแบบของการเรียน

5. กำหนดหน้าที่ของผู้ประสานงานหรือจัดอำนวยความสะดวกในการเรียน

6. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าบรรลุเป้าประสงค์ในการเรียนหรือไม่ จากขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้การสอนดังกล่าว สรุปได้ว่าขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมนั้นควรจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการ โดยหาบุคลากรซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ มาช่วยให้การจัดทำชุดกิจกรรมสำเร็จได้ด้วยดี

2. ขั้นดำเนินการ ผู้สร้างชุดกิจกรรมจะเป็นผู้วางแผนโครงร่างของชุดกิจกรรม โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย เวลา เนื้อหา กิจกรรม สื่อ ประเมินผล แล้วลงมือผลิต เสร็จแล้วให้ผู้รู้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไข ทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์

3. ขั้นนำไปใช้ จะปฏิบัติเมื่อทำการปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมนั้นสมบูรณ์แล้ว

1.5 คุณค่าและประโยชน์ของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 174) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครู ลดบทบาทในการบอกของครู

2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะสื่อประสม (Multi Media) ที่ได้จัดไว้ในระบบเป็นการแปรเปลี่ยนกิจกรรมและช่วยรักษาระดับความสนใจของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองทำให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ พิจารณาข้อมูล และฝึกความรับผิดชอบ การตัดสินใจ

4. เป็นแหล่งความรู้ที่ทันสมัย และคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

5. ช่วยขจัดปัญหาการขาดครู เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง

6. ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ เพราะสามารถนำไปใช้ได้ทุกเวลา และไม่จำเป็นต้องใช้เฉพาะในโรงเรียน

อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา ธารีวรรณ (2523 : 161) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนการสอน ว่า ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างเต็มที่ ช่วยลดภาระของครู ครูสอนและวัดผลเด็กได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 121) ได้สรุปคุณค่าของชุดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อน และมีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี

2. ได้รับความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษาเพราะชุดการสอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

4. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่สามารถหยิบไปใช้ได้ทันที โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ค่อยมีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้า

5. ทำให้การเรียนของผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ของผู้สอนชุดการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตลอดไป ไม่ว่าผู้สอนจะมีสภาพหรือความขัดแย้งทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด

6. ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกของผู้สอน เนื่องจากชุดการสอนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แทนครู แม้ครูจะพูดหรือสอนไม่เก่ง ผู้เรียนก็สามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพจากชุดการสอนที่ได้ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพมาแล้ว

7. กรณีที่ครูขาด ครูคนอื่นก็สามารถสอนแทนได้ โดยใช้ชุดการสอน มีโซ่เข้าไปนั่งคุมชั้นและปล่อยให้ นักเรียนอยู่เฉย ๆ เพราะเนื้อหาอยู่ในชุดการสอนเรียบร้อยแล้ว ครูผู้สอนแทนไม่ต้องเตรียมตัวมาก

8. สำหรับชุดการสอนทางไกลและชุดการสอนรายบุคคลจะช่วยให้การศึกษามวลชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนได้เองที่บ้าน ไม่ต้องเสียเวลาและประหยัดค่าใช้จ่าย

นิพนธ์ ศุขปริดี (2525 : 76-77) ได้กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียนว่า

1. ให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ชุดการสอนสำหรับนักเรียนนั้นจะสร้างขึ้นให้นักเรียนใช้ นักเรียนจะทำตามคำแนะนำที่บอกไว้ในชุดการสอนนั้น ๆ ด้วยตนเอง ศึกษาและเรียนรู้ตลอดจนตอบคำถามด้วยตนเอง

2. สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง ชุดการสอนจะถูกสร้างขึ้นเป็นรายวิชาแต่ละวิชาถูกแบ่งย่อย ๆ ในแต่ละหน่วยสร้างชุดการสอนขึ้น 1 ชุด แต่ละชุดเรียงลำดับกันตั้งแต่ต้นไปหายากตามลำดับ ผู้เรียนจะเริ่มเรียนตั้งแต่ชุดแรกแล้วก็เรียนแต่ละชุดต่อกันไปเรื่อย ๆ จนจบบทเรียน ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนในแต่ละสาขาที่ตนชอบได้ตามความพอใจ จะเรียนอย่างใดก่อนและอย่างใดทีหลัง และจะให้เรียนก้าวหน้าไปเท่าใดก็ได้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละวิชาจะมีหน่วยการสอนเรียงลำดับ เมื่อจบแต่ละหน่วยแล้วมีโอกาสติดตามความต้องการและความสามารถของผู้เรียนนั้น

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถตามต้องการของตน

4. ผู้เรียนจะเรียนที่ไหนเมื่อไรก็ได้ตามความพอใจของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนเพียงใดก็ได้

วาสนา ชาวหา (2525 : 139-140) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของชุดการเรียนไว้ว่า

1. นักเรียนสามารถเรียนได้ตามลำพังเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล โดยไม่ต้องอาศัยครูผู้สอน และเป็นไปตามความสามารถของผู้เรียนในอัตราความเร็วของแต่ละคน โดยไม่ต้องกังวลว่าจะตามเพื่อนไม่ทัน หรือต้องเสียเวลาคอยเพื่อน

2. นักเรียนสามารถนำไปเรียนที่ใดก็ได้ตามความสะดวก

3. แก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้เป็นบางโอกาส อาจใช้ชุดการเรียนนี้กับนักเรียนเนื่องจากครูไม่เพียงพอ หรือมีความจำเป็นมาสอนไม่ได้

4. ฝึกนักเรียนให้เรียนรู้ด้วยการกระทำที่นอกเหนือไปจากสภาพการณ์ในชั้นเรียนปกติที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวาง และเป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) มากกว่าเนื้อหา

5. มีการวัดผลตนเองบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนรู้การกระทำของตนเองและสร้างแรงจูงใจ

6. ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง

7. เป็นการเรียนรู้ชนิด Active ไม่ใช่ Passive

8. ผู้เรียนจะเรียนที่ไหน เมื่อไรก็ได้ตามความพอใจของผู้เรียน

9. สามารถปรับปรุงการสื่อความหมายระหว่างนักเรียนและครู

กรินวาลด์ (เซาเวนี อะยะวงส์. 2524 : 32; อ้างอิงมาจาก Grinewald. 1975) ได้

กล่าวว่า

1. นักเรียนที่ใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะมีโอกาสศึกษาวัสดุประเภทต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในหัวข้อนั้นกว้างขวางขึ้น

2. นักเรียนเห็นคุณค่า ความเป็นจริงของวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียน และพยายามที่จะศึกษาพิจารณาผลการเรียนของตนเองว่ารู้อะไรบ้าง จะต้องศึกษาเพิ่มเติมอะไรอีก

3. สื่อต่าง ๆ และอุปกรณ์ที่แปลก ๆ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ

4. ชุดการเรียนมีการแนะนำให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จะต้องไปศึกษาเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด เป็นต้น

5. กิจกรรมใดที่ผู้เรียนทำได้สำเร็จบรรลุถึงวัตถุประสงค์แล้ว ย่อมก่อให้เกิดความพอใจแก่ผู้เรียน อันเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนอยากศึกษาหรือทำกิจกรรมต่อไป

ทิตินา แชมมณี (2534 : 7-9) กล่าวว่า คุณค่าของชุดกิจกรรม มีดังนี้

1. เป็นสื่อสำเร็จรูปที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมให้สัมพันธ์กัน สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มวิชา

2. สร้างขึ้นเพื่อสนองความแตกต่างของนักเรียน

3. แต่ละชุดเป็นอิสระต่อกัน ไม่จำเป็นต้องเรียนต่อเนื่อง ผู้สอนนำไปใช้เฉพาะบางชุดได้

4. มีการจัดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน

5. มีลักษณะยืดหยุ่นต่อการนำไปใช้ โดยใช้ได้กับนักเรียนทั้งกลุ่ม หรือรายบุคคลก็ได้

6. ลดบทบาทหน้าที่ของครูลง เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางแทน

7. ผู้เรียนสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง

จากคุณค่าของชุดการเรียนการสอนดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า คุณค่าของชุดกิจกรรมนั้นก็มีเช่นเดียวกัน กล่าวคือ

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความสามารถตามความต้องการของตน ช่วยให้ทุกคนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้นตามอัตราการเรียนรู้ของผู้นั้น

2. ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3. ช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี

4. ทำให้การเรียนรู้เป็นอิสระจากอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้สอน
 5. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้กับผู้สอน
 6. ได้รับความสนใจของผู้เรียน ไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน
 7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน
- จากคุณค่าของชุดกิจกรรมดังกล่าว ทิศนา แคมมณี (2534 : 11) ได้เสนอขั้นตอน

การฝึกทักษะทางสังคมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน
2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม เป็นการฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด
3. ขั้นอภิปรายและสรุป เป็นส่วนที่ให้อภิปราย และสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการทำกิจกรรม
4. ขั้นวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจจากการฝึกกิจกรรม

1.6 ข้อจำกัดของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

ข้อจำกัดของชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมที่เด่นชัดที่สุด คือ ปัญหาในการสร้าง เพราะชุดกิจกรรมที่ด้นนั้นควรให้ครูได้ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ซึ่งถ้าปฏิบัติดังนี้แล้วชุดกิจกรรมนั้นก็ จะครอบคลุมเนื้อหา และมีประสิทธิภาพดีกว่าการผลิตเพียงผู้เดียว แต่ในทำนองเดียวกันนี้ การที่ ครูหลาย ๆ ท่านมาช่วยกันผลิตนั้นก็ยังเป็นปัญหาอยู่ เพราะอาจมีเหตุขัดข้องบางประการ เช่น เวลา สถานที่ ฯลฯ ที่ทำให้ครูไม่ได้รับความสะดวกในการผลิตชุดกิจกรรม

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีน้อยมาก ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยภายในประเทศ หรือต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและชุดกิจกรรมเพื่อ ฝึกทักษะด้านอื่น ๆ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

จารุวรรณ ภัทรนาวิน (2532 : 83-87) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคม ในด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่ม สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้ชุดฝึกปฏิบัติการฝึกทักษะแล้วนักเรียน มีพัฒนาการทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่มสูงกว่าก่อน ฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุทัย หนูแดง (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการทดลองชุดการเรียนการสอนแบบ Minicourse สำหรับใช้ในชั้นเรียนการศึกษาคณะครูใหญ่ ตามหลักสูตรการศึกษาคณะครูใหญ่เบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 ผลการทดลองพบว่า ก่อนเรียนคะแนนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการเรียนนั้น นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนแบบ Minicourse มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสังเกตพบว่า ในชั้นเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนแบบ Minicourse มีบรรยากาศที่สนุกสนานเข้าใจ นักเรียนแสดงความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ซึ่งสรุปได้ว่าชุดการเรียนการสอนแบบ Minicourse ใช้ได้ผลดีในชั้นเรียนการศึกษาคณะครูใหญ่สมควรนำมาเผยแพร่และพัฒนาสำหรับใช้ในการเรียนการสอนต่อไป

งานวิจัยในต่างประเทศ

มีค (Meeks. 1972 : 4295-4296-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนกับวิธีสอนแบบธรรมดา ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนโดยใช้ชุดการเรียนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนด้วยวิธีธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้นผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในกลุ่มทดลองทุกคน โดยทำการสำรวจทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าทุกคนมีพัฒนาการทางเจตคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ชุดการเรียนจะดีกว่าการสอนแบบธรรมดา

แมคคอล์แมน (McColeman. 1975 : 109-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชุดการเรียนกับความชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษา การดำเนินการวิจัยได้แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง เรียนด้วยชุดการเรียน และกลุ่มควบคุม เรียนด้วยชุดการเรียน ประกอบการอภิปรายกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า ความชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1982 : 4795-A) ได้สร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับเตรียมประถมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในด้านเจตคติที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา และผู้สอนส่วนมากชอบชุดการเรียนที่เรียนด้วยตนเอง

จะเห็นว่าชุดการเรียนและชุดกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน การนำชุดกิจกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นการสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาที่ต้องการให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และให้เด็กเป็นศูนย์กลางแทนครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำชุดกิจกรรมมาใช้ฝึกทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

2.1 ความหมายและความสำคัญของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของทักษะในวิชาสังคมศึกษา มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายและกล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคม ดังนี้

ประนอม เดชชัย (2521 : 81) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง สะดวกสบาย สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามระเบียบกฎเกณฑ์

นาตยา ภัทรแสงไทย (2525 : 44) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานทั้งในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ช่วยเหลือการทำงานของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นผู้นำได้เมื่อจำเป็นและเป็นได้อย่างเหมาะสม

พินุลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526 : 56) ได้กล่าวถึงความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะทางกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skills) เช่น ความสามารถในการมีส่วนร่วมทำงานในกลุ่ม สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในการอภิปราย อันเป็นวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

วารี ถิระจิตร (2530 : 87-88) กล่าวถึง ความหมายของทักษะทางสังคมว่า หมายถึง การรู้จักอยู่ร่วมกันและทำงานด้วยกัน รู้จักการให้และรู้จักความรับผิดชอบ รู้จักผลัดเปลี่ยนเวร รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความสำนึกต่อสังคม อันได้แก่ การอยู่ร่วมกันในสังคมและความรู้สึกที่ดีต่อสังคม

จรรยา คุณมี (2520 : 110-112) ได้กล่าวถึงทักษะทางสังคมว่ามีความสำคัญต่อการส่งเสริมการร่วมมือ (Student Participation) ครูสังคมศึกษาจะต้องพยายามส่งเสริมให้นักเรียนเป็นฝ่ายปฏิบัติและลงมือกระทำ ต้องหาวิธีให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ เช่น การวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน การอภิปราย การทำงานกลุ่มอื่น ๆ กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เด็กได้ร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ที่สำคัญก็คือได้เรียนด้วยตนเองอย่างแท้จริง การให้เด็กร่วมมือหมายถึงให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือต่อต้านแนวความคิดเพื่อมาประเมินผลทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสำคัญต่าง ๆ และเพื่อพัฒนาทักษะและเจตคติที่เป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ

วีณา วโรตมะวิชญ (2530 : 165) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมสามารถที่จะมีผลโดยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งได้แก่การปฏิสัมพันธ์ทาง

สังคม ความสามารถในการทำงานกลุ่ม การแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้ง ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อมนุษย์มาก เพราะเหตุว่า จะมีผลต่อการที่คน ๆ หนึ่งติดต่อกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ทักษะทางสังคมจะทำให้มนุษย์มีความสุข ความมั่นคง เพราะถ้าชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไม่มีสุขแล้ว ชีวิตก็คงเต็มไปด้วยความขมขื่น ความอ้างว้างโดดเดี่ยว และความไม่ไว้วางใจ

จาโรลิเมค (Jarolimek. 1977 : 7) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมหมายถึงการอยู่ร่วมกัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ร่วมแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่นได้

แฟรนเคิล (Fraenkel. 1980 . 142) กล่าวถึง ความหมายของทักษะทางสังคมว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่ทำให้เรามีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นทักษะที่มีขอบเขตที่กว้างกว่า ทักษะทางวิชาการ จึงยากกว่าในการส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้เราเห็นความจริงและมีความรู้สึกว่าเป็นการยากที่เราจะเรียนทักษะทางสังคมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ แต่ทักษะทางสังคมจะเกิดขึ้นตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าทักษะทางสังคมเป็นความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับตัวได้ดีทั้งกับเพื่อนและคนแปลกหน้า รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้บุคคลแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งความสามารถเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม เป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ๆ ด้วย

2.3 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2514 : 32) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมว่า ประกอบด้วย การพูดจา การทำความเคารพ การรู้จักลำดับก่อนหลัง การเคารพสิทธิของผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ฯลฯ

ประนอม เดชชัย (2521 : 32) กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะทางสังคมว่า ประกอบด้วย ทักษะในการปฏิบัติตนในสังคม มารยาทในสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนึงในสังคม ความรอบรู้กฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย และความต้องการของสังคม

นาตยา ภัทรแสงไทย (2525 : 199) กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะทางสังคมว่าประกอบด้วย

1. การวางแผนร่วมกับผู้อื่น เช่น จะแบ่งงานกันทำในกลุ่มอย่างไร .
2. การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ เช่น ความพยายามของคณะกรรมการชุดหนึ่งที่จะศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือการทำงานกลุ่มย่อย
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม ด้วยการพัฒนาความเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคลอื่นที่เสนอความคิดเห็น และข้อมูลให้ผู้อื่นทราบ
4. การสนองตอบอย่างมีมารยาทต่อคำถามผู้อื่น ด้วยการเรียนรู้ที่จะรับฟังเมื่อผู้อื่นพูด
5. การเป็นผู้นำการอภิปราย ด้วยการเรียนรู้ว่า จะถามให้เหมาะสมได้อย่างไร เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีปฏิกิริยาต่อคำถามนั้น จะสนับสนุนให้สมาชิกได้พูดอย่างไร
6. การแสดงความรับผิดชอบ ด้วยการประมาณการณ์ว่า จะมีอะไรเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น และจะมีความรับผิดชอบต่อการกระทำเหล่านั้นอย่างไร
7. การช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสะดวกขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

ทาบา (Taba. 1967 : 10) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมว่า ทักษะทางสังคมเน้นในเรื่อง

1. การทำงานกลุ่ม
2. ความสามารถในการร่วมกันอภิปราย
3. ความสามารถในการพัฒนาความคิดในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ
4. ความสามารถในการร่วมมือกันวางแผนงาน

จาโรลิเมค (Jarolimiek. 1977 : 10-11) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การใช้ชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ
3. การเคารพต่อข้อตกลง
4. การรู้จักใช้โอกาสให้เหมาะสม
5. การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. การตระหนักถึงการสร้างสังคม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะทางสังคม ที่นักการศึกษาได้กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ทักษะทางสังคมมีองค์ประกอบคือ การใช้ชีวิตร่วมกัน การทำงานร่วมกัน รวมทั้งการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้น ๆ

2.4 การพัฒนาทักษะทางสังคม

ในการพัฒนาทักษะทางสังคมนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

น้อมฤดี จงพฤษะ (2519 : 12) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคมว่า ทักษะในการสมาคม การสอนสังคมศึกษาต้องเน้นในแง่ปฏิบัติให้มากเช่น การกราบ การไหว้ การพูดจา อ่อนหวาน การขอบคุณ การขอโทษ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือผู้อื่น การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน และการเล่นร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งจะช่วยให้ประสบความสำเร็จและเป็นสุขในสังคม

สิริวรรณ ศรีพหล (2526 : 70) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคมโดยการจัดกิจกรรมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การให้นักเรียนได้มีการอภิปราย การร่วมกันทำโครงการ และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

สุนน อมรวิวัฒน์ (วาริ ธีระจิตร. 2530 : 90 อ้างอิงมาจาก สุนน อมรวิวัฒน์. ม.ป.ป) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคมว่า การศึกษาทักษะทางสังคมกระทำโดย

1. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมเล่าประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น
2. นักเรียนฝึกแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์
3. นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นที่ดี

ที่สุด

4. นักเรียนมีโอกาสแสดงออก เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ
5. ฝึกมารยาทตามแบบวัฒนธรรมไทย
6. ฝึกการอ่านและตีความหมายตามสัญลักษณ์ต่าง ๆ
7. ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มและวัดผลงานของกลุ่มได้
8. ฝึกวางข้อตกลงและรับผิดชอบต่อข้อตกลงนั้น
9. ฝึกการทำงานในรูปของคณะกรรมการ
10. ฝึกการควบคุมระเบียบวินัยของตนเองและของกลุ่ม

วารี ธีระจิตร (2530 : 90) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคมว่า ในการสอนให้เกิดทักษะทางสังคมด้านนี้ผู้สอนควรระลึกอยู่เสมอว่าสังคมของเราเป็นสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้นควรจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ โดยจัดให้สอดคล้องกับวิธีการดำรงชีวิตของผู้เรียนให้ได้มากที่สุดผู้สอนและผู้เรียนควรจะนำไปปฏิบัติกระทำ ฝึกฝนและแก้ปัญหาร่วมกัน

เกรแฮม (Graham. 1960 : 65) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคม สรุปได้ว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านนี้ได้ โดยการที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนจะปรับพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมที่เขาได้พบ ทักษะทางสังคมที่ควรจัดให้ผู้เรียนควรประกอบด้วย

1. ให้มีความอดกลั้นต่อบุคคลอื่น ในสิ่งที่แตกต่างไปจากตัวเรา เช่น ความแตกต่างในด้านความคิดเห็น ความสามารถ เจตคติ
2. ความสามารถในการวางแผนร่วมกับผู้อื่น
3. ความร่วมมือในการแก้ปัญหา
4. การโต้เถียงด้วยเหตุผล และการเสนอข้อมูล
5. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกระทำ
6. รู้จักการแบ่งปันวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

พริสเลย์ (Priestley. 1978 : 91) กล่าวถึงการพัฒนาทักษะทางสังคมว่า การฝึกทักษะทางสังคมเป็นทางหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ทำให้ตระหนักถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และเป็นการเตรียมตัวในการที่จะนำไปใช้กับคนอื่น ๆ ซึ่งทักษะทางสังคมที่จะฝึกให้เด็กนั้นรวมทั้งสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ การแสดงความคิดเห็น ความมั่นใจในตนเอง การตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตัวเราต่อบุคคลอื่น การควบคุมอารมณ์ อดกลั้นต่อความกดดันของกลุ่ม เข้าใจเจตนาของคนอื่น ๆ มีความรู้สึกที่ดีต่อการสนทนาร่วมกัน

จากที่กล่าวมาเราจะเห็นว่าเราสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีโอกาสแสดงออก ให้นักเรียนมีโอกาปฏิบัติด้วยตนเอง มีโอกาสแสดงบทบาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีการวางแผนและใช้เหตุผลในการทำงาน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีผู้ทำการวิจัยอยู่เป็นจำนวนน้อย เท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมได้มีดังนี้

วรพร จำรัสประเสริฐ (2531 : 64-67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของเยาวชนไทย ในทศวรรษหน้าตามทัศนะของนักสังคมศาสตร์ โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางสังคมศาสตร์จาก 7 สาขา สาขาละ 3 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 3 รอบ ผลการวิจัยพบว่าทักษะการคิดวิพากษ์วิจารณ์ที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ การเป็นผู้รู้จักเหตุผล และทักษะทางสังคมที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างมีคุณธรรม การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมอย่างถูกต้องทั้งทางโลกและทางธรรม

จารุวรรณ ภัทรนาวัน (2532 : 83-87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมในด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ฯ กรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบ 40 ข้อ แบบสังเกตพฤติกรรม 2 ชุด และชุดฝึกปฏิบัติการ 15 ชุด ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการฝึกทักษะนักเรียนมีพัฒนาการการมีส่วนร่วมในสังคมในด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่มสูงกว่าก่อนการฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งคุณลักษณะที่นักเรียนมีพัฒนาการสูงสุดคือ การคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ รองลงมาได้แก่ ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร การประนีประนอมแก้ไขความขัดแย้ง และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผลตามลำดับ

เสรี โอภาส (2532 : 101-103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ในจังหวัดสุโขทัย โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 573 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม เป็นแบบทดสอบที่วัดทักษะทางสังคม 7 ด้าน คือ การวางแผนร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม และการสนองตอบอย่างมีมารยาทต่อคำถามของผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีทักษะทางสังคมด้านการตอบสนองอย่างมีมารยาทต่อผู้อื่น อยู่ในระดับสูง ส่วนทักษะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

สตาร์ค (Stark. 1983) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Evaluation of a Social Skills Training Program for Middle Elementary Aged Boys with Learning Disabilities โดยทำการศึกษากับนักเรียนชายทั้งหมด จำนวน 14 คน ที่มีอายุระหว่าง 9 ถึง 12 ปี ซึ่งให้เด็กได้รับการฝึกอบรมทักษะด้านต่าง ๆ เช่น การเชิญชวน การทักทาย การเข้าร่วม การยิ้ม การสนทนา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความร่วมมือและการแสดงความเสียใจ ในจำนวนเด็กชาย 14 คนนี้ 7 คน จะได้รับการฝึกอบรมทางด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่ไปกับการฝึกอบรมทักษะทางสังคมด้วย เด็กชายเหล่านี้จะถูกประเมินผลทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้มาตรวัดทางสังคม (Sociometric) การสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก ผลการศึกษาปรากฏว่า จำนวนเด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้นตามระยะเวลาการฝึกอบรม

มาร์ติน (Martin. 1986) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Effects of a Social Skill Development Course on Emotionally Disturbed Secondary Students โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีปัญหาทางอารมณ์ จากเท็กซัส จำนวน 20 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม และกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม ให้กลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่ม เลือกเรียนวิชาเลือกและวิชาชีฟด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มทดลองให้เข้ารับการฝึกการพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ด้านความรับผิดชอบ การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ และด้านการแก้ปัญหา ใช้เวลาฝึกหัดทักษะทางสังคมวันละ 45 นาที ตลอดปีการศึกษา 1984 - 1985 ผู้วิจัยจะทำการวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนของทุกกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมมีส่วนช่วยพฤติกรรมและผลการเรียนให้ดีขึ้น แสดงให้เห็นถึงทิศทางในทางบวกของพฤติกรรม และผลการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคม

จากผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ประมวลมานี้สรุปได้ว่าทักษะทางสังคมสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนของครู และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และยังพบว่า บุคลิกภาพด้านทักษะทางสังคมสูงมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาอีกด้วย ดังนั้นจึงควรที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกคน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานกลุ่ม

3.1 ความสำคัญและความหมายของความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ในปัจจุบัน การทำงานกลุ่มนับว่ามีความสำคัญและจำเป็น มีผู้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในการรวมกลุ่มไว้ว่า “เริ่มมีผู้ตระหนักถึงความสำคัญซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรวมกลุ่มมากขึ้น หน่วยงานทั้งหลายเริ่มมองเห็นประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานของตนนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสามารถในการทำงานร่วมกันของคนในหน่วยงาน จึงเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น” (ทิตนา แชมมณี. 2522)

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 : 11) ได้สรุปความหมายของกลุ่มจากผลการศึกษาค้นคว้าทางจิตวิทยาสังคม สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำงานร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกันและช่วยกันสร้างสรรค์บูรณาการแห่งบุคลิกภาพแต่ละบุคคลยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และมีการควบคุมตนเอง

คมเพชร จัตรศุภกุล (2522 : 14) และนิภา วิจิตรศิริ (2525 : 20) ให้ความหมายของการทำงานกลุ่มไว้สอดคล้องกันว่า การทำงานกลุ่ม หมายถึง การนำประสบการณ์มาวางแผน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน

บุหงา วชิรศักดิ์มงคล (2526 : 35) ได้กล่าวว่า การทำงานกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มโดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมเหล่านั้น และมีผลทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

สรศักดิ์ โสฐ (2530 : 10) สรุปว่า การทำงานกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมขึ้นมา แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในกติกาของกลุ่ม จนเกิดการพัฒนาคำคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลต่อตนเอง และคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ทิตนา แชมมณี (2530 : 17) กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่ม หรือการทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ การมาร่วมกันปฏิบัติงานนี้จะเป็นอย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายประการในการทำงานร่วมกัน การที่บุคคลมา

รวมกันเป็นกลุ่ม และทำงานเป็นทีมนี้ ไม่ใช่เพียงแต่การนำบุคคลหลาย ๆ คนมารวมกันเท่านั้น การรวมกลุ่มที่มีลักษณะของการร่วมกันทำเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมต้องประกอบไปด้วย

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน กล่าวคือบุคคลที่มารวมกลุ่มจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ในการมารวมกลุ่มร่วมกันว่า จะทำอะไรให้เป็นผลสำเร็จ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กล่าวคือ บุคคลที่มารวมกลุ่มจำเป็นต้องมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
3. การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม กล่าวคือ บุคคลรวมกลุ่มนั้นจะต้องมีการสื่อความหมายต่อกันและกัน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่ม กล่าวคือ บุคคลในกลุ่มจำเป็นต้องมีการประสานงานกันเพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จ
5. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การจัดสรรผลตอบแทน ซึ่งกลุ่มจะได้รับจากการทำงานร่วมกัน

กัลลี (Gulley, 1963 : 62) ได้กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
 2. มีผลงานอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
 3. มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง
- จากความหมายของการทำงานกลุ่ม สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคล 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน มีปฏิริยาโต้ตอบกัน มีความสนใจทำงานกลุ่มได้เหมาะสม ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น ตลอดจนแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานกลุ่ม

3.2 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีการทำงานกลุ่มเป็นทฤษฎีที่มุ่งเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความพยายามสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มได้รับแรงจูงใจในระดับสูงที่สุดที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้บุคคลสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยมีทฤษฎีที่น่าสนใจดังนี้

1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน

โฮแมน (สมยศ นาวิการ, 2523 : 234; อ้างอิงมาจาก Homans, n.d.) ผู้พัฒนาทฤษฎีได้อธิบายหลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ไว้ว่าการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วย

องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ กิจกรรม การกระทำร่วมกันและความรู้สึก ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามอย่างจะเกี่ยวพันโดยตรงระหว่างกัน กล่าวคือ ถ้าหากว่าบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใดการกระทำร่วมกัน และความรู้สึกของพวกเขาจะมีมากขึ้นด้วยบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวพันกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้นแต่พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงานและประสบความสำเร็จในเป้าหมายอีกด้วย สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะรวมกันเป็นกลุ่มที่มีพลังสูง

2. ทฤษฎีทฤษฎีการปฏิบัติงาน (Grid of Work Theory)

เบลค และมูตัน (โกลเดน ปาพจน์. 2521 : 119; อ้างอิงมาจาก Blake and Mouton. 1964) ผู้พัฒนาแนวความคิดของทฤษฎีนี้ ได้อธิบายหลักการสำคัญของทฤษฎีโดยมีความเชื่อว่า บุคคลต้องการจะทำงานให้ได้ผล และต้องการมีส่วนร่วมในงานในงานที่เขารับผิดชอบ ทฤษฎีนี้มีความเชื่อฝังใจว่าผลงานย่อมเกิดจากการสนธิ (Interaction) หรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน กล่าวโดยสรุปแล้ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการทำงานโดยกลุ่มนั้นจะต้องให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือของผู้ทำงานประกอบด้วย

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process Theory)

กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานร่วมกันของกลุ่มคน ทฤษฎีด้านนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ทฤษฎีว่าด้วยบุคลิกลักษณะของกลุ่ม (Group Syntality Theory)

แคทเทลล์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 : 294; อ้างอิงมาจาก Cattell. 1971) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีโดยอาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่มทฤษฎีนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ มิติของกลุ่มและพลวัตของบุคลิกลักษณะรวมของกลุ่ม

3.1.1 มิติต่าง ๆ ของกลุ่ม (Dimensions of Group)

3.1.1.1 ลักษณะของประชากร หรือสมาชิกของกลุ่ม (Population Traits) คือ ลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลที่มารวมกันเข้าเป็นกลุ่มซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ระดับเขาวนปัญญา เจตคติ ความเชื่อ ความคิดเห็น

3.1.1.2 ลักษณะบุคลิกลักษณะของกลุ่ม (Syntality Traits) คือ พลังหรือผลที่กลุ่มสามารถบันดาลให้เกิดขึ้น ซึ่งพลังนั้นอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มอื่น ๆ หรือต่อสิ่งที่อยู่รอบ

ข้างกลุ่มก็ได้ บุคลิกภาพของกลุ่มเป็นอย่างไรรู้ได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออกไปและอาจคลุมไปถึงวิธีการตัดสินใจของกลุ่มอีกด้วย

3.1.1 3 ลักษณะของโครงสร้างภายใน (Characteristics of Internal Structure) คือ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น บทบาทของสมาชิกแต่ละคน ตำแหน่งที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่ กลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่และการสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นต้น

3.1.2 พลวัตของบุคลิกภาพรวมของกลุ่ม (Dynamics of Syntality) หมายถึง การแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกจะมีลักษณะ 2 ประการคือ

3.1.2.1 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ หมายถึง ลักษณะของความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมแรงร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะทำให้การรวมกลุ่มไม่มีการแตกแยกหรือการถอนตัวออกจากกลุ่ม

3.1.2.2 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

3.2 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Achievement Theory)

สต็อคดิลล์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 296; อ้างอิงมาจาก Stogdill. 1948) ผู้เริ่มต้นแนวคิดของทฤษฎีนี้ขึ้นเพื่ออธิบายถึงผลผลิตหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มโดยอธิบายว่า องค์ประกอบของการทำงานกลุ่มมี 3 อย่าง คือ สิ่งที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Inputs) ตัวแปรสื่อ (Mediating Variable) ผลของกลุ่ม (Group Output) โดยมีการอธิบายในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

3.2.1 สิ่งที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Inputs) หมายถึง การแสดงออก ปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผล ซึ่งถือว่าเป็นการลงทุนของสมาชิก เพื่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม การแสดงออกหมายถึง การโต้ตอบหรือการตอบสนองของสมาชิกเช่น การตัดสินใจ การเตรียมการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เป็นต้น ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ปฏิกริยาหรือการแสดงออกต่อกันในระหว่างสมาชิก ส่วนความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่ประกอบกันเข้าเพื่อช่วยเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวังความพอใจที่จะได้รับการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่าง ๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

3.2.2 ตัวแปรสื่อ (Mediating Variable) หมายถึง ปัจจัยทางด้านโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

3.2.2.1 โครงสร้างอย่างเป็นทางการ คือ สิ่งที่เราคาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคน ให้มีสถานภาพและหน้าที่ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้สมาชิกกระทำและมีปฏิกิริยาตามที่คาดหวังไว้และทำให้ผลการทำงานเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา

3.2.2.2 โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน บทบาทที่กล่าวถึงนี้ คือ ความรับผิดชอบ และอำนาจในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.2.3 ผลของกลุ่ม (Group Output) หมายถึง ผลที่ได้รับจากการลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออก การมีปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านทางโครงสร้าง และการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับนี้มี 3 ประการ คือ

3.2.3.1 ผลของการทำงาน เกิดจากความคาดหวังหรือจุดมุ่งหมายและการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

3.2.3.2 จริยธรรมของกลุ่ม คือ ขอบเขตความเป็นอิสระในการทำงาน หรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมาย ถ้ากลุ่มมีกำหนดโครงสร้างและปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมีมากขึ้น เพราะช่วยให้กลุ่มทราบเกี่ยวกับผลที่ได้รับ

3.2.3.3 ความสามัคคี หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม หมายถึง การรักษาระดับการกระทำและโครงสร้างของกลุ่มไว้ในสภาพที่ต้องการ ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

3.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory)

ธิโบต์ และเคลลีย์ (Thibaut and Kelley, 1952 : 15; อ้างอิงมาจาก Thibaut and Kelley, n.d) ผู้พัฒนาแนวคิดของทฤษฎีนี้พยายามจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม แนวความคิดจากทฤษฎีนี้จะเป็นพื้นฐานของการทำหน้าที่ในกลุ่มได้อย่างดีแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

3.3.1 ในการรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเกิดจากการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสื่อสารหรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกคนหนึ่ง และจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย ซึ่งการแสดงพฤติกรรมนี้จะเป็นการแสดงออกทางด้านการกระทำหรือคำพูดก็ได้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเลือกสรรขัดเกลา หรือพิจารณาแล้วว่า จะแสดง

3.3 1.1 สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

3.3.1.2 สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)

3.3.1.3 การแสดงปฏิสัมพันธ์เป็นการแสดงพฤติกรรมในรูปต่าง ๆ

3.3.1.4 พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่ม จะเป็นพฤติกรรมที่

เลือกสรรแล้ว

3.3 2 การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิดผลของกลุ่มขึ้น ซึ่งอาจประกอบด้วย รางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความอึดอ้อมใจ ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดหมายตามที่ต้องการ

3 4 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation)

ชูลทซ์ (ทึคณา แชนมณี และคนอื่นๆ . 2522 : 16-18; อ้างอิงมาจาก Schultz. n.d.) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้ โดยมีการพิจารณาถึงพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน เชื่อว่าคนทุกคนจะมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และอธิบายว่าความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะ คือ

3.4.1 ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Inclusion) ได้แก่ ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีส่วนเป็นพวกกับคนอื่น เป็นคนที่อยู่ในพวกนั้นด้วย (Togetherness) ซึ่งบุคคลพยายามจะแสดงออกเพื่อให้เกิดชื่อเสียง (Prominence) การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) และความมีเกียรติ (Prestige) เป็นต้น

3.4.2 ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอิทธิพล (Authority) มีอำนาจหรือความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่น ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในสองลักษณะ คือ การควบคุมผู้อื่นหรือการถูกผู้อื่นควบคุม

3.4.3 ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึงความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือ การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน

เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กันแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะตนซึ่งพัฒนาขึ้นจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มอาจเป็นไปในลักษณะที่เข้ากันได้ หรือเข้ากันไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สัมพันธ์กันและลักษณะในการแสดงความสัมพันธ์กันเป็นสำคัญ

3.3 จุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุภกุล (2522 : 170-172) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่มว่า เพื่อพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่มอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้

2. เพื่อให้เข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น

3. เพื่อให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

เทรทซ์เลอร์ และนอร์ธ (อัจจิมา จินวาลา, 2535 : 16; อ้างอิงมาจาก Traxler and North, 1957 : 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือในโรงเรียน โดยการจัดกิจกรรม เช่น ปฐมนิเทศนักเรียนใหม่หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดปี

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน

3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม

4. เพื่อการปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขเรื่องส่วนตัวได้ เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคล โดยเปิดโอกาสให้บุคคลได้ปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความรู้สึก พฤติกรรมต่าง ๆ และสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นด้วย

3.4 องค์ประกอบของการทำงานเป็นกลุ่ม

ประภากร โล่ห์ทองคำ (2522 : 12) ได้สรุปองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มที่จะช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ทุกคนในกลุ่ม
2. เลขานุการ ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ประสานงานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่ม ร่วมกับผู้นำจัดบันทึกมติและข้อตกลง รวมทั้งการสรุปผลการทำงาน
3. สมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน รวมทั้งการให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทุกขั้นตอน
4. วิทยากร ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือกลุ่มในการชี้แนวทางแก่กลุ่มเพื่อไปสู่เป้าหมาย

5. ที่ปรึกษาของกลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อคิดเห็นและข้อชี้แนะแก่ที่ประชุมกลุ่ม

6. ผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ ผู้คอยสังเกตการณ์การประชุมหรือการทำงาน

นิพนธ์ จิตต์ภักดี (2528 : 3-7) กล่าวถึง องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมี 3 ลักษณะ คือ

1. องค์ประกอบด้านสมาชิกกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติ คือ มีเจตคติที่ดีและตั้งใจในการทำงาน มีทักษะในการทำงานนั้น มีความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

2. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่ม คือ มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี มีความสามารถในการขจัดความขัดแย้งของกลุ่ม มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก เอาใจใส่กลุ่ม มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน และมีความรอบรู้และความรู้ในการวางแผนการปฏิบัติงานและการติดตามประเมินผล

3. องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม คือมีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน มีกลไกย้อนกลับเพื่อปรับปรุงผลงาน มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจอย่างดี มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี มีการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมอยู่เสมอและมีการจัดเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มที่ดี

ทิตนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2530 : 17-20) กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่มให้ได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำ ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ การทำงานร่วมกันจะดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ ถ้าหากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบ

ความสำเร็จมาก ทั้งนี้เพราะผู้นำที่ดีย่อมสามารถช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการที่ดี โดยแสดงบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นต่อกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

2. สมาชิกกลุ่ม สมาชิกที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนโดยรู้ว่าตนควรจะทำอะไรที่จะเอื้ออำนวยให้การทำงานเป็นทีมบรรลุผลสำเร็จ

3. กระบวนการทำงาน กระบวนการทำงานคือ วิธีที่กลุ่มใช้ในการทำงาน ผลงานของกลุ่มจะออกมาดีมากน้อยเพียงใดจะขึ้นกับวิธีการขั้นตอนที่กลุ่มใช้ในการทำงานด้วยหากกลุ่มใช้วิธีการขั้นตอนที่เหมาะสมกับลักษณะงานลักษณะกลุ่มแล้วผลงานก็จะมีคุณภาพตามไปด้วย

3.5 ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

เมืองทอง แชมมณี (2522 : 151-154) จำแนกคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะขององค์ประกอบของกลุ่ม ได้แก่ สมาชิก ผู้นำ และลักษณะกลุ่ม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. สมาชิกต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ และวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ช่วยกันกำหนดขึ้นมา พยายามปรับค่านิยม และวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน มีความภักดีต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก และพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอ พยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กัน รวมทั้งสนใจในข้อมูลที่เพื่อนสมาชิกหามาให้ นอกจากนี้ยังต้องมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเองและผลัดกันมีอิทธิพลเหนือกันได้

2. ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเฟ้นเป็นอย่างดีและยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

3. กลุ่มต้องตั้งอยู่ได้นานพอสมควรกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิก แสดงให้ประจักษ์ว่า ค่านิยมของกลุ่มมีความสำคัญ อย่างไรก็ตาม กลุ่มควรมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้ความสนับสนุนแก่สมาชิกพยายามช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง กระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้กลุ่มควรใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมทั้งการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันได้

ไฮเบลล์ และวีเวอร์ (ทิตินา แชมมณี, 2528 : 8; อ้างอิงมาจาก Hybels and Weaver n.d.) กล่าวว่า การทำงานกลุ่มควรประกอบด้วย ผู้นำ สมาชิก ลักษณะกลุ่ม และกระบวนการกลุ่ม

ผู้นำกลุ่มคือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ ผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้งานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ

โดยทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมความต้องการของสมาชิก มีบทบาทสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผน การทำงาน ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม การทำงานกลุ่มจะประสบผลสำเร็จเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ กลุ่มใดมีผู้นำที่ดีกลุ่มนั้นย่อมประสบความสำเร็จมาก บทบาท และความสามารถของผู้นำที่จะทำให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมีดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการมีมนุษยสัมพันธ์ ต้องเข้าใจ และเคารพสมาชิกในกลุ่มรู้จักความพอดีในการทำงาน รู้และเข้าใจเพื่อนสมาชิก
2. ช่วยให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี
3. สามารถดึงความรู้และประสบการณ์จากสมาชิกแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่องานของกลุ่มให้สมาชิกแต่ละคนได้ทำงานที่ตนมีความถนัดและมีความสามารถ และช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น.
4. ช่วยสรุปการตัดสินใจ

สมาชิก คือ ผู้ร่วมอยู่ในกลุ่มให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยดี ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกลุ่ม บทบาทของสมาชิกกลุ่มในระหว่างการทำงาน กลุ่มถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานกลุ่ม เยาวพา เดชะคุปต์ และทีศนา แหมมณี (2522 : 124-126) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จคือ กลุ่มที่สมาชิกสามารถอยู่รวมกัน เป็นเวลานาน ๆ เพื่อทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และเป็นกลุ่มที่สมาชิกแสดงบทบาทเกี่ยวกับการทำงาน (Take Function) และบทบาทในการรวมกลุ่ม (Maintenance Function) ได้ดีทั้งสองอย่าง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันทำงาน ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่มต่างก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกันและกัน ในการที่จะทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้ และบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เพราะผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่พิเศษไปจากสมาชิกคนอื่น ๆ มีความสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนงาน และสัมฤทธิ์ผลของการทำงานกลุ่ม ผู้นำจึงต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจ และวิเคราะห์ปัญหา การใช้ภาษาสื่อความหมาย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีแรงจูงใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งมีบทบาทที่จะช่วยให้งานดำเนินไปด้วยดีจนบรรลุผล โดยการกระตุ้น และดึงความรู้และประสบการณ์จากสมาชิกมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนช่วยสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม ประเมินผลงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้นำก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มจึงต้องมีความเข้าใจบทบาทของสมาชิกกลุ่มและมีคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มที่ดีเช่นเดียวกับสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ กล่าวคือ ควรมีบทบาทในการทำงานและบทบาทในการรวมกลุ่ม รวมทั้งมีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ

มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ และไม่มุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนตน จนละเลยประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทั้งผู้นำและสมาชิกกลุ่มทุกคนจำเป็นต้องมีและสามารถปฏิบัติได้ เพราะเหตุว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงบทบาททั้งผู้นำ และผู้ตามในเวลาและโอกาสที่แตกต่างกันไป ในบางขณะอาจจะมียุทธบทบาทเป็นผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม และในบางขณะก็มียุทธบทบาทเป็นผู้ตามคือสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นบุคคลที่มีคุณค่าต่อการทำงานกลุ่ม จึงควรมีลักษณะที่เหมาะสมทั้งผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม

ลักษณะการทำงานกลุ่มคือ ลักษณะโดยทั่วไปของการทำงานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม การจัดที่นั่งและที่ว่าง

1. ขนาดของกลุ่ม ออตตาเวย์ (Ottaway 1966 : 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึง จำนวนสมาชิกใหญ่ที่สุดประมาณ 12 คน ไม่ควรเกิน 15 คน และขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมต่อการทำงานร่วมกันควรอยู่ระหว่าง 5 - 15 คน โดยมีผู้สอนเป็นผู้กำหนดขนาดของกลุ่มให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องกิจกรรมและอุปกรณ์เป็นหลัก

2. การจัดที่นั่งและที่ว่าง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนรู้สึกสบายเวลาแสดงออก สไตเนอร์ (สุนันท์ กิตตินรนนท์, 2536 : 22, อ้างอิงมาจาก Stienzer 1967 : 226) พบว่า สมาชิกจะพอใจและสบายใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มที่สมาชิกมองเห็น และได้ยินทุก ๆ คนโดยทั่วถึง ถ้าต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์สูง ผู้นำกลุ่มควรจัดให้สมาชิกที่นั่งเฉยและคนที่ชอบผูกขาดการอภิปรายนั่งติด ๆ กัน นอกจากนี้การจัดกลุ่มเป็นรูปวงกลมและให้สมาชิกนั่งใกล้ ๆ กัน จะทำให้เกิดความสบายใจและสามารถร่วมทำงานกลุ่มได้สะดวก และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่ม

กระบวนการกลุ่ม คือ รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม หรือวิธีดำเนินงานกลุ่มเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งมีลักษณะสำคัญของกลุ่มที่ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มมีดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
2. มีการปฏิสัมพันธ์กันโดยการสื่อความหมาย
3. สมาชิกต้องทำกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
4. มีความคิดในแนวทางที่ร่วมกัน
5. มีการร่วมกันตัดสินใจในรูปของกลุ่ม

6 ยึดมั่นในหน้าที่ของกลุ่มอย่างแข็งขัน

กลุ่มใดก็ตามเมื่อมีองค์ประกอบของกลุ่มด้านอื่น ๆ ดี คือ มีผู้นำดี มีสมาชิกดี มีความสามารถตามบทบาทหน้าที่ของตน ลักษณะของกลุ่มมีความเหมาะสม แต่วิธีดำเนินงานภายในกลุ่มซึ่งเรียกว่าการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มหรือกระบวนการกลุ่มไม่เหมาะสมแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็อาจจะเกิดขึ้นภายในกลุ่มได้ง่าย เป็นต้นว่ากลุ่ม ๆ หนึ่งขาดการตั้งจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้นว่าทำอย่างไร ต่างคนต่างทำไปคนละทาง ไม่มีการสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือมีในลักษณะที่ไม่เหมาะสมแนวคิดในการทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มอาจจะเกิดจากการแตกแยก ผลที่สุดนอกจากกิจกรรมของกลุ่มนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว อาจจะเกิดปัญหาระหว่างสมาชิกกลุ่มขึ้นมา ทำให้เกิดการแตกแยกของสมาชิก กระบวนการกลุ่มจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง

ชอร์ (Shaw, 1971 : 4) ได้กล่าวถึงขนาดของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพว่ากลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คน ขึ้นไปจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ถึงแม้ว่ากลุ่มจะมีสมาชิก 30 คน ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานกลุ่มมากกว่า

แพทเทอร์สัน (Patterson 1973 : 105) ได้กล่าวถึงการใช้เวลาเพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพไว้ว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่าย ถ้าเด็กมัธยมศึกษาอาจใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมงได้

จากการศึกษาลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นกลุ่มที่ยึดถือหลักการสำคัญ คือ เน้นทั้งด้านงาน เนื้อหา ความรู้ ขณะเดียวกันก็พยายามอย่างเต็มที่ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน เป็นสำคัญ

3.6 ขั้นตอนการทำงานกลุ่ม

ณัฐดนัย อินทรสุขศรี (2526 : 4-5) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำงานกลุ่มอย่างมีระเบียบแบบแผนในลักษณะต่อเนื่อง ที่เรียกว่ากระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างทีมงาน ซึ่งก็คือ

กระบวนการและขั้นตอนในการทำงานกลุ่มนั่นเอง กระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 การคาดหวังอะไรในการทำงานกลุ่ม
 - 1.2 การทำงานแต่ละขั้นหลังกิจกรรมกลุ่มแต่ละอย่างจะต้องใช้เวลาเท่าไร
 - 1.3 สมาชิกกลุ่มมีลักษณะอย่างไร จุดอ่อน จุดแข็ง ความสามารถเฉพาะด้านของสมาชิก ความสัมพันธ์ ความเชื่อถือที่มีต่อกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้มีไม่เท่ากันในทุกคน

- 1.4 จะทำอะไรให้งานที่ทำเป็นกลุ่มออกมาได้ดี

- 1.5 อะไรคือปัญหาและอุปสรรคในการทำงานกลุ่ม

2. การตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการทำงานกลุ่ม มีการประชุมร่วมกันทุกคนต้องเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานกลุ่มเป็นอย่างดี เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กลุ่มตั้งขึ้นมานั้นต้องแน่นอนและเด่นชัด

3. การวางแผน โดยให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงเวลาที่กำหนดและสมาชิกทุกคนจะต้องทำตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน

4. ปฏิบัติตามแผน ทั้งผู้นำ และสมาชิกต้องใกล้ชิดกันเพื่อความคล่องตัวและสามารถช่วยแก้ปัญหา การจูงใจและการปรับปรุงพฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกกลุ่ม และผู้นำต้องถูกนำมาใช้ให้ทุกคนรู้ในบทบาทและความคาดหวังของกลุ่ม

5. การควบคุม ตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งต้องทำโดยละเอียด และประเมินผลว่า งานที่กลุ่มปฏิบัติได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่ ถ้าไม่ได้ผลผู้นำกลุ่มพึงคิดย้อนกลับไปยังขั้นตอนแรก ๆ เพื่อดูว่างานนั้นมีอุปสรรคอยู่ช่วงใด และควรแก้ไขโดยทันที

ทิสนา แคมมณี (2528 : 380-389) ได้กล่าวไว้อย่างละเอียดถึงกระบวนการทำงานว่า คือขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงาน ซึ่งพอสรุปได้ว่า กระบวนการที่จำเป็นในการทำงานเป็นกลุ่มควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงาน งานขั้นแรกที่ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกพึงกระทำในการเริ่มงานร่วมกันคือ ผู้นำและสมาชิกควรจะช่วยกันวางจุดมุ่งหมายในการทำงานให้ชัดเจนและตรวจสอบดูว่าทุกคนเข้าใจตรงกันก่อนลงมือปฏิบัติ

2. การวางแผน หมายถึง การคิดและการตัดสินใจในปัจจุบันถึงสิ่งที่จะทำในอนาคตว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร มีทรัพยากรที่จำเป็นจะใช้อะไรบ้าง เพื่อให้งานที่ต้องการจะทำ

บรรลุผลสำเร็จ การวางแผนงานเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่ม เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางให้กลุ่มเดินไปสู่เป้าหมายอย่างพร้อมเพรียงกัน

3. การปฏิบัติงานตามแผน ในขั้นนี้สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มลงมือทำงานตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งการดูแลให้งานเป็นไปตามแผนที่ตกลงกันได้ จูงใจให้ผู้ร่วมงานมีกำลังใจทำงาน สร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นขณะทำงาน ให้คำปรึกษาแนะนำประสานงานให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4. การประเมินผลและปรับปรุงงาน การประเมินผลงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำงานกลุ่ม เพราะจะช่วยให้กลุ่มได้ทราบว่า การทำงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด และทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

จากความหมาย ลักษณะ กระบวนการและขั้นตอนการทำงานกลุ่มข้างต้น สรุปได้ว่า ในการทำงานกลุ่มนั้นควรมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ขั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงานกลุ่ม
2. ขั้นการวางแผนการทำงานกลุ่ม
3. ขั้นการปฏิบัติตามแผนการทำงานกลุ่ม
4. ขั้นสรุปและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

3.7 คุณค่าและประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

จันทิภา ลิ้มปิเจริญ (2522 : 79) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การวิเคราะห์โดยได้ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น ผู้เรียนยังยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และพร้อมที่จะแก้ไข นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักรับผิดชอบในบทบาทของตนเอง รู้จักแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล สอนให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

คมเพชร ฉัตรสุภากุล (2530 : 15-19) กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าด้านอื่น ๆ อีก ได้แก่

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developmental Values) เช่น การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล การสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม การพัฒนาการด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสดังกล่าวจะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวสมาชิกของกลุ่ม

3. คุณค่าด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลจะมีค่าต่อการบำบัดเป็นอย่างดี โรงพยาบาลและคลินิกจะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้รักษาคนไข้โดยการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียน ผู้เรียนที่มีปัญหาคลายคลึงกัน อาจได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยจะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่มเช่น การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นกลุ่มที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชนได้

ดัน (Dunn, 1972 : 154) กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มว่าการสร้างกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเรียน จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว การทำงานร่วมกันต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และช่วยกันรับผิดชอบในด้านการเรียนด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่เป็นภาระที่หนักเกินไปสำหรับเด็ก นอกจากนี้การเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มยังทำให้รู้สึกสนุกสนานและสร้างความสามัคคีขึ้นในกลุ่ม ต่างวางใจว่าแต่ละคนจะช่วยกันส่งเสริมให้กลุ่มมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ยัง (Young, 1972 : 634) อธิบายถึงข้อได้เปรียบในการเรียนการสอนโดยใช้การทำงานเป็นกลุ่มว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของโรงเรียนมาใช้เป็นประโยชน์ เพราะทำให้ครูมีเวลาให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะในขณะที่นักเรียนอธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มตนเอง ครูก็จะได้มีโอกาสอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้

2. ครูทำงานได้คล่องตัวขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนในห้องซึ่งมีจำนวน 25-40 คนออกเป็นกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาของกลุ่มที่ช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้ ครูจึงตอบปัญหาหรืออธิบายคำถามของกลุ่มเพียง 4 - 5 กลุ่มเท่านั้น

3. บรรยากาศในการเรียนไม่เคร่งเครียด และมีความเป็นกันเอง

4. ช่วยแก้ปัญหาคือช่วยให้นักเรียน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกมีความสำคัญต่อกลุ่ม สร้างความเชื่อมั่นในตนเองเพราะนักเรียนส่วนใหญ่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มมากกว่าต่อนักเรียนทั้งชั้น

5. ลดปัญหาเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน

6. เสริมสร้างความสามัคคีและการรู้จักรับผิดชอบต่อนหน้าที่

7. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้อย่างกว้างขวาง

8. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการซักถามและเสนอแนะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งแก่ครูและนักเรียน การที่นักเรียนสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีในโรงเรียนจะทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างกว้างขวางในการประกอบอาชีพในที่สุด

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำงานกลุ่ม

งานวิจัยในประเทศ

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 52) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการทางวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 49-50) ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค “สรีกษิตวิทยา” จังหวัดสระบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน พบว่า นักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูง กลาง และต่ำที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันท์ กิตตินรนนท์ (2536 : 63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พวงแก้ว เนตรโสภารักษ์ (2533 : 65-66) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลาดแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน

ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มภายหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

งานวิจัยในต่างประเทศ

สเปรนเจอร์ (Sprenger. 1973 : 15) นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยฟูเจไนในไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้มากจากการเรียนเป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกัน และมีการพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานเป็นกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ห้อง ของมูลนิธิอเมริกาในเม็กซิโก (The American School Foundation Mexico City, Mexico) วิชาที่สอนเป็นวิชาพีชคณิตผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนมีความพอใจและชอบวิธีการเรียนเป็นกลุ่มแต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันมากกว่านี้

กู๊ด และคนอื่น ๆ (Good and others. 1989-1990 : 56-62) ศึกษาการใช้การทำงานกลุ่มในการทดลองคณิตศาสตร์ ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากครูมากกว่า 400 คนที่ใช้การทำงานกลุ่มในการสอนวิชาคณิตศาสตร์มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 15 ห้อง โดยการสุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ 5 คนแรก สูงสุดและ 5 คนสุดท้าย แล้วสุ่มนักเรียนมา 2 คน ทำการสังเกตอย่างใกล้ชิดพร้อมทั้งสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การทำงานกลุ่มช่วยเพิ่มแรงจูงใจ และความกระตือรือร้น การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และเพิ่มพูนความคิดเชิงคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถสูงมีแนวโน้มที่จะควบคุมกลุ่มได้หรือไม่ก็ทำงานตามลำพัง อีกทั้งนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาด้านการสื่อสารขณะที่เรียนคณิตศาสตร์ร่วมกัน

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การทำงานกลุ่มเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาในเรื่องนี้จะเป็นผู้ที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี และการทำงานกลุ่มสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนได้หลายวิชา

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล

4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (ยุพา วีระไวทยะ. 2526 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. 1969 : 178) มีความเห็นแตกต่างไปจากนักจิตวิทยาการศึกษาท่านอื่น ๆ เกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาของมนุษย์มาแต่เดิม และค่อนข้างมีความเห็นที่เป็นอิสระจากหลักการทางเชาวน์ปัญญาอย่างเต็มที่ ในการศึกษาค้นคว้าของเพียเจต์ได้พยายามหลีกเลี่ยงที่จะให้ความหมายของสติปัญญาว่าเป็นความสามารถในการจำหรือการคิดสร้างสรรค์หรือความมีเหตุผลหรืออื่น ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้เพียเจต์ไม่ได้ให้ความสนใจมากนักในการวัดความสามารถทางการคิดของคนว่ามีสูงหรือต่ำอย่างไร แต่เป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าทดลองของเพียเจต์มุ่งความสนใจไปสู่การค้นหว่าคนเรารวบรวมรูปแบบของการใช้สมองปฏิบัติในการคิดอย่างไร หรือมีองค์ประกอบของการใช้สมองในการคิดอย่างไร

ประสาธ อิศรปริดา (2523 : 121) ได้อธิบายว่า ในการศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ได้ยึดแนวความคิดซึ่งเป็นข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) 4 ประการ คือ

1. ขั้นต่าง ๆ และพัฒนาการของร่างกายย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสติปัญญาและการคิดซึ่งไม่อาจเข้าใจได้ด้วยการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง แต่จะต้องอธิบายในรูปของโครงสร้างทั้งหมดหรือระบบความสัมพันธ์ภายใน

2. พัฒนาการของโครงสร้างทางสติปัญญาและการคิด เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของอินทรีย์และโครงสร้างของสิ่งแวดล้อม แต่มีโซผลโดยตรงของวุฒิภาวะหรือของการเรียนรู้

3. โครงสร้างของสติปัญญาและการคิดนั้น พัฒนาจากการกระทำ (Action) ของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทางสติปัญญาและการคิดได้พัฒนาจากกลไก การสัมผัส การเคลื่อนไหว การกระทำไปสู่กิจกรรมที่ต้องใช้สัญลักษณ์และภาษา ซึ่งจากแนวคิดนี้จะช่วยให้มองเห็นบทบาทของบุคคลในด้านพัฒนาการความคิดรวบยอด (Concept) ของเขา

4. ทิศทางของพัฒนาการในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม มุ่งไปสู่ระดับความสมดุลที่สูงขึ้น มีการปรับแต่งในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น คือ การปรับทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมให้เข้าหาซึ่งกันและกัน

พรรณี ข.เจนจิต (2528 : 86) ได้กล่าวว่า เพียเจต์ มีความเชื่อว่าเป้าหมายของพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้คือ ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถที่จะคิดตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล และสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหา ซึ่งเพียเจต์เรียกความสามารถในการใช้สมองในระดับนี้ว่า Operation ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ

พัฒนาการทางสติปัญญา ลักษณะสำคัญของ Operation คือ ความสามารถที่เด็กจะคิดย้อนกลับได้ (Reversibility) คือสามารถคิดย้อนกลับระหว่างจุดสุดท้ายกับเริ่มต้นได้

4.2 ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ตามทฤษฎีของเพียเจต์

เพียเจต์ (ปีนจัตร อุณหนันท์. 2528 : 4; อ้างอิงมาจาก Piaget. 1969) ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้เป็น 4 ขั้นใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยเจริญเติบโตเต็มที่ ดังนี้คือ

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori-Motor Intelligence) อายุระหว่าง 0-2 ปี

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperation Stage) อายุ 2-7 ปี

3. ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรม (Concrete Operation Stage) อายุระหว่าง 7-11 ปี

4. ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal Operation Stage) อายุระหว่าง 11-15 ปี

ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori-Motor Intelligence) พฤติกรรมของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ เช่น การไขว่คว้า การเคลื่อนไหว การมอง การดูด ในวัยนี้เด็กแสดงให้เห็นว่ามีสติปัญญาด้วยการกระทำ เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ แม้ว่าจะไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด เด็กจะต้องมีโอกาสดูแลกับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิด ลักษณะเด่น ๆ ของพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ถือว่าเป็น “ระยะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง” (Egocentricity) เด็กยังไม่สามารถแยก “ตน” ออกจากสิ่งแวดล้อม (พรณี ข.เจนจิต. 2528 : 87) และกิจกรรมทางการคิดส่วนใหญ่ยังคงอยู่เฉพาะสิ่งที่สัมผัสได้เท่านั้น (ประสาท อิศรปริดา. ม.ป.ป. : 125)

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperation Stage) อายุ 2 - 7 ปี เป็นขั้นของการเตรียมตัวเพื่อปฏิบัติการทางความคิด เด็กจะมีพัฒนาการจากการทำอะไรเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว มาเป็นการทำอะไรที่ต้องคิดคำนึงโดยใช้สัญลักษณ์เป็นส่วนมาก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ภายในสมองมากขึ้น และพฤติกรรมเนื่องจากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวจะมีน้อยลง (ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. 2520 : 72)

3. ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรม (Concrete Operation Stage) เริ่มตั้งแต่อายุ 7 - 11 ปี หรือ 12 ปี วัยนี้เด็กสามารถที่จะใช้ปฏิบัติการคิดทางสมองสร้างกฎเกณฑ์และคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ การมองในสิ่งต่าง ๆ มีลักษณะ Decentration คือ

สามารถมองได้ถึง 2 ลักษณะในเวลาเดียวกัน เช่น สามารถคิดถึงขนาดและน้ำหนัก หรือขนาดและปริมาตรไปพร้อม ๆ กันได้ ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้คือ ความสามารถในการคิดย้อนกลับ (Reversibility) (พรณี ข.เจนจิต 2528 : 91)

4. ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal Operation Stage) อายุ 11 - 15 ปี ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ เป็นขีดความสามารถสูงสุดของการใช้ปฏิบัติการทางความคิด พัฒนาการทางสติปัญญาขั้นนี้เริ่มตั้งแต่อายุ 11 หรือ 12 ปีขึ้นไป จนถึงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ สติปัญญาและการคิดของเด็กพัฒนาถึงขั้นสุดยอด เด็กเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กสิ้นสุดลง เด็กสามารถคิดหาเหตุผลในการแก้ปัญหา และการเรียนรู้ได้นอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถคิดแบบวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐาน ทฤษฎี และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้น และเห็นว่าความเป็นจริงที่เห็นด้วยตาการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงในสิ่งที่อาจจะเป็นไปได้ (Possibility) (ซูซีฟ อ่อนโคกสูง. 2522 : 51; พรณี ข.เจนจิต. 2528 : 91)

นอกจากนั้นเพียเจต์ยังได้ศึกษาการตัดสินใจจริยธรรมของเด็กซึ่งเป็นรากฐานในการวิจัยทางด้านจริยธรรม ทำให้ทราบว่าความคิดและสติปัญญาของบุคคลมีการเจริญตามลำดับขั้นของการพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นคือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี เด็กในขั้นนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความอยาก ความต้องการทางกายจึงต้องการที่จะได้บำบัดโดยไม่คำนึงถึง กาละ เทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทต่าง ๆ ของตนเอง

2. ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 - 8 ปี ลักษณะของเด็กในขั้นนี้จะมีความเกรงกลัวและเห็นว่าคำสั่งเป็นประกาศิตที่ตัวเองต้องกระทำตาม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 8 - 10 ปีการที่เด็กจะพัฒนาจากขั้นยึดคำสั่งมายังขั้นยึดหลักแห่งตนนี้ เพียเจต์เชื่อว่าเกิดจากการพัฒนาทางด้านปัญญา และประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ตลอดจนความเท่าเทียมกันของบุคคล เด็กที่อยู่ในสภาพสังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่สามในช่วงอายุนี้นี้ แต่มีเด็กบางคนมีการพัฒนาการหยุดชะงักในขั้นที่สอง เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ผิดปกติ หรือจากสังคมหรือจากกลุ่มเพื่อนก็ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์. 2520 : 39-40)

4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก

โคลเบิร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรม พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นไม่ได้พัฒนาถึงจุดสมบูรณ์เพียงอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีการพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จาก 11 ปี ถึง 25 ปี โคลเบิร์กเชื่อว่าการจัดชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นจะต้องใช้เหตุผล โดยแบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และในแต่ละระดับมีขั้นย่อย ๆ อีก 2 ขั้น รวมเป็นขั้นพัฒนาการ 6 ขั้น (Kohlberg. 1976 : 32)

ระดับ 1 ก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่มีในเด็กส่วนมากที่มีอายุต่ำกว่า 9 ขวบ บุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้มีอำนาจเหนือตนการตัดสินใจเลือกการกระทำจะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึง ผลที่เกิดต่อผู้อื่น ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ใช้หลักการหลบหนีการถูกลงโทษ (Obedience and Punishment) เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ การตัดสินใจว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้น ๆ ทำไปแล้วถูกลงโทษหรือไม่

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) เป็นขั้นการกระทำที่นำความพอใจมาให้ แม้การกระทำจะขัดกับผู้อื่นก็ตาม ความยุติธรรมเป็นไปในรูปของเหตุผลของการปฏิบัติมากกว่าเป็นความรู้สึกของความยุติธรรม

ระดับ 2 ตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เป็นระดับที่มีในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ บุคคลจะทำตามกฎหมายของกลุ่มย่อยของตนโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ก็รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราและแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ให้หลักการกระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good boy Orientation) บุคคลจะกระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดีเพื่อจะได้รับคำยกย่องชมเชย ในขั้นนี้บุคคลไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

ขั้นที่ 4 ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ (Authority and Social Order Maintaining Orientation) เป็นการตัดสินใจกระทำตามระเบียบของสังคม จะกระทำตามกฎหมายต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้ พฤติกรรมที่ถูกต้องประกอบด้วย การทำตามหน้าที่ ฐานะ และบทบาทที่กำหนดไว้ในสังคม

ระดับ 3 เหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) บุคคลตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการคิดตรองด้วยตนเองแล้วตัดสินใจตามความสำคัญมากน้อย บุคคลจะมีหลักของตนเองและหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 การทำตามคำมั่นสัญญา (Contract and Legalistic Orientation) บุคคลเห็นความสำคัญของคนส่วนมาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไปตามสิทธิของแต่ละคนผสมผสานกับมาตรฐานซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม มีความเชื่อมโยงความนิยมส่วนบุคคลกับความเห็นของสังคมโดยพิจารณาประโยชน์ของสังคมมากกว่าขั้นที่ 4

ขั้นที่ 6 การยึดอุดมคติสากล (Conscience or Principle Orientation) เป็นการตัดสินใจกระทำตามความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตน เป็นจริยธรรมที่มีหลักมโนธรรมของตนเอง แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกต้องขึ้นอยู่กับตัวเอง ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องยึดหลักประชาธิปไตยและเคารพในคุณค่าความสำคัญของชีวิตมนุษย์ทุก ๆ คน

เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กซึ่งประกอบด้วยพัฒนาการทางจริยธรรม 6 ขั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมี 2 ขั้น แสดงได้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		ระดับจริยธรรม
ขั้นที่ 1	หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2 - 7 ปี)	ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level)
ขั้นที่ 2	หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7 - 10 ปี)	
ขั้นที่ 3	หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10 - 13 ปี)	ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level)
ขั้นที่ 4	หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13 - 16 ปี)	
ขั้นที่ 5	หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปี ขึ้นไป)	ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Level)
ขั้นที่ 6	หลักการยึดหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

โคลเบอร์กเชื่อว่าพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะเป็นไปตามขั้นตอนจากขั้นที่ 1 ผ่านแต่ละขั้นไปถึงขั้นที่ 6 จะพัฒนาข้ามขั้นมิได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ขึ้นตามลำดับ

4.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา

4.4.1 วุฒิภาวะและประสบการณ์ (Maturation and Experience)

วุฒิภาวะ (Maturation) เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอันเนื่องมาจากพัฒนาการโดยมียีนส์เป็นตัวกำหนด เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล อันเป็นผลต่อพัฒนาการทางความรู้และความเข้าใจ (พรณี ข.เจนจิต 2528 : 33)

ซันด์ (Sund. 1976 : 338-340) ได้อธิบายว่า การเจริญเติบโตและพัฒนาการจากวัยเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่า เขาอยู่ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาการทางสติปัญญา วุฒิภาวะของทารกในด้านการเคลื่อนไหว การประสานสัมพันธ์ระหว่างระบบกล้ามเนื้อกับระบบประสาท วุฒิภาวะช่วยในการตอบสนอง หรือกระทำต่อสิ่งแวดล้อมได้หลาย ๆ แบบ ผลที่ตามมาก็คือประสบการณ์จากการกระทำ ซึ่งเพียเจต์เชื่อว่า การกระทำดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญา การกระทำทางกายสามารถถ่ายโยงไปสู่ความคิดได้ ด้วยเหตุนี้เพียเจต์จึงกล่าวว่า ถ้าหากไม่มีประสบการณ์แล้วการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ (There is no learning without experience) และถือว่าการกระทำทางกายเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของประสบการณ์

4.4.2 กระบวนการปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่สมดุลในระบบการรู้สึก ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการคือ

4.4.2.1 กระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) หมายถึง การซึมซับประสบการณ์ใหม่เข้าสู่ประสบการณ์เดิมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน จะเป็นกระบวนการทางสติปัญญาของบุคคลที่ได้เผชิญกับสิ่งที่เป็นรูปแบบใหม่จากสิ่งแวดล้อม แล้วกลไกทางสมองได้ทำการรวบรวมผสมผสานเรื่องราวและเหตุผลใหม่เหล่านั้นปรับให้เข้ากับโครงสร้างของความคิดอันเกิดจากการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม เช่น เด็กเคยเห็นไก่มาก่อนต่อมาเห็นลูกไก่ เป็ด และห่านซึ่งเป็นรูปแบบของประสบการณ์ใหม่ เด็กจะซึมซับแล้วปรับสิ่งที่พบเห็นใหม่นี้เข้าสู่โครงสร้างความคิดเดิมของสมองที่มีอยู่แล้ว คือ โครงแบบของ “ไก่” เด็กก็จะเรียกทั้งลูกไก่ เป็ด และห่านว่า “ไก่”

4.4.2.2 กระบวนการปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสม (Accommodation) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากกระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างเกิดขึ้นเนื่องด้วยภายหลังที่ได้ซึมซาบเอาเหตุการณ์ใหม่เข้ามา แล้วปรับเข้าสู่โครงสร้างเดิม ปรากฏว่ามีความไม่สมดุลเกิดขึ้นในระบบ

วูลฟลอก (ยูพา วีระไวทยะ. 2526; อ้างอิงมาจาก Woolfolk. 1980 : 196-199) ได้กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนในขั้นนี้จะทำให้เกิดความสมดุลในรูปแบบในทำนองการปรับให้เข้าสู่ระบบการรู้คิดที่มีอยู่ ซึ่งเป็นผลทำให้เพิ่มพูนข้อมูลและประสบการณ์มากขึ้น หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ ทำให้เกิดการใช้เหตุผลพิจารณาตัดสิน และเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระบบการรู้คิดได้

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ของเพียเจต์การปรับโครงสร้างของสติปัญญาความคิด เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่รวมกระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมเข้าด้วยกัน ผลที่ได้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้างทางสมอง โดยมีแนวโน้มที่จะมีการรวบรวมผสมผสานจากโครงสร้างในลักษณะธรรมดาทั่ว ๆ ไป ไปสู่โครงสร้างที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ยูพา วีระไวทยะ (2526 : 10) ได้สรุปความคิดของเพียเจต์ไว้ว่า การรับและปรับต่อสิ่งที่ได้มาใหม่นี้จะเข้าไปรวมเป็นระบบร่วมกับหลักความคิดเดิมผสมผสานพอกพูนประสบการณ์มากขึ้น แนวความคิดหลักที่ได้นี้จะอยู่ในลักษณะสมดุลไปเรื่อย ๆ และสามารถนำมาปรับใช้ได้เสมอ เมื่อได้รับการดูดซึมโดยสิ่งแวดล้อมใหม่ก็จะเกิดการปรับเปลี่ยนต่อไปเป็นดังนี้ไม่รู้จบสิ้นตลอดชีวิตของเรา ดังนั้นคนเราจึงมีคุณภาพของรูปแบบกระบวนการคิดแตกต่างกันด้วยเหตุ 2 ประการดังกล่าว

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล

นักการศึกษาจำนวนมากได้สนใจศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เพื่อศึกษาว่าพัฒนาการขั้นต่าง ๆ ทางสติปัญญาของมนุษย์เป็นไปตามที่เพียเจต์เสนอไว้หรือไม่ และเพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่นักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ศึกษาไว้ โดยเฉพาะกับเด็กอายุ 11 - 15 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นนามธรรม

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาภายในประเทศกับเด็กที่มีอายุระหว่าง 11 - 15 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นการคิดแบบนามธรรม เด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดสูงสุด สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ในส่วนที่เป็นนามธรรมได้ ดังผลงานวิจัยของจิษฎา สุวรรณวงศ์ (2522 : 57-59) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านสื่งกับการคิดขั้นนามธรรมในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ของเด็กในเมืองกับเด็กในชนบท โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอายุระหว่าง 13 - 16 ปี พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีสื่งกับในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ด้านการคิดขั้นนามธรรมไม่แตกต่างกัน

เด็กในช่วงการคิดแบบนามธรรมนี้ สามารถคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์ได้ แต่ระดับการศึกษาที่ต่างกันจะมีผลทำให้การคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์แตกต่างกันไปด้วย ดังที่คำเนิง ภูริปริญา (2518 : 62) ได้ศึกษาพัฒนาการของการคิดเชิงตรรกศาสตร์ของเด็กไทยแรกเริ่มในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่อายุระหว่าง 12-- 16 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 7 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 400 คน ใช้เครื่องมือ 2 ชุดคือ แบบทดสอบความสามารถในการคิดตามหลักของเพียเจต์ และตามหลักซิลโลยิมของอริสโตเติล และแบบทดสอบความสามารถในการคิดของมิลล์ พบว่า ความสามารถในการคิดเชิงตรรกศาสตร์ของเด็กไทยวัยรุ่นแตกต่างกัน

ถาวร รอดเทศ (2523 : 74) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การคิดอย่างมีเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างในระดับการศึกษาต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมปีที่ 5 สรุปได้ว่า

1. ชายและหญิงมีระดับพัฒนาการไม่แตกต่างกัน
2. พัฒนาการทางสติปัญญาจะดำเนินไปอย่างสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับอายุ และประสบการณ์
3. เด็กในช่วงอายุ 11 - 15 ปี อยู่ในขั้นการคิดแบบนามธรรมสามารถเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในส่วนที่เป็นนามธรรมได้
4. เด็กในช่วงการคิดแบบนามธรรมสามารถคิดหาเหตุผลทางด้านตรรกศาสตร์ได้
5. ระดับการศึกษาต่างกันทำให้การคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

คิลเลียน (Killian, 1979 : 350-377) ได้ศึกษาพัฒนาการสติปัญญาของนักศึกษาในระดับวิทยาลัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยเมโทรโพลิตัน มลรัฐโคโลราโด โดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ พบว่า นักศึกษาร้อยละ 25 มีพัฒนาการอยู่ในขั้นการคิดแบบนามธรรม ร้อยละ 60 อยู่ในขั้นการคิดแบบกึ่งนามธรรม และร้อยละ 15 อยู่ในขั้นการคิดแบบรูปธรรม และชายกับหญิงมีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาไม่แตกต่างกัน

นอกจากนั้นพัฒนาการทางสติปัญญาจะดำเนินไปอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอยู่กับระดับอายุและประสบการณ์อีกด้วย ดังงานวิจัยของพอนแรนด์ (Pallrand, 1979 : 445-451) ได้ศึกษาถึงขั้นการคิดแบบกึ่งนามธรรมกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ขั้นการคิดแบบนามธรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันดังนี้

กลุ่มแรก เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีอายุระหว่าง 12 ปี ถึง 15 ปี 10 เดือน

กลุ่มสอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอายุระหว่าง 15 ปี 11 เดือน ถึง 17 ปี 11 เดือน

กลุ่มสาม เป็นนักเรียนระดับวิทยาลัยอายุระหว่าง 18 ปีถึง 23 ปี

โดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการทางสติปัญญา 10 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ 2 และ 3 มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นการคิดแบบนามธรรมอย่างสมบูรณ์มากกว่ากลุ่มแรก ซึ่งกลุ่มแรกจะอยู่ในขั้นเริ่มแรกของขั้นการคิดแบบนามธรรม

จากงานวิจัยนี้ช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวทางที่จะเลือกเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เพราะถือว่าอยู่ในช่วงที่มีความคิดด้านนามธรรม สามารถเข้าใจเนื้อหา ในส่วนที่เป็นนามธรรม และสามารถคิดหาเหตุผลทางด้านตรรกศาสตร์ได้ พร้อมทั้งคำนึงถึงจริยธรรมเป็นส่วนประกอบในการคิดด้วย ดังนั้นถ้าจะจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมก็จะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ

5.1 ความหมายของการสอนแบบโครงการ

การสอนแบบโครงการเป็นการใช้งานชิ้นใหญ่เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ แต่เดิมศัพท์นี้ใช้กับการสอนทางหัตถศึกษา โดยไม่คำนึงถึงความตั้งใจหรือการวางแผน

ของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามในการทำงานชิ้นใหญ่นี้ก็ต้องมีการวางแผนอยู่นั่นเอง ต่อมา วิธีนี้ก็ได้นำมาใช้กับวิชาเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้ภาคปฏิบัติมาก หลังจากปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา อิทธิพลทางจิตวิทยาแผนใหม่ทำให้เกิดแนวความคิดขึ้นว่า โครงการควรประกอบด้วยกิจกรรมแห่งการเรียนรู้อันสืบเนื่องมาจากการขบคิดปัญหา ซึ่งเด็กมีโอกาที่จะเลือกวางแผน และดำเนินการของเขาเองตามหลักความคิดเช่นนี้ เลยถือว่าเมื่อใดที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพบปัญหาของชีวิตจริง ๆ และให้ผู้เรียนได้มีการวางแผนและดำเนินการปฏิบัติออกไปอย่างจริงจัง การเรียนและการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมเรียกได้ว่าเป็นการสอนแบบโครงการ ต่อมาความหมายของโครงการได้เปลี่ยนแปลงไปอีก เนื่องจากปรัชญาของจอห์น ดิวอี้ และด้วยความหมายของบรรดาครูที่วางแผนแบบหน่วยให้มีส่วนร่วมที่สำคัญ อันมีรากฐานมาจากแนวชีวิตจริง ซึ่งดับบลิว. เอช. คิลแพทริก (W.H. Kilpatrick) ได้หยิบยกความคิดแบบใหม่นี้ขึ้นมาพิจารณาและใช้ในปี ค.ศ. 1918 ท่านได้แสดงให้เห็นลักษณะของโครงการไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยความตั้งใจและความเต็มใจนี้ เป็นความพยายามที่จะเสริมหรือเน้นข้อเท็จจริงที่ว่า ความตั้งใจและความสนใจนั้นเป็นปัจจัยที่มีกำลังอำนาจในการเรียน ซึ่งมีลักษณะแห่งกิจกรรมที่ประกอบขึ้นด้วยความเต็มใจและตั้งใจ จนเกิดการถกเถียงโต้แย้งคัดค้านกันในศัพทนี้ เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันแน่นอนแล้วว่า โครงการเป็นหน่วยแห่งกิจกรรมในการเรียน ซึ่งเกิดจากความเต็มใจและตั้งใจของนักเรียนเอง กิจกรรมนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับงานภาคปฏิบัติซึ่งเป็นที่น่าสนใจ และสนุกสนานอยู่ในตัวมันเองแล้ว โดยผู้เรียนเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมายขึ้นไว้ว่าจะปฏิบัติไปแค่ไหน เพื่อหวังผลอะไร แล้วจึงวางแผนและดำเนินงานต่อไปตามวิธีที่คล้ายคลึงกับวิถีแห่งชีวิตจริง

จะเห็นได้ว่าการสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่ดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แล้วจึงวางแผนการดำเนินการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหานั้นด้วยการลงมือปฏิบัติตามแผนในโครงการนั้น แล้วทำการประเมินโครงการนั้นด้วย

5.2 รูปแบบของโครงการ

สำหรับรูปแบบการเขียนโครงการ ตรูเนตร อัสซสวัสดี (ม.ป.ป. : 55-56) กล่าวว่า รูปแบบการเขียนโครงการนั้นจะเป็นรูปแบบใดก็ได้ แต่ให้มีใจความสำคัญ 11 ประการคือ

5.2.1 ชื่อโครงการ จะทำโครงการอะไรเขียนให้ชัดเจน

5.2.2 หลักการและเหตุผล ในการเขียนจะต้องคำนึงถึงว่า เหตุใดจึงต้องจัดทำโครงการ และทำไมจึงต้องทำโครงการนั้น

5.2.3 วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย จะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่า การปฏิบัติงานครั้งนี้จะได้ผลดีอะไรบ้าง การกำหนดวัตถุประสงค์นี้จะต้องปฏิบัติได้ และประเมินผลได้ด้วยการเขียนวัตถุประสงค์จะต้องสัมพันธ์กับหลักการและเหตุผล

5.2.4 สถานที่หรือบริเวณที่ดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดเจน

5.2.5 ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดว่า โครงการนั้น ๆ จะใช้เวลาในการปฏิบัติตามโครงการมากน้อยแค่ไหน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด และเสร็จสิ้นวัน เดือน ปีใด

5.2.6 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ จะต้องอธิบายให้เด่นชัดว่า การปฏิบัติงานตามโครงการนั้น ๆ จะต้องดำเนินการอย่างไร มีกี่ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการอย่างไร การเขียนจะต้องชัดเจน เพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้องระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน

5.2.7 วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต้องเขียนให้ชัดเจนว่าในการดำเนินงานตามโครงการนั้น ๆ จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้อะไรบ้าง

5.2.8 งบประมาณในการดำเนินงาน ใช้งบประมาณเท่าใด

5.2.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ คาดว่าจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง หรือสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย

5.2.10 การติดตามผลและประเมินผล ติดตามผลอย่างไร หลังจากได้ปฏิบัติงานเสร็จสิ้นโครงการ โดยบอกเป็นขั้นตอน

ชื่อโครงการ	→	บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
หลักการและเหตุผล	→	บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย	→	การจัดทำโครงการนี้ให้ประโยชน์อย่างไร
สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ	→	ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ	→	จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
ขั้นตอนในการดำเนินการ	→	บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ใช้ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้	→	ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร (บอกรายละเอียด)
งบประมาณในการดำเนินการ	→	จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	→	คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง จะได้รับผลจากการดำเนินการครั้งนี้มากน้อยเพียงใด
การติดตามและประเมินผล	→	บอกผลที่ได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว แนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และโครงการต่อเนื่อง (ถ้ามี)

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการเขียนโครงการ (ตรูเนตร อัสซสวัสดี. ม.ป.ป. . 55-56)

5.3 ประเภทของโครงการ

โครงการโดยทั่ว ๆ ไปมีอยู่หลายประเภท ริสค์ (เสาวณีย์ สิกขบัณฑิต. 2528 : 139-140; อ้างอิงมาจาก Risk. 1958 : 47) ได้จำแนกโครงการออกเป็น 3 ประเภทคือ

5.3.1 โครงการสร้างวัสดุ (Physical or Material) เช่น การทำโต๊ะ การสร้างสระน้ำ การทำรั้ว การทำสวนดอกไม้ เป็นต้น

5.3.2 โครงการเรียน (Learning Project) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนด้านต่าง ๆ ความคิดริเริ่มของผู้เรียนแต่ละคน เช่น ต้องการพูดภาษาได้คล่องแคล่ว ต้องการเขียนเรื่องสั้น เป็นต้น

5.3.3 โครงการทางความคิดหรือแก้ปัญหา (Intellectual or Problem Project) เช่น การสำรวจผลการทำงานของชุมชนต่าง ๆ การแก้ปัญหาเรื่องความสะอาดในโรงเรียน เป็นต้น

เพื่อให้เห็นประเภทของโครงการได้เด่นชัดและเพื่อเป็นแนวความคิดในการเลือกวิธีสอนแบบโครงการใช้กับหลายวิชาและเหมาะสมกับบทเรียนอรรถารณ ชลวาสิน (2531 : 121-122) ได้แบ่งโครงการไว้ดังนี้

- 1 โครงการที่เกี่ยวกับการสำรวจ (Exploration Project) ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ แบบการเพิ่มพูนประสบการณ์
- 2 โครงการที่เกี่ยวกับการสร้างวัสดุ (Material Project) ได้แก่ การสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนวิชาศิลปปฏิบัติ เป็นต้น
- 3 โครงการที่เกี่ยวกับการเล่น (Play Project) ได้แก่ การเล่นเกมกีฬาประเภทต่าง ๆ การแสดงละครวรรณคดี และอื่น ๆ
- 4 โครงการที่เกี่ยวกับทักษะและความรู้ (Skill and Learning Project) ได้แก่ การค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ
5. โครงการที่จะแก้ปัญหา (Intellectual or Problem Project)

จากประเภทของโครงการที่แบ่งออกเป็นหลายประเภท ครูจะต้องคำนึงถึงหลักการของการสอนว่าเหมาะสมกับสภาพชีวิตจริง ให้คุณค่าและได้ผลคุ้มค่ากับการเรียนเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ซึ่งจินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2534 : 57-58) กล่าวว่าวิธีสอนแบบโครงการมักใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพราะเป็นวัยช่างคิด ช่างสังเกต และเริ่มรู้จักใช้เหตุผล จึงเป็นโอกาสเหมาะที่ครูจะปรับปรุงแนวความคิดหรือจินตนาการของนักเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนวิชาสุขศึกษา โดยให้นักเรียนจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ ตัวอย่างเช่น โครงการ

แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน โครงการอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน และโครงการรักษาสีฟันในโรงเรียน เป็นต้น

5.4 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบโครงการ

ฟิตเชอร์ลด์ และฟิตเชอร์ลด์ (Fitzerald and Fitzgerald. 1955 : 356) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการสอนแบบโครงการว่า

5.4.1 เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน เพราะการสอนแบบโครงการผู้สอนจะให้ผู้เรียนเลือกโครงการด้วยตนเอง แต่ก่อนที่จะเลือกครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นเสียก่อน ผู้เรียนสามารถเลือกโครงการได้

5.4.2 เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำงานได้ในที่สุด

5.4.3 เพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่สะสมเก็บรวบรวม และหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.4 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบที่จะให้เสรีภาพในการจัดและการกระทำ

5.4.5 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 ขั้นตอนการสอนแบบโครงการ

ริสค์ (Risk. 1958 : 473-474) และลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 56-57) ได้เสนอขั้นตอนของการดำเนินการสอนแบบโครงการดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย (Purposing) ขั้นนี้ครูจะต้องจัดหาสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อนักเรียนได้เลือกหัวข้อโครงการขึ้นมาแล้วทำการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการว่า โครงการนั้นจะศึกษาอะไรจะทำอะไร ขั้นนี้บทบาทของครูคือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ครูจะต้องจัดสถานการณ์ วัสดุและกรณีตัวอย่างเรื่องราวต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ วุฒิภาวะ และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 วางแผน (Planning) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนเสนอแนวทางหรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่ตนเองคิดว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูล หรือดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งครูต้องช่วยเสนอแนะชี้แนะขั้นตอนที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 ดำเนินการ (Executing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยครูต้องคอยกำกับดูแลให้ผู้เรียนดำเนินการตามแผน และอาจจะต้องช่วยแก้ปัญหาถ้าผู้เรียนไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 4 ประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนประเมินผลงานของตนเอง เป็นการประเมินการดำเนินการหรือประเมินผลที่ได้จากโครงการ

สำหรับสุวัฒน์ มุทธเมธา (2522 : 195) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนแบบโครงการว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ปัญหาหรือความต้องการ ผู้เรียนต้องมีปัญหา หรือความต้องการในอันที่จะทำงานตามโครงการใดโครงการหนึ่งออกมา

2. กำหนดจุดประสงค์ การทำงานตามโครงการนั้นให้ชัดเจน

3. ผู้เรียนวางแผนการทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของโครงการ

4. เสนอแผนงานที่กำหนดเรียบร้อยแล้วต่อครูผู้สอน ครูและนักเรียนพิจารณาแผนงานร่วมกัน ครูให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผน

5. ดำเนินงานตามแผนและขั้นตอนที่กำหนด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็อภิปรายปัญหาร่วมกัน มีครูเป็นที่ปรึกษาแนะนำ ครูต้องให้ผู้เรียนใช้ความคิด และการตัดสินใจของตนเองให้มากที่สุด

6. ประเมินผลงาน ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตัวเอง

จากการพิจารณากระบวนการสอนในแต่ละขั้นตอนของแต่ละท่านแล้ว มีขั้นตอนไม่แตกต่างกันมากในการกำหนดการวางแผนเพื่อเสนอแนวทางของโครงการ

สรุปได้ว่าการสอนแบบโครงการ มีลักษณะดังนี้

1. ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ครูเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ให้นักเรียนเกิดปัญหา หรือความต้องการที่จะวางแผนโครงการในการแก้ปัญหาใดปัญหานึง

2. ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย เป็นขั้นที่นักเรียนเลือกปัญหา และตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่า จะทำการศึกษารื่องใด เพื่ออะไร โดยนักเรียนจะเป็นผู้กำหนดกันเอง และทำงานเป็นกลุ่ม ภายในกลุ่มให้นักเรียนทำการเลือกประธาน รองประธาน กรรมการและเลขานุการ

3. ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันวางแผนว่า จะดำเนินการอย่างไร จึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในการวางแผนของนักเรียน จะต้องประกอบด้วย

3.1 ชื่อโครงการ บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ

3.2 หลักการ บอกเหตุผลที่จะต้องจัดทำโครงการนั้น

3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง

3.4 เจ้าของโครงการ ผู้จัดทำโครงการ

3.5 ที่ปรึกษา ผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือการทำโครงการ

3.6 สถานที่ปฏิบัติงานของโครงการ ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ

3.7 วัน เวลาในการปฏิบัติงาน ใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใดและจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด

3.8 งบประมาณในการดำเนินงาน ใช้งบประมาณเท่าไร แยกเป็นรายการใช้จ่ายเรื่องอะไรบ้าง

3.9 วิธีการศึกษาค้นคว้า ต้องใช้วิธีหาข้อมูลอย่างไรบ้างในการทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมาย

3.10 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ วัสดุ อุปกรณ์อะไรบ้าง บอกรายละเอียด

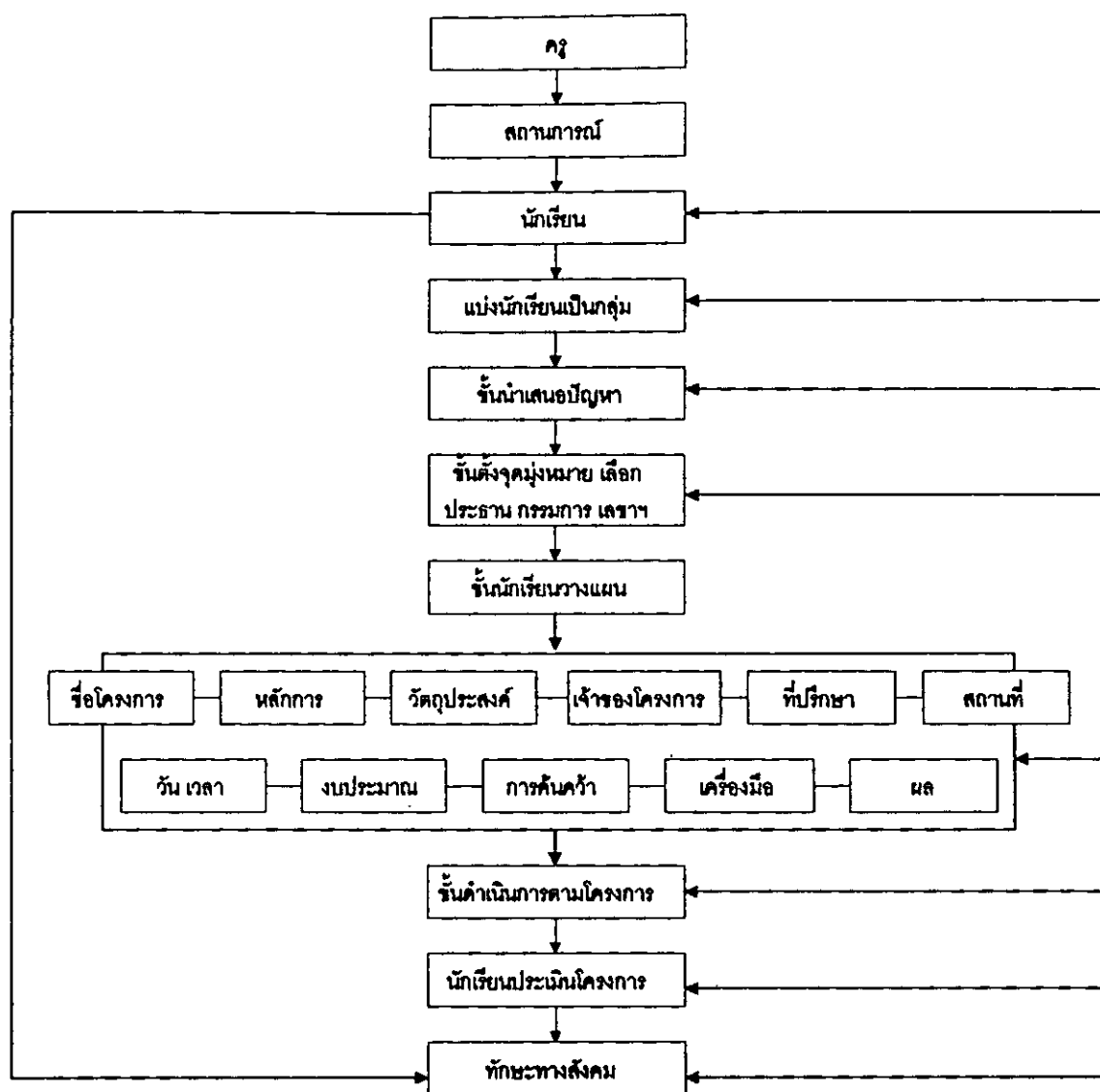
3.11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ คาดว่าโครงการที่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง และจะได้ผลจากการดำเนินงานครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

4. ขั้นตอนการ เป็นขั้นกระทำตามโครงการที่วางไว้ของแต่ละกลุ่ม

5. ขั้นตอนประเมินผล เป็นการประเมินผลโครงการที่เสร็จสิ้นลงไป ให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินว่า โครงการนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ในการทำโครงการนี้ ผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

6. ติดตามผล ให้พิจารณาข้อบกพร่องทำรายงานเสนอครู

ลักษณะและขั้นตอนดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปให้เข้าใจชัดเจน เป็นแผนภูมิได้ ดังภาพประกอบ 2 โดยปรับปรุงมาจากแผนภูมิของ ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 13)

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการฝึกตามโครงการ

5.6 คุณค่าของการสอนแบบโครงการ

หทัย ดันหยง (2525 : 280) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบโครงการว่า เป็น การเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติงาน ทำให้เป็นที่สนใจของผู้เรียน ฝึกนิสัยให้รู้จักการวางแผนงาน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเอง

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 132) ได้กล่าวถึงคุณค่าในการสอนแบบโครงการ ว่า นักเรียนได้ทำงานเองโดยตลอดตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการต่าง ๆ ของ นักเรียน และเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ทำการแก้ปัญหาซึ่งเป็นปัญหาของชีวิตจริงเท่ากับเตรียมตัว ไว้พร้อมที่จะเผชิญสภาพสังคมจริง ๆ เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว

กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบโครงการ

ตรุเนตร อัสสวัสต์ (ม.ป.ป. : 55) กล่าวถึงกิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบโครงการดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม การแบ่งกลุ่ม จะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มในโครงการที่ตนมีความถนัด และสนใจ เพื่อให้มีจำนวนพอเหมาะ มีทั้งคนเก่งและคนอ่อนรวมกัน
2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ เลขานุการ โดยมีบทบาทและหน้าที่ คือ ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผนและนำทางที่ต้องแก่คณะกรรมการ รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประธานดำเนินการ คณะกรรมการทำหน้าที่ดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายและทุกคนต่างร่วมกันรับผิดชอบ เลขานุการ ทำหน้าที่จดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันมาเสนอในที่ประชุม
3. การประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อเขียนโครงการให้เป็นไปในทางปฏิบัติงานร่วมกัน

การจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการสอนแบบโครงการ นิมนวล ทศวัฒน์ (2522 : 173) กล่าวว่า ลักษณะของโครงการ ควรเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคการบูรณาการ โดยการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันภายในขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษา ที่ว่าหน่วยการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1. กลุ่มหัวข้อย่อยมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่ ภายในหัวข้อใหญ่ ๆ ที่เรียกว่า “หน่วย” (Unit) และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์ หรือ 3 - 4 สัปดาห์ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียนนั้น
2. หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือประกอบด้วย ความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัดผลและประเมินผล เบ็ดเสร็จอยู่ในหน่วยการเรียนนั้น
3. หน่วยแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมากที่สุด

บทบาทของครูในการสอนแบบโครงการ

ครูอาจจะวางโครงการร่วมกับนักเรียนในระยะต้น แล้วให้นักเรียนดำเนินการต่อไป หรือนักเรียนวางโครงการโดยมีครูเป็นผู้เสนอแนะ ติดตามและประเมินผลงานนั้น

นอกจากนี้ บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527 : 190) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการที่ครูจะเลือก ดังนี้

1. มีคุณค่าทางการศึกษา
2. เหมาะกับสถานการณ์
3. หาวัสดุที่จะทำโครงการได้ง่าย
4. ผลที่ได้รับคุ้มกับเวลาที่เสียไป
5. สอดคล้องกับตารางสอนของโรงเรียน
6. วัสดุที่ใช้มีราคาถูก
7. วิธีนี้จะเกิดประโยชน์มากกว่าใช้วิธีอื่น
8. ทำโครงการได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

5.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ งานวิจัยในประเทศ

ประไพพิศ ไพรวัล (2526 : 84-93) ได้ศึกษาทดลองสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุนทรเทพมุนีมิตรภาพที่ 188 อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยวิธีสอนแบบโครงการศึกษาในด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ผลการทดลองพบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโครงการ กับกลุ่มที่เรียนจากการสอนโดยใช้คู่มือครู ของเขตการศึกษา 6 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิจิตร ทองปาน (2527 : 70-75) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ โดยการทดลองกับนักเรียนโรงเรียนระอวดวิทยาคาร อำเภอระอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการสอนสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สงวนศรี นักงาน (2530 : 56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา โดยทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวังตะเคียนวิทยา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษาทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามี

แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน โครงการอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน และโครงการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นต้น

5.4 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบโครงการ

ฟิตเซอร์ลด์ และฟิตเซอร์ลด์ (Fitzerald and Fitzgerald. 1955 : 356) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการสอนแบบโครงการว่า

5.4.1 เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน เพราะการสอนแบบโครงการผู้สอนจะให้ผู้เรียนเลือกโครงการด้วยตนเอง แต่ก่อนที่จะเลือกครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นเสียก่อน ผู้เรียนสามารถเลือกโครงการได้

5.4.2 เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำงานได้ในที่สุด

5.4.3 เพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่สะสมเก็บรวบรวม และหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.4 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบที่จะให้เสรีภาพในการจัดและการกระทำ

5.4.5 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 ขั้นตอนการสอนแบบโครงการ

ริสค์ (Risk. 1958 : 473-474) และลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 56-57) ได้เสนอขั้นตอนของการดำเนินการสอนแบบโครงการดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย (Purposing) ขั้นนี้ครูจะต้องจัดสถานการณ์ เพื่อให้เราให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อนักเรียนได้เลือกหัวข้อโครงการขึ้นมาแล้วทำการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการว่า โครงการนั้นจะศึกษาอะไรจะทำอะไร ขั้นนี้บทบาทของครูคือ ช่วยเราให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ครูจะต้องจัดสถานการณ์ ใช้สื่อและกรณีตัวอย่างเรื่องราวต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ วุฒิภาวะ และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 วางแผน (Planning) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนเสนอแนวทางหรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่ตนเองคิดว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูล หรือดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งครูต้องช่วยเสนอแนะชี้แนะขั้นตอนที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 ดำเนินการ (Executing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยครูต้องคอยกำกับดูแลให้ผู้เรียนดำเนินการตามแผน และอาจจะต้องช่วยแก้ปัญหาถ้าผู้เรียนไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 4 ประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนประเมินผลงานของตนเอง เป็นการประเมินการดำเนินการหรือประเมินผลที่ได้จากโครงการ

สำหรับสุวัฒน์ มุทเมธา (2522 : 195) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนแบบโครงการว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ปัญหาหรือความต้องการ ผู้เรียนต้องมีปัญหา หรือความต้องการในอันที่จะทำงานตามโครงการใดโครงการหนึ่งออกมา
2. กำหนดจุดประสงค์ การทำงานตามโครงการนั้นให้ชัดเจน
3. ผู้เรียนวางแผนการทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของโครงการ
4. เสนอแผนงานที่กำหนดเรียบร้อยแล้วต่อครูผู้สอน ครูและนักเรียนพิจารณาแผนงานร่วมกัน ครูให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผน
5. ดำเนินงานตามแผนและขั้นตอนที่กำหนด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็อภิปรายปัญหาร่วมกัน มีครูเป็นที่ปรึกษาแนะนำ ครูต้องให้ผู้เรียนใช้ความคิด และการตัดสินใจของตนเองให้มากที่สุด

6. ประเมินผลงาน ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตัวเอง

จากการพิจารณากระบวนการสอนในแต่ละขั้นตอนของแต่ละท่านแล้ว มีขั้นตอนไม่แตกต่างกันมากในการกำหนดการวางแผนเพื่อเสนอแนวทางของโครงการ

สรุปได้ว่าการสอนแบบโครงการ มีลักษณะดังนี้

1. ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ครูเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ให้นักเรียนเกิดปัญหา หรือความต้องการที่จะวางโครงการในการแก้ปัญหาใดปัญหานึ่ง
2. ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย เป็นขั้นที่นักเรียนเลือกปัญหา และตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่า จะทำการศึกษารื่องใด เพื่ออะไร โดยนักเรียนจะเป็นผู้กำหนดกันเอง และทำงานเป็นกลุ่ม ภายในกลุ่มให้นักเรียนทำการเลือกประธาน รองประธาน กรรมการและเลขานุการ
3. ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันวางแผนว่า จะดำเนินการอย่างไร จึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในการวางแผนของนักเรียน จะต้องประกอบด้วย
 - 3.1 ชื่อโครงการ บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
 - 3.2 หลักการ บอกเหตุผลที่จะต้องจัดทำโครงการนั้น
 - 3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
 - 3.4 เจ้าของโครงการ ผู้จัดทำโครงการ
 - 3.5 ที่ปรึกษา ผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือการทำโครงการ

3.6 สถานที่ปฏิบัติงานของโครงการ ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ

3.7 วัน เวลาในการปฏิบัติงาน ใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใดและจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด

3.8 งบประมาณในการดำเนินงาน ใช้งบประมาณเท่าไร แยกเป็นรายการใช้จ่ายเรื่องอะไรบ้าง

3.9 วิธีการศึกษาค้นคว้า ต้องใช้วิธีหาข้อมูลอย่างไรบ้างในการทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมาย

3.10 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ วัสดุ อุปกรณ์อะไรบ้าง บอกรายละเอียด

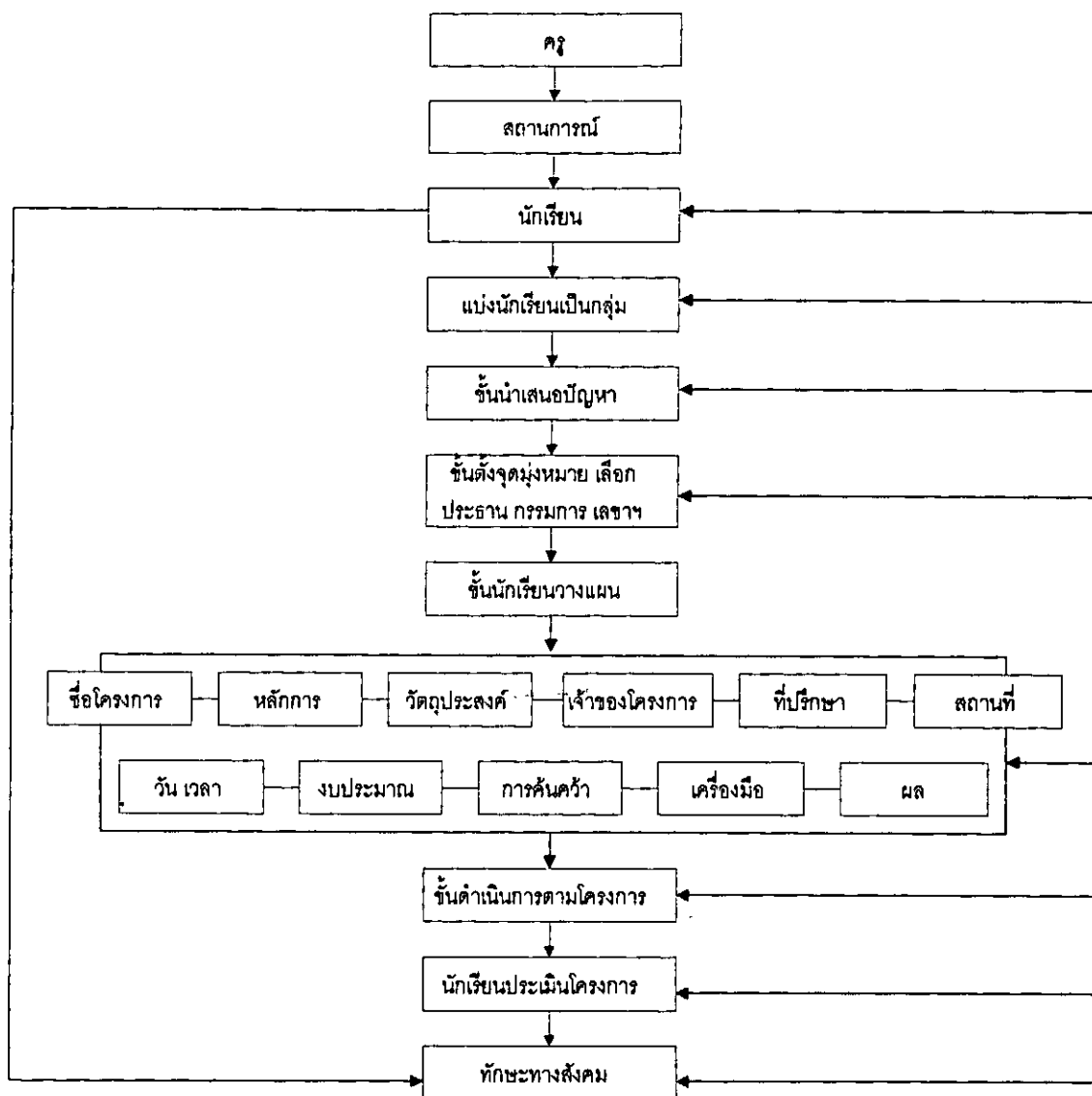
3.11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ คาดว่าโครงการที่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง และจะได้ผลจากการดำเนินงานครั้งนี้มากน้อยเพียงใด

4. ขั้นตอนการ เป็นขั้นกระทำตามโครงการที่วางไว้ของแต่ละกลุ่ม

5. ขั้นตอนประเมินผล เป็นการประเมินผลโครงการที่เสร็จสิ้นลงไป ให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินว่า โครงการนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ในการทำโครงการนี้ ผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

6. ติดตามผล ให้พิจารณาข้อบกพร่องทำรายงานเสนอครู

ลักษณะและขั้นตอนดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปให้เข้าใจชัดเจน เป็นแผนภูมิได้ ดังภาพประกอบ 2 โดยปรับปรุงมาจากแผนภูมิของ ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 13)

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการฝึกตามโครงการ

5.6 คุณค่าของการสอนแบบโครงการ

หทัย ตันหยง (2525 : 280) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบโครงการว่า เป็น การเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติงาน ทำให้เป็นที่สนใจของผู้เรียน ฝึกนิสัยให้รู้จักการวางแผนงาน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเอง

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 132) ได้กล่าวถึงคุณค่าในการสอนแบบโครงการ ว่า นักเรียนได้ทำงานเองโดยตลอดตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการต่าง ๆ ของ นักเรียน และเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ทำการแก้ปัญหาซึ่งเป็นปัญหาของชีวิตจริงเท่ากับเตรียมตัว ไว้พร้อมที่จะเผชิญสภาพสังคมจริง ๆ เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว

กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบโครงการ

ตรุเนตร อัสชสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 55) กล่าวถึงกิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบโครงการดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม การแบ่งกลุ่ม จะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มในโครงการที่ตนมีความถนัด และสนใจ เพื่อให้มีจำนวนพอเหมาะ มีทั้งคนเก่งและคนอ่อนรวมกัน
2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ เลขานุการ โดยมีบทบาทและหน้าที่ คือ ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผนและนำทางที่ถูกต้องแก่คณะกรรมการ รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประธานดำเนินการ คณะกรรมการทำหน้าที่ดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายและทุกคนต่างร่วมกันรับผิดชอบ เลขานุการ ทำหน้าที่จดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันมาเสนอในที่ประชุม
3. การประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อเขียนโครงการให้เป็นไปในทางปฏิบัติงานร่วมกัน

การจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการสอนแบบโครงการ นิมนวล ทศวัฒน์ (2522 : 173) กล่าวว่า ลักษณะของโครงการ ควรเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคการบูรณาการ โดยการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันภายในขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษา ที่ว่าหน่วยการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1. กลุ่มหัวข้อย่อยมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่ ภายในหัวข้อใหญ่ ๆ ที่เรียกว่า “หน่วย” (Unit) และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์ หรือ 3 - 4 สัปดาห์ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียนนั้น
2. หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือประกอบด้วย ความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัดผลและประเมินผล เบ็ดเสร็จอยู่ในหน่วยการเรียนนั้น
3. หน่วยแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมากที่สุด

บทบาทของครูในการสอนแบบโครงการ

ครูอาจจะวางโครงการร่วมกับนักเรียนในระยะต้น แล้วให้นักเรียนดำเนินการต่อไป หรือนักเรียนวางโครงการโดยมีครูเป็นผู้เสนอแนะ ติดตามและประเมินผลงานนั้น

นอกจากนี้ บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กีนาวงศ์ (2527 : 190) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการที่ควรเลือก ดังนี้

1. มีคุณค่าทางการศึกษา
2. เหมาะกับสถานการณ์
3. วัสดุที่จะทำโครงการได้ง่าย
4. ผลที่ได้รับคุ้มกับเวลาที่เสียไป
5. สอดคล้องกับตารางสอนของโรงเรียน
6. วัสดุที่ใช้มีราคาถูก
7. วิธีนี้จะเกิดประโยชน์มากกว่าใช้วิธีอื่น
8. ทำโครงการได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

5.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ งานวิจัยในประเทศ

ประไพพิศ ไพรยวัล (2526 : 84-93) ได้ศึกษาทดลองสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุนทรเทพมูลนิธิมิตรภาพที่ 188 อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยวิธีสอนแบบโครงการศึกษาในด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ผลการทดลองพบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโครงการ กับกลุ่มที่เรียนจากการสอนโดยใช้คู่มือครู ของเขตการศึกษา 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิจิตร ทองปาน (2527 : 70-75) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ โดยการทดลองกับนักเรียนโรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการสอนสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สงวนศรี นักรงาน (2530 : 56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา โดยทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวังตะเคียนวิทยา อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี ผลการศึกษาทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราณี วัฒนานามิตกุล (2532 : 73-74) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ โดยทดลองกับนักเรียนโรงเรียนราชินีบูรณะ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 และพฤติกรรมความเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบโครงการมีน้อยมากแต่เท่าที่พบการสอนแบบโครงการในวิชาอื่น คือ

เซลลินส์ (Monroe, 1965; citing Cellins, n.d.) ได้ทดลองสอนแบบโครงการในวิชาคณิตศาสตร์ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการ มีผลสัมฤทธิ์ในการคำนวณสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้ เป็นเพราะการสอนแบบโครงการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และมีการฝึกฝนที่เป็นระบบด้วย

แวน วอร์ดเดน (Van Woerden, 1991 : 494-C) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิจัยการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ เพื่อค้นหาคำตอบจากคำถามภายใต้เงื่อนไขที่สามารถคาดหวังได้ว่า ผลการเรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ในการคิดอย่างอิสระ เรียนรู้ในการแก้ปัญหา เรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน และเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม รูปแบบของโครงการซึ่งใช้ในสถานการณ์การเรียนแบบโครงการได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ วัตถุประสงค์ ปัญหาการสอน อุปกรณ์และสถานที่เรียน ลำดับขั้นตอนต่าง ๆ และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนิสิตวิศวกรรมโยธา ชั้นปีที่ 2 ในการศึกษาหัวข้อเกี่ยวกับวิชาวิศวกรรมโยธา โดยใช้วิธีสอนแบบโครงการในมหาวิทยาลัยเดลฟ์ จุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนรู้จักวิธีวิเคราะห์และแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางวิศวกรรมโยธา เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คำตอบจะเป็นข้อมูลซึ่งผู้วิจัยรวบรวมมาจากข้อมูลเกี่ยวกับการสอน การเรียนของโปรแกรมที่กำหนดไว้ ผลของกระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการทำงานร่วมกัน รวบรวมได้จากการประเมินผลจากคำตอบและจากรายงานผลการทำงานของกลุ่มที่ได้รับการวิเคราะห์แล้ว ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การที่ให้ผู้เรียนกำหนด

ปัญหาเอง วางโครงการร่วมกันในการแก้ปัญหา โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนกระบวนการเรียน มีการประเมินผลของโครงการเป็นระยะ ๆ พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินโครงการ เป็นการให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มเป็นการก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันในสังคมด้วย

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกิจกรรมนักเรียนและชุมชนสังคมศึกษา

6.1 ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

ในการใช้ชีวิตตามปกติแต่ละวันของนักเรียนในสถานศึกษาทั่ว ๆ ไปนั้น นักเรียนต้องทำกิจกรรมอยู่สองอย่าง คือ หนึ่งการปฏิบัติกิจกรรมทางการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาของวิชาต่าง ๆ มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการวัดผล ประเมินผล มีคะแนน มีเกรด มีการเลื่อนชั้นตามกฎระเบียบที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานทำการศึกษาของสังคมนั้น ๆ ได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งกิจกรรมในลักษณะนี้เรียกว่า กิจกรรมในหลักสูตรหรือกิจกรรมในห้องเรียน (Curricular Activities) อันถือเป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา กิจกรรมอีกประการหนึ่งที่นักเรียนจะมีโอกาสได้กระทำในโรงเรียน เช่น การละเล่นต่าง ๆ ดนตรี กีฬา การจัดปฐกฐา ไหว้พระที่ เหล่านี้ที่นักเรียนใช้เวลาที่อยู่นอกเหนือจากการเรียนการสอนโดยตรง กิจกรรมในลักษณะนี้รู้จักกันทั่ว ๆ ไปว่าเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร แต่นักการศึกษาบางท่านแย้งว่าเป็นชื่อที่ไม่เหมาะสม ไม่ชัดเจนน่าจะเรียกว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมากกว่า โดยให้เหตุผลว่า กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดให้หรืออนุญาตให้ผู้เรียนจัดขึ้นภายใต้การรับรู้ของสถานศึกษาแม้จะไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนทั้งสิ้น เป็นส่วนช่วยเสริมเติมเต็มในบุคลิกภาพของผู้เรียน ในบางกิจกรรมที่จัดนอกห้องเรียนอาจมีความสำคัญ และได้รับประโยชน์มากกว่ากิจกรรมในหลักสูตรด้วยซ้ำไปในการเรียนบางวิชา (สวัสดี สุคนธรังษี. 2519 : 19)

สำหรับชื่อเรียกของกิจกรรมประเภทนี้ นอกจากที่กล่าวมาแล้วก็ยังมีผู้เรียกต่าง ๆ กันออกไปอีกหลากหลาย จากการรวบรวมของเชอร์ มณีวงศ์ (2528 : 116) จากทั้งภายในและต่างประเทศ ได้สรุปชื่อเรียกกิจกรรมประเภทนี้ไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co-curricular Activities)
2. กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semi-curricular Activities)
3. กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities)
4. กิจกรรมโรงเรียน (School Activities)
5. กิจกรรมกลุ่ม (Group Activities)
6. กิจกรรมริเริ่ม (Initiary Activities)

7. กิจกรรมนักเรียน (Student Activities)
8. กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher-student Activities)
9. กิจกรรมชีวิตในโรงเรียน (School-life Activities)
10. กิจกรรมพัฒนา (Development Activities)
11. กิจกรรมนักเรียนเชิงสร้างสรรค์ (Student Creative Activities)
12. กิจกรรมไม่เป็นทางการ (Non-formal Activities)

อย่างไรก็ตาม แม้จะเรียกชื่อแตกต่างกันไป แต่ในความหมาย ความเข้าใจในเรื่องนี้ก็เป็นที่รับรู้ที่ตรงกัน หรือคล้ายคลึงกันอยู่โดยทั่วไป ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525 : หน่วยที่ 11.5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียน สนองความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนของนักเรียนนอกเหนือไปจากหลักสูตร กิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัย ค่านิยม และปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่นักเรียน

ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2526 : 118) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง การให้บริการหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใด ๆ อันจะมีผลให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา แต่จะส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น กิจกรรมนักเรียนไม่ใช่เรื่องใหม่ของวงการศึกษ แต่มีมานานแล้ว อาจกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่เริ่มจัดให้มีการศึกษาเป็นต้นมา แต่เรียกชื่อแตกต่างกันไปทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้จะเรียกชื่อแตกต่างกัน แต่ก็มีเป้าหมายในการจัดอย่างเดียวกันคือ เสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านของเด็กและเตรียมประสบการณ์อันมีค่าต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของเด็ก

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528 : 4) ได้ร่วมกันศึกษาความหมายของกิจกรรมนักเรียน และได้สรุปไว้สั้น ๆ ดังนี้ กิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุนของคณะครูอาจารย์ ไม่มีผลต่อคะแนนหรือการเลื่อนชั้นเรียนใด ๆ ทั้งสิ้น

ปิญญู สาร (2529 : 208) ให้คำจำกัดความของกิจกรรมนักเรียนว่า หมายถึง บรรดากิจกรรมร่วม หรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษแก่นักเรียนนอกห้องเรียน (Extra-class Activities) ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมนักเรียนมีเพียงใดขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง

และความสามารถของนักเรียนแต่ละคนทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารและครูที่ปรึกษาของนักเรียนเป็นผู้จัดดำเนินการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 3) ให้ความหมายไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาว่ากิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติหรือนอกเหนือจากตารางสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อสนองความสนใจ ความสามารถและความถนัดของนักเรียน เป็นการส่งเสริมนักเรียนให้มีโอกาสแสวงหาความรู้ให้แตกฉานยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของนักเรียนให้เหมาะสมตามค่านิยมที่พึงงามของสังคมปัจจุบันและอนาคต

กู๊ด (Good. 1945 : 7) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน คือ โปรแกรมและการดำเนินการซึ่งนักเรียนนักศึกษาหรือสถาบันการศึกษาจัดทำขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเพลิดเพลินเพิ่มพูนความรู้ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ไม่มีการให้คะแนนหรือเครดิต ต้องจัดหาเงินเพื่อดำเนินการเองและอยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษานั้น

แมคโกว์น (McKown. 1956 : 4) มีความเห็นสอดคล้องกับกู๊ดว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้นเอง และส่งเสริมนักเรียนอย่างกว้างขวาง โดยที่ครูและผู้บริหารโรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย เวลาและวัสดุอุปกรณ์ที่โรงเรียนจัดหาให้นั้นนับเป็นส่วนที่เล็กน้อย และไม่มีการให้คะแนนหรือหน่วยกิตใด ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรม

เฟรดเดอริก (Frederick. 1959 : 213) ได้ให้คำจำกัดความว่า กิจกรรมนักเรียนหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากครู-อาจารย์ ไม่มีการให้หน่วยกิต หรือคะแนนใด ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเลื่อนชั้น หรือสำเร็จการศึกษา

ฟองซ์ (Faunce. 1960 : 506-507) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมนักเรียน คือ โปรแกรมและกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยที่ไม่ได้มีหน่วยกิตให้นักเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียน โปรแกรมหรือกิจกรรมเหล่านี้จัดขึ้นเพื่อให้ความบันเทิง หรือส่งเสริมความถนัดและสนใจ กิจกรรมเหล่านี้จะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของสถานศึกษานั้น ๆ ด้วย

จากความหมายของกิจกรรมนักเรียนที่กล่าวมา เห็นได้ว่าไม่แตกต่างกันในเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ แม้จะเรียกชื่อต่างไปบ้าง สรุปแล้วในเรื่องของสถานศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมประเภทนี้มีระเบียบปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ ครบครัด โดยมีข้อบังคับที่นักเรียนและครูต้องกระทำตาม เช่น มีการเข้าชั้นเรียนกำหนดเวลาเรียน

กิจกรรมประเภทนี้ มีการวัดผล ประเมินผลออกมาเป็นเกรด เป็นคะแนนมีผลต่อการเลื่อนชั้นของนักเรียน

2. กิจกรรมนักเรียน คือ กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมประเภทนี้โดยทั่ว ๆ ไป ไม่มีเกรดและผลของกิจกรรมไม่กระทบถึงผลการเรียนไม่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษาใด ๆ ทั้งสิ้น

เพื่อให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับกิจกรรมนักเรียน และเพื่อให้เข้าใจความหมายขอบข่ายของกิจกรรมนักเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถแสดงและวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 1 (อวยชัย ้วยสุวรรณ. 2533 : 70-71)

ตาราง 2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน	กิจกรรมนักเรียน
1. กำหนดไว้ในตัวหลักสูตรของแต่ละชั้น แต่ละระดับการศึกษาชัดเจน	1. ไม่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรของระดับชั้น การศึกษาใด ๆ
2. มีการกำหนดตารางเรียน ตารางสอน เป็นคาบไว้แน่นอน ของแต่ละวิชา และ แต่ละวิชาของแต่ละวันที่เปิดเรียน	2. จัดช่วงเวลาเอาไว้กว้าง ๆ ยกเว้น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือยุวกาชาด
3. เป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา เป็น กิจกรรมที่ร่วมกันกับนักเรียนต้องปฏิบัติ ร่วมกันตามตารางที่กำหนดไว้แต่ละคาบ	3. เป็นส่วนเสริมเติมเต็มเพื่อให้กิจกรรมหลัก คือการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. มีกฎระเบียบปฏิบัติข้อบังคับ ที่เคร่งครัด ที่ครูและนักเรียนต้องปฏิบัติ	4. เป็นไปตามความสนใจ ความสมัครใจ ของนักเรียนที่จะเลือกทำกิจกรรมหนึ่ง กิจกรรมใด หรือไม่กระทำ
5. มีการเรียงลำดับกิจกรรมประสบการณ์ ที่ต่อเนื่องกัน ตลอดหลักสูตรการศึกษา ที่สถานศึกษาจะต้องจัดดำเนินการให้ นักเรียนปฏิบัติไปตามลำดับของกิจกรรม ในหลักสูตร	5. ไม่มีการเรียงลำดับกิจกรรม ไม่มี หลักสูตรที่เป็นหลัก จะเลือกทำกิจกรรม ใดกิจกรรมหนึ่ง เมื่อไหร่ อย่างไรก็ได้ ตามความสะดวก ความเหมาะสม และ สถานการณ์เพียงแต่ไม่ขัดนโยบายของ สถานศึกษา เป็นกิจกรรมจบในตัวเอง
6. ตั้งความคาดหวังในผลที่เกิดขึ้นมาชัดเจน เป็นรูปธรรม เช่นเป็นเกรด เป็นคะแนน เป็นร้อยละ และมีผลต่อการเลื่อนชั้น เพื่อการสำเร็จการศึกษา	6. ตั้งจุดประสงค์ไว้กว้าง ๆ ไม่เกี่ยวกับ เกรด คะแนนใด ๆ ไม่มีผลต่อการเลื่อน ชั้นหรือสำเร็จการศึกษา มุ่งหวังผลทาง คุณธรรม จริยธรรมมากกว่า
7. ในสายงานการบริหาร ขึ้นอยู่กับฝ่าย วิชาการของสถานศึกษา	7. การบริหารและการควบคุมขึ้นอยู่กับฝ่าย กิจการนักเรียน
8. ส่งเสริมความสามารถส่วนบุคคล	8. เน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม

6.2 ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน

ในความมุ่งหมายของการจัดให้มีกิจกรรมนักเรียนขึ้นในสถานศึกษานั้นใครจะขออ้างถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับชาติ คือ

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 22) ได้ระบุถึงความมุ่งหมายของกิจกรรมว่า กิจกรรมนักเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น
กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 5) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการว่า

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ ภายในขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 : 4) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียนเอาไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ของเอกสารชุดวิชาการจัดโรงเรียนประถมศึกษาว่า งานกิจกรรมนักเรียน เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ในหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นด้วย

สถิตย์ แก้วเชื้อ (2528 : 129-130) ได้สรุปผลจากการสัมมนาร่วมกันของวิทยาลัยครูทั่วประเทศถึงความมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม 10 ประการดังนี้

1. มุ่งจัดสวัสดิการและบริการสนองความต้องการของนักศึกษา

2. เพื่อส่งเสริมในเชาว์ปัญญาและประสบการณ์
3. เพื่อปลูกฝังทักษะการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
4. เพื่อพัฒนาสติปัญญา ความรู้ และศักยภาพของนักศึกษา
5. เพื่อปลูกฝังและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ที่ดงามของชาติ
6. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้บำเพ็ญประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน
7. เพื่อส่งเสริมพละนาถายและพัฒนานาถลลลภาพของนักศึกษา
8. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
9. เพื่อให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาในเรื่องจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน สามารถสรุปประเด็นใหญ่ ๆ ของจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษาได้ว่ามีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการของ 3 ฝ่าย คือ

1. ตัวนักเรียนเอง
2. สถานศึกษา
3. สังคมประเทศชาติ

6.3 ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนมีขอบเขตและข่ายงานกว้างขวางมาก ดังนั้น ชนิดและประเภทของกิจกรรมจึงมีมากมายตามไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญา แนวความคิด จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 221) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมนักเรียนเอาไว้ว่า ประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่จัดในโรงเรียนประถมและมัธยมมีดังนี้

1. กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเช่นสถานักเรียนเป็นการฝึกประชาธิปไตย
2. การประชุม ไม่ได้หมายถึง การประชุมสั่งสอนเพียงอย่างเดียว อาจมีกิจกรรมอื่นเสนอต่อที่ประชุมนักเรียน เช่น การฟังดนตรี ป่าฐกถา ชมภาพยนตร์ ละคร เป็นต้น
3. ชุมนวมมีสองแบบคือ ชุมนวมทางวิชาการ เช่น ชุมนวมภาษาอังกฤษ อีกแบบหนึ่งไม่เกี่ยวกับวิชาการโดยตรง เช่น ชุมนวมถ่ายภาพ เป็นต้น
4. กิจกรรมที่ทำนอกโรงเรียน เช่น จัดทัศนอาจร การพัฒนาชุมนวม

5. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ ออกหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน หนังสือประจำปี และหนังสือคู่มือนักเรียน

6. กิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา การแข่งขันภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน
7. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี
8. กิจกรรมเกี่ยวกับการละคร และการพูดในที่สาธารณะ
9. กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์
10. กิจกรรมเกี่ยวกับโฮมรูม

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 262-264) ได้แยกประเภทของกิจกรรมนักเรียนเอาไว้

9 ประเภท ดังนี้

1. สถานนักเรียน หมายถึง องค์การนักเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะนักเรียน

2. กิจกรรมเกี่ยวกับวิชาการ
3. กิจกรรมกีฬา สุขภาพและอนามัย
4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม วัฒนธรรมและจริยธรรม
5. กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ และการดนตรี
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด และการพิมพ์
7. กิจกรรมเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์
8. กิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการอาชีพ
9. กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม

เชาว์ มณีวงศ์ (2529 : 124) ได้รวบรวมกิจกรรมนักเรียนเข้าเป็นหมวดหมู่ตาม ลักษณะและจุดประสงค์ของกิจกรรมแต่ละชนิดไว้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเอง เช่น สถานนักเรียน กรรมการนักเรียน

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาการ เช่น ชุมนุมต่าง ๆ ประกอบด้วยชุมนุม ภาษา ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมสังคมศาสตร์ การแสดงปาฐกถาต่าง ๆ การบรรยายพิเศษ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ อาสาพัฒนาและการช่วยเหลือชุมชน เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ การกำจัดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การอาสาพัฒนาชนบท กิจกรรมลูกเสือ อนุภาษาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมไทย การเสริมกิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ ทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้นว่า วันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น

5. กิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา เช่น ชุมนุมกีฬาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กีฬาที่เป็นยอดนิยมตามยุคสมัย การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การแข่งกีฬาระหว่างโรงเรียน หรือสมาคมหรือหน่วยงานต่าง ๆ การจัดกีฬาเพื่อสันถนาการเพื่อเป็นการผ่อนคลายทางอารมณ์ และร่างกาย

ปราทีกาซ (Pragash, 1969 : 113-117) ได้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษาในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สรุปว่างานกิจกรรมนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมด้านส่งเสริมการติดต่อสื่อสาร
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดง เช่น ดนตรี ละคร
3. กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เช่น การทัศนอาจร การเดินร่ำ งานรื่นเริง งานฉลอง การร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน
4. กิจกรรมกีฬาและกรีฑา
5. ชุมนุมทางวิชาการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมสังคมศึกษา เป็นต้น
6. กิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือชุมชน การช่วยเหลือผู้ประสบภัยตกทุกข์ได้ยาก
7. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนตามชนิดและประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจยังได้รับความนิยมและมองเห็นความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เดิมทีเดียวอยู่ในวงแคบ และจำกัดมาก ต่อมาเริ่มมีบทบาทในสถานศึกษา จนกระทั่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้วางแผนปฏิบัติและขั้นตอนปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้สะดวกและมีแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

6.4 ประโยชน์และคุณค่าของกิจกรรมนักเรียน

สำหรับประโยชน์และคุณค่าของการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปทั้งจากในและต่างประเทศ ว่ามีเอนกอนันต์ เช่น แจ็คสัน (Jackson, 1972 : 5151-A) ได้กล่าว

ไว้ว่า ถ้าสถานศึกษาจัดโปรแกรมกิจกรรมนอกชั้นเรียนให้รัดกุมและมีคุณค่าแล้ว ผลการเรียนรู้ในหลักสูตรก็จะดีขึ้นด้วย

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 150-151) ได้สรุปประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1 กิจกรรมนักเรียนส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ

1.1 ทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจ เช่น บางคนชอบดนตรีก็มีโอกาสจะได้ฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีตามที่ตนสนใจ

1.2 ส่งเสริมความเป็นผู้นำ เพราะการจัดกิจกรรมเหล่านี้หัดให้นักเรียนจัดการตนเอง

1.3 ส่งเสริมสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่เรียน เช่น การกีฬา

1.4 ส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิต คือ นักเรียนได้มีโอกาสพักผ่อนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.5 ทำให้นักเรียนรู้จักติดต่อกับบุคคลอื่นรู้จักปกครองตนเอง เช่น การจัดสภานักเรียน การจัดทัศนศึกษา เป็นต้น

1.6 ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น ครูจัดให้มีการประกวดกระทงระหว่างห้อง นักเรียนจะต้องช่วยกันคิดตกแต่งให้สวยงาม

2 กิจกรรมนักเรียนช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น คือ

2.1 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลอง หรือสำรวจความสามารถของตนเอง เพื่อการนำไปสู่อาชีพในอนาคต

2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เคยเรียนมาจากห้องเรียน เช่น ชุมนุมภาษาอังกฤษจัดงานเลี้ยงน้ำชา ซึ่งตามปกติเราไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการในเวลาเรียนจริง

2.3 เปิดโอกาสให้ครูช่วยเหลือแนะแนวแก่นักเรียน ซึ่งมีความสนใจร่วมกันได้เป็นอย่างดี

3. กิจกรรมนักเรียนช่วยเหลือในการบริหารโรงเรียน คือ

3.1 ก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครูนักเรียน และบุคคลอื่นในโรงเรียนที่มีโอกาสทำงานร่วมกัน

3.2 ทำให้ครูรู้จักนักเรียนดีขึ้น

3.3 กิจกรรมสภานักเรียน ช่วยควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง

ภิญโญ สาร (2524 : 410-411) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประการคือ

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และความเพลิดเพลิน
2. สนับสนุนการศึกษาที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ช่วยให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เพราะให้นักเรียนมีโอกาสปกครองกันเองและแสดงความคิดเห็น โดยผ่านกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียน
4. ช่วยเหลือชุมชนให้มีโอกาสได้รับความรู้
5. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้โดยการกระทำ
6. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงทางใจ มีโอกาสร่วมกันทำงานเป็นหมู่คณะ
7. ส่งเสริมค่านิยมทางสังคม ฝึกจรรยาบรรณทางชนบธรรมเนียมประเพณี
8. ช่วยสร้างบุคลิกภาพนักเรียนให้มีลักษณะความเป็นผู้นำ
9. ช่วยฝึกความเป็นพลเมืองดี รู้จักรับผิดชอบ
10. เพิ่มเติมความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยชุมนุม หรือชมรมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมวิทยาศาสตร์

สุดใจ ทศพร (2530 : 53) ได้ให้คำชี้แจงเพื่อเป็นการอธิบายถึงคุณค่าประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนว่า เหตุผลที่โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียน เช่น การพาไปเข้าค่ายพักแรม การให้ทำกิจกรรมลูกเสือ ศาสนา นันทนาการ หรือการจัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ชุมนุม ชมรม สภานักเรียน แสดงบนเวที แข่งขันกีฬา จัดนิทรรศการเหล่านี้ นั้น เป็นเพราะว่าในจุดหมายของหลักสูตรมิได้ต้องการเพียงเยาวชนให้มีความรู้และทักษะในการทำงาน เพื่อประกอบอาชีพเท่านั้น แต่ยังต้องการให้เยาวชนทุกคนมีคุณธรรมควบคู่กันไป เนื่องจากคุณธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นเรื่องของคุณงามความดี ก็ต้องสร้างโดยวิธีทำให้เกิดสำนึกในสิ่งดีงามทั้งปวง ที่ไม่สามารถสอนโดยวิธีบอกเล่าและวัดผลออกมาเป็นคะแนนในระยะสั้นเหมือนพฤติกรรมทางด้านความรู้และทักษะทางอาชีพได้ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการทางกิจกรรมนักเรียนเป็นสื่อสร้างคุณธรรมเหล่านี้ขึ้นมา

มิลเลอร์ และคนอื่น ๆ (Miller and others. 1956 : 13-20) ได้มองเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมนักเรียนและเสริมว่าน่าจะมีประโยชน์ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง
2. ประโยชน์ในแง่ของการส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร
3. ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับกระบวนการบริหารงานของสถาบัน

4. ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับสังคม

สรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำกันมานั้นมุ่งสนองความต้องการ 3 ประการ คือ

1. ช่วยพัฒนาตัวนักเรียนเอง
2. ช่วยพัฒนากลุ่มและชุมชนของตน
3. ช่วยพัฒนาสังคมโดยรวม

6.5 ผลเสียของกิจกรรมนักเรียน

อันที่จริงแล้ว กิจกรรมนักเรียนที่จัดให้มีขึ้นในสถานศึกษา ไม่น่าจะมีผลเสียใด ๆ เกิดขึ้น ถ้าได้จัดขึ้นอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการจัดกิจกรรมนักเรียนที่แล้ว ๆ มาที่ได้เกิดผลเสียขึ้นมาบ้างบางประการ อันอาจเกิดมาจากการจัดโดยขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือจัดขึ้นโดยขาดหลักการ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 152) สรุปผลเสียที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนักเรียนมากเกินไป คือ

1. ทำให้ผลการเรียนต้องตกต่ำไป เวลาเรียนของนักเรียนมีจำกัด ถ้าเราเพ่งเล็งในกิจกรรมนักเรียนมากเกินไป เวลาที่ใช้ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียนก็ยิ่งเสียไป ผลคือ การเรียนของนักเรียนไม่เต็มที่
2. ทำให้งานของครูเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมนั้นโดยตรง
3. กิจกรรมที่จัดโดยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความรู้ในการจัด ผลที่ได้ออกมาไม่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป และอาจจะเสียเงินทั้งของนักเรียนและของโรงเรียนอีกด้วย
4. กิจกรรมบางประเภท เช่น การละคร บางโรงเรียนต้องการทำให้ได้เหมือนละครอาชีพ และมุ่งหวังให้เข้ามามาตรฐานจริง ๆ เพื่อจะให้ได้แสดงต่อประชาชนเช่นนี้ผลดีได้ในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียน กับเวลาที่เสียไปในการฝึกซ้อม อาจจะดูห่างไกลกันมาก

ประมวล ดันยะ (2528 : 190-191) ได้ศึกษาวิเคราะห์ผลเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ไม่ถูกวิธี หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม สรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ผลการเรียนลดลงหรือเสียไป ถ้าให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไป ทำให้เรียนไม่เต็มที่
2. ทำให้งานของครูเพิ่มขึ้นมาก บางครั้งต้องเสียทั้งเงิน และเวลาส่วนตัว

3. ครูบางคนอาจอ้างว่าต้องอยู่กับกิจกรรมนักเรียน ทำให้ขาดสอน และคุณภาพของการสอนลดไป

4. ครูบางคนอาจอาสาช่วยรับกิจกรรม เพื่อหวังผลตอบแทนทางอื่น เช่น การค่า

5. กิจกรรมนักเรียนหากจัดไม่ดี นักเรียนอาจไม่มีส่วนร่วมโดยทั่วถึง ทำให้เห็นว่ากิจกรรมเป็นเรื่องของนักเรียนส่วนน้อย อาจเกิดปัญหาทางวินัยได้

6. กิจกรรมนักเรียนอาจก่อให้เกิดความแตกแยกได้ เช่น การแข่งขันกีฬาเสียภายในโรงเรียน เป็นต้น

7. กิจกรรมบางอย่างต้องลงทุนมาก เช่น การละคร โรงเรียนไม่สามารถออกเงินให้ได้ทั้งหมด อาจทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อนได้

เมื่อพิจารณาถึงผลเสียของกิจกรรมนักเรียนอาจได้ข้อคิดว่าโรงเรียนควรเลิกจัดกิจกรรมไปเลยไม่ดีกว่าหรือ แต่ในการจัดการศึกษาถ้าจะเรียนจะสอนกันตามหลักสูตรอย่างเดียว ความสมบูรณ์ก็จะไม่มี การมีความรู้ทางวิชาการในตำราอย่างเดียวไม่อาจทำให้มนุษย์ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ ดังนั้นกิจกรรมนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำและทำด้วยความละเอียดรอบคอบ ให้เกิดผลเสียน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

6.6 กิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา

แนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการเรียนมิได้อยู่ที่เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่รวมถึงการเลือกและการจัดกิจกรรมการเรียน พร้อมทั้งการเลือกและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพราะกิจกรรมการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการให้รายละเอียด การจัดลำดับขั้น และการจัดระเบียบการศึกษาเรื่องแต่ละหน่วยได้ชัดเจน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุมนุมสังคมศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัย มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ รู้จักตนเอง รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ดังนั้น ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองหรือร่วมกลุ่มนอกเหนือไปจากสภาพการเรียนในชั้นปกติ โดยจะใช้วิธีการเรียนแบบต่าง ๆ กัน มีครูคอยดูแลให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ การเรียนในช่วงโมงชุมนุมนั้น อาศัยครูเป็นเพียงผู้ประสานงานการเรียนการสอน การเรียนการสอนไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่ครู ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนในชั้นเรียน อาจใช้เวลาทำกิจกรรมในห้องสมุด ห้องศูนย์การเรียนในสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนก็ได้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องจัดนิทรรศการ จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความสำนึกในตนเอง

เน้นการพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงาน กลุ่ม ปัจจุบันนี้การเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ได้ใช้กิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้เวลาเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและได้ศึกษาเรื่องที่น่าสนใจนอกเหนือไปจากที่มีในหลักสูตรอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533 : 3)

การสอนกิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษาเพื่อฝึกทักษะทางสังคมโดยใช้ขั้นตอนการเรียนการสอนตามคู่มือ ดังนี้

1. ขั้นนำ คือครูใช้วิธีการซักถาม หรือสนทนาเพื่อให้เกิดความสนใจ
2. ขั้นดำเนินการสอน คือ การเสนอบทเรียนเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียน
3. ขั้นสรุป คือการสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน
4. ขั้นประเมินผล คือการประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์

จากลำดับขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น นำมาจัดเป็นแผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือครู ดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	ดำเนินการโดยครู	จุดประสงค์การเรียนรู้
ขั้นดำเนินการสอน		กระบวนการเรียนการสอน
ขั้นสรุป		อภิปรายและสรุป
ขั้นประเมินผล		ประเมินผลการเรียน

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนตามคู่มือครู

6.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกิจกรรมนักเรียน

งานวิจัยในประเทศ

ยุทธรีวัลย์ วณิชจินดา (2514 : 37-40) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา กับผลสำเร็จในวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมของนักเรียน พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ครูจัดส่วนมาก ได้แก่ การให้นักเรียนติดตามข่าวความเคลื่อนไหวประจำวันจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จัดทำป้ายประกาศป้ายนิเทศเกี่ยวกับสังคมศึกษา และข่าวสำคัญ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ สำหรับความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษากับผลการเรียนวิชา

สังคมศึกษาของนักเรียน พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษามีผลต่อการเรียนวิชานี้มาก

อัมพร ศิลารังษี (2515 : 85-93) ได้ศึกษาการดำเนินงานประเภทกิจกรรม รวมทั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา และนักเรียนโรงเรียนสาธิต รวบรวมและเปรียบเทียบแนวความคิดเห็นทัศนคติและข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาทั้งของครูและนักเรียน พบว่า ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา กิจกรรมที่นิยมจัดมากที่สุดได้แก่ ชุมนุมสังคมศึกษา โดยใช้ห้องสมุดเป็นเครื่องมือช่วยการเรียนการสอน กิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมบ่อยครั้งที่สุดคือ การจัดนิทรรศการตามวันและเหตุการณ์สำคัญ ๆ

งานวิจัยในต่างประเทศ

สก็ลแมน (Skillman, 1959 1958) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง การเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนกับผลสำเร็จทางการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษาในประเทศญี่ปุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 3 โรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 โรงเรียน ในกรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีกิจกรรมนอกห้องเรียนแบ่งเป็น 4 ชนิด คือ สภานักเรียนและกรรมการชั้น ชุมนุมทางการศึกษา ชุมนุมหนังสือพิมพ์ ละคร ดนตรี และ ชุมนุมผู้สนใจสิ่งพิเศษต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างมีนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียน 123 คน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเลย 94 คน และสุ่มตัวอย่างนักเรียนอีก 19 คน จากทุกโรงเรียนมาเปรียบเทียบกัน เป็นคู่ ๆ ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนกับการไม่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเลือกนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา อายุ จำนวนปีที่ศึกษาในโรงเรียนและฐานะทางครอบครัวเท่าเทียมกัน พบว่า ผลการเรียนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนจะสูงกว่าผู้ที่ไม่ร่วมกิจกรรม

สตียร์วอลท์ (Stierwalt, 1966 : 4057-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของ กิจกรรมในโรงเรียนกับความสำเร็จในด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับชนิดของกิจกรรมนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจแตกต่างกันโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 365 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 11 แห่ง ในโอกลาโฮมาซิตีโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของแคลิฟอร์เนีย เป็นเครื่องมือพบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว นักเรียนมีคะแนนแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะคะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมจะมากกว่าคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมก็ตามก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้นมีสาเหตุมาจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนั้นยังพบว่า ชนิดของกิจกรรมซึ่งนักเรียนมีส่วนร่วม ไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์

ทางการศึกษาของนักเรียนแต่เมื่อเปรียบเทียบฐานะทางสังคมเศรษฐกิจของนักเรียนแล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีความแตกต่างกันมาก

สมมติฐานในการค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู มีความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู มีความมีเหตุผลแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. แบบแผนการวิจัย
4. วิธีดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเขานินช้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกลุ่มเดียวกับประชากร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำนักเรียนจำนวน 90 คน มาจับฉลากแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน
2. จับฉลากอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม
 - 2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 30 คน ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
 - 2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 30 คน ได้รับการฝึกตามโครงการ
 - 2.3 กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ได้รับการฝึกตามคู่มือครู

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทดลองครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ชุดกิจกรรมฝึกทักษะสังคม

2. แผนการสอนการฝึกตามโครงการ
3. แผนการสอนการฝึกตามคู่มือครู
4. แบบทดสอบทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมี

เหตุผล

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม มีลำดับการสร้างดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของกิจกรรมในชุดกิจกรรม

2. ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรการจัดกิจกรรมนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3. ศึกษากิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมของทิตินา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2530 : 15-31) จารุวรรณ ภัทรนาวิก (2532 : 3-41) เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความรู้ และความสนใจ

4. ศึกษารายละเอียดของหลักการ และวิธีการสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมของทิตินา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2534 : 6-12) และของจารุวรรณ ภัทรนาวิก (2532 : 161-163) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

5. กำหนดรูปแบบของกิจกรรม วิธีดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลเป็นรายกิจกรรม โดยผู้วิจัยปรับปรุงจากของจารุวรรณ ภัทรนาวิก (2532 : 161-163) และของทิตินา แคมมณี (2534 : 6-12)

6. สร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ดังนี้

6.1 ชื่อกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุชื่อชุดกิจกรรม

6.2 เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุเวลาในการใช้ชุดกิจกรรม

6.3 คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรมและการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

6.4 จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุเป้าหมายที่จะให้เกิดหลังจากผู้เรียนทำชุดกิจกรรมนั้นจบลงแล้ว

6.5 ความคิดรวบยอด เป็นส่วนที่ระบุสาระสำคัญที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ชุดกิจกรรมนั้น

6.6 เนื้อหาสาระ เป็นส่วนที่เสนอความรู้ให้ผู้เรียนทราบ

6.7 สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในชุดกิจกรรมนั้น เพื่อที่ครูจะได้เตรียมไว้ให้พร้อมในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

6.8 การดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการฝึกกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้เตรียมความพร้อมของนักเรียน ตั้งแต่อธิบายวิธีใช้ชุดกิจกรรม การให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อการปฏิบัติกิจกรรมสิ้นสุดลง นักเรียนต้องนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจพบในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมเมื่อนักเรียนมีปัญหาที่ไม่เข้าใจ ให้ปรึกษาครูผู้สอนเพื่อให้ปฏิบัติได้ถูกต้องตามกระบวนการ

6.9 การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่ครูใช้ตรวจสอบว่าเมื่อจบกิจกรรมแต่ละกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถทำกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร โดยในส่วนนี้อาจจะเสนอในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น แผนภูมิ บายนิเทศ ภาพต่าง ๆ เป็นต้น

7. กิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมที่ได้สร้างขึ้น มี 8 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การต่อรูปสี่เหลี่ยม

กิจกรรมที่ 2 บัตรอวยพร

กิจกรรมที่ 3 ของปริศนา

กิจกรรมที่ 4 สามเหลี่ยมมหัศจรรย์

กิจกรรมที่ 5 ใครทำอะไร

กิจกรรมที่ 6 นับสิบ

กิจกรรมที่ 7 ล่าฆาตกร

กิจกรรมที่ 8 บอกหน่อยได้ไหม

โดยกิจกรรมที่ 1 ถึง 4 เป็นเรื่องความสามารถในการทำงานกลุ่ม และกิจกรรมที่ 5 ถึง 8 เป็นเรื่องความมีเหตุผล

8. เสนอชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

9. ปรับปรุงชุดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม

จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

แผนการสอนการฝึกตามโครงการ มีลำดับการสร้างดังนี้

1. ศึกษาขอบข่ายของทักษะทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา
2. สร้างแผนการสอนแบบโครงการ จำนวน 16 คาบ มีส่วนประกอบ ดังนี้
 - 2.1 ความคิดรวบยอด
 - 2.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.3 กำหนดเนื้อหา
 - 2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.5 การวัดและประเมินผล
3. นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงแผนการสอนให้ดีขึ้น
5. นำแผนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง

แผนการสอนตามคู่มือครู

ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนตามคู่มือครูของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแนวทางในการสอนกับกลุ่มควบคุม มีลำดับการสร้างดังนี้

1. สร้างแผนการสอนตามขั้นตอนการสอนของคู่มือครู จำนวน 16 คาบ มีส่วนประกอบ ดังนี้
 - 1.1 ความคิดรวบยอด
 - 1.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.3 กำหนดเนื้อหา
 - 1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.5 การวัดและประเมินผล
2. นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่

ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่อง และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้กับเวลาที่กำหนดให้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงแผนการสอนให้ดีขึ้น

4. นำแผนการสอนไปใช้กับกลุ่มควบคุม

แบบทดสอบทักษะทางสังคม มีลำดับการสร้างดังนี้

1. สร้างแบบทดสอบทักษะทางสังคม 2 ด้าน คือ

1.1 แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโดยยึดหลักเกณฑ์ของสุนันท์ กิตตินรพันธ์ (2536 : 79-87) และเสรี โอภาส (2532 : 122-151)

1.2 แบบทดสอบทักษะทางสังคม ด้านความมีเหตุผล ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยยึดหลักเกณฑ์ของชาลี อุเจริญ (2534 : 118-125) และมลิวัดย์ บำรุงการ (2531 : 53-55)

ลักษณะของแบบประเมินทักษะทางสังคมทั้ง 2 ด้าน เป็นสถานการณ์สมมติ ที่อาจจะประสบในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนตอบตามพฤติกรรมของตนเองที่จะกระทำเมื่อประสบกับสถานการณ์นั้น ๆ แล้ววิเคราะห์คำตอบจัดเป็น 3 ตัวเลือก ตามระดับขั้นพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งการให้คะแนนแต่ละข้อมีน้ำหนักเป็น 1, 2 และ 3 ดังนี้

ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่อยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับสูง

ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่จัดอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับปานกลาง

ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่จัดอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับต่ำหรือไม่มีเลย

2. นำแบบทดสอบทักษะทางสังคมไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมีเหตุผล ว่าวัดได้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้ +1 ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกสอดคล้องหรือถูกต้อง

ให้ 0 ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกสอดคล้องหรือถูกต้อง

ให้ -1 ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าสถานการณ์และตัวเลือกไม่สอดคล้องหรือถูกต้อง

3. นำแบบทดสอบทักษะทางสังคมที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้กับนักเรียน 100 คน ของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ t-test แบบกลุ่มสูงร้อยละ 25 และกลุ่มต่ำร้อยละ 25 เปรียบเทียบกัน แล้วนำเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก คือ ข้อที่มีคะแนนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำมีความแตกต่างกัน และมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 เอาไว้ใช้จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .41 - .77

5. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคมโดยใช้สูตร Alpha-Coefficient (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170-172) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8067

ตัวอย่างแบบทดสอบทักษะทางสังคม

คำชี้แจง แบบทดสอบทักษะทางสังคม เป็นสถานการณ์สมมติที่ประสบในชีวิตประจำวัน เพื่อตัดสินที่จะกระทำหรือไม่กระทำสถานการณ์นั้นๆ

คำสั่งให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่าควรจะทำอย่างไร โดยเขียนเครื่องหมาย (X) ลงบนตัวอักษร ก ข หรือ ค ที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด โดยที่แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ผิด

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดความสามารถในการทำงานกลุ่ม

0 ในการแบ่งกลุ่มค้นคว้าเรื่อง “จังหวัดของเรา” ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในกลุ่มควรจะทำอย่างไรบ้าง

ก. เสนอความคิดเห็นต่อกลุ่ม

ข. เสนอตัวเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำงาน

ค. ร่วมมือทำงานกับกลุ่มจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อย

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดความมีเหตุผล

0 ริมถนนหน้าประตูโรงเรียน ทุกเย็นจะมีรถเข็นมาตั้งขายขนม แต่โรงเรียนมีระเบียบไว้ว่า ห้ามนักเรียนซื้อขนมนอกบริเวณโรงเรียน วรุฒิและเพื่อน ๆ กำลังกลับบ้านเพื่อน ๆ แวะซื้อลูกชิ้นปิ้งรับประทาน ถ้านักเรียนเป็นวรุฒิ จะซื้อรับประทานด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด

ก. ไม่ซื้อเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน

ข. ไม่ซื้อเพราะไม่ต้องการให้มีการขายอาหารริมทางอีก

ค. ไม่ซื้อเพราะคิดว่าอาหารที่วางขายริมทางไม่สะอาดพอ

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่ศึกษาทักษะทางสังคมกับกลุ่มนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการฝึก 3 แบบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control-Group Posttest Design (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536: 219) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

ตาราง 3 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER ₁	-	X ₁	T ₂
ER ₂	-	X ₂	T ₂
CR	-	-	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

- X₁ แทน การจัดกระทำ (Treatment)
- R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
- E₁ แทน กลุ่มทดลองที่ 1 (Experimental Group 1)
- E₂ แทน กลุ่มทดลองที่ 2 (Experimental Group 2)
- C แทน กลุ่มควบคุม (Control group)
- T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

ในการดำเนินการทดลอง กระทำเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การดำเนินการทดลองเพื่อฝึกทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม กลุ่มทดลองที่ 2 ฝึกตามโครงการ และกลุ่มควบคุม ฝึกตามคู่มือครู ระยะเวลาฝึกเท่ากัน กลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยฝึกในช่วงกิจกรรมของโรงเรียน
2. ภายหลังเสร็จการทดลอง ทำการทดสอบหลังฝึกทักษะ (Posttest) ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม เพื่อวัดทักษะทางสังคม
3. ตรวจสอบการทำแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) หรือ ANOVA
2. เปรียบเทียบความแตกต่างทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเป็นรายคู่ โดยวิธี Scheffe's Test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

- 1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2536 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

- 1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (Variance) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 63)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทักษะทางสังคม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, 1970 : 161) ซึ่งมีสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบทักษะทางสังคม โดยใช้วิธีการแจกแจงที (t-distribution) คำนวณจากสูตรของเอ็ดวาร์ด (Edward, 1957 : 256)

$$t = \frac{\overline{X_H} - \overline{X_L}}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution

$\overline{X_H}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มสูง

$\overline{X_L}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มต่ำ

S_H^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง

S_L^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ

N_H แทน จำนวนของนักเรียนในกลุ่มสูง

N_L แทน จำนวนของนักเรียนในกลุ่มต่ำ

3. สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมุติฐาน

3.1 ทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) หรือ ANOVA (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 95)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงของ F

MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

3.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Scheffe's Test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2536 : 119)

$$S = \sqrt{(K-1) F_{(\alpha, df1, df2)}} \sqrt{MS_E \sum \frac{(C_i)^2}{N_i}}$$

เมื่อ S แทน ค่าวิกฤติของ Scheffe'

K แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบกัน

$F_{(\alpha, df1, df2)}$ แทน ค่า F ในตารางแจกแจงค่า F

MS_E แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวนในตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน

C_i แทน สัมประสิทธิ์ Contrast ซึ่งจะมีค่าเป็น 1,-1,1-1...

N_i แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอความหมายของสัญลักษณ์ ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความอิสระ
F	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน F - distribution
S	แทน	ค่าสถิติ Scheffe'
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ปรากฏค่าสถิติพื้นฐาน ดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S D.
กลุ่มทดลองที่ 1	30	52.53	3.52
กลุ่มทดลองที่ 2	30	50.17	3.36
กลุ่มทดลองที่ 3	30	47.87	3.50

จากตาราง 4 พบว่า ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (52.53) รองลงมาคือ กลุ่มที่ฝึกตามโครงการ (50.17) และกลุ่มที่ฝึกตามคู่มือครู (47.87) ตามลำดับ เพื่อให้ทราบว่ายทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันหรือไม่ จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม
ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม (B)	326.69	2	163.34	13.62
ภายในกลุ่ม (E)	1043.10	87	11.99	
รวมทั้งหมด	1369.79	89		

$F_{\alpha=0.05, df=2,87} = 3.15$
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่า ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียน
ที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเพื่อให้ทราบว่
ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มในกลุ่มใดแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบ
เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคมเป็นรายคู่โดยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe')
ดังตาราง 6

ตาราง 6 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มเป็นรายคู่ ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	ทดลองที่ 1	ทดลองที่ 2	ควบคุม
		52.53	50.17	47.87
ทดลองที่ 1	52.53	-	2.36 [*]	4.66 [*]
ทดลองที่ 2	50.17	-	-	2.30 [*]
ควบคุม	47.87	-	-	-

$$S \propto_{.05, df 2.87} = 1.92$$

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า

1. ทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และของนักเรียนที่ฝึกตามโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และของนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนที่ฝึกตามโครงการ และนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู ฝึกให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

2. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู ซึ่งมีสมมติฐานว่า . นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู มีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะทางสังคม ด้านความมีเหตุผล ปรากฏค่าสถิติพื้นฐาน ดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของนักเรียน ที่ฝึกโดยชุดกิจกรรม ฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลองที่ 1	30	52.80	2.46
กลุ่มทดลองที่ 2	30	50.03	4.79
กลุ่มทดลองที่ 3	30	49.77	2.78

จากตาราง 7 พบว่า ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรม ฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (52.80) รองลงมาคือกลุ่มที่ฝึกตามโครงการ (50.03) และกลุ่มที่ฝึกตามคู่มือครู (49.77) ตามลำดับ เพื่อให้ทราบว่าทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลระหว่างกลุ่มที่ฝึก
โดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม (B)	169.27	2	84.63	6.93
ภายในกลุ่ม (E)	1063.13	87	12.22	
รวมทั้งหมด	1232.40	89		

$F_{\alpha .05, df 2,87} = 3.15$
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของนักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเพื่อให้ทราบว่าทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลในกลุ่มใดแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe') ดังตาราง 9

ตาราง 9 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะทางสังคม ด้านความมีเหตุผลเป็นรายคู่ ระหว่างกลุ่มที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	ทดลองที่ 1	ทดลองที่ 2	ควบคุม
		52.80	50.03	49.77
ทดลองที่ 1	52.80	-	2.77 *	3.03 *
ทดลองที่ 2	50.03	-	-	0.26
ควบคุม	49.77	-	-	-

$$S_{\alpha .05, df 2,87} = 2.27$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่า

1. ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของนักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และของนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของนักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม และของนักเรียนที่ฝึกตามโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของนักเรียนที่ได้ฝึกตามโครงการและของนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูอย่างแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู ฝึกให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนและผลการวิจัย ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล ของนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการ และการฝึกตามคู่มือครู

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู มีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู มีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนบ้านเขานินช้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 90 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มจากประชากร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

1.2.1 นำนักเรียนทั้ง 90 คนมาสุ่มโดยการจับฉลากแบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มละ 30 คน

1.2.2 จับฉลากกลุ่มนักเรียนเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม ได้ดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการฝึกตามโครงการ

กลุ่มทดลองที่ 3 ได้รับการฝึกตามคู่มือครู

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม 8 ชุด โดยแบ่งเป็นชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม 4 ชุด และชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล 4 ชุด

2.2 แผนการสอนโดยการฝึกตามโครงการ

2.3 แผนการสอนโดยการฝึกตามคู่มือครู

2.4 แบบทดสอบทักษะทางสังคมในด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมีเหตุผล ด้านละ 20 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ แต่ละตัวเลือกมีน้ำหนักเป็น 1, 2 และ 3 โดยยึดหลักเกณฑ์ดังนี้

ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่จัดอยู่ในระดับเหนือเกณฑ์ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับสูง

ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่จัดอยู่ในระดับตามเกณฑ์ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับปานกลาง

ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่จัดอยู่ในระดับก่อนเกณฑ์ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแสดงถึงการมีคุณธรรมในระดับต่ำหรือไม่มีเลย

แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 และมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.41 - 0.77

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ดำเนินการทดลองโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม กลุ่มทดลองที่ 2 ฝึกตามโครงการ และกลุ่มควบคุมฝึกตามคู่มือครู ใช้เวลาในการทดลองเท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที ในช่วงโม่งกิจกรรมของโรงเรียน

3.2 ทำการทดสอบหลังการทดลองกับนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะทางสังคมหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

4.2 เปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบพหุคูณโดยใช้วิธีเชฟเฟ (Scheffe 's test)

4.3 เปรียบเทียบทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบพหุคูณโดยใช้วิธีเชฟเฟ (Scheffe 's test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมเป็นรายคู่ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครู และนักเรียนที่ฝึกตามโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ฝึกตามโครงการมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมเป็นรายคู่ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครู และนักเรียนที่ฝึกตามโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่นักเรียนที่ฝึกตามโครงการกับนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้งด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มและด้านความมีเหตุผลที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามโครงการ และนักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุวรรณ ภัทรนาวิน (2532 : 83-87) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมในด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่ม ที่พบว่า หลังฝึกทักษะนักเรียนมีพัฒนาการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าก่อนฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทรี วัฒนพันธ์ (2535 : 92-93) ที่ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ประเภททดลอง กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนันท์ กิตตินรนนท์ (2536 : 63) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ส่วนในด้านของความมีเหตุผลนั้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ ภัทรนาวิน (2532 : 83-84) เช่นกัน โดยพบว่าหลังใช้ชุดฝึกปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมในด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่ม นักเรียนมีการพัฒนาในด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผลสูงขึ้น

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นผลมาจาก

ประการแรก การฝึกทักษะโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมเป็นการฝึกด้วยตนเอง นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีโอกาสฝึกความคิด มีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นซึ่งสอดคล้องกับหลักการของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 121) ที่สรุปว่า ชุดการเรียนสร้างความสนใจของนักเรียนเพราะเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเรียน ให้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบต่ตนเองและสังคม

ประการที่ 2 การฝึกทักษะโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมทำให้นักเรียนได้ทราบผล การกระทำกิจกรรมอย่างรวดเร็วทันที่นั่นเป็นการเสริมแรงทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของพรณี ข.เจนจิต (2528 : 168) ที่อ้างถึง “กฎแห่งผล” ซึ่งเป็นการทดลองของ Thorndike สรุปว่า การกระทำสิ่งใดก็ตามถ้าผู้กระทำได้ทราบผลแห่งการกระทำ โดยทันทีก็จะเกิดความพอใจและกระตือรือร้น ซึ่งความกระตือรือร้นนี้มีอิทธิพลอย่างมากที่จะทำให้นักเรียนยอมรับและปฏิบัติอันเป็นผลต่อการบรรลุจุดหมายตามที่ต้องการ

ประการที่ 3 การฝึกทักษะโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาปัญหาในสถานการณ์ที่จัดไว้ ซึ่งมีทั้งภาพและข้อความเป็นการดึงดูดและเร้าความสนใจ จูงใจให้อยากรู้ อยากเห็น กระตือรือร้นที่จะเรียนและฝึกคิดปฏิบัติในแต่ละขั้นของชุดกิจกรรม ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยการแสดงความสามารถและความเข้าใจลงในชุดกิจกรรม และยังได้รับรู้ผลตอบสนองทันทีว่าแนวทางนั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ในเรื่องกฎแห่งการฝึกหัด (พรณี ข.เจนจิต. 2528 : 169) ที่กล่าวว่าสิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้ผู้ฝึกมีความคล่องแคล่วและสามารถทำได้ดี

2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้งด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม และด้านความมีเหตุผลที่ฝึกตามโครงการสูงกว่านักเรียนที่ฝึกตามคู่มือครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนันท์ กิตตินรนนท์ (2536 : 63) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปว่า นักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความสามารถในการทำงานสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิภักดิ์ มีเกาะ (2535 : 114) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีเหตุผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ สรุปว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคพยากรณ์กับที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครูมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคพยากรณ์มีความ

สามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การฝึกตามโครงการและการฝึกตามคู่มือครูทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นผลมาจาก

ประการแรก การฝึกตามโครงการเหมาะที่จะใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยช่างคิด ช่างสังเกต เริ่มรู้จักใช้เหตุผล (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2534 : 57-58) และ หทัย ดันหยง (2525 : 280) ได้กล่าวว่า การฝึกตามโครงการเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานด้วยตนเอง ฝึกนิสัยให้รู้จักการวางแผนงาน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเอง

ประการที่ 2 การฝึกตามโครงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ชาญชัย ศรีไธยเพชร (2525 : 132) ได้กล่าวว่า การฝึกตามโครงการนักเรียนจะแก้ปัญหาซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียนเองก็ได้ นอกจากนั้นในการเข้ากลุ่มในโครงการซึ่งต้องมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบจะช่วยให้นักเรียนได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีความคิดสร้างสรรค์

ประการที่ 3 การฝึกทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลที่ฝึกตามโครงการและฝึกตามคู่มือ ทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลไม่แตกต่างกันนั้น อาจจะเป็นผลมาจากระยะช่วงอายุในแต่ละชั้นของแต่ละคนอาจยืดหยุ่นได้ ระยะการเริ่มต้นของพัฒนาการจากชั้นหนึ่งไปสู่ชั้นต่อไปเป็นไปอย่างไม่แน่นอน อาจช้าหรือเร็วกว่านั้น และการที่เด็กจะพัฒนาถึงขั้นการคิดและปฏิบัติการแบบนามธรรมได้นั้นอาจเกิดขึ้นช้ากว่าที่เพียเจต์ได้ศึกษาค้นคว้าไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น วุฒิภาวะ ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น (ยุภา วีระไวทยะ, 2526 : 8)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การฝึกทักษะทางสังคมโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ได้แสดงออกตามความสามารถตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การฝึกทักษะทางสังคมนี้ควรฝึกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ตลอดจนนำทักษะอื่น ๆ ที่นักเรียนมีอยู่แล้วมาปรับใช้กับการฝึกทักษะใหม่ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 การฝึกทักษะทางสังคมโดยการฝึกตามโครงการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดความอยากรู้อยากเห็น วางแผนการทำงานได้ ลงมือปฏิบัติงาน แก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ เกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเท่ากับเป็นการเตรียมตัวที่จะเผชิญสภาพสังคมจริงเมื่อออกจากโรงเรียน นอกจากนั้นนักเรียนยังเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความภูมิใจที่ได้ร่วมทำงานจนประสบผลสำเร็จ

1.3 การฝึกทักษะทางสังคมทั้งโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม หรือฝึกตามโครงการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ อีกหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุม บริรักษารื้อ การอภิปราย การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการเป็นประธาน เลขานุการ และสมาชิกที่ดีของกลุ่ม เน้นให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อฝึกค่านิยมในการทำงาน และแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่น อันเป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งถือเป็นวิถีทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดกับเยาวชนเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมอนาคต

1.4 บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการฝึกทักษะทางสังคม มีผลต่อการเกิดทักษะของนักเรียนเป็นอย่างมาก ครูต้องมีความเป็นกันเองต่อนักเรียน คอยช่วยเหลือแนะนำ สภาพห้องเรียนควรมีพื้นที่พอเพียงที่จะแบ่งกลุ่มหรือลักษณะโต๊ะเรียนควรจะเป็นโต๊ะที่ทำงานกลุ่มได้สะดวก มีอุปกรณ์ครบ ซึ่งจะทำให้การฝึกทักษะทางสังคมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2 ข้อเสนอแนะสำหรับทำการวิจัยต่อไป

2.1 ควรได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องทักษะทางสังคมกับนักเรียนระดับต่าง ๆ ทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะได้รับทราบทักษะทางสังคมของนักเรียนในระดับอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป

2.2 ควรสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านการพูดและการแสดงต่อผู้อื่น ด้านการพัฒนาค่านิยมพร้อมทั้งเปรียบเทียบตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน เช่น สภาพของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม เป็นต้น

2.3 ควรสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ที่สามารถฝึกทักษะทางสังคมพร้อมกันหลาย ๆ ด้านใน 1 ชุด เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมหลาย ๆ ด้านในขณะทำกิจกรรม

2.4 เนื่องจากการฝึกทักษะทางสังคมได้ฝึกในช่วงโม่งกิจกรรม ซึ่งมีการประเมินผลผ่านหรือไม่ผ่าน จึงทำให้นักเรียนไม่สนใจเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรพัฒนาสื่อประกอบที่ใช้ในแต่ละชุดกิจกรรมให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น เป็นเทปบันทึกเสียง เทปเพลง สไลด์ หรือวิดีโอทัศน์ เป็นต้น เพื่อช่วยในการสร้างความสนใจและทำให้ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพขึ้น

2.5 ควรจะศึกษาวิจัยเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนโดยวิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือใช้เครื่องมือในลักษณะอื่นเป็นต้นว่า การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป การสร้างบทเรียนกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- _____. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. “เจาะลึกหลักสูตรมัธยมศึกษาฯ เน้นปรับปรุงให้รับกับสภาพสังคม,” มติชน รายวัน. (13) : 8 ; สิงหาคม 2530
- โกวิท ประวาลพุกษ์. การพัฒนาศักยภาพครูมนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2534.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- _____. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : 2528
- คณะอนุกรรมการการศึกษาปัญหาและเสนอทางแก้ปัญาโดยการพัฒนาการทำงาน. รายงานการวิเคราะห์ปัญหา บทที่ 4 ปัญหาการทำงานและการประกอบอาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.
- คำนึ่ง ภูมิปัญญา. พัฒนาการของความคิดเชิงตรรกของเด็ไทยวัยแรกขึ้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.
- จรรยา คุณมี. การสอนวิชาสังคมศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2520.
- จันทิกา ลิ้มปิเจริญ. กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน. ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนว วิทยาลัยครูภูเก็ต, 2522.
- จารุวรรณ ภัทรนาวิน. การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมด้านการเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532 อัดสำเนา.

- จิษฐา สุวรรณวงศ์ พัฒนาการด้านสังคมกับการคิดขั้นนามธรรมในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ของเด็กในเมืองและในชนบทในภาคการศึกษา 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. การสอนสุขศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. ภาควิชาประถมศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : 2526.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. “ระบบสื่อการสอน,” เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและการศึกษา หน่วยที่ 1 - 5. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2523.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สีนสกุล. ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. ทักษะและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร, 2525.
- ชาลี อุเจริญ. การเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาต้นแบบกับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปในสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2522. อัดสำเนา.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- เชาว์ มณีวงศ์. การบริหารกิจการนักเรียน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน, 2527.
- เชาวนี อะยะวงศ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยแบบเรียนสำเร็จรูปและด้วยครูฝึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ไชยรัตน์ ปรานี. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบซินดิเคต กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- ณัฐดนัย อินทรสุขศรี. “การพัฒนาและเสริมสร้างทีมงาน,” ธุรกิจปริทัศน์. 6 : 45 - 47; กันยายน 2526.

- ดวงเดือน ศาสตร์ภักดิ์. พัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2520.
- ตรูเนตร อัสซสวัสต์. เอกสารประกอบการสอนวิชา ปถ 361 การฝึกผู้นำและกิจกรรมเยาวชน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- ถาวร รอดเทศ. การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- ทวีป อภิสสิทธิ์. “ทำไมต้องจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม,” มิตรครู. กรกฎาคม - ธันวาคม 2532.
- ทิตนา แหมมณี. คู่มือครูรูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- _____. “ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน,” กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.
- ทิตนา แหมมณี น้อมศรี เคท และวรสุดา บุญยไวยโรจน์. การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาเล่ม 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ทิตนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. รายงานการวิจัย เรื่อง การทดลองรูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ธเนศ ชำเกิด. “ประชาธิปไตยในวิถีชีวิต,” สารพัฒนานหลักสูตร 111 : 13-15 ; มิถุนายน-กันยายน 2535.
- น้อมฤดี จงพยุหะ. คู่มือการศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษา กรุงเทพฯ : ก้าวหน้าการพิมพ์, 2519.
- นาดยา ภัทรแสงไทย. ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- นิพนธ์ จิตต์ภักดี. “การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ,” สารพัฒนานหลักสูตร. 43 : 3-7; ตุลาคม 2528.
- นิพนธ์ สุขปรีดี. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์เศ, 2525.

- นิภา วิจิตรศิริ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนหนองแค “สรีรภิกขุ” จังหวัดสระบุรี. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- นิ่มนวล ทศวัฒน์. การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสืบสวนสอบสวน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2522.
- บรรจงลักษณะ แจ่มพุ่ม. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ทาง
วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อ
ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู สสวท.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
อัดสำเนา.
- บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์. วิธีสอนทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิชณศ,
2527.
- บุหงา วชิรศักดิ์มงคล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2526.
- ประดิษฐ์ ฮาบเจริญ. การบริหารการศึกษาว่าด้วยการบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ :
อักษรบัณฑิต, 2519.
- ประนอม เดชชัย แนวคิดใหม่การสอนสังคมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2521
- ประไพพิศ ไพรยวัล. การทดลองสอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ประภากร โล่ห์ทองคำ. กลุ่ม : การสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน. นครราชสีมา : ภาควิชา
หลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2522.
- ประมวณ ดันยะ. การบริหารกิจการนักเรียน. วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2528.
- ประหยัด จิระวรพงษ์. หลักการและทฤษฎีเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2525.
- ประสาธ อิศรปรีดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท, 2523.

- ปราณี วัฒนานิมิตกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- ปิ่นจัตน์ อุนนะนันท์. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.
- พนม ลิมอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. มหาสารคาม ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2522.
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.
- พนิดา ลินสุวรรณ. การเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527. อัดสำเนา.
- พรรณี ข.เจนจิต จิตวิทยาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2528
- พุทธทาสภิกขุ. การศึกษาคืออะไร. สำนักหนังสือธรรมนุชา โรงพิมพ์พานิช, 2517.
- พวงแก้ว เนตรโสภารักษ์. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์. เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา หน่วยที่ 5 - 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ : หนังสือการพิมพ์, 2526.
- ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา. กิจกรรมร่วมหลักสูตร. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2528.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย. ปรินิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ปิฎก ธาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศ.การพิมพ์, 2524.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ : ศ.การพิมพ์, 2524

มลิวัลย์ บำรุงการ. การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม 4 ประการตามพระบรมราโชวาทของ
รัชกาลที่ 9 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

เมืองทอง แซ่มณี. "เรื่องน่ารู้บางประการเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและ
แนวปฏิบัติ โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์, 2522.

ยุทธวีรวัลย์ วณิชจินดา. ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษากับผลสำเร็จ
ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนคร.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.

ยุพา วีระไวทยะ. เอกสารประกอบการสอนวิชา กศ.วท. 541. ภาควิชาการศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526

เยาวพา เดชะคุปต์ และทศนา แซ่มณี. "ประวัติความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์,"
กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1. กรุงเทพฯ . บุรพาติลปการพิมพ์, 2522.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ศูนย์ส่งเสริม
 วิชาการ, กรุงเทพฯ : 2536.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. การทดลองใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. ปริญญาานิพนธ์
 กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

วราพร จำรัสประเสริฐ ทักษะของเยาวชนไทยในทศวรรษหน้าตามทรรศนะของนักสังคมศาสตร์.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531. อัดสำเนา.

วารี ธีระจิตร การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ โครงการตำรา
 และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วาสนา ชาวหา. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2525.

วิจิตร ทองปาน. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
 อัดสำเนา.

วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

วิชัย ดิสสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เพรสมีเดีย, 2533.

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร จัตรสุกุล. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2522.

- วีณา วโรตมะวิชญ. กลวิธีการเรียนและการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2530.
- วีระ ไทยพานิช. 57 วิธีสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- ศศิภิตต์ มีเกาะ. การศึกษามูลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีเหตุผลในการเรียนวิชา
สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้เทคนิค
พยากรณ์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : 2535. อัดสำเนา
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมการฝึกหัดครู. การวิจัยเรื่อง จริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาสังกัด
สถานศึกษาระบบการฝึกหัดครู. 2525.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
และตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- สงวนศรี นังงาน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการกับ
การสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- สถิตย์ แก้วเชื้อ. รายงานการสัมมนาการบริหารกิจการนักเรียนวิทยาลัยครูอุดรธานี, 2528.
- สวัสดิ์ สุคนธรังษี. "กิจกรรมนิสิตนักศึกษา," รัฐสภาสาร. 19 . มกราคม 2519.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- สรศักดิ์ โสสุ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2530. อัดสำเนา.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- สิริวรรณ ศรีพหล. เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษาหน่วยที่ 10 - 15 มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ : หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2526.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ด
โปรดักชั่น, 2526.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. การบริหารนุศลากรในโรงเรียน กรุงเทพฯ . บริษัทวิคตอรี-เพาเวอร์พอยท์, 2525.

สุดใจ ทศพร. "กิจกรรมนักเรียน," สารพัฒนานวลลัทธิสูตร. 22 - 30 , พฤศจิกายน 2530

สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สหบัณฑิต, 2514.

สุนทร วัฒนพันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ ประเภททดลองกับที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนยานิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

สุนันท์ กิตตินรนนท์. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอไพศาราม-จังหวัดราชบุรี. ปรินิพนยานิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

สุรพันธ์ ยันต์ทอง. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2525.

สุวัฒน์ มุทอมธรา การเรียนการสอนปัจจุบัน กรุงเทพฯ : โอเดียนไตร์, 2522.

เสรี โอภาส. การศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ ในจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532. อัดสำเนา

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528.

โสภณ ปาพจน์ การพัฒนาองค์กร กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.

หทัย ดันหยง. การสอนสังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2522.

อวยชัย วัชรสุวรรณ. การบริหารกิจการนักเรียน นครสวรรค์ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยพุทธชินราช, นครสวรรค์ . 2533.

อรรณ ชลวาสิน กลวิธีการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา), 2531.

- อัจฉิมา จินวาลา การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบ
ต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสือน้อย กรุงเทพมหานคร
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
อัดสำเนา.
- อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา ธารีวรรณ. หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : เฉลิขัยการพิมพ์, 2523.
- อัมพร ศิลารังษี. ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นของโรงเรียนสาธิต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2515. อัดสำเนา.
- อุทัย หนูแดง. การทดลองชุดการเรียนการสอนมินิคอร์ส (Minicourse) นักศึกษาผู้ใหญ่แบบ
เบ็ดเสร็จระดับ 3 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526 อัดสำเนา.
- อุบล เรียงสุวรรณ "ผลการวิจัยทางการศึกษา," การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ :
สัมพันธ์พานิช, 2523.
- Anderson, R.M. "Self Instruction as a Method of Preparing Elementary Schools Social Studies
Teacher Trainees To Apply an Inductive Teaching Model," Dissertation Abstracts
International 42 : 4795 - A; May, 1982
- Cardarelli, Sally M. Individualized Instruction Programmed and Material Englewood Cliffs,
New Jersey : Education Technology, 1973.
- Carter, V.Good Dictionary of Education New York : McGraw Hill, 1945.
- Cronbach, Lee J. Essential of Psychological Testing. New York : Harper and Row Publisher,
1970.
- Davidson, Dennis. "Learning mathematics in a Group Situation," Mathematic Teacher. 21(1) :
February, 1974.
- Duane, Jame E. Individualized Instructional - Programs and Materials. Englewood Cliffs, New
Jersey : Educational Technology, 1973.
- Dunn, Rita. "Team Learning and Circle of Knowledge," Practical Approaches to Individualizing
Instruction. New York : Parker, 1972.

- Edwards, Allen Louis Techniques of Attitude scale Construction. New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1957.
- Fitzerald, Janres A and Patricia G Fitzgerald. Method and Curriculum in Elementary Education. Melwaukee Bruce Pub, Co., 1955.
- Fraenkel, J.R. Helping Students Thinks and Value , Strategies for Teaching the Social Studies New Jersey : Prentic-Hall Incorporation, 1980.
- Franklin A. Miller and others Planning Students Activities. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1956.
- Good, Thomas L and others. "Using Work - Group in Mathematics Instruction," Leadership. 47(4) . 56 - 62 , December, 1989/ January, 1990.
- Graham, A Social Studies in the Primary School South Melbourn : McMillan Company of Australia PTY, Ltd., 1960.
- Gulley, Halbert E Discussion Conference and Group Process. New York : Holt Rinehart and Winston, 1963.
- Harry, C Mckown. Extra-Curricular Activities New York: The Macmillan Company, 1956.
- Heathers, Glan "A Working Definition of Individualized Instructional," Journal the Educational Leadership. 8 : 342 - 344 , 1977.
- Herrold ,Kenneth F. "Evaluation and Research in Group Dynamics," in Educational and Psychological Measurement. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 492 - 504; 1952.
- Houston and others. Developing Intructional Modules : A Modular System for Writing Modules. Taxas . College of Education University of Houston, 1972.
- Jackson, E. Arther. "Selected Relationship between Activity Participation and Scholastic Achievement for Kansas State University Students," Dissertation Abstracts. July, 1972.
- Jarolimek, John Social Studies in Elementary Education. New York : The Macmillan Company, 1977.
- Killian, R C. "Cognitive Development of College Freshman," Journal of Research in Science Teaching. 16(4) : 350 - 377 ; 1979.

- Kohlberg Lawrence, N. H. Hoan and J. Langer. "Family Patterns of Moral Reading," Child Development. 47 : 1204- 1205; December, 1976
- Lardizabal, Amparo S. and others. Methods and Principles of Teaching. Guezon City : Alemar-Phoeniss, 1970.
- Martin, G. E. The Effects of a Social Skill Development Course on~Emotionally Disturbed Secondary Students. Texas : Ed.D.Thesis, Texax A & M University, 1986.
- McColeman, J. W. "Relationship between the Use of Learning Activity Packages, Group Activities and the Preference of Students toward the Social Studies Couse," Dissertation Abstracts International. 36 : 109-A; July, 1975.
- Meeks, E. B "Learning Packages Versus Conventional Method of Instruction," Dissertation Abstracts International. 33 : 4295 - 4296 - A; February, 1972.
- Monroe, Walter S Encyclopedia of Education Research : Mathematic or Understanding. New York : McGraw-Hill Book Company, 1965.
- Moore, Kenneth D. and J. W. Blankenship. "Teaching Basic Science Skills Through Realistic Science Experimences in the Elementary School," Science Education. 61 : 337- 45 ; March, 1974.
- Ottaway, A. K. C. Learning Through Group Experiences. London : Routledge and Kegan Paul, 1966.
- Pallrand, G. J. "The Transition to Formal Thought," Journal of~Research in Science Teaching. 16(5) : 1979.
- Patterson, C. H. Theories of Counseling and Psychotherapy. 2nd ed. New York : Harper & Row, 1973.
- Pragash, V "Students Rextracurricular Activities," Student Problems in South-eash Asian Universities. Bangkok : 1969.
- Priestley, P. Social Skill and Personal Problem Solving. London : Tavistock Publications Linmited, 1978.
- Risk, Thomas M. Principles and Practices of Teaching in Secondary School. New York : American Book Co., 1958.
- Robert W. Frederick. The Third Curriculum. New York : Appleton Company Crofts, 1959.

- Ronald, C. Faunce. "Extra-curricular Activities," Encyclopedia of Educational Research.
 Edited by Chester W Horris, New York The Macmillan Co., 1960
- Shaw, Marvin E. Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior. New York :
 McGraw - Hill Book Company, 1971.
- Skillman, John Harold "A Study of Relationship between Participation in Various Types of
 Extra Class Activities and Academic Performance in Three Private Japanese
 Secondary School," Dissertation Abstracts. 19 . 1958 Februrary, 1959.
- Sprenger, A. "Group Work in Foreign Language Learning," A Report English Teaching.
 16 : 16 - 17 ; November, 1973.
- Stark. P. A. "Evaluation of a Social skills Training Program for Middle Elementary Aged Boys
 with Learning Disabilities," Dissertation Abstracts International. 44 January - February
 1984 : 2570 - B, 1983.
- Strierwalt, Floyd Harrison, "A Study of the Relationship of Invalvement in School Activities to
 the Academic Achievement of Junior High School Students," Dissertation Abstracts.
 27 : 4057-A: June, 1967.
- Sund, R. B Piaget for Education and Maltimeder Program. Ohio : A Bell and Howell
 Company, 1976.
- Taba, H. Teachers' Handbook for Elementary Social Studies. Massachusetts . Addison-Wesley
 Publishing Company, 1967.
- Van Woerden, William Marius. "Research on the Project Method of Teaching,"~D issertation
 Abstract International.~ 52(4) : 494 - C; winter, 1991.
- Wells, R. L. Social Validity of Social Skills for Individuals with Mild Handicaps in Transition
 from School to Independent Living Oregon Ph.D. Thesis, University of Oregon,
 1986.
- Young, Carolyn. "Team Learning," The Arithmetices Teacher. 19(8) : 634 - 638 ; December,
 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือเพื่อทำปริญญานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือเพื่อทำปริญญานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัครสวัสดิ์
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์
สำนักทดสอบและประเมินผล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
5. รองศาสตราจารย์วดี ชาติอุทิศ
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. อาจารย์อรรณพ ภราดรธรรม
ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา
7. อาจารย์ประไพ วัฒนพงษ์
ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา
8. อาจารย์ปรีณี วิเศษมงคล
ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาคผนวก ข

ค่า P และค่า t แสดงอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

ค่า P และค่า t แสดงอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

ข้อที่	P	$\bar{X}_H$	$\bar{X}_L$	t	ข้อที่	P	$\bar{X}_H$	$\bar{X}_L$	t
1	.74	2.97	2.22	4.70	21	.57	2.80	2.06	4.99
2	.77	2.97	2.31	4.22	22	.73	2.94	2.09	5.09
3	.71	2.88	2.22	3.84	23	.67	2.86	2.12	4.46
4	.67	2.70	2.22	2.45	24	.58	2.89	1.94	6.63
5	.41	2.42	2.00	2.40	25	.64	2.89	2.02	5.45
6	.70	2.97	2.14	5.40	26	.65	2.97	2.03	6.84
7	.57	2.70	2.06	3.59	27	.71	2.94	2.15	4.93
8	.60	2.88	2.00	5.69	28	.45	2.51	1.94	3.22
9	.67	2.88	2.08	4.62	29	.73	2.91	2.21	4.37
10	.68	2.97	2.14	5.61	30	.69	2.97	2.06	5.62
11	.64	2.88	2.11	4.84	31	.70	2.94	2.21	5.17
12	.65	2.88	2.19	4.86	32	.65	2.91	2.03	5.71
13	.68	2.97	2.19	4.55	33	.57	2.94	2.00	8.60
14	.74	2.97	2.33	4.51	34	.58	2.91	1.94	7.28
15	.48	2.42	2.39	2.23	35	.69	2.67	1.73	5.44
16	.67	2.94	1.94	5.82	36	.64	2.91	2.09	5.80
17	.61	2.91	2.08	5.79	37	.71	2.97	2.24	5.45
18	.51	2.90	1.75	8.92	38	.54	2.74	1.85	5.27
19	.62	2.82	2.14	4.13	39	.64	2.80	2.09	4.13
20	.68	2.94	2.19	5.01	40	.49	2.80	1.79	7.11

ค่าความเชื่อมั่น 0.8067

ภาคผนวก ค

1. แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม
2. เฉลยแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

แบบทดสอบทักษะทางสังคม

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 40 ข้อ ข้อ 1 - 20 ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม ข้อ 21 - 40 ด้านความมีเหตุผล ใช้เวลา 60 นาที
2. แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่คิดว่าถูกที่สุด เพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องว่างหลังตัวอักษรที่ต้องการในกระดาษคำตอบ
ตัวอย่าง ถ้าข้อ ก. เป็นข้อที่ถูกให้ปฏิบัติดังนี้
ก. ☒ ข. ☐ ค. ☐
3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ หลังจากที่ทำเครื่องหมายลงในกระดาษคำตอบไปแล้ว ให้นักเรียนขีดขวางทับเครื่องหมายในข้อเดิม แล้วทำเครื่องหมาย X ในช่องใหม่ที่ต้องการ
ตัวอย่าง ถ้าต้องการเปลี่ยนจากข้อ ก. เป็น ค.
ก. ☒ ข. ☐ ค. ☒
4. คำถามแต่ละข้อตอบได้เพียง 1 คำตอบเท่านั้น ถ้าตอบเกินกว่า 1 คำตอบ จะไม่ได้คะแนนในข้อนั้น
5. หากมีข้อสงสัยให้ถามผู้คุมสอบทันที

1. ในการประชุมเพื่อหาวิธีการทำงานกลุ่ม มานพได้เสนอวิธีการหนึ่ง พร้อมทั้งเหตุผลที่ดีต่อที่ประชุม แต่ที่ประชุมไม่เห็นด้วยและลงมติให้ทำงานด้วยวิธีอื่น ถ้านักเรียนเป็นมานพจะทำอย่างไร
 - ก. ร่วมทำงานทุกอย่างกับกลุ่มจนเสร็จ
 - ข. ร่วมทำงานกับกลุ่มแต่ไม่ยอมแสดงความคิดเห็นอีก
 - ค. ขอย้ายอยู่กับกลุ่มอื่นที่ต้องการใช้วิธีการทำงานของตน
2. จิตราปรึกษาปรีดาถึงแนวทางในการทำงานประดิษฐ์ร่วมกันให้เสร็จตามกำหนด ถ้านักเรียนเป็นปรีดาจะพูดตอบจิตราอย่างไร
 - ก. ต้องเตรียมวัสดุให้ครบตามที่ระบุ
 - ข. ต้องเร่งทำกันให้มากกว่านี้
 - ค. ต้องแบ่งงานไปช่วยกันทำตามความถนัด
3. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นประธานจัดแสดงผลงานนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียน นักเรียนจะใช้วิธีการทำงานอย่างไร
 - ก. มอบงานให้เพื่อนสนิทไปทำ เพราะไว้ใจได้
 - ข. แบ่งงานให้ทุกคนทำ และคอยประสานงานในการทำงาน
 - ค. แบ่งงานให้เฉพาะเพื่อน ๆ ที่เรียนเก่ง เพื่อผลงานจะได้มีคุณภาพ
4. วันเสาร์นี้ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนเลือกตั้งประธานและกรรมการสภา แต่นักเรียนต้องรับทำรายงานส่งครู ไม่เช่นนั้นจะเสร็จไม่ทัน นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร
 - ก. ต้องไปเลือก เพราะกลัวถูกครูตำหนิ
 - ข. ทำรายงานให้เสร็จก่อนแล้วจึงไป
 - ค. รีบไปเลือกแล้วกลับมาทำรายงาน
5. ในการทำงานกลุ่ม สุชาติไม่ได้แสดงความคิดเห็นอะไรเลย ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่มควรทำอย่างไร
 - ก. ขอร้องให้สุชาติแสดงความคิดเห็นบ้าง
 - ข. ชักถามความคิดเห็นโดยให้สุชาติเป็นผู้ตอบ
 - ค. วางเฉย เพราะไม่เป็นการสมควรที่จะตำหนิเพื่อน

6. กระดาษดอกไม้ที่วินัยและอุทัยรับผิดชอบอยู่ไม่เจริญเติบโตเหมือนคนอื่น ๆ ถ้ากระดาษดอกไม้
นั้นเป็นของนักเรียน นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ช่วยกันเอาใจใส่ดูแลให้มากขึ้น
 - ข. ปรึกษากันว่าปัญหาเกิดจากอะไร
 - ค. นำปุ๋ยมาใส่
7. นพพรได้รับมอบหมายให้เขียนป้ายคำขวัญ แต่เมื่อถึงเวลานพพรเขียนไม่เสร็จ ถ้านักเรียน
เป็นนพพรควรทำอย่างไร
 - ก. ขอโทษเพื่อนที่ทำงานไม่เสร็จ
 - ข. นำงานที่เหลือให้เพื่อนช่วยเขียนต่อ
 - ค. บอกอาจารย์ตามตรงว่าความผิดอยู่ที่ตน
8. เมื่อถึงเวลาโรงเรียนพักกลางวัน กลุ่มของเรณูยังทำงานไม่เสร็จ ขณะที่กลุ่มอื่น ๆ เสร็จแล้ว
และจะต้องส่งงานครูปายนี้ ถ้านักเรียนเป็นเรณูจะอย่างไร
 - ก. เสนอให้ผลัดเปลี่ยนกันไปรับประทานอาหาร
 - ข. เสนอให้ทุกคนไปรับประทานอาหารแล้วจึงกลับมาทำต่อ
 - ค. เสนอตัวว่าทำคนเดียวก็ได้ ให้เพื่อน ๆ ไปรับประทานอาหารก่อน
9. ถ้าครูให้นักเรียนเลือกทำงานกับกลุ่มใดก็ได้ในสองกลุ่มโดยกลุ่มที่หนึ่งมีเพื่อนสนิทของ
นักเรียนร่วมอยู่ด้วย แต่กลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มที่สองต้องการความช่วยเหลือ
อย่างยิ่งแต่ไม่มีเพื่อนของนักเรียนอยู่เลย นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ 2 เมื่อได้รับความขอร้อง
 - ข. ให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ 2 เพราะเห็นความจำเป็น
 - ค. ให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ 1 เพราะจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อน
10. เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือ แล้วพบรายละเอียดเรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่ม นักเรียนจะทำ
อย่างไร
 - ก. เล่าให้เพื่อนที่รักกันมาก ๆ ฟัง
 - ข. ถ้ามีเพื่อนมาถามก็จะอธิบายหรือเล่าให้ฟัง
 - ค. นำความรู้นั้นออกเผยแพร่ให้ผู้สนใจทุกครั้งที่มีโอกาส

11. ในการทำงานของกลุ่ม เราได้เสนอความคิดเห็น แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยและตกลงนำมติของที่ประชุมมาปฏิบัติ แต่ผลงานกลับไม่เป็นที่พอใจของครู และครูได้เสนอความคิดเห็นซึ่งปรากฏว่าตรงกับแนวคิดของเรามากที่สุดที่เราได้เคยเสนอไว้ ถ้านักเรียนเป็นเราจะทำอย่างไร
 - ก. ร่วมกันวางแผนกับกลุ่มเพื่อแก้ไขผลงาน
 - ข. ถ้ามีการทำงานร่วมกันอีกขอให้ตนได้เป็นหัวหน้ากลุ่ม
 - ค. ชี้แจงผลเสียอันเกิดจากการที่กลุ่มไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของตน
12. ครูศิลปะได้มอบหมายให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร่วมกันวาดภาพวัฒนธรรม และประเพณีไทยรอบกำแพงโรงเรียน นักเรียนจะวาดภาพในเวลาใด
 - ก. วาดภาพในช่วงเวลาว่าง เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับวิชานี้
 - ข. วาดภาพในเวลาพักกลางวันและวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะไม่รบกวนการเรียน
 - ค. ขอเลื่อนไปวาดภาพในช่วงปิดเทอม เพราะมีเวลาอย่างเต็มที่
13. ถ้านักเรียนเป็นกรรมการคนหนึ่งในคณะกรรมการนักเรียน ในกรณีที่มติของที่ประชุมในเรื่องที่นักเรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ทำงานไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเสร็จ
 - ข. เมื่อมีการอภิปรายจะคัดค้านในที่ประชุมใหม่อีกครั้ง
 - ค. ให้ความร่วมมือและทำตามมตินั้นต่อไปด้วยความเต็มใจ
14. ในการแข่งกีฬาซีเกมส์ ได้รับเลือกเป็นประธานเชียร์ ถ้านักเรียนเป็นเชียร์จะหวังสิ่งใดจากการแข่งขันครั้งนี้
 - ก. หวังว่าจะได้เหรียญมากที่สุด
 - ข. ทำงานอย่างสุดความสามารถ
 - ค. จะได้เป็นที่รักของเพื่อน
15. วามิช : ทนงเราจะจัดป้ายคำขวัญให้เสร็จภายในอาทิตย์นี้ เธอบอกซิว่าเราควรทำอย่างไร ถ้านักเรียนเป็นทนงจะตอบว่าอย่างไร
 - ก. เราต้องชวนคนอื่นมาช่วย
 - ข. เราต้องแบ่งงานกันทำตามความถนัด
 - ค. เราต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้ครบก่อน

16. ในการช่วยกันจัดสวนหย่อม คำนิ้งหลบหลีกงาน บุรินทร์ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มควรทำอย่างไร
- ก. ขอร้องคำนิ้งให้ช่วยกันทำงาน
 - ข. บอกคำนิ้งว่าถ้าไม่ช่วยทำงานจะไปบอกคุณครู
 - ค. อธิบายให้คำนิ้งฟังว่าถ้าไม่ทำงานแล้วจะเกิดผลเสียอย่างไร
17. นที : การดู ที่นัดผมไปค้นรายงานที่ห้องสมุดอาทิตย์นี้ ผมติดธุระขอเลื่อนไปก่อนนะ
ถ้านักเรียนเป็นการดูจะตอบว่าอย่างไร
- ก. ถ้าเธอไม่ไปรายงานไม่เสร็จแน่
 - ข. เธอต้องไปนะ จะได้ช่วยกันค้นคว้า
 - ค. ชูระที่ว่านะไว้ทำตอนบ่ายได้ไหม ตอนเช้าจะได้ไปห้องสมุดกัน
18. แก้วตา : เบญจาเราพูดไม่เก่งเลย แต่กลุ่มให้เราไปรายงานหน้าชั้น เราจะทำอย่างไรดี
ถ้านักเรียนเป็นเบญจา ควรตอบแก้วตาว่าอย่างไร
- ก. แก้วตาเธอไปชวนมยุรออกไปรายงานร่วมกันสิ
 - ข. ไม่ยากหรอกแก้วตา เตรียมรายละเอียดให้ดี ๆ สิ
 - ค. แก้วตาเธอควรปฏิเสธนะเดี๋ยวคะแนนกลุ่มเสียหมดหรอก
19. ทีมฟุตบอลของเดชเล่นแพ้ทีมของชาติ ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในทีมของเดช นักเรียนควรทำอย่างไร
- ก. ฝึกซ้อมให้มากขึ้น
 - ข. หาสปอนเซอร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักกีฬา
 - ค. ประเมินผลและวางแผนการเล่นครั้งต่อไป
20. จงรักษ์ได้รับมอบหมายให้ค้นคว้า 1 หัวข้อจากหลาย ๆ หัวข้อที่เพื่อนในกลุ่มเดียวกันแบ่งให้
หัวข้อที่จงรักษ์ได้เลือกเป็นหัวข้อที่ยากที่สุด แต่การแบ่งทำโดยยุติธรรมแล้ว ถ้านักเรียนเป็น
จงรักษ์จะทำอย่างไร
- ก. ขอร้องให้เพื่อนทำแทน
 - ข. ยินดีที่จะทำเพราะท้าทายความสามารถ
 - ค. ทำหัวข้อนั้นเพราะถ้าไม่ทำครั้งต่อไปเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม

21. อาจารย์ยังไม่เข้าห้องเรียน และนักเรียนในห้องพูดคุยกันเสียงดัง ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าห้อง จะทำอย่างไร
- บอกเพื่อน ๆ ให้นหยุดคุยกัน เพราะเป็นข้อตกลงของห้องที่ห้ามคุยเสียงดัง
 - บอกเพื่อน ๆ ให้อยู่กันเบา ๆ เพราะถ้าเสียงดังจะเป็นการรบกวนห้องข้างเคียง
 - บอกเพื่อน ๆ ว่าถ้าใครคุยกันจะจดชื่อส่งอาจารย์ เพราะกลัวอาจารย์ตำหนิ
22. ในการเลือกตั้งประธานนักเรียน มีผู้สมัครหลายคนแต่ต้องการเลือกเพียงคนเดียว นักเรียนจะมีวิธีการเลือกอย่างไร
- เลือกไปตามเพื่อน ๆ
 - เลือกคนที่คนอื่นไม่เลือก
 - เลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
23. ชิดชม : ขวัญดาว เราว่าการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นการกระทำที่มั่งาย ควรเลิกปฏิบัติได้แล้ว
- ถ้านักเรียนเป็นขวัญดาวควรตอบชิดชมว่าอย่างไร
- ถ้าเราไม่ปฏิบัติเราจะไม่รู้จักพิธีกรรมทางศาสนาเลย
 - พิธีกรรมทางศาสนาเป็นระเบียบปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณนะ
 - เราว่าพิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้คนเรามีจิตใจตั้งงามขึ้นนะ
24. เพ็ญพร : วันอาทิตย์นี้เป็นวันสำคัญทางศาสนา เธอจะไปร่วมพิธีกรรมกับเขาหรือไม่
- กานดา : ฉันคงไม่ไปละ เพราะเคยเข้าร่วมพิธีมาบ่อย ๆ
- ถ้านักเรียนเป็นเพ็ญพรจะกล่าวอย่างไร
- ไปชื่กานดาเราจะได้พบเพื่อนนะ
 - การไปร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญเป็นการช่วยส่งเสริมศาสนาให้มั่นคง
 - ไปชื่กานดาเพราะพิธีทางศาสนาจะช่วยให้จิตใจเราปลอดโปร่งขึ้น
25. ครูสายใจวางข้อสอบที่จะสอบเก็บคะแนนไว้บนโต๊ะในห้องพักครู ปราโมชนาสมุดมาส่งจึงพบพอดี ขณะนั้นไม่มีใครอยู่ในห้องพักเลย ถ้านักเรียนเป็นปราโมชนาจะทำอย่างไร
- ไม่เปิดดู เพราะถูกสั่งสอนไว้เสมอให้ซื่อสัตย์
 - ไม่เปิดดู เพราะกลัวครูตำหนิ ถ้าจับได้ว่าดูข้อสอบ
 - ไม่เปิดดู เพราะการได้คะแนนมากโดยไม่สุจริตจะไม่เกิดความภาคภูมิใจ

26. ในหมู่บ้านของนักเรียน เพื่อนบ้านที่อยู่ติดกันมักเผาใบไม้แห้งและขยะเป็นประจำ ควันไฟและเขม่าลอยมารบกวนบ้านของนักเรียนมาก นักเรียนจะแก้ปัญหานี้ด้วยวิธีใด
- ก. แจ้งความเดือดร้อนให้เพื่อนบ้านทราบ เพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน
 - ข. เสนอแนะการกำจัดขยะวิธีอื่นแก่เพื่อนบ้าน เพื่อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย
 - ค. ขอให้ย้ายที่เผาขยะไปบริเวณอื่น เพราะควันรบกวนบ้านนักเรียนมาก
27. ขณะที่นักเรียนลงจากรถโดยสารฝั่งตรงข้ามโรงเรียนนักเรียนต้องข้ามถนนเพราะถนนว่างพอดีได้ยินเสียงเพลงชาติ นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ยืนตรงเพราะเคยถูกอบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว
 - ข. จำเป็นต้องหยุดยืนตรงเพราะกลัวถูกคนอื่นมองและตำหนิ
 - ค. ยืนตรงเพราะการเคารพธงชาติทำให้เกิดความภูมิใจในชาติ
28. นักเรียนเห็นเพื่อนโยนแก้วกระดาษทิ้งไว้มุมอาคารเรียน นักเรียนควรอย่างไร
- ก. เตือนให้ทิ้งขยะ เพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียน
 - ข. เตือนให้ทิ้งขยะ เพราะความสะอาดนำมาซึ่งสังคมที่เป็นสุข
 - ค. หยิบไปทิ้งและว่ากล่าวตักเตือน เพราะผู้เห็นเหตุการณ์อาจตำหนิว่าเราเห็นแล้วละเลย
29. ขณะที่กัลยานั่งรอรถโดยสารอยู่ที่ป้ายรถประจำทาง มีชายคนหนึ่งนั่งสูบบุหรี่อยู่ใกล้ ๆ ทำให้กัลยาเกิดความรู้สึกรำคาญ ถ้านักเรียนเป็นกัลยาจะทำอย่างไร
- ก. มองหน้าแล้วเดินไปห่าง ๆ
 - ข. เอาผ้าเช็ดหน้าปิดจมูกไว้แล้วนั่งอยู่ที่เดิม
 - ค. นั่งอยู่ที่เดิมเดี๋ยวยรถก็มาถึงแล้วไม่เป็นไร
30. ครูให้นักเรียนช่วยกันทำป้ายชื่อต้นไม้บริเวณโรงเรียน เอลิมพงษ์มีความสามารถในการเขียนตัวหนังสือ เพื่อน ๆ จึงขอให้เขาเป็นหัวหน้า ซึ่งถ้าเอลิมพงษ์รับเป็นหัวหน้าเขาจะต้องทำงานหนักมาก ถ้านักเรียนเป็นเอลิมพงษ์จะอย่างไร
- ก. รับเป็นหัวหน้าเพราะเป็นงานที่ถนัด
 - ข. รับเป็นหัวหน้าเพราะเป็นงานเพื่อส่วนรวม
 - ค. รับเป็นหัวหน้าเพราะอาจได้รับคำชมเชยจากคนทั่วไป

31. บุญสมมีอาชีพตัดไม้มาเผาถ่านเพื่อการค้า เขาจะเลือกตัดแต่เฉพาะกิ่งไม้เล็ก ๆ และแห้ง ๆ เท่านั้น การที่บุญสมทำเช่นนั้นเพราะเหตุผลในข้อใด
- ก. การทำเช่นนั้นทำให้มีกิ่งไม้ให้เขาตัดตลอดมา
 - ข. การตัดต้นไม้ใหญ่เป็นการผิดกฎหมายแล้วถูกตำรวจจับ
 - ค. การทำเช่นนั้นจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านและสงวนต้นไม้ด้วย
32. วิรุณขับรถจักรยานยนต์มาเรียนหนังสือโดยไม่ถอดท่อไอเสียออก รถของเขาจึงไม่ส่งเสียงดังและไม่ปล่อยควันเสียเหมือนรถของเพื่อน ๆ ถ้านักเรียนเป็นวิรุณ จะใช้เหตุผลข้อใดตัดสินการกระทำดังกล่าว
- ก. การขับรถเสียงดังและปล่อยควันเสียออกมาทำให้ถูกตำหนิ
 - ข. การขับรถเสียงดังและปล่อยควันเสียออกมาเป็นการผิดกฎหมาย
 - ค. การขับรถเสียงดังและปล่อยควันเสียออกมาสร้างความเครียดและอากาศเป็นพิษ
33. วิรัตน์นั่งรถเมล์กลับบ้านระหว่างทางมีหญิงชราขึ้นมาไม่มีที่นั่ง ตนเองก็หยิบหนังสือหลายเล่ม ถ้านักเรียนเป็นวิรัตน์จะอย่างไร
- ก. ลุกให้นั่ง เพราะสวมเครื่องแบบนักเรียนกลัวคนทั่วไปตำหนิ
 - ข. ลุกให้นั่ง เพราะการเอื้อเฟื้อแก่เด็กและคนชราเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง
 - ค. ลุกให้นั่ง เพราะความเห็นอกเห็นใจ มีเมตตาต่อกันทำให้สังคมเป็นสุข
34. ถ้านักเรียนนั่งอ่านหนังสืออยู่ในห้องสมุดประชาชน มีคนคุยเสียงดัง นักเรียนจะอย่างไร
- ก. เลี่ยงไปนั่งที่อื่นเพื่อจะอ่านหนังสือได้สบายขึ้น
 - ข. ขอร้องอย่างสุภาพให้คุยเบา ๆ เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย
 - ค. ขอร้องให้บรรณารักษ์เตือนให้ปฏิบัติตามระเบียบห้องสมุด
35. กิตติเป็นนักเรียนต่างจังหวัดมีฐานะปานกลาง บังเอิญบ้านของภารโรงคนหนึ่งในโรงเรียนถูกไฟไหม้ นักเรียนในห้องร่วมกันเรียไรเงินช่วยเหลือคนละ 3 บาท ถ้านักเรียนเป็นกิตติจะอย่างไร
- ก. บริจาคเงินช่วยเหลือ เพราะกลัวเพื่อนจะหาว่าเห็นแก่ตัว
 - ข. บริจาคเงินช่วยเหลือ เพราะถือว่าการโรงคนนั้นกำลังเดือดร้อน
 - ค. บริจาคเงินช่วยเหลือ เพราะถือว่าการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่ควรทำ

36. ในการแข่งขันชิงชนะเลิศฟุตบอลตอนสี่โมงเย็น ระหว่างทีมสีแดงและทีมสีม่วง ครูขอให้ นักเรียนทุกคนอยู่เป็นกำลังใจให้แก่นักกีฬา อรรถพลไม่ได้เป็นสมาชิกของทั้งสองสี ถ้านักเรียน เป็นอรรถพลจะทำอย่างไร
- ควรอยู่สักครูแล้วรีบกลับ เพราะกลับบ้านเย็นอาจถูกดู
 - อยู่ร่วมงานจนกว่าจะเสร็จการแข่งขัน เพราะเป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี
 - อยู่เชียร์กีฬาเป็นกำลังใจให้เพื่อน ๆ แม้จะไม่ใช่สีของเราก็ตาม
37. วันชัยเห็นคนร้ายกำลังล้วงกระเป๋าหญิงคนหนึ่ง ต่อมาคนร้ายถูกจับได้ หญิงคนนั้นขอร้องให้ วันชัยไปเป็นพยานให้ ถ้านักเรียนเป็นวันชัยจะไปเป็นพยานหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ไปเป็นพยาน เพื่อจะได้รับยกย่องว่าเป็นพลเมืองดี
 - ไปเป็นพยาน เพื่อความถูกต้องเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
 - ไปเป็นพยาน เพราะคนอื่นก็คงทำเช่นเดียวกับเรา
38. ครูที่ปรึกษาได้แนะนำให้พิชัยไปอ่านหนังสือวารสารฉบับหนึ่งซึ่งมีประโยชน์มากสำหรับการ เรียนวิชาสังคมศึกษา ถ้านักเรียนเป็นพิชัยจะทำเช่นไร
- รีบไปอ่าน เพราะครูอาจออกสอบ
 - รีบไปอ่าน แล้วมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังเพื่อจะได้ทราบกันทุกคน
 - รีบไปอ่าน แล้วนำมาเล่าให้เพื่อนฟังเพื่อน ๆ จะได้ประทับใจ
39. วัชรินทร์ไปเที่ยวน้ำตกกับเพื่อน ๆ มีเพื่อนบางคนเก็บต้นเฟิร์น วัชรินทร์ก็อยากได้ต้นเฟิร์นมา ปลูกที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นวัชรินทร์จะทำอย่างไร
- เก็บต้นเฟิร์นมาปลูกที่บ้านเหมือนเพื่อน
 - คิดอยากจะเก็บแต่กลัวถูกจับเพราะเขาติดป้ายห้ามไว้
 - ปล่อยให้ต้นเฟิร์นขึ้นตามธรรมชาติจะได้ชมกันทั่วถึงเวลามาเที่ยว
40. วันหนึ่งจุฬารายงานหน้าชั้น นักเรียนส่วนใหญ่ขำวงและทำท่าเบือนหน้า ถ้านักเรียนเป็น คนหนึ่งในห้องจะทำอย่างไร
- หางานอื่นมาทำให้ดูเหมือนจดบันทึกเรื่องที่จุฬาพูด
 - ฟังแล้วพยายามทำความเข้าใจเรื่องที่จุฬาพูดแล้วจดบันทึก
 - ฟังตามปกติเพราะถือเป็นมารยาทที่ดีของผู้ฟัง

เฉลยแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

ข้อที่	ตัวเลือก			ข้อที่	ตัวเลือก		
	ก	ข	ค		ก	ข	ค
1	3	2	1	21	2	3	1
2	2	1	3	22	2	1	3
3	1	3	2	23	1	2	3
4	2	1	3	24	1	2	3
5	2	3	1	25	2	1	3
6	2	3	1	26	2	3	1
7	2	1	3	27	2	1	3
8	3	2	1	28	2	3	1
9	1	2	3	29	1	3	2
10	1	2	3	30	1	3	2
11	3	1	2	31	1	2	3
12	2	3	1	32	1	2	3
13	1	2	3	33	1	2	3
14	2	3	1	34	1	3	2
15	1	3	2	35	1	2	3
16	1	2	3	36	1	2	3
17	1	2	3	37	1	3	2
18	2	3	1	38	2	3	1
19	2	1	3	39	1	2	3
20	1	3	2	40	1	3	2

ภาคผนวก ง

1. แผนการสอนชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
2. แผนการสอนตามโครงการ
3. แผนการสอนตามคู่มือครู
4. ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

แผนการสอนโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

แผนการสอนที่ 1

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ สมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ตรงกันข้ามหากสมาชิกกลุ่มต่างเกี่ยงกันไม่ช่วยเหลือกลุ่มจะเอาแต่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก ย่อมกระทบกระเทือนงานของกลุ่มไปด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์และความสำคัญของการทำงานกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาอันเกิดจากการทำงานกลุ่มได้
3. นักเรียนสรุปวิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ
 - 1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามชุดกิจกรรมกำหนด
 - 1.2 ครูแจกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มให้

นักเรียนศึกษา

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนที่ระบุในชุดกิจกรรม
3. ขั้นอภิปราย

นักเรียนอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปถึงวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม
4. ขั้นการวัดและประเมินผล
 - 4.1 การตอบคำถาม
 - 4.2 การทำกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน

1. ชุดกิจกรรมที่ 1
2. ชุดกิจกรรมที่ 2

แผนการสอนโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

แผนการสอนที่ 2

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การทำงานกลุ่มจะได้ผลดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และกระบวนการทำงาน หากองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดบกพร่อง ประสิทธิภาพในการทำงาน ผลงานของกลุ่มก็จะไม่ดีเท่าที่ควร

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบของกลุ่มบกพร่องได้
3. นักเรียนเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่แสดงถึงการมีทักษะทางสังคมด้านการทำงาน

กลุ่มได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ
 - 1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามที่ชุดกิจกรรมกำหนด
 - 1.2 ครูแจกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มให้นักเรียนศึกษา

นักเรียนศึกษา

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนที่ระบุในชุดกิจกรรม
3. ขั้นอภิปราย

นักเรียนอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปขององค์ประกอบของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ
4. ขั้นการวัดและประเมินผล
 - 4.1 การตอบคำถาม
 - 4.2 การทำกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน

1. ชุดกิจกรรมที่ 3
2. ชุดกิจกรรมที่ 4

แผนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

แผนการสอนที่ 3

ด้านความมีเหตุผล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่แก้ปัญหาได้ดีจะต้องเป็นผู้รู้จักคิด และตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อทำงานหรืออยู่ร่วมกัน การเสนอความคิดเห็นของตนมีค่าต่อกลุ่มและสังคมมาก ซึ่งยังรวมไปถึงผลสำเร็จและประสิทธิภาพของงานด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์ของการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนอธิบายถึงหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนสรุปหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

- 1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามชุดกิจกรรมกำหนด
- 1.2 ครูแจกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ศึกษา

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนในชุดกิจกรรม

3. ขั้นอภิปราย

นักเรียนอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ

4. ขั้นการวัดและประเมินผล

- 4.1 การตอบคำถาม
- 4.2 การทำกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน

1. ชุดกิจกรรมที่ 5
2. ชุดกิจกรรมที่ 6

แผนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

แผนการสอนที่ 4

ด้านความมีเหตุผล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน คือ ผู้ร่วมงานจะต้องเห็นความสำคัญของความคิดเห็นของผู้อื่น ว่าความคิดเห็นของคนอื่นเป็นความคิดที่หลากหลาย แตกต่างจากความคิดของเรา ถ้าเรานำมาพิจารณาคู่กับความคิดของเราก็จะช่วยให้เรามองสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นเป็นผู้มีความคิดที่ดีและรอบคอบยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่ใช้เหตุผลตัดสินเรื่องต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนเสนอแนวทางในการใช้เหตุผลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ
 - 1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามชุดกิจกรรมกำหนด
 - 1.2 ครูแจกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลให้แต่ละกลุ่มศึกษา
2. ฝึกปฏิบัติกิจกรรม

นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนในชุดกิจกรรม
3. ชี้อภิปราย

นักเรียนอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปผลการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ
4. ขั้นการวัดและประเมินผล
 - 4.1 การตอบคำถาม
 - 4.2 การทำกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน

1. ชุดกิจกรรมที่ 7
2. ชุดกิจกรรมที่ 8

แผนการสอนตามโครงการ

แผนการสอนฝึกทักษะทางสังคม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม
เวลา 8 คาบ

ความคิดรวบยอด

การทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ สมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ตรงกันข้ามหากสมาชิกกลุ่มต่างเกี่ยงกันไม่ช่วยเหลือกลุ่ม จะเอาแต่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก งานของกลุ่มก็จะกระทบกระเทือนไปด้วยและการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยังต้องอาศัยองค์ประกอบของกลุ่มอีกด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์และความสำคัญของการทำงานกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาอันเกิดจากการทำงานกลุ่มได้
3. นักเรียนสรุปวิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้
4. นักเรียนบอกองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มได้
5. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบของกลุ่มบกพร่องได้
6. นักเรียนเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่แสดงถึงการมีทักษะทางสังคมด้านการทำงาน

กลุ่มได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ

1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คนโดยการจับฉลากสี

1.2 ครูกระตุ้นความสนใจโดยยกตัวอย่างสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงปัญหาที่พบเห็นจากการขาดทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการเสนอโครงการ

2. ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย

2.1 แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม กรรมการ และเลขานุการกลุ่ม พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนว่าต้องทำหน้าที่อะไรบ้าง โดยศึกษาเอกสารหมายเลข 1

2.2 แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาที่จะศึกษา พร้อมทั้งเสนอเหตุผลประกอบ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูแนะนำขั้นตอนในการวางแผนทำโครงการ โดยให้ศึกษาวิธีการเขียนโครงการ (เอกสารหมายเลข 2) ตัวอย่างโครงการ (เอกสารหมายเลข 3) และเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม และบทเรียนโปรแกรม เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนทำโครงการโดยวางแผนการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ครูให้ความช่วยเหลือแนะนำ ด้วยการให้คำถามชี้แนะหรือนำทางซึ่งเป็นประโยชน์ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด เช่น

3.2.1 โครงการนี้จัดทำเพื่ออะไร

3.2.2 โครงการนี้มีผลดีอย่างไร

3.2.3 ใช้สถานที่ใดในการดำเนินงานตามโครงการ

3.2.4 ใช้เวลาในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

3.2.5 ขั้นตอนในการดำเนินงานมีอย่างไร

3.2.6 ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

3.2.7 ใช้งบประมาณในการดำเนินงานเท่าไร

3.2.8 แหล่งค้นคว้าหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือได้จากที่ใด

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการต่อครู ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่ม และปรับปรุงให้เหมาะสม

4. ขั้นดำเนินการ

ทุกกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้โดยครูติดตามดูแลและเสนอแนะถ้ามีปัญหา แต่ในการดำเนินงานเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะตัดสินใจเอง

5. ขั้นประเมินผล

แต่ละกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน (เอกสารหมายเลข 4) และเสนอผลงานให้สมาชิกในห้องทราบ พร้อมทั้งช่วยกันปรับปรุงโครงการ

สื่อการเรียนการสอน

1. หน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ (เอกสารหมายเลข 1)
2. รูปแบบการเขียนโครงการ (เอกสารหมายเลข 2)
3. ตัวอย่างการเขียนโครงการ (เอกสารหมายเลข 3)
4. แบบประเมินผลโครงการ (เอกสารหมายเลข 4)
5. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม
6. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

หน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ

1. หัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่จัดประชุมเพื่อวางแผนงาน กำหนดการดำเนินงาน ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นผู้ตัดสินใจคนสุดท้ายในกรณีที่ปัญหาตกลงกันไม่ได้ในกลุ่ม สรุปนโยบายการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของโครงการ
2. รองหัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งอาจไม่ต้องมีก็ได้ถ้ากลุ่มเล็ก (กลุ่มเล็กมีสมาชิกประมาณ 5 - 10 คน กลุ่มใหญ่มีสมาชิก 10 คนขึ้นไป)
3. คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายจากหัวหน้ากลุ่ม หรือสมัครใจรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของที่ประชุม นั้น ๆ ทุกคนช่วยกันรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน
4. เลขานุการกลุ่ม มีหน้าที่จดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันแล้ว มาเสนอให้ที่ประชุมรับรอง ตลอดจนทำหน้าที่ในการจัดเตรียมการประชุม นัดหมายกำหนดเวลา ประสานงานกับทุกคนในคณะกรรมการ ถ้ากลุ่มใหญ่อาจมีผู้ช่วยเลขานุการกลุ่มได้ (เลขานุการกลุ่มอาจให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้เลือกเองก็ได้)

เอกสารหมายเลข 2

รูปแบบการเขียนโครงการ

ชื่อโครงการ	→	บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
หลักการและเหตุผล	→	บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย	→	การจัดทำโครงการนี้ให้ประโยชน์อย่างไร
สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ	→	ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ	→	จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
ขั้นตอนในการดำเนินการ	→	บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ใช้ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้	→	ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร (บอกรายละเอียด)
งบประมาณในการดำเนินการ	→	จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	→	คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง จะได้รับผลจากการดำเนินการครั้งนี้มากน้อยเพียงใด
การติดตามและประเมินผล	→	บอกผลที่ได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว แนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และโครงการต่อเนื่อง (ถ้ามี)

เอกสารหมายเลข 3

ตัวอย่างโครงการฝึกทักษะทางสังคม

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ดังนั้นสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องพัฒนาไปตามทิศทางที่สังคมต้องการด้วย โดยการพัฒนาคนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งสมาชิกที่ดีของสังคมจะต้องมีทักษะทางสังคม อันได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้ รับมอบหมาย มีระเบียบวินัย มีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทักษะทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ดังนั้น เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จำเป็นที่จะต้องให้ทุกคนเกิดทักษะทางสังคม จึงได้จัดทำโครงการนี้ เพื่อให้นักเรียนได้วางแผนโครงการเพื่อฝึกทักษะทางสังคมสำหรับตนเองและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีทักษะทางสังคม
- 2.2 เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคม

3. สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่ 12 มิถุนายน 2538 ถึง 14 สิงหาคม 2538

5. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

ขั้นตอนดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. ขั้นเตรียมการ		
1.1 เลือกสถานที่และกำหนดวันที่จะดำเนินกิจกรรม	12 มิถุนายน 2538	นักเรียน
1.2 ขออนุมัติโครงการ	12 มิถุนายน 2538	ครูและนักเรียน
1.3 เขียนโครงการ	12 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2. ขั้นดำเนินการ		
2.1 ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทักษะทางสังคม	19 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2.2 หาสาเหตุที่ทำให้ขาดทักษะทางสังคม	19 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2.3 วางแนวทางฝึกทักษะทางสังคม และปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้	19 มิถุนายน ถึง 7 สิงหาคม 2538	นักเรียน
2.4 อภิปรายและสรุปผลการฝึกทักษะทางสังคม	14 สิงหาคม 2538	นักเรียน
3. ขั้นประเมินผล		
3.1 สังเกตการทำกิจกรรมของสมาชิก	ตลอดโครงการ	ครูและนักเรียน

6. วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้

กระดาษสี กาว กรรไกร สี ฯลฯ

7. งบประมาณ

ค่าวัสดุอุปกรณ์ 500 บาท

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 นักเรียนจะเห็นความสำคัญของการฝึกทักษะทางสังคม

8.2 นักเรียนจะมีทักษะทางสังคม

9. การติดตามและประเมินผลโครงการ

9.1 การสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมโดยครู

9.2 การรายงานการทำโครงการโดยนักเรียน

เอกสารประกอบหมายเลข 4

แบบประเมินโครงการ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย / ใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริง และระบายละเอียดในช่องว่าง

- โครงการของนักเรียนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
- ในการดำเนินงานมีปัญหา หรืออุปสรรคด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ ☐ อุปกรณ์
☐ เวลา ☐ สถานที่ ☐ แหล่งข้อมูล
 อื่น ๆ _____
- ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น โปรดระบายละเอียด พร้อมวิธีแก้ปัญหาที่กลุ่มได้

กระทำ

- _____
- วิธีแก้ปัญหา _____
- _____
- วิธีแก้ปัญหา _____
- ผลงานที่ทำเหมาะสมกับงบประมาณ เวลา และแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
 ถ้าไม่เหมาะสมควรปรับปรุงอย่างไร _____
- ความร่วมมือภายในกลุ่มมีมากน้อยเพียงใด
☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง
☐ น้อย ☐ น้อยที่สุด
- โครงการที่นักเรียนจัดทำ ควรจะมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่
☐ ควรมี ☐ ไม่ควรมี
- ถ้าควรมีโครงการต่อเนื่อง ควรทำโครงการอะไร เพราะเหตุใด
 ชื่อโครงการ _____
 เหตุผลในการทำ _____

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม

กระบวนการทำงานกลุ่ม คือ ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงาน ซึ่งสรุปได้ว่า ขั้นตอนที่จำเป็นในการทำงานกลุ่มมี 4 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนจะประกอบไปด้วยการกระทำดังต่อไปนี้

1. ขั้นการกำหนดจุดมุ่งหมาย ได้แก่

1.1 การกำหนดบทบาทสมาชิกกลุ่ม ซึ่งถือเป็นการกระทำอันดับแรกหลังจากรวมกลุ่มกันแล้ว โดยการเลือกหัวหน้าหรือตัวแทนกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม แล้วหัวหน้ากลุ่มก็ต้องกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนต่อไป

1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงาน เป็นการกระทำอันดับแรก ระหว่างหัวหน้ากลุ่มกับสมาชิก การกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงาน หมายถึง การคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้หลังจากการทำงานกลุ่มแล้ว เพื่อให้สมาชิกทุกคนทำงานในแนวทางเดียวกัน โดยจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงานให้ชัดเจน และหัวหน้ากลุ่มต้องตรวจสอบว่าสมาชิกมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายตรงกันหรือไม่

1.3 การวางระเบียบการทำงาน เป็นการวางข้อตกลงกติกาในการทำงาน เพื่อป้องกันความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นในขณะทำงาน

2. ขั้นการวางแผนงาน ได้แก่

2.1 การแยกแยะงานว่าต้องทำอะไรบ้าง

2.2 การวางขั้นตอนการทำงาน ว่าควรทำอะไรก่อน อะไรหลัง

2.3 การแบ่งงานและมอบหมายงานให้แก่สมาชิกทุกคน ว่าใครทำหน้าที่อะไร โดยจะต้องพิจารณาถึงความสามารถ ความถนัดของสมาชิก ว่ามีความเหมาะสมกับงานประเภทนั้น ๆ หรือไม่

3. ขั้นการปฏิบัติตามแผน ได้แก่

3.1 การทบทวนแผนงาน เป็นการทบทวนแผนการทำงานทั้งหมด เพื่อให้สมาชิกเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยจะต้องทบทวนถึง จุดมุ่งหมายการทำงาน ระเบียบการทำงาน แผนงานว่าจะต้องทำอะไร มีขั้นตอนการทำงานอย่างไร และใครมีหน้าที่อะไรบ้าง

3.2 การลงมือทำงานตามแผน และทำตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในการทำงานนั้น สมาชิกต้องทำงานตามที่แผนงานกำหนดไว้ โดยแต่ละคนต้องแสดงตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย เช่น สมาชิกทำงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในแผนอย่างเคร่งครัด ส่วนหัวหน้ากลุ่มนอกจากรับผิดชอบหน้าที่ของตนแล้วหัวหน้ากลุ่มยังต้องทำหน้าที่ติดตาม

การปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มด้วย โดยในขณะติดตามการปฏิบัติงานของสมาชิก หัวหน้ากลุ่มต้องคอยดูแลให้สมาชิกทำงานตามแผนงาน และให้แรงเสริม โดยการกล่าวคำชม ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือขณะสมาชิกทำงาน

4. ขั้นสรุปและประเมินผลงาน ได้แก่

4.1 การเสนอผลงาน หมายถึง การรวบรวมผลงานที่กลุ่มทำมานำเสนอหรือรายงานให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เกิดความรู้กันอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น ในการเสนอผลงานจึงควรใช้วิธีการเสนอผลงานที่น่าสนใจ เช่น การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การได้วาที

4.2 การประเมินผลงาน หมายถึง การประเมินค่าของผลงานว่าดี พอใจหรือไม่ โดยจะต้องประเมินผลงานใน 3 ด้าน คือ ด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ด้านวิธีการทำงาน ด้านบทบาทของสมาชิกว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยจะต้องมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและการแก้ไขการทำงานในโอกาสต่อไป

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

การทำงานเป็นกลุ่มให้ได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบของกลุ่มที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่ม ผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ หากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้มาก บทบาทและความสามารถของผู้นำกลุ่มในการที่จะทำให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมี ดังนี้

- 1.1 มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก เข้าใจและเคารพสมาชิกในกลุ่ม
- 1.2 มีความสามารถจัดปัญหาและความขัดแย้งภายในกลุ่ม
- 1.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
- 1.4 เอาใจใส่กลุ่มและสมาชิกทุกคน
- 1.5 มีความรอบรู้และความรู้ในการวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงต่อไป

2. เลขานุการกลุ่ม คือ ผู้ที่มีความคล่องแคล่ว มีความสามารถในการจดบันทึก หรือจับประเด็นต่าง ๆ ได้ดี มีความรับผิดชอบ ลายมืออ่านชัดเจน สวยงาม

3. สมาชิก คือ ผู้ร่วมอยู่ในกลุ่ม ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยดี คุณสมบัติของสมาชิกที่ดี คือ

- 3.1 ต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง
- 3.2 มีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำงาน
- 3.3 มีความรับผิดชอบ
- 3.4 มีความเป็นประชาธิปไตย คือ เคารพ รับฟัง และร่วมงานกับกลุ่ม
- 3.5 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพสมาชิกคนอื่น ๆ
- 3.6 คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4. กระบวนการทำงาน คือ วิธีดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ผลงานของกลุ่มจะออกมาดีมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการจัดกลุ่มซึ่งประกอบด้วย

- 4.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน

- 4.2 มีการตรวจสอบและปรับปรุงผลงานเป็นระยะ ๆ
- 4.3 มีวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจดี
- 4.4 มีการประสานงานที่ดี
- 4.5 มีการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมอยู่เสมอ
- 4.6 มีการจัดเงื่อนไขในการส่งเสริมพลังของกลุ่มที่ดี

สรุปแล้ว ปัจจัยในการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้งานของกลุ่มมีคุณภาพ และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

แผนการสอนตามโครงการ

แผนการสอนการฝึกทักษะทางสังคม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้านความมีเหตุผล
เวลา 8 คาบ

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่แก้ปัญหาได้ดีจะต้องเป็นผู้รู้จักคิด และตัดสินใจด้วยตัวเองโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อทำงานหรืออยู่ร่วมกัน การเสนอความคิดเห็นของตนมีค่าต่อกลุ่มและสังคมมาก และยังรวมไปถึงผลสำเร็จและประสิทธิภาพของงานด้วย ความคิดเห็นของคนอื่นเป็นความคิดที่หลากหลายจะทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์ของการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนอธิบายถึงหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่ใช้เหตุผลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
4. นักเรียนสรุปหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้
5. นักเรียนเสนอแนวทางในการใช้เหตุผลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำเสนอ

1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน โดยการจับฉลาก

1.2 ครูกระตุ้นความสนใจ โดยยกตัวอย่างสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดทักษะ

ทางสังคมด้านความมีเหตุผล

1.3 ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงปัญหาที่พบเห็นเนื่องจากขาดทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอโครงการ

2. ชี้นำหนดความมุ่งหมาย

2.1 ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม กรรมการและเลขานุการกลุ่ม พร้อมทั้งให้ศึกษาน้ำที่ของแต่ละฝ่าย (เอกสารหมายเลข 1) เพื่อให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตน

2.2 แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาที่จะศึกษา พร้อมทั้งเสนอเหตุผลประกอบ

3. ขั้นวางแผน

3.1 ครูแนะนำขั้นตอนในการวางแผนทำโครงการ โดยทบทวนวิธีการเขียนโครงการ (เอกสารหมายเลข 2) ตัวอย่างโครงการ (เอกสารหมายเลข 3) และเอกสารประกอบบทเรียน

3.2 ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนเขียนโครงการ เพื่อฝึกทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผล

3.3 ทุกกลุ่มเสนอโครงการต่อครู ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาโครงการของแต่ละกลุ่มให้เหมาะสม

4. ขั้นดำเนินการ

แต่ละกลุ่มดำเนินงานตามโครงการที่เขียนไว้ โดยครูติดตามดูแลให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงาน

5. ขั้นประเมินผล

ให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการดำเนินงาน (เอกสารหมายเลข 4) ต่อเพื่อน ๆ

สื่อการเรียนการสอน

1. หน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ (เอกสารหมายเลข 1)
2. รูปแบบการเขียนโครงการ (เอกสารหมายเลข 2)
3. ตัวอย่างโครงการ (เอกสารหมายเลข 3)
4. แบบประเมินโครงการ (เอกสารหมายเลข 4)
5. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง เหตุผล
6. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง หลักของเหตุผล

หน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ

1. หัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่จัดประชุมเพื่อวางแผนงาน กำหนดการดำเนินงาน ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นผู้ตัดสินใจคนสุดท้ายในกรณีที่ปัญหาตกลงกันไม่ได้ในกลุ่ม สรุปนโยบายการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของโครงการ
2. รองหัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งอาจไม่ต้องมีก็ได้ถ้ากลุ่มเล็ก (กลุ่มเล็กมีสมาชิกประมาณ 5 - 10 คน กลุ่มใหญ่มีสมาชิก 10 คนขึ้นไป)
3. คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายจากหัวหน้ากลุ่ม หรือสมัครใจรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของที่ประชุม นั้น ๆ ทุกคนช่วยกันรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน
4. เลขานุการกลุ่ม มีหน้าที่จัดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันแล้ว มาเสนอให้ที่ประชุมรับรอง ตลอดจนทำหน้าที่ในการจัดเตรียมการประชุม นัดหมายกำหนดเวลา ประสานงานกับทุกคนในคณะกรรมการ ถ้ากลุ่มใหญ่อาจมีผู้ช่วยเลขานุการกลุ่มได้ (เลขานุการกลุ่มอาจให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้เลือกเองก็ได้)

เอกสารหมายเลข 2

รูปแบบการเขียนโครงการ

ชื่อโครงการ	→	บอกชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
หลักการและเหตุผล	→	บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย	→	การจัดทำโครงการนี้ให้ประโยชน์อย่างไร
สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ	→	ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ	→	จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีใด
ขั้นตอนในการดำเนินการ	→	บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ใช้ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้	→	ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร (บอกรายละเอียด)
งบประมาณในการดำเนินการ	→	จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	→	คาดว่าโครงการที่ทำจะสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง จะได้รับผลจากการดำเนินการครั้งนี้มากน้อยเพียงใด
การติดตามและประเมินผล	→	บอกผลที่ได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว แนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และโครงการต่อเนื่อง (ถ้ามี)

เอกสารหมายเลข 3

ตัวอย่างโครงการฝึกทักษะทางสังคม

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ดังนั้นสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องพัฒนาไปตามทิศทางที่สังคมต้องการด้วย โดยการพัฒนาคนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งสมาชิกที่ดีของสังคมจะต้องมีทักษะทางสังคม อันได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีระเบียบวินัย มีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทักษะทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ดังนั้น เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จำเป็นที่จะต้องให้ทุกคนเกิดทักษะทางสังคม จึงได้จัดทำโครงการนี้ เพื่อให้นักเรียนได้วางแผนโครงการเพื่อฝึกทักษะทางสังคมสำหรับตนเองและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีทักษะทางสังคม
- 2.2 เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคม

3. สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่ 12 มิถุนายน 2538 ถึง 14 สิงหาคม 2538

5. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

ขั้นตอนดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. ขั้นเตรียมการ		
1.1 เลือกสถานที่และกำหนดวันที่จะดำเนินกิจกรรม	12 มิถุนายน 2538	นักเรียน
1.2 ขออนุมัติโครงการ	12 มิถุนายน 2538	ครูและนักเรียน
1.3 เขียนโครงการ	12 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2. ขั้นดำเนินการ		
2.1 ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทักษะทางสังคม	19 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2.2 หาสาเหตุที่ทำให้ขาดทักษะทางสังคม	19 มิถุนายน 2538	นักเรียน
2.3 วางแนวทางฝึกทักษะทางสังคม และปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้	19 มิถุนายน ถึง 7 สิงหาคม 2538	นักเรียน
2.4 อภิปรายและสรุปผลการฝึกทักษะทางสังคม	14 สิงหาคม 2538	นักเรียน
3. ขั้นประเมินผล		
3.1 สังเกตการทำกิจกรรมของสมาชิก	ตลอดโครงการ	ครูและนักเรียน

6. วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้

กระดาษสี กาว กรรไกร สี ฯลฯ

7. งบประมาณ

ค่าวัสดุอุปกรณ์ 500 บาท

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 นักเรียนจะเห็นความสำคัญของการฝึกทักษะทางสังคม
- 8.2 นักเรียนจะมีทักษะทางสังคม

9. การติดตามและประเมินผลโครงการ

- 9.1 การสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมโดยครู
- 9.2 การรายงานการทำโครงการโดยนักเรียน

เอกสารประกอบหมายเลข 4

แบบประเมินโครงการ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย / ใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริง และระบายละเอียดในช่องว่าง

1. โครงการของนักเรียนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
2. ในการดำเนินงานมีปัญหา หรืออุปสรรคด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ ☐ อุปกรณ์
☐ เวลา ☐ สถานที่ ☐ แหล่งข้อมูล
 อื่น ๆ _____
3. ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น โปรดระบายละเอียด พร้อมวิธีแก้ปัญหาที่กลุ่มได้

กระทำ

1. _____
 วิธีแก้ปัญหา _____
2. _____
 วิธีแก้ปัญหา _____
4. ผลงานที่ทำเหมาะสมกับงบประมาณ เวลา และแรงงานในการดำเนินงานหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
 ถ้าไม่เหมาะสมควรปรับปรุงอย่างไร _____
5. ความร่วมมือภายในกลุ่มมีมากน้อยเพียงใด
☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง
☐ น้อย ☐ น้อยที่สุด
6. โครงการที่นักเรียนจัดทำ ควรจะมีโครงการต่อเนื่องอีกหรือไม่
☐ ควรมี ☐ ไม่ควรมี
7. ถ้าควรมีโครงการต่อเนื่อง ควรทำโครงการอะไร เพราะเหตุใด
 ชื่อโครงการ _____
 เหตุผลในการทำ _____

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง เหตุผล

กระบวนการหาเหตุผลที่แท้จริง คือ การผสมผสาน พิจารณาเทียบเคียงข้อมูลเก่า และ พิจารณาเทียบเคียงข้อมูลใหม่ ข้อมูลที่ผสมผสานกันนั้นเรียกว่า เหตุ ส่วนการพิจารณาเทียบเคียง เรียกว่า ผลสรุป การหาเหตุผลทุกอย่างเป็นความคิด แต่ไม่ได้หมายความว่า ความคิดทุกอย่างเป็นการหาเหตุผล บางคนอาจจะคิดถึงจำนวนเลขตั้งแต่ระดับต่ำถึงระดับสูง แต่ไม่เกี่ยวกับการหาเหตุผลก็ได้ กระบวนการทางความคิดมีมากมาย เราอาจจะจดจำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือจินตนาการถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่เกี่ยวกับการหาเหตุผลในเรื่องนั้นก็ได้ หรืออาจจะคิดสร้างวิมานในอากาศก็ได้

การพิจารณาถึงการหาเหตุผลที่จะเป็นไปได้ทุกอย่าง อยู่ในขอบข่ายของการหาเหตุผล ซึ่งจะประกอบไปด้วยกลุ่มประโยคที่สัมพันธ์กันตามกฎอย่างถูกต้อง การหาเหตุผลก็มีใช้การรวมประโยคเท่านั้น แต่มีโครงสร้างเป็นระบบโดยเฉพาะ ประโยคเหล่านั้นทำหน้าที่เป็นเหตุและเป็นบทสรุป บทสรุปของการหาเหตุผลคือ ประโยคที่ได้รับการยืนยันจากเหตุ ดังนั้น ประโยคที่เป็นเหตุกับบทสรุปที่เป็นผลต้องสัมพันธ์กัน

การหาเหตุผล เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่ง เราไม่ควรใช้วิธีการอื่นเพื่อเข้าถึงความเชื่อ นอกจากวิธีการทางเหตุผล การหาเหตุที่ถูกต้องย่อมมีลักษณะชัดเจน กลมกลืน อิสระจากความขัดแย้ง และมีความมั่นคง

สรุป กระบวนการหาเหตุผล คือ การประสานประโยค 2 ประโยค หรือมากกว่าเข้าด้วยกัน การประสานนั้นจะได้ความจริงใหม่ ซึ่งถ้าประโยคเหล่านั้นแยกกันอยู่จะเกิดผลไม่ได้เลย

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง หลักของเหตุผล

หลักเหตุผลที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. ความไม่ประมาท หรือความระมัดระวัง
2. ความกรุณา
3. ความยุติธรรม

เหตุผลช่วยให้บุคคลรักตนเอง แสวงหาความรู้เสมอ ๆ รู้จักแสวงหาความสุขในชีวิตเพื่อตนเองและคนอื่น ความมีเหตุผลช่วยให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง สอนให้เรามีความพอใจต่อความดีอันยิ่งใหญ่ในอนาคตมากกว่าความดีเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน

ประโยชน์อย่างกว้าง ๆ ของการมีเหตุผล

1. คิดหาเหตุผลได้ถูกต้องตามหลักการทางวิทยาศาสตร์
2. สามารถนำมาพิจารณาเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ช่วยให้เราสามารถอธิบายและวิเคราะห์ได้ถูกต้องว่า การหาเหตุผลถูกต้องเพราะเหตุ ไม่ใช่ถูกต้องโดยบังเอิญ แต่สามารถอธิบายและวิเคราะห์ได้

ตัวอย่างการหาเหตุผล

เมื่อวานนี้ฝนตก

ก่อนฝนตกเมื่อวานนี้อากาศร้อนจัด

อากาศร้อนจัดอาจเป็นเครื่องหมายของฝนตก

2 ประโยคแรกเป็นประโยคบางส่วนหรือบางกรณี ส่วนประโยคที่ 3 คือ การสืบสาวจากสาเหตุที่ทดสอบความจริงไว้แล้ว

ในการหาเหตุผลดังกล่าว เราสืบสาวจากหนึ่งกรณีหรือมากกว่า การสืบสาวเหตุทำนองนี้อาจจะเป็นแนวโน้มขั้นพื้นฐานของการหาเหตุผลของคนเรา กระบวนการเป็นสิ่งจำเป็น และต้องเหมาะสมกัน ทำให้คิดว่าการสืบสาวจากเหตุต่าง ๆ มีตัวอย่างเฉพาะกรณีเป็นพื้นฐานนั้นควรทำการสอบสวนให้ชัดเจน เพื่อให้ได้บทสรุปที่สมเหตุสมผล

แผนการสอนตามคู่มือครู

แผนการสอนที่ 1
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม
เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ สมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ตรงกันข้ามหากสมาชิกกลุ่มต่างเกี่ยงกันไม่ช่วยเหลือกลุ่ม จะเอาแต่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก ย่อมกระทบกระเทือนงานของกลุ่มไปด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์และความสำคัญของการทำงานกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาอันเกิดจากการทำงานกลุ่มได้
3. นักเรียนสรุปวิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ

ครูซักถามนักเรียนถึงประสบการณ์ในขณะทำงานกลุ่มว่านักเรียนเคยแบ่งงานกันทำหรือไม่ มีหลักในการแบ่งงานและทำงานกันอย่างไร

2. ขั้นตอนการสอน

2.1 ครูบรรยายเรื่องการแบ่งงาน การมอบหมายงาน การตั้งจุดมุ่งหมายของการทำงาน ความสำคัญของการร่วมมือกันทำงาน และปัญหาที่เกิดจากการไม่ร่วมมือกันทำงาน

2.2 ครูให้อิโณสนักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม และวิธีแก้ปัญหที่พบ

2.3 ครูให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

- 2.3.1 ประโยชน์และความสำคัญของการทำงานกลุ่มคืออะไร
- 2.3.2 ความสามารถในการทำงานกลุ่มคืออะไร
- 2.3.3 ขั้นตอนในการทำงานกลุ่มประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 2.3.4 ปัญหาที่เกิดจากการไม่ร่วมมือกันทำงานคืออะไร
- 2.3.5 วิธีแก้ปัญหที่เกิดจากการไม่ร่วมมือกันทำงานคืออะไร

2.4 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้ศึกษาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม และให้ช่วยกันออกแบบสว่นหย่อมจำลองหน้าอาคารเรียน โดยให้ทำงานตามขั้นตอนการทำงานกลุ่ม พร้อมทั้งบันทึกผลการทำงานลงในแบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

3. ขั้นสรุป

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปการดำเนินงานของกลุ่มตนเอง พร้อมทั้งส่งแบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

3.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนการทำงานกลุ่ม ประโยชน์ที่ได้รับ พร้อมทั้งอภิปรายปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาขณะทำงาน

4. ขั้นประเมินผล

4.1 ตรวจผลงานของนักเรียน

4.2 สังเกตการทำกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน

1. แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม
2. กระดาษ กาว กรรไกร มีด
3. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม-

แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม
กลุ่มที่ _____

ชื่อสมาชิก	หน้าที่
1. _____	_____
2. _____	_____
3. _____	_____
4. _____	_____
5. _____	_____
6. _____	_____

ขั้นตอนการทำงานของกลุ่ม

1. การวางแผนการทำงาน _____

2. การมอบหมายงาน _____

3. การดำเนินงาน _____

ผลงานที่ได้รับ

ปัญหาที่พบ

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง กระบวนการทำงานกลุ่ม

กระบวนการทำงานกลุ่ม คือ ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงาน ซึ่งสรุปได้ว่า ขั้นตอนที่จำเป็นในการทำงานกลุ่มมี 4 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนจะประกอบไปด้วยการกระทำดังต่อไปนี้

1. ขั้นการกำหนดจุดมุ่งหมาย ได้แก่

1.1 การกำหนดบทบาทสมาชิกกลุ่ม ซึ่งถือเป็นการกระทำอันดับแรกหลังจากรวมกลุ่มกันแล้ว โดยการเลือกหัวหน้าหรือตัวแทนกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม แล้วหัวหน้ากลุ่มก็ต้องกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนต่อไป

1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงาน เป็นการกระทำอันดับแรก ระหว่างหัวหน้ากลุ่มกับสมาชิก การกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงาน หมายถึง การคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้หลังจากการทำงานกลุ่มแล้ว เพื่อให้สมาชิกทุกคนทำงานในแนวทางเดียวกัน โดยจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการทำงานให้ชัดเจน และหัวหน้ากลุ่มต้องตรวจสอบว่าสมาชิกมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายตรงกันหรือไม่

1.3 การวางระเบียบการทำงาน เป็นการวางข้อตกลงกติกาในการทำงาน เพื่อป้องกันความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นในขณะทำงาน

2. ขั้นการวางแผนงาน ได้แก่

2.1 การแยกแยะงานว่าต้องทำอะไรบ้าง

2.2 การวางขั้นตอนการทำงาน ว่าควรทำอะไรก่อน อะไรหลัง

2.3 การแบ่งงานและมอบหมายงานให้แก่สมาชิกทุกคน ว่าใครทำหน้าที่อะไร โดยจะต้องพิจารณาถึงความสามารถ ความถนัดของสมาชิก ว่ามีความเหมาะสมกับงานประเภทนั้น ๆ หรือไม่

3. ขั้นการปฏิบัติตามแผน ได้แก่

3.1 การทบทวนแผนงาน เป็นการทบทวนแผนการทำงานทั้งหมด เพื่อให้สมาชิกเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยจะต้องทบทวนถึง จุดมุ่งหมายการทำงาน ระเบียบการทำงาน แผนงานว่าจะต้องทำอะไร มีขั้นตอนการทำงานอย่างไร และใครมีหน้าที่อะไรบ้าง

3.2 การลงมือทำงานตามแผน และทำตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในการทำงานนั้น สมาชิกต้องทำงานตามที่แผนงานกำหนดไว้ โดยแต่ละคนต้องแสดงตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย เช่น สมาชิกทำงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในแผนอย่างเคร่งครัด ส่วนหัวหน้ากลุ่มนอกจากรับผิดชอบหน้าที่ของตนแล้วหัวหน้ากลุ่มยังต้องทำหน้าที่ติดตาม

การปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มด้วย โดยในขณะติดตามการปฏิบัติงานของสมาชิก หัวหน้ากลุ่มต้องคอยดูแลให้สมาชิกทำงานตามแผนงาน และให้แรงเสริม โดยการกล่าวคำชม ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือขณะสมาชิกทำงาน

4. ขั้นสรุปและประเมินผลงาน ได้แก่

4.1 การเสนอผลงาน หมายถึง การรวบรวมผลงานที่กลุ่มทำมานำเสนอหรือรายงานให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เกิดความรู้กันอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น ในการเสนอผลงานจึงควรใช้วิธีการเสนอผลงานที่น่าสนใจ เช่น การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การโต้วาที

การประเมินผลงาน หมายถึง การประเมินค่าของผลงานว่าดี พอใจหรือไม่ โดยจะต้องประเมินผลงานใน 3 ด้าน คือ ด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ด้านวิธีการทำงาน ด้านบทบาทของสมาชิกว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยจะต้องมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและการแก้ไขการทำงานในโอกาสต่อไป

แผนการสอนตามคู่มือครู

แผนการสอนที่ 2

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การทำงานกลุ่มจะได้ผลดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และกระบวนการทำงาน หากองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดบกพร่อง ประสิทธิภาพในการทำงาน ผลงานของกลุ่มก็จะไม่ดีเท่าที่ควร

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบของกลุ่มบกพร่องได้
3. นักเรียนเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่แสดงถึงการมีทักษะทางสังคมด้านการทำงาน

กลุ่มได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชี้นำ

ครูสนทนาซักถามนักเรียนถึงเรื่องการทำงานกลุ่มที่เรียนมา

2. ขั้นตอนการสอน

2.1 ครูให้นักเรียนบอกความสำคัญขององค์ประกอบของกลุ่มว่าควรมีอะไรบ้าง และแต่ละองค์ประกอบสำคัญอย่างไร

2.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คนโดยวิธีจับฉลาก และให้อ่านเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

2.3 เมื่อศึกษาบทเรียนจบแล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มให้ได้มากที่สุด ในเวลา 10 นาที

2.4 ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงานความคิดเห็นของกลุ่มตนให้เพื่อน ๆ ฟัง

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปองค์ประกอบของกลุ่มและความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบให้เป็นแผนภูมิติดไว้ที่ป้ายนิเทศ

4. ชั้นประเมินผล

4.1 สังเกตพฤติกรรม

4.2 การตอบคำถาม

4.3 การรายงานและสรุป

สื่อการเรียนการสอน

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง องค์ประกอบของกลุ่ม

การทำงานเป็นกลุ่มให้ได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบของกลุ่มที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่ม ผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ หากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้มาก บทบาทและความสามารถของผู้นำกลุ่มในการที่จะทำให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมี ดังนี้

- 1.1 มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก เข้าใจและเคารพสมาชิกในกลุ่ม
- 1.2 มีความสามารถจัดปัญหาและความขัดแย้งภายในในกลุ่ม
- 1.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
- 1.4 เอาใจใส่กลุ่มและสมาชิกทุกคน
- 1.5 มีความรอบรู้และความรู้ในการวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงต่อไป

2. เลขานุการกลุ่ม คือ ผู้ที่มีความคล่องแคล่ว มีความสามารถในการจดบันทึก หรือจับประเด็นต่าง ๆ ได้ดี มีความรับผิดชอบ ลายมืออ่านชัดเจน สวยงาม

3. สมาชิก คือ ผู้ร่วมอยู่ในกลุ่ม ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยดี คุณสมบัติของสมาชิกที่ดี คือ

- 3.1 ต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง
- 3.2 มีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำงาน
- 3.3 มีความรับผิดชอบ
- 3.4 ความเป็นประชาธิปไตย คือ เคารพ รับฟัง และร่วมงานกับกลุ่ม
- 3.5 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพสมาชิกคนอื่น ๆ
- 3.6 คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4. กระบวนการทำงาน คือ วิธีดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ผลงานของกลุ่มจะออกมาดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการจัดกลุ่มซึ่งประกอบด้วย

- 4.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน

- 4.2 มีการตรวจสอบและปรับปรุงผลงานเป็นระยะ ๆ
- 4.3 มีวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจดี
- 4.4 มีการประสานงานที่ดี
- 4.5 มีการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมอยู่เสมอ
- 4.6 มีการจัดเงื่อนไขในการส่งเสริมพลังของกลุ่มที่ดี

สรุปแล้ว ปัจจัยในการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้งานของกลุ่มมีคุณภาพ และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

แผนการสอนตามคู่มือครู

แผนการสอนที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้านความมีเหตุผล
เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่แก้ปัญหาได้ดีจะต้องเป็นผู้รู้จักคิด และตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อทำงานหรืออยู่ร่วมกัน การเสนอความคิดเห็นของตนมีค่าต่อกลุ่มและสังคมมาก ซึ่งยังรวมไปถึงผลสำเร็จและประสิทธิภาพของงานด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกประโยชน์ของการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนอธิบายถึงหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนสรุปหลักการใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชำนาญ

ครูสนทนากับนักเรียนว่า เวลาเกิดการขัดแย้งหรือโต้เถียงกัน นักเรียนใช้วิธีใดที่จะให้เพื่อนคล้อยตามคำพูดของนักเรียน

2. ขั้นตอนการสอน

- 2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยวิธีจับฉลากสี
- 2.2 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดคำตอบในเรื่องต่อไปนี้
 1. นักเรียนกับพี่น้องเคยทะเลาะกันบ้างไหม
 2. เวลาทะเลาะกันใครเป็นคนถูก ใครเป็นคนผิด
 3. ใครเป็นคนตัดสินใจว่าคนนั้นถูกคนนั้นผิด
 4. นักเรียนกับพี่น้องเคยแย่งของกันหรือไม่ เมื่อพ่อหรือแม่ซื้อของมาฝาก แล้วตกลงกันได้หรือไม่
- 2.3 เมื่อตอบแล้วส่งตัวแทนมาเสนอความคิดเห็นของกลุ่มตนให้เพื่อน ๆ ฟัง
- 2.4 ครูให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง รถของพี่ระ และให้นักกลุ่มสรุปความคิดเห็นของสมาชิกว่า ใครตัดสินใจให้ และใครตัดสินใจไม่ให้

2.5 เมื่อแต่ละกลุ่มได้สมาชิก 2 ฝ่ายแล้ว ให้เปลี่ยนกลุ่มใหม่โดยผู้ที่มีความคิดเห็นว่าจะให้ไปอยู่ร่วมกัน ส่วนผู้ที่มีความคิดเห็นว่าจะไม่ให้แยกไปอยู่ร่วมกัน โดยให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่เกิน 6 คน

2.6 เมื่อได้กลุ่มใหม่แล้ว ให้ปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความสำคัญของการมีเหตุผล และหลักการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ประสบมา

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตพฤติกรรม

4.2 การตอบคำถาม

4.3 การรายงานและสรุป

สื่อการเรียนการสอน

1. กรณีตัวอย่าง เรื่อง รถของพี่ระ
2. บัตรคำสั่ง
3. เอกสารประกอบการเรียน
4. ชลากสี

กรณีตัวอย่าง

เรื่อง

รถของพี่ระ

ครอบครัวหนึ่งมีลูก 2 คน คนโตชื่อพีระ คนเล็กชื่อไพรวลัย ปกติทั้งสองคนก็รักใคร่กันดี เวลาเล่นหรือไปไหน ๆ ก็ไปด้วยกันเสมอ

พีระ
คือชื่อผม

ผมเป็นน้อง
ชื่อไพรวลัย

แต่บางครั้งทั้งสองคนทะเลาะและตีกัน ซึ่งก็เป็นไปตามประสาเด็ก แต่เนื่องจากไพรวลัยเป็นน้องและตัวเล็กกว่า เมื่อทะเลาะกันมักสู้ไม่ได้ จะร้องให้ไปฟ้องพ่อแม่ทุกครั้ง

พ่อแม่ พี่พีระ
รังแกผม

พ่อแม่มักจะดูพี่ระเสมอ ๆ

เป็นพี่ไม่ควร
รังแกน้อง

ไพรวัลย์เห็นว่าพ่อแม่รัก และคอยช่วยเหลือตน ก็ได้ใจจึงมักทำอะไรตามใจตนเองเสมอ บางครั้งหากต้องการอะไรแล้วไม่ได้ดังใจก็จะร้องไห้ และทำร้ายร่างกายตนเองจนพ่อแม่ต้องยอมหามาให้

วันหนึ่งแม่ไปซื้อของที่ตลาด หลังจากเลือกซื้อของต่าง ๆ ครบแล้ว เห็นรถ
ไชน่าที่ลูก ๆ ยังไม่เคยมีเล่น จึงเลือกซื้อไป 2 คัน

ซื้อรถให้พี่ระ
กับไพรวลัย
คนละคันดีกว่า

ขอบคุณ
ครับ

พี่ระ ไพรวลัย แม่
ซื้อรถมาฝากคนละ
คันมาเลือกซิลูก

ไพรวลัยเลือกไว้คันหนึ่ง แต่ได้ลองเล่นรถของพี่ระดู โดยไม่ยอมเล่นรถของตน เมื่อเล่นแล้วก็ไม่ยอมคืนรถให้พี่ระ

ไพรวลัย
ขอรถของพี่เถอะ
จะได้เล่นบ้าง

ฉันยังไม่เบื่อเลยพี่
ขอเล่นต่อก่อนนะ

ให้รถพี่เขาคันหนึ่ง
สิลูก แบ่งกันเล่น

แม่จะพูดอย่างไรไฟรวัลย์ก็ไม่ยอมให้รดพี่ระ แม่เห็นว่าจะบังคับไฟรวัลย์
อย่างไรคงก็ไม่ยอม เขาต้องวุ่นวายและร้องไห้ไม่หยุดแน่นอน แม่จึงพูดกับพี่ระว่า

พี่ระถูกให้รด
ทั้งสองคันกับน้อง
ได้หรือไม่ ถ้าน้องเบื้อ
ก็คงจะคืนให้

พี่ระลำบากใจมาก ใจหนึ่งก็ไม่อยากให้เกิดเรื่องวุ่นวาย อีกใจหนึ่งก็
เสียดายรถโซลาน เพราะถ้าไม่ได้เล่นวันนี้คงอีกนานกว่าจะได้เล่นอีก

พี่ระจะทำอย่างไรดี...

บัตรคำสั่ง

1. ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้า และเลขานุการกลุ่มตำแหน่งละ 1 คน หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟัง เพื่อให้เข้าใจตรงกัน
2. ให้สมาชิกอ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง รถของพระ อีกครั้งหนึ่ง
3. เมื่ออ่านจบแล้ว ให้ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้ โดยให้เลขานุการกลุ่มจดบันทึกไว้
 1. บุคคลในเรื่องนี้มีใครบ้าง
 2. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้พระและไพร่พลขัดแย้งกัน
 3. นักเรียนคิดว่าใครทำไม่ถูกต้อง เพราะอะไร
 4. แม่ตัดสินเรื่องนี้อย่างไร การตัดสินของแม่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
 5. นักเรียนคิดว่าพระควรตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใดจึงตัดสินใจเช่นนั้น
4. สมาชิกทุกคนควรแสดงความคิดเห็น ถ้ามีความคิดเห็นหลายด้านให้ช่วยกันหาข้อสรุปที่ดีที่สุดเป็นมติของกลุ่ม แล้วเตรียมตัวแทนมาเสนอความคิดเห็นของกลุ่มตน แต่ละกลุ่มมีเวลาในการอภิปรายหาข้อสรุป 20 นาที

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง เหตุผล

กระบวนการหาเหตุผลที่แท้จริง คือ การผสมผสาน พิจารณาเทียบเคียงข้อมูลเก่า และ พิจารณาเทียบเคียงข้อมูลใหม่ ข้อมูลที่ผสมผสานกันนั้นเรียกว่า เหตุ ส่วนการพิจารณาเทียบเคียง เรียกว่า ผลสรุป การหาเหตุผลทุกอย่างเป็นความคิด แต่มีได้หมายความว่า ความคิดทุกอย่างเป็นการหาเหตุผล บางคนอาจจะคิดถึงจำนวนเลขตั้งแต่ระดับต่ำถึงระดับสูง แต่ไม่เกี่ยวกับการหาเหตุผลก็ได้ กระบวนการทางความคิดมีมากมาย เราอาจจะจดจำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือจินตนาการถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่เกี่ยวกับการหาเหตุผลในเรื่องนั้นก็ได้ หรืออาจจะคิดสร้างวิมานในอากาศก็ได้

การพิจารณาถึงการหาเหตุผลที่จะเป็นไปได้ทุกอย่าง อยู่ในขอบข่ายของการหาเหตุผล ซึ่งจะประกอบไปด้วยกลุ่มประโยคที่สัมพันธ์กันตามกฎอย่างถูกต้อง การหาเหตุผลก็มีใช่การรวมประโยคเท่านั้น แต่มีโครงสร้างเป็นระบบโดยเฉพาะ ประโยคเหล่านั้นทำหน้าที่เป็นเหตุและเป็นบทสรุป บทสรุปของการหาเหตุผลคือ ประโยคที่ได้รับการยืนยันจากเหตุ ดังนั้น ประโยคที่เป็นเหตุกับบทสรุปที่เป็นผลต้องสัมพันธ์กัน

การหาเหตุผล เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่ง เราไม่ควรใช้วิธีการอื่นเพื่อเข้าถึงความเชื่อ นอกจากวิธีการทางเหตุผล การหาเหตุที่ถูกต้องย่อมมีลักษณะชัดเจน ชัดแจ้ง กลมกลืน อิสระจากความขัดแย้ง และมีความมั่นคง

สรุป กระบวนการหาเหตุผล คือ การประสานประโยค 2 ประโยค หรือมากกว่าเข้าด้วยกัน การประสานนั้นจะได้ความจริงใหม่ ซึ่งถ้าประโยคเหล่านั้นแยกกันอยู่จะเกิดผลไม่ได้เลย

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง หลักของเหตุผล

หลักเหตุผลที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. ความไม่ประมาท หรือความระมัดระวัง
2. ความกรุณา
3. ความยุติธรรม

เหตุผลช่วยให้บุคคลรักตนเอง แสวงหาความรู้เสมอ ๆ รู้จักแสวงหาความสุขในชีวิตเพื่อตนเองและคนอื่น ความมีเหตุผลช่วยให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง สอนให้เรามีความพอใจต่อความดีอันยิ่งใหญ่ในอนาคตมากกว่าความดีเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน

ประโยชน์อย่างกว้าง ๆ ของการมีเหตุผล

1. คิดหาเหตุผลได้ถูกต้องตามหลักการทางวิทยาศาสตร์
2. สามารถนำมาพิจารณาเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ช่วยให้เราสามารถอธิบายและวิเคราะห์ได้ถูกต้องว่า การหาเหตุผลถูกต้องเพราะเหตุ ไม่ใช่ว่าถูกต้องโดยบังเอิญ แต่สามารถอธิบายและวิเคราะห์ได้

ตัวอย่างการหาเหตุผล

เมื่อวานนี้ฝนตก

ก่อนฝนตกเมื่อวานนี้อากาศร้อนจัด

อากาศร้อนจัดอาจเป็นเครื่องหมายของฝนตก

2 ประโยคแรกเป็นประโยคบางส่วนหรือบางกรณี ส่วนประโยคที่ 3 คือ การสืบสาวจากสาเหตุที่ทดสอบความจริงไว้แล้ว

ในการหาเหตุผลดังกล่าว เราสืบสาวจากหนึ่งกรณีหรือมากกว่า การสืบสาวเหตุทำนองนี้อาจจะเป็นแนวโน้มขั้นพื้นฐานของการหาเหตุผลของคนเรา กระบวนการเป็นสิ่งจำเป็น และต้องเหมาะสมกัน ทำให้คิดว่าการสืบสาวจากเหตุต่าง ๆ มีตัวอย่างเฉพาะกรณีเป็นพื้นฐานนั้น ควรทำการสอบสวนให้ชัดเจน เพื่อให้ได้บทสรุปที่สมเหตุสมผล

แผนการสอนตามคู่มือครู

แผนการสอนที่ 4
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้านความมีเหตุผล
เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน คือ ผู้ร่วมงานจะต้องเห็นความสำคัญของความคิดเห็นของผู้อื่น ว่าความคิดเห็นของคนอื่นเป็นความคิดที่หลากหลาย แตกต่างจากความคิดของเรา ถ้าเรานำมาพิจารณาคู่กับความคิดของเราก็จะช่วยให้เรามองสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขึ้น เป็นผู้มีความคิดที่ดีและรอบคอบยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่ใช้เหตุผลตัดสินเรื่องต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนเสนอแนวทางในการใช้เหตุผลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ชำนาญ

ครูถามนักเรียน ว่า การเรียนและการทำกิจกรรมเมื่อครั้งที่ผ่านมามีหรือไม่ เพราะอะไร

2. ขั้นตอนการสอน

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยวิธีจับ

2.2 ให้แต่ละกลุ่มอ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง ความหิวเป็นเหตุ แล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็น เพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

1. บุคคลในเรื่องนี้มีใครบ้าง
2. ใครทราบบ้างว่าชายหนุ่มผู้นั้นเข้าไปทำอะไรในเมือง
3. ทำไมชายหนุ่มจึงเข้าไปในร้านอาหาร คนที่นั่งรับประทานอาหารทำท่าทางอย่างไร
4. เจ้าของร้านให้อาหารแก่ชายหนุ่มหรือไม่ เข้าพูดอย่างไร และชายหนุ่มทำอย่างไร
5. นักเรียนคิดว่าเจ้าของร้านควรทำร้ายชายหนุ่มหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.3 ให้แต่ละกลุ่มมารายงานผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตน

2.4 จัดกลุ่มใหม่โดยรวมคนที่มีความคิดเห็นตรงกันอยู่ด้วยกันไม่เกินกลุ่มละ 6 คน

2.5 เมื่อได้กลุ่มใหม่ให้อ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง ความหิวเป็นเหตุ อีกครั้งหนึ่ง แล้วช่วยกันแต่งเรื่องต่อให้จบ โดยเริ่มจาก “เจ้าของร้านวังไผ่ตันและจับขายหนุ่มได้ ...” จนจบเรื่อง พร้อมทั้งบอกเหตุผลให้ชัดเจนด้วยว่าทำไมเจ้าของร้านจึงทำเช่นนั้น ให้เวลาแต่งเรื่อง 25 นาที

2.6 เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเล่าเรื่องที่กลุ่มแต่งขึ้นให้เพื่อน ๆ ฟัง

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่าหลักในการตัดสินใจและใช้เหตุผลในการตัดสินใจมีอะไรบ้าง

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตพฤติกรรม

4.2 การตอบคำถาม

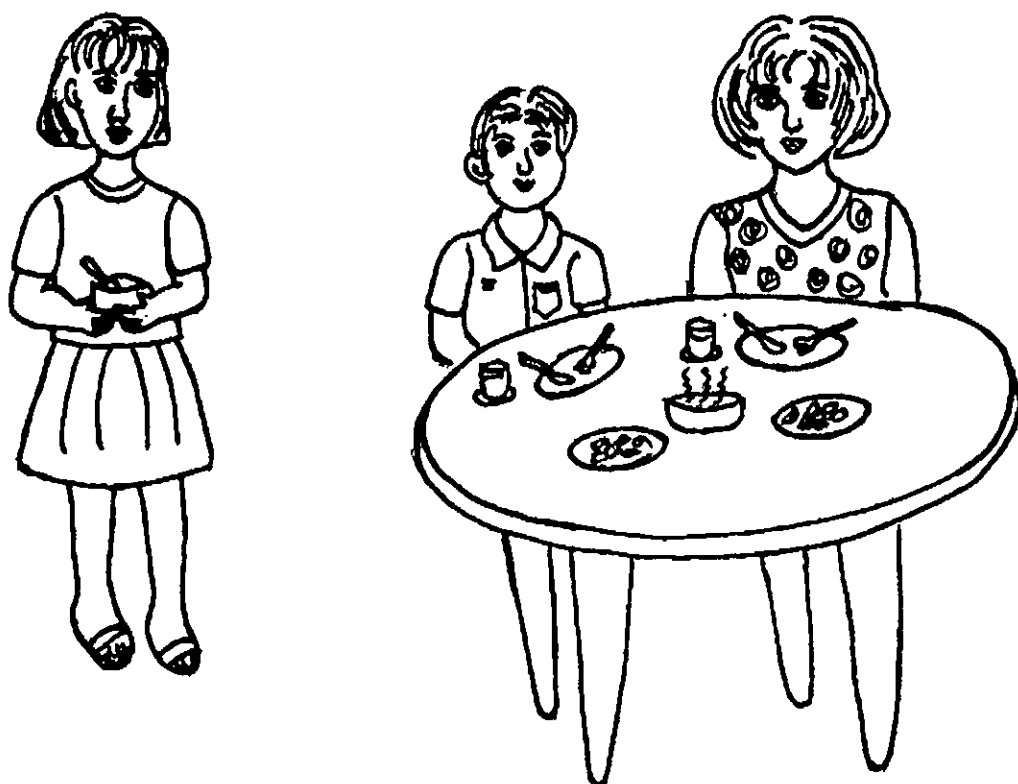
4.3 การรายงานและสรุป

สื่อการเรียนการสอน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง ความหิวเป็นเหตุ

กรณีตัวอย่าง
เรื่อง
ความหิวเป็นเหตุ

ในร้านอาหารมีคนนั่งทานอาหารตามโต๊ะต่าง ๆ
ลูกจ้างกำลังยกอาหารไปบริการลูกค้าที่นั่งอยู่

เจ้าของร้านกำลังทำอาหารอยู่หลังโต๊ะที่วางอาหาร
ชายหนุ่มคนหนึ่งทำทางอดใจแต่กายมอซอเดินเข้ามาในร้าน

ชายผู้นั้นเดินไปขอเงินซื้ออาหารจากผู้ที่นั่งทานอาหารอยู่

ให้ไม่ได้ มีเงินน้อย
ต้องเอาไปใช้อย่างอื่น

ขอเงินซื้อ
อาหารบ้างครับ

เมื่อชายหนุ่มขอเงินไม่ได้ จึงไปขออาหารจากเจ้าของร้าน

เสิร์ฟแกงขี้วัว
กินหน่อย
หิวเหลือเกิน

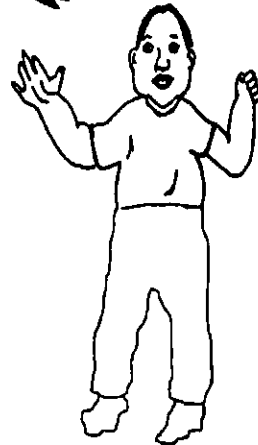
ไปให้พั่นนะ
ไม่จั้นจะเรียก
ตำรวจให้มาจับ

เมื่อเจ้าของร้านเหล้า ชายคนนั้นจึงคว้าไก่ที่วางอยู่วิ่งหนีไป

ขโมย! ขโมย!
หยุดนะ

แต่ขายหมู่นี้ไม่ทัน

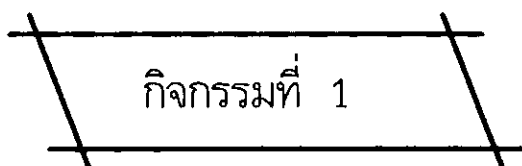
เจ้าของร้านกับพวกจับขายหมูได้

พร้อมกับทำร้ายขายหมูจนได้รับบาดเจ็บ

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

การต่อรูปสี่เหลี่ยม

กิจกรรมที่ 1

เวลา 100 นาที

การต่อรูปสี่เหลี่ยม : ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญในการร่วมมือกันทำงานกลุ่มไม่ว่าจะเป็นหัวหน้ากลุ่ม หรือสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องทำงานประสานกัน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน
3. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกันได้

ทำความเข้าใจ
ให้ดี

ความคิดรวบยอด

ในการทำงานกลุ่มนั้น ทุกคนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของกลุ่ม

สื่อ

1. กระดาษตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 5 รูป แบ่งตามลักษณะและขนาดต่าง ๆ
2. แบบสังเกตการณ์

เข้าใจแล้ว
เตรียมตัวทำ
กิจกรรมได้เลย

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีออกคำสั่งจับ 3 หรือ 6 โดยให้มีชายและหญิง
 คละกันให้ได้กลุ่มละ 6 คน

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรับของบรรจุชุดกิจกรรม และปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การตอบคำถาม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันทุกคนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น การที่เราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างดีนั้น เราจำเป็นต้องศึกษาความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ การให้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และถ้าเราพยายามฝึกตัวเองให้ไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น รู้จักการให้เขาบ้าง ก็จะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปได้ดีด้วยดี

อ่านจบแล้ว
ทำแบบทดสอบ
หน้าต่อไป

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ถูก และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อที่ผิด

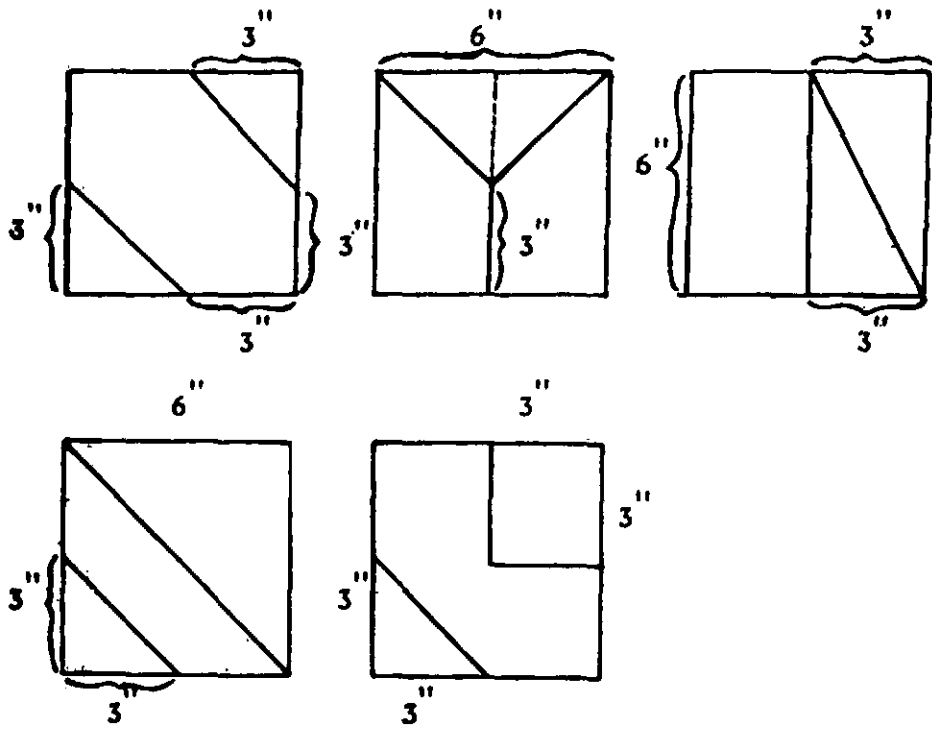
- _____ 1. ถ้าครูมอบหมายให้นักเรียนทำรายงานเรื่อง “วัดสำคัญในประเทศไทย” และต้องการให้งานชิ้นนี้มีคุณภาพดี นักเรียนควรอาสาสมัครทำงานเพียงคนเดียว
- _____ 2. ถ้าสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถทุกคน เราไม่จำเป็นต้องมีหัวหน้ากลุ่มก็ได้
- _____ 3. ทุกคนในกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการทำงานของกลุ่ม
- _____ 4. ถ้ากลุ่มใดมีสมาชิกที่มีความสามารถและมีวิธีการทำงานที่ดี ผลงานของกลุ่มนั้นย่อมมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน
- _____ 5. ประสิทธิภาพของงานกลุ่มขึ้นอยู่กับหัวหน้ากลุ่ม สมาชิก และวิธีการทำงานของกลุ่ม

บัตรคำสั่ง

1. ให้หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟังให้เข้าใจ
2. ให้นักเรียนอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรม
3. ให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้สังเกตการณ์ 1 คน แล้วแจกแบบสังเกตให้อ่าน เพื่อทำความเข้าใจ
4. กติกาในการทำกิจกรรมครั้งนี้คือ ห้ามพูด ห้ามลุกจากที่ ห้ามส่งสัญญาณ
5. ให้สมาชิกต่อรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสให้ได้ทั้ง 5 รูป โดยสมาชิกแต่ละคนจะมีชิ้นส่วนคนละ 3 ชิ้น
6. เมื่อเสร็จกิจกรรมแล้ว จะได้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสทั้งหมด 5 รูป
7. เมื่อทำกิจกรรมแล้ว ช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับการทำงาน ดังนี้
 - 7.1 อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้การทำงานของกลุ่มสำเร็จ
 - 7.2 การร่วมมือที่ดีมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
 - 7.3 มีวิธีการอย่างไรที่ช่วยให้คนไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น
 - 7.4 การทำงานกลุ่มจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง
8. ให้นักเรียนอ่านความรู้เพิ่มเติม และทำแบบทดสอบ แล้วดูแนวคำตอบจากชุดกิจกรรม

ภาพสี่เหลี่ยมจัตุรัส 5 รูป

แบบสังเกตการณ์

ขอให้ผู้สังเกตการณ์สังเกตและบันทึกผลการสังเกตตามหัวข้อต่อไปนี้

1. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่มเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. มีการช่วยเหลือกันบ้างหรือไม่

.....

ช่วยอย่างไร

.....

.....

.....

3. มีสมาชิกไม่ปฏิบัติตามกติกาหรือไม่

.....

.....

.....

4. สาเหตุที่กลุ่มทำงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

.....

.....

.....

5. สาเหตุที่กลุ่มทำงานล่าช้า

.....

.....

.....

สรุปแนวคำตอบจากการทำกิจกรรม

1. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้การทำงานของกลุ่มสำเร็จ

ความร่วมมือกัน การช่วยเหลือกัน การสังเกต

2. การร่วมมือที่ดีมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานกลุ่ม

3. มีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยให้คนไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

ใช้การสังเกต

4. การทำงานกลุ่มจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

ทำให้งานสำเร็จลุล่วง สมาชิกมีความเข้าใจตรงกัน เกิดความสามัคคี

เฉลยแบบทดสอบ

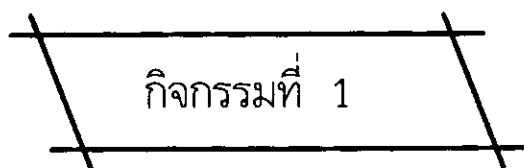
1. X 2. X 3. / 4. X 5. /

เพื่อน ๆ
เก่งหรือเปล่า

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

การต่อรูปสี่เหลี่ยม

กิจกรรมที่ 1

เวลา 100 นาที

การต่อรูปสี่เหลี่ยม : ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญในการร่วมมือกันทำงานกลุ่มไม่ว่าจะเป็นหัวหน้ากลุ่ม หรือสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องทำงานประสานกัน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน
3. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกันได้

ทำความเข้าใจ
ให้ดี

ความคิดรวบยอด

ในการทำงานกลุ่มนั้น ทุกคนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของกลุ่ม

สื่อ

1. กระดาษตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 5 รูป แบ่งตามลักษณะและขนาดต่าง ๆ
2. แบบสังเกตการณ์

การดำเนินกิจกรรม

เพื่อน ๆ ทำกิจกรรม
ตามบัตรคำสั่ง
และต้องซื่อสัตย์
ด้วยนะ

การประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การตอบคำถาม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันทุกคนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น การที่เราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างดีนั้น เราจำเป็นต้องศึกษาความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ การให้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และถ้าเราพยายามฝึกตัวเองให้ไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น รู้จักการให้เขาบ้าง ก็จะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปได้อย่างดี

อ่านจบแล้ว
ทำแบบทดสอบ
หน้าต่อไป

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ถูก และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อที่ผิด

- _____ 1. ถ้าครูมอบหมายให้นักเรียนทำรายงานเรื่อง “วัดสำคัญในประเทศไทย” และต้องการให้งานชิ้นนี้มีคุณภาพดี นักเรียนควรอาสาสมัครทำงานเพียงคนเดียว
- _____ 2. ถ้าสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถทุกคน เราไม่จำเป็นต้องมีหัวหน้ากลุ่มก็ได้
- _____ 3. ทุกคนในกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการทำงานของกลุ่ม
- _____ 4. ถ้ากลุ่มใดมีสมาชิกที่มีความสามารถและมีวิธีการทำงานที่ดี ผลงานของกลุ่มนั้นย่อมมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน
- _____ 5. ประสิทธิภาพของงานกลุ่มขึ้นอยู่กับหัวหน้ากลุ่ม สมาชิก และวิธีการทำงานของกลุ่ม

สรุปแนวคำตอบจากการทำกิจกรรม

1. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้การทำงานของกลุ่มสำเร็จ

ความร่วมมือกัน การช่วยเหลือกัน การสังเกต

2. การร่วมมือที่ดีมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

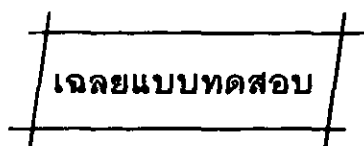
หัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานกลุ่ม

3. มีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยให้คนไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

ใช้การสังเกต

4. การทำงานกลุ่มจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

ทำให้งานสำเร็จลุล่วง สมาชิกมีความเข้าใจตรงกัน เกิดความสามัคคี

1. X 2. X 3. / 4. X 5. /

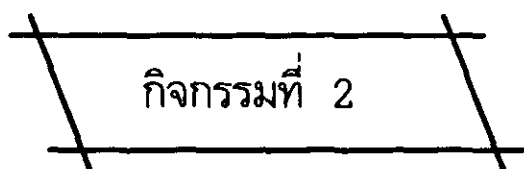

เพื่อน ๆ
เก่งหรือเปล่า

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านทักษะการทำงานกลุ่ม

บัตรอวยพร

กิจกรรมที่ 2

เวลา 100 นาที

บัตรอวยพร : กฎกติกากา

คำชี้แจง

กิจกรรม “บัตรอวยพร” นี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงในการทำงานที่มีผลต่อความสำเร็จของงาน โดยนักเรียนจะเห็นตัวอย่างและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้กำหนดระเบียบหรือกฎกติกา กับกลุ่มที่กำหนดระเบียบ กฎ กติกา และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงความสำคัญของการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงผลกระทบของการทำงาน ที่ไม่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงานไว้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวางระเบียบในการทำงาน และทำงานได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้

เพื่อน ๆ อ่านคำชี้แจง
และจุดมุ่งหมาย
ให้เข้าใจ นะคะ

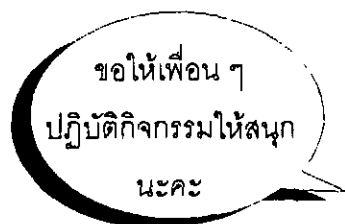
ความคิดรวบยอด

การทำงานให้สำเร็จต้องกำหนดข้อตกลงในการทำงาน และร่วมงานจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นเพื่อความเป็นระเบียบและทำให้งานสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย

สื่อ

บทสำหรับการแสดง 2 ชุด

1. บทบาทแสดงของกลุ่มที่ไม่กำหนดกติกา
2. บทบาทแสดงของกลุ่มที่มีการกำหนดกติกา

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูบอกนักเรียนว่า จะให้นักเรียนได้แสดงและชมบทบาทสมมติของเพื่อน เพื่อให้ทราบเรื่องกระบวนการทำงานกลุ่ม

ขั้นปฏิบัติตามกิจกรรม

1. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ ให้มีสมาชิกกลุ่มละ 5 คน โดยวิธีจับฉลากชื่อสัตว์ 5 ชนิด คือ แมว ไก่ เป็ด ลิง นก ผู้จับได้ชื่อสัตว์ใดก็เลียนเสียงสัตว์นั้นแล้วเข้าหากลุ่ม นักเรียนที่เหลือไม่ครบกลุ่มให้เป็นผู้สังเกตการณ์ทั่วไป
2. ครูขออาสาสมัคร 2 กลุ่ม เพื่อแสดงบทบาทสมมติให้เพื่อนดู กลุ่มที่เหลือให้เป็นผู้สังเกตการณ์
3. ให้ทั้ง 2 กลุ่มมารับบทบาทสมมติ
 - กลุ่มที่ 1 รับบทการทำงานของกลุ่มที่ไม่มีกติกาในการทำงาน
 - กลุ่มที่ 2 รับบทการทำงานของกลุ่มที่มีกติกาในการทำงาน
 ให้แต่ละกลุ่มศึกษาบทบาทและเตรียมตัว 5 นาที ใช้เวลาแสดง 15 นาที
4. ให้กลุ่มที่สังเกตการณ์มารับแบบสังเกตการณ์
5. ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปผลที่ตามมา ของกลุ่มที่ไม่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน กับกลุ่มที่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันหลาย ๆ คน ถ้าต่างฝ่ายต่างก็จะตามใจตนเอง อาจเกิดความสับสนวุ่นวายไม่ราบรื่น และ อาจเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้น เช่น ทำให้การทำงานช้าลง งานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว หัวหน้าและสมาชิกกลุ่มควรร่วมกันกำหนดกติกา หรือข้อตกลงในการทำงานเสียก่อน เช่น กติกาในการแสดงความคิดเห็น การฟัง การทำงานอื่น ๆ กติกาที่กำหนดขึ้นควรเป็นกติกาที่ทุกคนเห็นชอบด้วย ซึ่งเมื่อตกลงกันแล้ว สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม จะช่วยให้การทำงานราบรื่นรวดเร็ว และสำเร็จตามเป้าหมาย

อ่านความรู้เพิ่มเติม
แล้วเพื่อน ๆ จะเข้าใจ
การวางระเบียบ
ในการทำงานดีขึ้น

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรข้อที่ถูกที่สุด

1. ข้อใดที่ช่วยขจัดปัญหาความสับสนวุ่นวายของการทำงานกลุ่ม
 - ก. การไม่ละทิ้งงาน
 - ข. การทำงานตามความพอใจ
 - ค. การทำงานตามความถนัด
 - ง. การกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกัน
2. พฤติกรรมใดที่ทำให้การทำงานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ
 - ก. ทำตามความเข้าใจของตนเอง
 - ข. ทำตามระเบียบกติกาและข้อตกลงของกลุ่ม
 - ค. ทำตามความต้องการของตนเอง
 - ง. ทำตามความต้องการของเพื่อน
3. ระเบียบในการทำงานหรือข้อตกลงของกลุ่มควรมาจากความคิดเห็นของใคร
 - ก. ผู้นำกลุ่ม
 - ข. สมาชิกกลุ่ม
 - ค. ทุกคนในกลุ่ม
 - ง. เลขานุการกลุ่ม
4. ข้อใดถูกที่สุด
 - ก. การปฏิบัติงานโดยยึดระเบียบกติกามากเกินไป ทำให้งานล่าช้า
 - ข. ระเบียบกติกาหรือข้อตกลงของกลุ่ม ทำให้กลุ่มดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน
 - ค. เมื่อกลุ่มกำหนดข้อตกลงหรือระเบียบกติกาขึ้นแล้วอาจปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้
 - ง. เมื่อลงมือทำงานไปแล้ว พบว่ามีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น สมาชิกกลุ่มจึงเริ่มตกลงเกี่ยวกับระเบียบกติกาในการทำงาน
5. ระเบียบกติกาในการทำงานที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
 - ก. เป็นระเบียบกติกาที่หัวหน้าขึ้นตีปฏิบัติตาม
 - ข. เป็นระเบียบกติกาที่สมาชิกส่วนใหญ่ขึ้นตีปฏิบัติตาม
 - ค. เป็นระเบียบกติกาที่เลขานุการกลุ่มขึ้นตีปฏิบัติตาม
 - ง. เป็นระเบียบกติกาที่ทุกคนในกลุ่มขึ้นตีปฏิบัติตาม

บทบาทที่ 1

- ประธาน (1) สวัสดีครับ ผมขอแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำงานก่อนนะครับ คุณครูได้มอบหมายให้กลุ่มเราช่วยกันทำบัตรอวยพร เพื่อส่งไปอวยพรและให้กำลังใจแก่ทหารที่อยู่ตามชายแดน เนื่องในวันปีใหม่ คุณครูได้ให้อุปกรณ์และวัสดุมาแล้วในซองนี้ (นำอุปกรณ์ออกมาวางบนโต๊ะ) นอกจากนี้คุณครูยังให้ตัวอย่างบัตรอวยพรมาด้วย แต่บอกว่าเราจะทำเหมือนตัวอย่างหรืออาจทำให้แตกต่างออกไปก็ได้ แล้วแต่จะคิดกัน
- สุนันทา (1) คุณครูให้ทำกี่ใบคะ
- ประธาน (2) 5 โหลครับ 60 ใบ
- วิชัย (1) คุณครูให้เวลาพวกเราเท่าไรครับ
- ประธาน (3) คุณครูบอกใกล้ปีใหม่แล้ว อยากให้เราทำให้เสร็จภายใน 2 ชั่วโมง
- วิชัย (2) ถ้าอย่างนั้นเราคงต้องรีบทำให้เร็วที่สุดแล้วละ
- ดวงเดือน (1) (ยกมือ) ประธานคะ ดิฉันสังเกตเห็นวัสดุ อุปกรณ์มีน้อยกรรไกรก็มีแค่ 2 อัน ดิฉันเกรงว่าจะทำไม่ทันนะคะ ไม่มีเพิ่มให้หรือคะ
- ประธาน (4) ไม่มีครับ ถ้ามีคุณครูแล้ว คุณครูบอกว่าแบ่ง ๆ กันใช้
- ยงยุทธ (1) ผมก็เห็นด้วยกับดวงเดือน กระดาษสีมีน้อยจัง ผมอยากทำบัตรสวย ๆ ใช้กระดาษสีเยอะ ๆ
- สุนันทา (2) ฉันก็อยากทำแบบแปลก ๆ สีสวย ๆ เหมือนยงยุทธ ไม่อยากทำเหมือนตัวอย่างหรอก (หันไปพูดกับยงยุทธ) เห็นที่เราต้องสู้กันหน่อยแล้วนะยงยุทธ
- ยงยุทธ (2) จะ รับรองเธอไม่ทันฉันหรอก
- ดวงเดือน (2) (หันไปพูดกับวิชัย) วิชัยเธอไม่ต้องจ้างกรรไกรมากนักหรอกนะ เธอไม่ทันฉันอยู่แล้วละ ฉันขอจองไว้ก่อนอันหนึ่ง
- วิชัย (3) ผมจองอีกอันหนึ่ง
- สุนันทา (3) ยงยุทธ (3) (พูดพร้อมกัน) แล้วผม (ฉัน) ละ
- ประธาน (5) เอาละ ๆ อย่าเพิ่งทะเลาะกัน
- ยงยุทธ (3) (ยกมือ) ประธานครับ ผมต้องขออนุญาตไว้ก่อน ผมคงต้องขอหยุดทำบ้างนะครับ ผมยังอ่านการ์ตูนค้างอยู่ถึง ตอนสนุกเสียด้วย ผมหยุดคนเดียวคงไม่เป็นไรหรอกครับ
- ดวงเดือน (3) เออ ถ้าอย่างนั้นฉันก็จะขอพักทำที่บ้านที่ยังค้างอยู่บ้าง คงไม่เป็นไรเหมือนกันนะคะ
- ประธาน (6) ไม่เอาละ เสียเวลาพูดกันนานแล้ว ผมคิดว่าเรามาลงมือทำงานกันเลยดีกว่า ทำตามที่เราคิดว่าสวยก็แล้วกัน ช่วย ๆ กัน ถ้ามีอะไรขัดข้องค่อยแก้ไขกันไป

บทบาทที่ 2

- ประธาน (1) สวัสดีครับ ผมขอแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำงานก่อนนะครับ คุณครูได้มอบหมายให้กลุ่มเราช่วยกันทำบัตรอวยพร เพื่อส่งไปอวยพรและให้กำลังใจแก่ทหารที่อยู่ชายแดน เนื่องในวันปีใหม่ คุณครูได้ให้อุปกรณ์และวัสดุมาด้วยแล้วในขณะนี้ (นำอุปกรณ์ออกมาวางบนโต๊ะ) นอกจากนี้คุณครูยังให้ตัวอย่างบัตรอวยพรมาด้วย แต่บอกว่าเราจะทำเหมือนตัวอย่าง หรืออาจทำให้แตกต่างออกไปก็ได้ แล้วแต่จะคิดกัน
- สุนันทา (1) คุณครูให้ทำกี่ใบคะ
- ประธาน (2) 5 ใบครับ 60 ใบ
- วิชัย (1) คุณครูให้เวลาพวกเราเท่าไรครับ
- ประธาน (3) คุณครูบอกใกล้ปีใหม่แล้ว อยากให้เราทำให้เสร็จภายใน 2 ชั่วโมง
- วิชัย (2) ถ้าอย่างนั้นเราคงต้องรีบทำให้เร็วที่สุดแล้วละ
- ประธาน (4) นั่นสิ ผมว่าเรามาเริ่มทำงานกันเลยดีกว่า
- ดวงเดือน (1) (ยกมือ) ประธานคะ ดิฉันสังเกตเห็นวัสดุ อุปกรณ์มีน้อยกรรไกรก็มีแค่ 2 อัน กระดาษสีก็มีจำกัดเกรงว่าอาจจะมีปัญหาภายหลัง ดิฉันขอเสนอให้พวกเรากำหนดกติกาหรือข้อตกลงในการทำงานกันก่อน เพื่อให้ทำงานได้เร็ว และไม่วุ่นวาย เสียเวลาตกลงกันนิดหน่อย ดีกว่าทำงานไม่เสร็จ ไม่ทราบว่าจะดีหรือไม่
- ประธาน (5) จริงสิ ผมก็ลืมไป ใครคิดว่าเราควรมีกติกาในการทำงานอย่างไร ขอเชิญเสนอเลยครับ
- ดวงเดือน (2) ดิฉันขอเสนอว่า ไม่ให้นำอุปกรณ์ เช่น กรรไกร ไปใช้ที่อื่น ให้เสร็จแล้วให้วางกลางโต๊ะ คนอื่นจะได้หยิบใช้ได้สะดวก เพราะอุปกรณ์มีน้อย
- ประธาน (6) ใครเห็นด้วยกับกติกาที่นี้บ้างครับ (ทุกคนยกมือ)
- ยงยุทธ (1) ผมคิดว่า เพื่อให้งานเสร็จเร็วขึ้น ผมขอเสนอว่า ไม่ให้พวกเราออกไปจากกลุ่มจนกว่าจะช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ
- ประธาน (7) สมาชิกคนอื่น ๆ ยอมรับไหมครับ
- สุนันทา (2) (ยกมือ) ดิฉันขอเพิ่มเติมนิดหนึ่งคะ คือ ถ้ามีความจำเป็น เช่น ไปห้องน้ำ หรืออย่างอื่น ก็ควรออกไปได้ กติกาน่าจะบอกว่า ไม่ให้ออกจากกลุ่มไปโดยไม่จำเป็น คะ ไม่ทราบจะเหมาะสมขึ้นหรือไม่
- ประธาน (8) ใครคิดอย่างไรบ้างครับ
- พุดพร้อมกัน เห็นด้วยครับ (คะ)
- สุนันทา (3) ดิฉันขอเสนออีกข้อนะคะ ดิฉันเห็นว่ากระดาษสีมีจำกัดเราแต่ละคนจะทำบัตรอวยพรแบบต่าง ๆ ตามใจตนเองคงไม่ได้ คงจะต้องทำตามตัวอย่าง โดยแบ่งกระดาษสีกัน จึงควรมีระเบียบว่า ทำบัตรตามตัวอย่าง แบ่งกระดาษสีกันไม่แย่งกัน
- ประธาน (9) มีคนอื่นเห็นเป็นอย่างไรครับกติกาข้อนี้
- วิชัย (3) ความจริงผมอยากทำบัตรอวยพรให้แปลก ๆ ตามใจชอบ แต่ในเมื่อมีวัสดุเท่านี้และต้องรีบทำให้เสร็จภายใน 2 ชั่วโมง ผมคิดว่าควรทำตามตัวอย่างที่สุนันทาเสนอแนะครับ
- ประธาน (10) คนอื่นยอมรับไหมครับ
- (คนที่เหลือพุดพร้อมกัน) ยอมรับครับ (คะ)
- ประธาน (11) ขอบคุณครับ เป็นอันว่าเราได้กติกา 3 ข้อ นะครับ คือ ไม่นำกรรไกรหรืออุปกรณ์อื่นไปทำข้างนอก ใครให้เสร็จแล้ววางไว้กลางโต๊ะ ไม่ออกจากกลุ่มไปทำอื่นโดยไม่จำเป็น และทำบัตรตามตัวอย่างไม่แย่งกระดาษสีกัน ขอให้ทุกคนปฏิบัติตามนะครับ เพื่อผลงานของเราจะได้เสร็จอย่างเรียบร้อยตกลงตามนี้นะครับ
- (พุดพร้อมกัน) คะ (ครับ)
- ประธาน (12) เราลงมือทำงานกันเลยนะครับ

แบบสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง บัตรวยพร

ให้นักเรียนสังเกตการแสดงและภาครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อความที่นักเรียนสังเกตได้
หรือเขียนข้อความที่ต้องการลงในช่องว่าง

1. กลุ่มมีการตกลงกติกาหรือระเบียบการทำงานหรือไม่

- ☐ ไม่มี
- ☐ มี ด้วยวิธีใด
 - ☐ หัวหน้าเป็นผู้กำหนดกติกา
 - ☐ สมาชิกเสนอความคิดเห็นให้กำหนดกติกาและช่วยกันกำหนดกติกา

2. พฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังจากการประชุม คืออะไรบ้าง (กาได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สมาชิกต่างคนต่างทำบัตรวยพรแบบที่ตนเองอยากทำ
- ☐ สมาชิกช่วยกันทำบัตรวยพรตามตัวอย่างที่คุณครูให้มา
- ☐ ไม่มีสมาชิกออกไปจากกลุ่มโดยไม่จำเป็น
- ☐ สมาชิกบางคนแย่งวัสดุและอุปกรณ์กัน
- ☐ สมาชิกบางคนไม่มีโอกาสได้ทำบัตรวยพร
- ☐ สมาชิกช่วยกันทำบัตรวยพรอย่างเป็นระเบียบ
- ☐ สมาชิกบางคนออกไปจากกลุ่มโดยไม่จำเป็น
- ☐ ไม่มีการข้อยแย้งวัสดุอุปกรณ์หรือถกเถียงกัน
- ☐ เกิดการสับสนวุ่นวายในขณะทำงาน
- ☐ กลุ่มไม่สามารถทำบัตรวยพรเสร็จตามกำหนดเวลา
- ☐ กลุ่มสามารถทำบัตรวยพรเสร็จตามกำหนดเวลา
- ☐ พฤติกรรมอื่น ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ

.....

3. พฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในข้อ 2 เกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด

.....

.....

แนวคิดผลการทำงานของกลุ่ม

กลุ่มที่มีการกำหนด
ข้อตกลงในการทำงาน
อาจได้แนวคิด ดังนี้

ผลของการทำงานมีระเบียบ ไม่สับสนวุ่นวาย
ป้องกันปัญหาขัดแย้ง จะทำให้งานสำเร็จตาม
เป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว

ผลของการทำงานสับสนวุ่นวาย
มีปัญหาขัดแย้งในการทำงาน เช่น
แย่งวัสดุอุปกรณ์กัน หลีกเลียงการทำงาน
ทำให้งานล่าช้าและอาจไม่เสร็จตามเป้าหมาย

แนวคิดของผลการทำงาน
ของกลุ่มที่ไม่มีการกำหนด
ข้อตกลงในการทำงาน

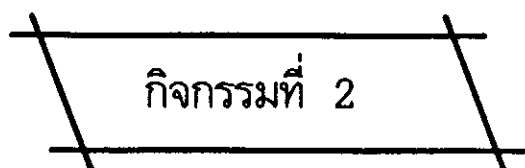
เฉลยแบบทดสอบ

1. ง 2. ข 3. ค 4. ข 5. ง

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

บัตรอวยพร

กิจกรรมที่ 2

เวลา 100 นาที

บัตรอวยพร : กฎกติกา

คำชี้แจง

กิจกรรม “บัตรอวยพร” นี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงในการทำงานที่มีผลต่อความสำเร็จของงาน โดยนักเรียนจะเห็นตัวอย่างและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้กำหนดระเบียบหรือกฎกติกา กับกลุ่มที่กำหนดระเบียบ กฎ กติกา และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงความสำคัญของการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงผลกระทบของการทำงาน ที่ไม่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงานไว้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวางระเบียบในการทำงาน และทำงานได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้

เพื่อน ๆ อ่านคำชี้แจง
และจุดมุ่งหมาย
ให้เข้าใจ นะคะ

ความคิดรวบยอด

การทำงานให้สำเร็จต้องกำหนดข้อตกลงในการทำงาน และร่วมงานจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นเพื่อความเป็นระเบียบและทำให้งานสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย

สื่อ

บทสำหรับการแสดง 2 ชุด

- 1 บทบาทแสดงของกลุ่มที่ไม่กำหนดกติกา
- 2 บทบาทแสดงของกลุ่มที่มีการกำหนดกติกา

ขอให้เพื่อน ๆ
ปฏิบัติกิจกรรมให้สนุก
นะคะ

การดำเนินกิจกรรม

1. ถ้าเพื่อน ๆ เป็นสมาชิกกลุ่มที่ต้องแสดงบทบาทสมมติให้เพื่อนกลุ่มอื่นดู เพื่อน ๆ ต้องศึกษาบทที่ได้รับให้แสดงให้เข้าใจ
2. ถ้าเพื่อน ๆ เป็นสมาชิกกลุ่มที่ต้องสังเกตการณ์ เพื่อน ๆ ศึกษาแบบสังเกต การแสดงบทบาทสมมติให้เข้าใจ แล้วปฏิบัติตามคำสั่งในแบบสังเกต
3. เมื่อการแสดงของทั้ง 2 กลุ่มเสร็จสิ้นลงแล้ว ให้กลุ่มของนักเรียนสรุปผลที่ตามมาของกลุ่มที่ไม่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงานกับกลุ่มที่มีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน ว่าแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

การประเมินผล

1. สังเกตการร่วมกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันหลาย ๆ คน ถ้าต่างฝ่ายต่างก็จะตามใจตนเอง อาจเกิดความสับสนวุ่นวายไม่ราบรื่น และ อาจเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้น เช่น ทำให้การทำงานช้าลง งานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว หัวหน้าและสมาชิกกลุ่มควรร่วมกันกำหนดกติกา หรือข้อตกลงในการทำงานเสียก่อน เช่น กติกาในการแสดงความคิดเห็น การฟัง การทำงานอื่น ๆ กติกาที่กำหนดขึ้นควรเป็นกติกาที่ทุกคนเห็นชอบด้วย ซึ่งเมื่อตกลงกันแล้ว สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม จะช่วยให้การทำงานราบรื่นรวดเร็ว และสำเร็จตามเป้าหมาย

อ่านความรู้เพิ่มเติม
แล้วเพื่อน ๆ จะเข้าใจ
การวางระเบียบ
ในการทำงานดีขึ้น

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรข้อที่ถูกที่สุด

1. ข้อใดที่ช่วยขจัดปัญหาความสับสนวุ่นวายของการทำงานกลุ่ม
 - ก. การไม่ละทิ้งงาน
 - ข. การทำงานตามความพอใจ
 - ค. การทำงานตามความถนัด
 - ง. การกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกัน
2. พฤติกรรมใดที่ทำให้การทำงานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ
 - ก. ทำตามความเข้าใจของตนเอง
 - ข. ทำตามระเบียบกติกาและข้อตกลงของกลุ่ม
 - ค. ทำตามความต้องการของตนเอง
 - ง. ทำตามความต้องการของเพื่อน
3. ระเบียบในการทำงานหรือข้อตกลงของกลุ่มควรมาจากความคิดเห็นของใคร
 - ก. ผู้นำกลุ่ม
 - ข. สมาชิกกลุ่ม
 - ค. ทุกคนในกลุ่ม
 - ง. เลขานุการกลุ่ม
4. ข้อใดถูกที่สุด
 - ก. การปฏิบัติงานโดยยึดระเบียบกติกามากเกินไป ทำให้งานล่าช้า
 - ข. ระเบียบกติกาหรือข้อตกลงของกลุ่ม ทำให้กลุ่มดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน
 - ค. เมื่อกลุ่มกำหนดข้อตกลงหรือระเบียบกติกาขึ้นแล้วอาจปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้
 - ง. เมื่อลงมือทำงานไปแล้ว พบว่ามีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น สมาชิกกลุ่มจึงเริ่มตกลงเกี่ยวกับระเบียบกติกาในการทำงาน
5. ระเบียบกติกาในการทำงานที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
 - ก. เป็นระเบียบกติกาที่หัวหน้ายินดีปฏิบัติตาม
 - ข. เป็นระเบียบกติกาที่สมาชิกส่วนใหญ่ยินดีปฏิบัติตาม
 - ค. เป็นระเบียบกติกาที่เลขานุการกลุ่มยินดีปฏิบัติตาม
 - ง. เป็นระเบียบกติกาที่ทุกคนในกลุ่มยินดีปฏิบัติตาม

แนวคิดผลการทำงานของกลุ่ม

กลุ่มที่มีการกำหนด

ข้อตกลงในการทำงาน

อาจได้แนวคิด ดังนี้

ผลของการทำงานมีระเบียบ ไม่สับสนวุ่นวาย
ป้องกันปัญหาขัดแย้ง จะทำให้งานสำเร็จตาม
เป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว

แนวคิดของผลการทำงาน
ของกลุ่มที่ไม่มีการกำหนด
ข้อตกลงในการทำงาน

ผลของการทำงานสับสนวุ่นวาย
มีปัญหาขัดแย้งในการทำงาน เช่น
แย่งวัสดุอุปกรณ์กัน หลีกเลียงการทำงาน
ทำให้งานล่าช้าและอาจไม่เสร็จตามเป้าหมาย

เฉลยแบบทดสอบ

1. ง 2. ข 3. ค 4. ข 5. ง

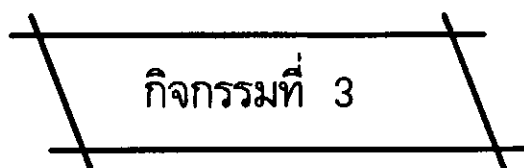
เก่งจัง

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

สามเหลี่ยมมหัศจรรย์

กิจกรรมที่ 3

เวลา 100 นาที

สามเหลี่ยมมหัศจรรย์ : ความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้มุ่งสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือของสมาชิกในการทำงานให้แก่กลุ่มโดยการให้นักเรียนเห็นถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มขาดความร่วมมือในกิจกรรมสามเหลี่ยมมหัศจรรย์

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความร่วมมือแก่กลุ่ม

อ่านให้เข้าใจก่อนนะ

ความคิดรวบยอด

ในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม หากสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ไม่ว่างานจะใหญ่หรือยากเพียงใดก็ย่อมสำเร็จได้ ตรงกันข้าม หากสมาชิกเห็นแก่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก ไม่ช่วยเหลือกลุ่ม ไม่เสียสละให้แก่กลุ่ม งานของกลุ่มก็ย่อมกระทบกระเทือนไปด้วย

สื่อ

1. ชิ้นส่วนสามเหลี่ยมด้านเท่าจำนวนชุดเท่ากับจำนวนกลุ่ม
2. แบบสังเกตการณ์
3. บัตรคำสั่ง

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน โดยวิธีการนับตามจำนวนกลุ่มที่แบ่ง

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

ครูแจกซองบรรจุชุดกิจกรรมให้แต่ละกลุ่ม และให้ปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น เพราะทุกคนมีส่วนช่วยให้งานสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมสามเหลี่ยมมหัศจรรย์ว่า งานของกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนทำงานของตนได้สำเร็จ ดังนั้นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมุ่งแต่จะทำงานของตนให้สำเร็จโดยไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือคนอื่นก็เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของกลุ่ม เพราะงานกลุ่มเป็นงานที่ทุกคนต้องทำให้สำเร็จ ไม่ใช่เพียงคนเดียวคนใดเท่านั้น ดังนั้น ในการทำงานเป็นกลุ่มเราจึงไม่ควรคำนึงถึงแต่เพียงงานของตัวเองเท่านั้น เราจำเป็นต้องให้ความร่วมมือแก่สมาชิกคนอื่นในกลุ่มด้วย เราอาจจำเป็นต้องเป็นฝ่ายเสียสละให้ความช่วยเหลือผู้อื่นบ้างตามความเหมาะสม

อ่านให้เข้าใจ
แล้วทำแบบทดสอบ
หน้าต่อไปได้เลย

แบบทดสอบ

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ใครคือบุคคลสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้งานกลุ่มสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ก. สมาชิกทุกคน	ค. หัวหน้าคนเก่ง
ข. ทุกคนในกลุ่ม	ง. เลขานุการคนขยัน
2. ข้อใดคือลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่ดี

ก. เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ	ค. เป็นผู้ให้แต่ฝ่ายเดียว
ข. ทำงานเพียงคนเดียว	ง. เป็นผู้รับแต่ฝ่ายเดียว
3. ข้อใดคือลักษณะของการทำงานกลุ่มที่ดี

ก. สมาชิกต่างคนต่างทำงาน	
ข. สมาชิกสนใจและช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน	
ค. สมาชิกต่างมุ่งทำงานของตนให้สำเร็จ	
ง. สมาชิกแต่ละคนมีความมั่นใจในตนเองสูงมาก	
4. ข้อใดคืออุปสรรคของการทำงานกลุ่ม

ก. เอื้อเฟื้อ	ค. ประนีประนอม
ข. เสียสละ	ง. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว
5. ความสำเร็จของการทำงานกลุ่มขึ้นอยู่กับข้อใดมากที่สุด

ก. ความร่วมมือ	ค. ความรอบคอบ
ข. ความพยายาม	ง. ความรับผิดชอบ

ตั้งใจทำให้ดีนะ

บัตรคำสั่ง

1. ให้หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟังให้เข้าใจ เหลือเวลาไว้ทำแบบทดสอบ 10 นาที
2. ให้สมาชิกอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด และการดำเนินกิจกรรม จากชุดกิจกรรมที่ 3
3. ให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน พร้อมทั้งศึกษาแบบสังเกตการณ์ เพื่อปฏิบัติตาม
4. หัวหน้ากลุ่มแจกซองบรรจุชิ้นส่วนรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าให้สมาชิกคนละ 1 ซอง ยังไม่ให้สมาชิกเปิดซอง
5. หัวหน้ากลุ่มอธิบายวิธีการทำกิจกรรมให้สมาชิกฟังให้เข้าใจ ถ้าสมาชิกคนใดสงสัย ให้ซักถามให้เข้าใจ

วิธีทำกิจกรรม

1. ให้แต่ละคนนำชิ้นส่วนของตนมาต่อเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า
2. ในรูปสามเหลี่ยมนั้นต้อง มีจำนวนเลขบนสามเหลี่ยมนับรวมกันได้ 18 โดย ตัวเลขในรูปสามเหลี่ยมไม่ซ้ำกันเลย
3. ที่สำคัญคือ สมาชิกทุกคน ห้ามพูด ห้ามขอชิ้นส่วนของคนอื่น แต่ให้ชิ้นส่วนของตนแก่เพื่อนได้ โดยสังเกตว่าเพื่อนต้องการชิ้นส่วนใด และส่งให้ตัวต่อตัว
4. เมื่อทำกิจกรรมแล้ว สมาชิกแต่ละคนจะมีรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าคนละ 1 รูป
5. ถ้ากลุ่มทำงานเสร็จก่อนให้ร้องไชโย และตรวจสอบความถูกต้องได้ในชุดกิจกรรม
6. ผู้สังเกตการณ์ของกลุ่มรายงานผลการสังเกตตามประเด็นในแบบสังเกตการณ์
7. ให้แต่ละคนอ่านคำถามจากการทำกิจกรรมในชุดกิจกรรม แล้วหัวหน้ากลุ่ม ดำเนินการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปเพื่อเขียนตอบในกระดาษที่เตรียมให้
8. เมื่อตอบคำถามเสร็จแล้ว ให้แต่ละคนทำแบบทดสอบ เรื่อง สามเหลี่ยม มหัศจรรย์ ในชุดกิจกรรม
9. ตรวจคำตอบจากแนวคำตอบข้อ 9 และเฉลยข้อสอบจากชุดกิจกรรม เพื่อ ประเมินผลตนเอง และผลการทำงานกลุ่ม
10. เก็บเอกสารและอุปกรณ์ใส่ซองให้เรียบร้อย ส่งครู

คำถามจากการทำกิจกรรม

1. ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ในจำนวน 5 คน ใครสำคัญที่สุด
2. การที่ตั้งกติกาว่า “งานกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต่อรูปได้ถูกต้อง” นักเรียนคิดว่ากติกานี้ต้องการสอนอะไร
3. อะไรเป็นอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มต่อรูปสามเหลี่ยมไม่สำเร็จ
4. อะไรทำให้กลุ่มทำกิจกรรมสำเร็จ

แบบสังเกตการณ์
สามเหลี่ยมมหัตศจรรย์

คำชี้แจง

นักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สังเกตการณ์ มีหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1. ขณะทำหน้าที่ผู้สังเกตการณ์ ให้นักเรียนยืนอยู่ใกล้ ๆ กลุ่มปฏิบัติงานที่นักเรียนจะสังเกตการทำงานของเขาโดยยืนอยู่ในตำแหน่งที่นักเรียนจะสามารถมองเห็นหรือสังเกตการทำงาน ตลอดจนกิริยาท่าทางของสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ถนัด
- 2. ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สังเกตการณ์ นักเรียนจะไม่เข้าไปพูดหรือสนับสนุนการทำงานของกลุ่มปฏิบัติงานแต่อย่างใด

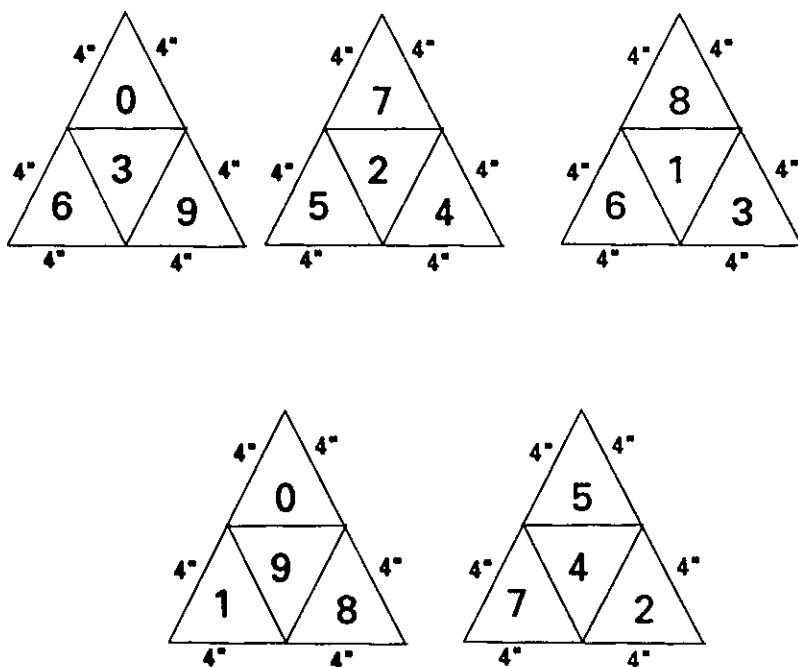
ผลการสังเกต

- 1. กลุ่มใช้เวลาในการทำงาน นาที
- 2. ใครผิดกติกาบ้าง ผิดอย่างไร
.....
.....
- 3. ผู้ที่ช่วยให้กลุ่มทำงานสำเร็จ เขาช่วยอย่างไร
.....
.....
.....
- 4. พฤติกรรมอะไรที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานครั้งนี้
.....
.....
.....

สามเหลี่ยมมหัศจรรย์

อุปกรณ์สามเหลี่ยมมหัศจรรย์ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- นำกระดาษแข็งซึ่งเป็นสี่เหลี่ยมตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าจำนวน 5 รูปต่อกลุ่ม 1 กลุ่ม
- สามเหลี่ยมด้านเท่าแต่ละรูป ตัดเป็นสามเหลี่ยมเล็ก ๆ ตามขนาดที่กำหนด บนชิ้นส่วนแต่ละชิ้นเขียนเลขบนกระดาษ
- รูปสามเหลี่ยมด้านเท่าที่จะตัดเป็นอุปกรณ์มีลักษณะดังนี้

หมายเหตุ สามเหลี่ยมทุกรูปมีขนาดเท่ากัน ชิ้นส่วนทั้งหมดคือรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าขนาดของด้านกว้าง 4 นิ้ว มีจำนวนทั้งสิ้น 20 ชิ้น ชิ้นส่วนแต่ละชิ้นเขียนตัวเลขบนชิ้นส่วน ชิ้นละ 1 ตัว ซึ่งเป็นตัวเลขตั้งแต่ 0-9 จำนวน 2 ชุด

แนวคำตอบผลการทำกิจกรรม

1. ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไม่มีใครสำคัญที่สุด ทุกคนสำคัญเท่ากัน เพราะทุกคนมีผลทำให้งานสำเร็จได้
2. การตั้งคิดว่า“งานกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต้องรู้อะไรได้ถูกต้อง” เป็นการแสดงให้เห็นเข้าใจว่า ในการทำงานกลุ่มนั้น เราจะมุ่งทำงานของเราให้เสร็จเพียงคนเดียวมันไม่ได้ ต้องให้ความร่วมมือกับกลุ่มด้วย เพราะงานจะสำเร็จต้องมาจากการร่วมกันของทุกคนในกลุ่ม
3. สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มต้องอุปสรรคไม่สำเร็จ คือ การไม่ยอมให้คนอื่นของแต่คนอื่น การไม่ได้พูดกัน การที่ไม่รู้ว่าคนอื่นต้องการอะไร การไม่ได้ช่วยคิด ฯลฯ
4. สิ่งที่ทำให้กลุ่มทำกิจกรรมสำเร็จ คือ การเสียสละ การช่วยคิด และการให้ความช่วยเหลือ

เฉลยแบบทดสอบ

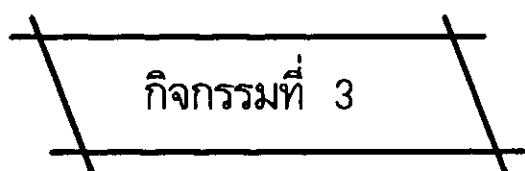
1. ค 2. ง 3. ค 4. ง 5. ก

เพื่อน ๆ
ได้ก็คะแนน

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

สามเหลี่ยมมหัศจรรย์

กิจกรรมที่ 3

เวลา 100 นาที

สามเหลี่ยมมหัศจรรย์ : ความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้มุ่งสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือของสมาชิกในการทำงานให้แก่กลุ่มโดยการให้นักเรียนเห็นถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มขาดความร่วมมือในกิจกรรมสามเหลี่ยมมหัศจรรย์

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความร่วมมือแก่กลุ่ม

อ่านให้เข้าใจก่อนนะ

ความคิดรวบยอด

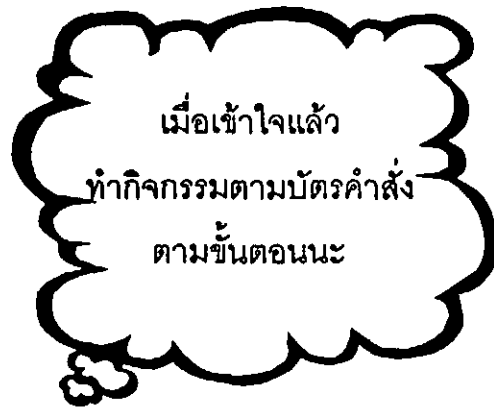
ในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม หากสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ไม่ว่างานจะใหญ่หรือยากเพียงใดก็ย่อมสำเร็จได้ ตรงกันข้าม หากสมาชิกเห็นแก่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก ไม่ช่วยเหลือกลุ่ม ไม่เสียสละให้แก่กลุ่ม งานของกลุ่มก็ย่อมกระทบกระเทือนไปด้วย

สื่อ

1. ชิ้นส่วนสามเหลี่ยมด้านเท่าจำนวนชุดเท่ากับจำนวนกลุ่ม
2. แบบสังเกตการณ์
3. บัตรคำสั่ง

การดำเนินกิจกรรม

การประเมินผล

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น เพราะทุกคนมีส่วนช่วยให้งานสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมสามเหลี่ยมมหัศจรรย์ว่า งานของกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนทำงานของตนได้สำเร็จ ดังนั้นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมุ่งแต่จะทำงานของตนให้สำเร็จโดยไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือคนอื่นก็เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของกลุ่ม เพราะงานกลุ่มเป็นงานที่ทุกคนต้องทำให้สำเร็จ ไม่ใช่เพียงคนเดียวใดเท่านั้น ดังนั้น ในการทำงานเป็นกลุ่มเราจึงไม่ควรคำนึงถึงแต่เพียงงานของตัวเองเท่านั้น เราจำเป็นต้องให้ความร่วมมือแก่สมาชิกคนอื่นในกลุ่มด้วย เราอาจจำเป็นต้องเป็นฝ่ายเสียสละให้ความช่วยเหลือผู้อื่นบ้างตามความเหมาะสม

อ่านให้เข้าใจ
แล้วทำแบบทดสอบ
หน้าต่อไปได้เลย

คำถามจากการทำกิจกรรม

1. ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ในจำนวน 5 คน ใครสำคัญที่สุด
2. การที่ตั้งกติกาว่า “งานกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต่อรูปได้ถูกต้อง” นักเรียนคิดว่ากติกานี้ต้องการสอนอะไร
3. อะไรเป็นอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มต่อรูปสามเหลี่ยมไม่สำเร็จ
4. อะไรทำให้กลุ่มทำกิจกรรมสำเร็จ

แบบทดสอบ

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ใครคือบุคคลสำคัญที่สุดซึ่งจะช่วยให้งานกลุ่มสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ก. สมาชิกทุกคน	ค. หัวหน้าคนเก่ง
ข. ทุกคนในกลุ่ม	ง. เลขานุการคนขยัน
2. ข้อใดคือลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่ดี

ก. เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ	ค. เป็นผู้ให้แต่ฝ่ายเดียว
ข. ทำงานเพียงคนเดียว	ง. เป็นผู้รับแต่ฝ่ายเดียว
3. ข้อใดคือลักษณะของการทำงานกลุ่มที่ดี

ก. สมาชิกต่างคนต่างทำงาน	
ข. สมาชิกสนใจและช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน	
ค. สมาชิกต่างมุ่งทำงานของตนให้สำเร็จ	
ง. สมาชิกแต่ละคนมีความมั่นใจในตนเองสูงมาก	
4. ข้อใดคืออุปสรรคของการทำงานกลุ่ม

ก. เอื้อเฟื้อ	ค. ประนีประนอม
ข. เสียสละ	ง. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
5. ความสำเร็จของการทำงานกลุ่มขึ้นอยู่กับข้อใดมากที่สุด

ก. ความร่วมมือ	ค. ความรอบคอบ
ข. ความพยายาม	ง. ความรับผิดชอบ

ตั้งใจทำให้ดีนะ

แนวคำตอบผลการทำกิจกรรม

1. ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไม่มีใครสำคัญที่สุด ทุกคนสำคัญเท่ากัน เพราะทุกคนมีผลทำให้งานสำเร็จได้
2. การตั้งคิดว่า“งานกลุ่มจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต้องรูปได้ถูกต้อง” เป็นการแสดงให้เห็นเข้าใจว่า ในการทำงานกลุ่มนั้น เราจะมุ่งทำงานของเราให้เสร็จเพียงคนเดียวนั้นไม่ได้ ต้องให้ความร่วมมือกับกลุ่มด้วย เพราะงานจะสำเร็จต้องมาจากการร่วมกันของทุกคนในกลุ่ม
3. สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มต้องรูปตามเหลี่ยมไม่สำเร็จ คือ การไม่ยอมให้ชิ้นส่วนของตนแก่ผู้อื่น การไม่ได้พูดกัน การที่ไม่รู้ว่าคนอื่นต้องการอะไร การไม่ได้ช่วยคิด ฯลฯ
4. สิ่งที่ทำให้กลุ่มทำกิจกรรมสำเร็จ คือ การเสียสละ การช่วยคิด และการให้ความช่วยเหลือ

เฉลยแบบทดสอบ

1. ค 2. ง 3. ค 4. ง 5. ก

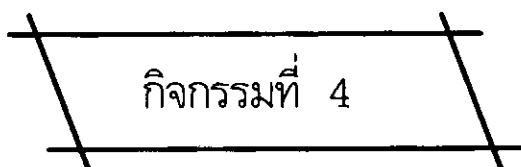

เพื่อน ๆ
ได้ก็คะแนน

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ซองปริศนา

กิจกรรมที่ 4

เวลา 100 นาที

ของปริศนา : จุดประสงค์ของการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง

กิจกรรม “ของปริศนา” นี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงานให้ชัดเจนให้ผู้ร่วมงานรับรู้และเข้าใจตรงกันในการทำงานชิ้นหนึ่ง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงความสำคัญ ในการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงานให้ชัดเจน
2. เพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงความสำคัญ ของการทำความเข้าใจจุดประสงค์ของงาน

หน้านี้น่าสนใจนะ

ความคิดรวบยอด

การทำงานให้สำเร็จต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงาน รวมทั้งผู้ร่วมงานต้องรับรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการทำงานตรงกัน

สื่อ

1. บัตรคำสั่งชุดที่ 1 (จุดประสงค์การทำงานไม่ชัดเจน) “จงทำของ 1 ของ”
2. บัตรคำสั่งชุดที่ 2 (จุดประสงค์การทำงานชัดเจน) “จงทำของลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 7 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว จำนวน 1 ของ เพื่อใส่วูฒิบัตร”
3. บัตรแข็งที่ทำเป็นวูฒิบัตร ขนาด 6 x 10 นิ้ว จำนวนเท่ากับจำนวนกลุ่มย่อย
4. ของอุปกรณ์ จำนวนเท่ากับจำนวนกลุ่มย่อย ประกอบด้วย

- กระดาษสีน้ำตาล (ทำของ)	1 แผ่น
- กรรไกรหรือมีดตัดกระดาษ	1 อัน
- แป้งเปียกหรือกาว	1 ขวด
- ไม้บรรทัด	1 อัน

เตรียมทำ
กิจกรรมต่อไป

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยจับฉลากชื่อดอกไม้ 6 ชนิด คือ ดาวเรือง ทานตะวัน กุหลาบ มะลิ จำปา กระดังงา ให้นักเรียนที่ได้ชื่อดอกไม้ชนิดเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

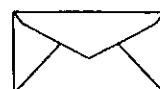
1. ครูแจกชุดกิจกรรมให้นักเรียนศึกษา
2. ครูแจกบัตรคำสั่งให้แต่ละกลุ่มศึกษาให้เข้าใจ
3. ให้นักเรียนปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง
4. ถ้ากลุ่มใดทำเสร็จหรือหมดเวลาก่อนครูแจกวุฒิบัตร (ขนาด 6 x 10 นิ้ว) ให้แต่ละกลุ่มเพื่อนำไปใส่ซองที่แต่ละกลุ่มทำได้
5. ให้ตัวแทนกลุ่มมาเล่าความรู้สึกของการทำงานให้เพื่อน ๆ ฟัง

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

เฉลยแบบทดสอบ

1. ข
2. ง
3. ก
4. ค
5. ง

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่ดี ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน และเฉพาะเจาะจง ง่ายต่อการเข้าใจ และต้องแจ้งให้สมาชิกทุกคนรับรู้และเข้าใจจุดประสงค์นั้นอย่างแจ่มแจ้งตรงกัน กล่าวคือ สมาชิกทุกคนต้องเข้าใจตรงกันว่ากลุ่มจะต้องทำอะไร ไม่เช่นนั้นผลงานอาจไม่ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการหรือบรรลุผลช้า หรือเกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงทั้งวัสดุ งบประมาณ และเวลาโดยใช้เหตุ

ดังนั้น ในการทำงานกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ก่อนลงมือปฏิบัติงานหัวหน้าควรดูแล และตรวจสอบว่าสมาชิกทุกกลุ่มทุกคนเข้าใจจุดประสงค์การทำงานตรงกันหรือไม่ และสมาชิกทุกคนควรซักถามเพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจงานที่จะทำอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

เพื่อน ๆ อ่านความรู้
เพิ่มเติมให้เข้าใจ
นะครับ

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงบนตัวอักษรข้อที่ถูกที่สุด

1. สิ่งใดที่ช่วยให้กำหนดแผนงานได้ดี

ก. รวบรวมละเอียดโดยทั่วไป	ค. รู้จักผู้ร่วมงาน
ข. รู้จุดประสงค์ของงาน	ง. รู้จักใช้เหตุผล
2. การที่เรา รู้จุดประสงค์และขอบเขตของงาน มีผลดีอย่างไร

ก. ทำงานได้รวดเร็ว	ค. มีเหตุผลในการทำงาน
ข. แบ่งงานได้เหมาะสม	ง. ทำงานได้ตรงตามเป้าหมาย
3. เมื่อหัวหน้างานไม่ชัดเจนเราควรทำอย่างไร

ก. ชักถามหัวหน้า	ค. ลองทำกันต่อไป
ข. ปรีกษากันเอง	ง. ทำตามที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง
4. ใครคือผู้ที่ควรรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการทำงานมากที่สุด

ก. หัวหน้ากลุ่ม	ค. ทุกคนในกลุ่ม
ข. สมาชิกกลุ่ม	ง. เลขานุการกลุ่ม
5. ข้อใดคือพื้นฐานสำคัญอันดับแรกสุดของประสิทธิภาพของงาน

ก. มีวัสดุครบถ้วน	ค. มีงบประมาณเพียงพอ
ข. รู้จักเพื่อนร่วมงาน	ง. รู้และเข้าใจจุดประสงค์ของงาน

บัตรคำสั่ง ชุดที่ 1

เพื่อน ๆ ปฏิบัติตาม
บัตรคำสั่ง ชุดที่ 1
ตามขั้นตอนนะครับ

1. ให้สมาชิกเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ผู้สังเกตการณ์ 1 คน
2. ให้สมาชิกอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรม
3. ให้หัวหน้ากลุ่มรับของวัสดุอุปกรณ์จากครู และแจกแบบสังเกตการณ์ให้ผู้สังเกตการณ์ศึกษา แล้วดำเนินกิจกรรม โดยให้เหลือเวลาไว้ทำแบบทดสอบตอนท้าย 10 นาที
4. ให้เพื่อน ๆ ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามบัตรคำสั่ง

คำสั่ง “จงทำของ 1 ของ”

ให้เวลาทำ 15 นาที โดยปรึกษากันเฉพาะกลุ่ม ห้ามถามกลุ่มอื่น

5. ให้ผู้สังเกตการณ์ เล่าถึงข้อมูลของกลุ่มที่สังเกตได้หลังจากทำกิจกรรมเสร็จ
6. เตรียมเลือกตัวแทนกลุ่มเล่าความรู้สึกขณะทำกิจกรรม
7. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ทำแบบทดสอบพร้อมทั้งตรวจคำตอบจากเฉลยในชุดกิจกรรม และเก็บเอกสารให้เรียบร้อย ส่งครู

ทุกคนควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อกลุ่ม

บัตรคำสั่ง ชุดที่ 2

เพื่อน ๆ ปฏิบัติตาม
บัตรคำสั่ง ชุดที่ 2
ตามขั้นตอนนะครับ

1. ให้สมาชิกเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ผู้สังเกตการณ์ 1 คน
2. ให้สมาชิกอ่านคำสั่งแจ่ม จดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรม
3. ให้หัวหน้ากลุ่มรับซองวัสดุอุปกรณ์จากครู และแจกแบบสังเกตการณ์ให้ผู้สังเกตการณ์ศึกษา แล้วดำเนินกิจกรรม โดยให้เหลือเวลาไว้ทำแบบทดสอบตอนท้าย 10 นาที
4. ให้เพื่อน ๆ ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามบัตรคำสั่ง

คำสั่ง “จงทำของลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 7 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว
จำนวน 1 ซอง เพื่อใส่วุฒิบัตร”
ให้เวลาทำ 15 นาที โดยปรึกษากันเฉพาะกลุ่ม ห้ามถามกลุ่มอื่น

5. ให้ผู้สังเกตการณ์ เล่าถึงข้อมูลของกลุ่มที่สังเกตได้หลังจากทำกิจกรรมเสร็จ
6. เตรียมเลือกตัวแทนกลุ่มเล่าความรู้สึกขณะทำกิจกรรม
7. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ทำแบบทดสอบพร้อมทั้งตรวจคำตอบจากเฉลยในชุดกิจกรรม และเก็บเอกสารให้เรียบร้อย ส่งครู

ทุกคนควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อกลุ่ม

แบบสังเกตการณ์
กิจกรรม “ช่องปริศนา”

จงเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อความที่สังเกตได้ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างท้ายข้อความ

- 1. หัวหน้าได้ชี้แจงจุดประสงค์ของการทำงานก่อนลงมือหรือไม่
 - ☐ แฉ่ง
 - ☐ ไม่แฉ่ง

- 2. หัวหน้าได้มีการซักถามสมาชิกว่าเข้าใจจุดประสงค์ของการทำงานหรือไม่
 - ☐ ซักถาม
 - ☐ ไม่ได้ซักถาม

- 3. มีสมาชิกซักถาม หรือขอให้หัวหน้าบอกจุดประสงค์ และขอบข่ายของงานเพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้นหรือไม่
 - ☐ มี
 - ☐ ไม่มี

- 4. หัวหน้าได้มีการพูดขยายความ หรือตอบข้อซักถามเพื่อให้สมาชิกเข้าใจจุดประสงค์ของงานอย่างชัดเจนและถูกต้องตรงกันหรือไม่
 - ☐ มี
 - ☐ ไม่มี

- 5. พฤติกรรมอื่น ๆ ที่หัวหน้าหรือสมาชิกแสดงออกมีอะไรบ้าง
 - ☐ ปรีกษาหารื้อกันถึงขนาดของช่อง
 - ☐ ปรีกษาหารื้อกันถึงรูปร่างลักษณะของช่อง
 - ☐ มีการพูดที่แสดงความล้งเล ไม่แนใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ

.....
.....

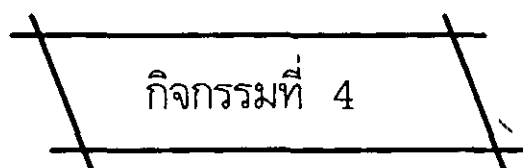
- ☐ มีการพูดแสดงความต้องการให้จุดประสงค์ หรือขอบข่ายของงานชัดเจนกว่าที่มีในบัตรคำสั่ง
- ตัวอย่างคำพูด เช่น

.....
.....

- ☐ หัวหน้าออกไปซักถามครู เพื่อขอรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ หรือเหตุผลของการทำของเพิ่มเติม

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ซองปริศนา

กิจกรรมที่ 4

เวลา 50 นาที

ของปริศนา : จุดประสงค์ของการทำงาน

คำชี้แจง

กิจกรรม “ของปริศนา” นี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงานให้ชัดเจน ให้ผู้ร่วมงานรับรู้และเข้าใจตรงกันในการทำงานชิ้นหนึ่ง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงความสำคัญ ในการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงานให้ชัดเจน
2. เพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงความสำคัญ ของการทำความเข้าใจจุดประสงค์ของงาน

หน้านี้น่าสนใจนะ

ความคิดรวบยอด

การทำงานให้สำเร็จต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการทำงาน รวมทั้งผู้ร่วมงานต้องรับรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการทำงานตรงกัน

สื่อ

ของอุปกรณ์ จำนวนเท่ากับจำนวนกลุ่มย่อย ประกอบด้วย

- กระดาษสีน้ำตาล (ทำซอง)	1	แผ่น
- กรรไกรหรือมีดตัดกระดาษ	1	อัน
- แป้งเปียกหรือกาว	1	ขวด
- ไม้บรรทัด	1	อัน

เตรียมทำ
กิจกรรมต่อไป

การดำเนินกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่ดี ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน และเฉพาะเจาะจง ง่ายต่อการเข้าใจ และต้องแจ้งให้สมาชิกทุกคนรับรู้และเข้าใจจุดประสงค์นั้นอย่างแจ่มแจ้งตรงกัน กล่าวคือ สมาชิกทุกคนต้องเข้าใจตรงกันว่ากลุ่มจะต้องทำอะไร ไม่เช่นนั้นผลงานอาจไม่ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการหรือบรรลุผลช้า หรือเกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงทั้งวัตถุประสงค์ งบประมาณ และเวลาโดยใช่เหตุ

ดังนั้น ในการทำงานกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ก่อนลงมือปฏิบัติงานหัวหน้าควรดูแล และตรวจสอบว่าสมาชิกทุกกลุ่มทุกคนเข้าใจจุดประสงค์การทำงานตรงกันหรือไม่ และสมาชิกทุกคนควรซักถามเพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจงานที่จะทำอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

เพื่อน ๆ อ่านความรู้
เพิ่มเติมให้เข้าใจ
นะครับ

แบบทดสอบ

คำสั่ง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงบนตัวอักษรข้อที่ถูกที่สุด

1. สิ่งใดที่ช่วยให้กำหนดแผนงานได้ดี

ก. รวบรวมละเอียดโดยทั่วไป	ค. รู้จักผู้ร่วมงาน
ข. รู้จุดประสงค์ของงาน	ง. รู้จักใช้เหตุผล
2. การที่เราจัดประสงค์และขอบเขตของงาน มีผลดีอย่างไร

ก. ทำงานได้รวดเร็ว	ค. มีเหตุผลในการทำงาน
ข. แบ่งงานได้เหมาะสม	ง. ทำงานได้ตรงตามเป้าหมาย
3. เมื่อหัวหน้างานไม่ชัดเจนเราควรทำอย่างไร

ก. ชักถามหัวหน้า	ค. ลองทำกันต่อไป
ข. ปรีกกานเอง	ง. ทำตามที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง
4. ใครคือผู้ที่ควรรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการทำงานมากที่สุด

ก. หัวหน้ากลุ่ม	ค. ทุกคนในกลุ่ม
ข. สมาชิกกลุ่ม	ง. เลขานุการกลุ่ม
5. ข้อใดคือพื้นฐานสำคัญอันดับแรกสุดของประสิทธิภาพของงาน

ก. มีวัสดุครบถ้วน	ค. มีงบประมาณเพียงพอ
ข. รู้จักเพื่อนร่วมงาน	ง. รู้และเข้าใจจุดประสงค์ของงาน

เฉลยแบบทดสอบ

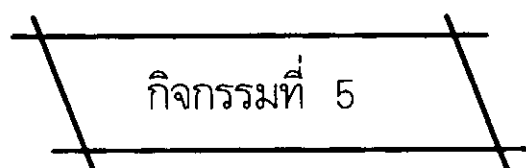
1. ข 2. ง 3. ก 4. ค 5. ง

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

ใครทำอะไร

กิจกรรมที่ 5

เวลา 100 นาที

ใครทำอะไร : การใช้เหตุผล

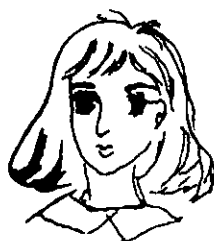
คำชี้แจง

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียนเข้าใจว่าในการทำงานจำเป็นต้องใช้เหตุผล และร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม เพื่อนำความคิดและเหตุผลต่าง ๆ ไปประกอบการทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มได้
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการใช้เหตุผลในการทำงาน

หน้านี่สำคัญ
อ่านให้เข้าใจ
นะคะ

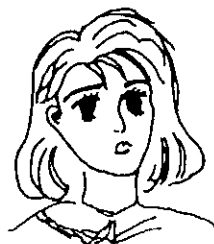
ความคิดรวบยอด

หลักสำคัญประการหนึ่งในการทำงาน และการอยู่ร่วมกัน คือ สมาชิกจะต้องเห็นความสำคัญของเหตุผลของผู้อื่น ซึ่งเหตุผลของบุคคลอื่นจะแตกต่างกัน ถ้าเรานำมาพิจารณาคู่กับเหตุผลของเราแล้วจะทำให้ได้ความคิดที่ดีและรอบคอบขึ้น และเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

สื่อ

1. นิทานเรื่อง “เกาะมหาสมบัติ” ตอนที่ 1 และตอนที่ 2
2. ภาพประกอบการอ่านนิทานตอนที่ 2 จำนวน 7 ตัว
3. บัตรคำสั่ง

เข้าใจแล้ว
เตรียมทำกิจกรรม
ได้เลยค่ะ

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน โดยใช้เกมจับกลุ่มตามคำสั่ง เช่น ครูออกคำสั่งจับ 3 หรือจับ 5 หรือจับ 7 สลับกันไป โดยให้นักเรียนจับกลุ่มโดยเร็วที่สุด สุดท้ายออกคำสั่งให้นักเรียนจับกลุ่ม 6 คน โดยต้องมีทั้งหญิงและชายคละกัน แล้วให้แยกไปนั่งเป็นกลุ่ม ๆ

ชั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ครูแจกชุดกิจกรรมให้แต่ละกลุ่ม
2. ครูให้นักเรียนอ่านนิทาน เรื่อง “เกาะมหาสมบัติ” (ครั้งที่ 1) ในชุดกิจกรรมของนักเรียน
3. ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง

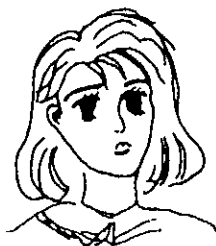
ชั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การสรุปการทำงานของกลุ่ม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงานกลุ่ม หมายความว่า การที่คนหลาย ๆ คนมาร่วมกันทำงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่ดี และทุกคนมีความพึงพอใจในการทำงาน ดังนั้น ในการทำงานกลุ่มเราจึงควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ความสามารถของเขาให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม ทำให้เขารู้สึกว่า ตนเองเป็นประโยชน์แก่กลุ่มและเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ในการทำงานจึงควรมีการแสดงความคิดเห็น และการใช้เหตุผลจากสมาชิก เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน และที่สำคัญควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ดูถูกเขา รับฟัง และพิจารณาความคิดเห็นของเขา และรู้จักใช้ความคิดเห็นของเขาให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม

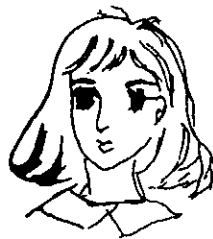
น่าสนใจนะ
อ่านให้ดี

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / ลงหน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X ลงหน้าข้อที่เห็นว่าผิด

- _____ 1. กลุ่มควรใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาความคิดเห็นที่สมาชิกเสนอ
- _____ 2. ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม
- _____ 3. การที่สมาชิกกลุ่มเสนอความคิดเห็นมาก ๆ ไม่คุ้มค่าเพราะเสียเวลามาก
- _____ 4. การไม่พิจารณาความคิดเห็นที่เสนอมา ทำให้ผู้เสนอเสียกำลังใจ
- _____ 5. เราควรนำความคิดเห็นที่สมาชิกกลุ่มเสนอมาอภิปรายว่าควรยอมรับหรือไม่ เพราะเหตุใด
- _____ 6. เมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน ควรใช้เหตุผลมาตัดสินว่าควรจะใช้ความคิดใด
- _____ 7. การให้โอกาสสมาชิกทุกคนเสนอความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ควรทำ
- _____ 8. เราไม่จำเป็นต้องพิจารณาความคิดเห็นที่เราเห็นว่าไม่ถูกต้อง

สรุปแนวการทำงาน

7.1 การแบ่งงานครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ต่างกันอย่างไร

การแบ่งงานครั้งที่ 1 ผู้แบ่งงาน และมอบหมายงานไม่รู้ว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถหรือความถนัดอะไรบ้าง ส่วนการแบ่งงานครั้งที่ 2 ผู้แบ่งงานและมอบหมายงานรู้ว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถหรือความถนัดอะไรบ้าง

7.2 การแบ่งงานครั้งไหนเหมาะสมกว่ากัน เพราะอะไร

การแบ่งงานครั้งที่ 2 เหมาะสมกว่าครั้งที่ 1 เพราะผู้ทำงานได้ทำงานที่ตรงกับความสามารถและความถนัด ย่อมทำได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถหรือถนัดในงานนั้น ผลงานย่อมออกมาดีกว่า

7.3 หากสมาชิกบางคนไม่มีความสามารถหรือความถนัดในงานที่จะต้องทำ ควรทำอย่างไร

เราควรให้เขาเป็นผู้ช่วยในสิ่งที่เขาพอจะทำได้หรือฝึกให้เขาทำไม่ควรปล่อยให้เขาอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีงานทำ เพราะเขาจะรู้สึกที่ตัวเองไม่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม ทำให้เขารู้สึกว่าเขาไม่มีส่วนในงานนั้น ทำให้ไม่เกิดความพึงพอใจในการทำงานเท่าที่ควร

เฉลยแบบทดสอบ

1. / 2. / 3. X 4. / 5. / 6. / 7. / 8. X

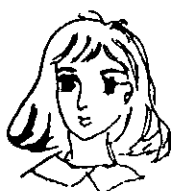

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟัง และปฏิบัติตาม โดยให้เหลือเวลาไว้ 10 นาทีเพื่อทำแบบทดสอบ
2. ให้สมาชิกอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรมที่ 5
3. ให้สมาชิกอ่านนิทาน เรื่อง “เกาะมหาสมบัติ” (ครั้งที่ 1) แล้วดูภาพการ์ตูนประกอบ
4. เมื่ออ่านจบแล้วให้อภิปรายในกลุ่มว่า ถ้านักเรียนเป็นนายสุขจะแบ่งงานให้ใครทำอะไร เพราะเหตุใด แล้วให้เลขานุการกลุ่มบันทึกลงในกระดาษที่เตรียมให้ (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)
5. เมื่อทำกิจกรรมข้อ 4 เสร็จแล้ว อ่านนิทาน เรื่อง “เกาะมหาสมบัติ” (ครั้งที่ 2) พร้อมดูภาพการ์ตูนและความสามารถพิเศษของตัวการ์ตูนประกอบ
6. เมื่ออ่านจบแล้วให้อภิปรายในกลุ่มอีกครั้งว่า ถ้านักเรียนเป็นนายสุขจะแบ่งงานให้ใครทำอะไร เพราะเหตุใด แล้วให้เลขานุการกลุ่มบันทึกลงในกระดาษแผ่นเดิม (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)
7. จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเปรียบเทียบผลการอภิปรายครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในเรื่อง
 - 7.1 การแบ่งงานครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ต่างกันอย่างไร
 - 7.2 การแบ่งงานครั้งไหนเหมาะสมกว่ากัน เพราะอะไร
 - 7.3 หากสมาชิกบางคนไม่มีความสามารถ หรือความถนัดในงานที่จะต้องทำ ควรทำอย่างไร เพราะเหตุใด
8. เมื่อตอบคำถามแล้วให้ดูแนวคำตอบจากชุดกิจกรรม และให้สมาชิกอ่านความรู้เพิ่มเติม พร้อมทั้งทำแบบทดสอบและตรวจคำตอบจากชุดกิจกรรม
9. เก็บเอกสารใส่ซองให้เรียบร้อย ส่งครู

ทำตามขั้นตอน

นะคะ

นิทานเรื่อง เกาะมหาสมบัติ (ครั้งที่ 1)

ณ หมู่บ้านดงมะนาวหวานในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของเมืองไทยเรา นายสุข ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านออกไปไถนา ขณะไถนาเขาได้พบไถงใบหนึ่งฝังอยู่ในดิน ภายในไถงมีลายแทงเพื่อไปค้นหามหาสมบัติที่เกาะร้างแห่งหนึ่ง นายสุขดีใจมากรีบกลับไปชวนลูกบ้าน 7 คน ร่วมกันเดินทางไปค้นหามหาสมบัติ ใน 7 คนนี้เป็นชาย 6 คน และหญิง 1 คน คือ นายสี นายสา นายสม นายสุด นายใจ นายเพิ่ม และนางสงวน

คนทั้ง 8 รวมทั้งนายสุขผู้ใหญ่บ้านเดินทางไปจนถึงริมทะเล มองเห็นเกาะมหาสมบัติในระยะใกล้ริบ เขาทั้งหลายมีความมุ่งหวังที่จะค้นหามหาสมบัติตามลายแทงให้ได้ ในการนี้ม้งานที่จะต้องร่วมกันทำ 5 อย่าง คือ

1. ต่อแพเพื่อใช้เดินทางไปยังเกาะมหาสมบัติ
2. เตรียมเสบียงอาหาร หุงหาอาหารระหว่างเดินทาง
3. ควบคุมการเดินทางเพื่อข้ามทะเลไปยังเกาะมหาสมบัติอย่างปลอดภัย
4. เดินทางไปในป่า เพื่อค้นหาหุบเหวที่เป็นที่ซ่อนสมบัติ
5. ลงไปในหุบเหวเพื่อค้นหามหาสมบัติที่ซ่อนอยู่

ถ้านักเรียนเป็นนายสุข นักเรียนจะมอบหมายให้ใครทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานในแต่ละงาน เพราะเหตุใด ให้กลุ่มอภิปรายตกลงกันให้ได้ในเวลา 7 - 10 นาที และส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผล

นิทานเรื่อง เกาะมหาสมบัติ (ครั้งที่ 2)

เป็นเรื่องเดียวกับเรื่องในครั้งที่ 1 เพียงแต่ตอนนี้นายสุขผู้ใหญ่นำบ้านรู้ว่าลูกบ้านทั้ง 7 คนเป็นใคร มีความสามารถอะไร ดังนี้

นายสี เป็นช่างไม้ มีความชำนาญในการทำงานไม้ทุกชนิด

นายสา เป็นนายท้ายเรือ สามารถควบคุมบังคับเรือและรู้ทิศทางการเดินทางเรือเป็นอย่างดี

นายสม เป็นนายพราน มีความชำนาญในการเดินป่า และเป็นนักแม่นปืน

นายสุด เป็นหมอประจำบ้าน มีความรู้เรื่องยารักษาโรค โดยเฉพาะสมุนไพร

นายใจ เป็นนักป็นเขา ชำนาญการป็นในที่สูง

นางสงวน เป็นนักไต่เชือก เคยแสดงการไต่เชือกในการเล่นละครสัตว์

นายเพิ่ม เป็นพ่อครัว ชำนาญในการปรุงอาหารทุกชนิด

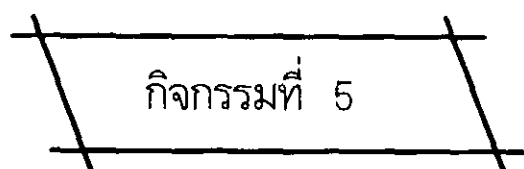
คราวนี้ให้นักเรียนพิจารณาอีกครั้งว่า “นายสุขควรจะแบ่งงานให้ใครทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานในแต่ละงาน และเพราะเหตุใด” ให้กลุ่มอภิปรายตกลงกันให้ได้ในเวลา 7 - 10 นาที และส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผล

ภาพตัวละคร

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

ใครทำอะไร

กิจกรรมที่ 5

เวลา 100 นาที

ใครทำอะไร : การใช้เหตุผล

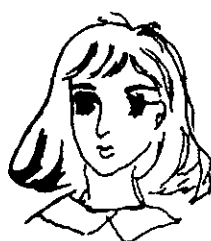
คำชี้แจง

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียนเข้าใจว่าในการทำงานจำเป็นต้องใช้เหตุผล และร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม เพื่อนำความคิดและเหตุผลต่าง ๆ ไปประกอบการทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มได้
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการใช้เหตุผลในการทำงาน

หน้านี่สำคัญ
อ่านให้เข้าใจ
นะคะ

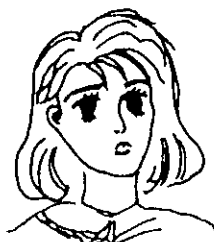
ความคิดรวบยอด

หลักสำคัญประการหนึ่งในการทำงาน และการอยู่ร่วมกัน คือ สมาชิกจะต้องเห็นความสำคัญของเหตุผลของผู้อื่น ซึ่งเหตุผลของบุคคลอื่นจะแตกต่างกัน ถ้าเรานำมาพิจารณาคู่กับเหตุผลของเราแล้วจะทำให้ได้ความคิดที่ดีและรอบคอบขึ้น และเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

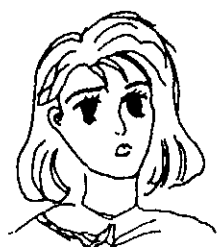
สื่อ

1. นิทานเรื่อง “เกาะมหาสมบัติ” ตอนที่ 1 และตอนที่ 2
2. ภาพประกอบการอ่านนิทานตอนที่ 2 จำนวน 7 ตัว
3. บัตรคำสั่ง

เข้าใจแล้ว
เตรียมทำกิจกรรม
ได้เลยค่ะ

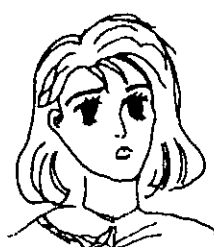
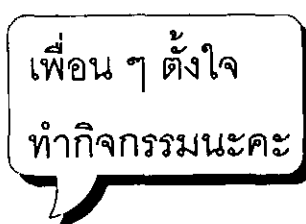

การดำเนินกิจกรรม

การประเมินผล

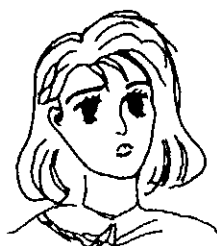
1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การสรุปการทำงานของกลุ่ม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงานกลุ่ม หมายความว่า การที่คนหลาย ๆ คนมาร่วมกันทำงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่ดี และทุกคนมีความพึงพอใจในการทำงาน ดังนั้น ในการทำงานกลุ่มเราจึงควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ความสามารถของเขาให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม ทำให้เขารู้สึกว่า ตนเองเป็นประโยชน์แก่กลุ่มและเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ในการทำงานจึงควรมีการแสดงความคิดเห็น และการใช้เหตุผลจากสมาชิก เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน และที่สำคัญควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ดูถูกเขา รับฟัง และพิจารณาความคิดเห็นของเขา และรู้จักใช้ความคิดเห็นของเขาให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม

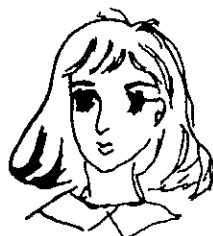
น่าสนใจนะ
อ่านให้ดี

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / ลงหน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X ลงหน้าข้อที่เห็นว่าผิด

- _____ 1. กลุ่มควรใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาความคิดเห็นที่สมาชิกเสนอ
- _____ 2. ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม
- _____ 3. การที่สมาชิกกลุ่มเสนอความคิดเห็นมาก ๆ ไม่คุ้มค่าเพราะเสียเวลามาก
- _____ 4. การไม่พิจารณาความคิดเห็นที่เสนอมานำ ทำให้ผู้เสนอเสียกำลังใจ
- _____ 5. เราควรนำความคิดเห็นที่สมาชิกกลุ่มเสนอมาอภิปรายว่าควรยอมรับหรือไม่ เพราะเหตุใด
- _____ 6. เมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน ควรใช้เหตุผลมาตัดสินว่าควรจะใช้ความคิดใด
- _____ 7. การให้โอกาสสมาชิกทุกคนเสนอความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ควรทำ
- _____ 8. เราไม่จำเป็นต้องพิจารณาความคิดเห็นที่เราเห็นว่าไม่ถูกต้อง

สรุปแนวการทำงาน

7.1 การแบ่งงานครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ต่างกันอย่างไร

การแบ่งงานครั้งที่ 1 ผู้แบ่งงาน และมอบหมายงานไม่รู้ว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถหรือความถนัดอะไรบ้าง ส่วนการแบ่งงานครั้งที่ 2 ผู้แบ่งงานและมอบหมายงานรู้ว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถหรือความถนัดอะไรบ้าง

7.2 การแบ่งงานครั้งไหนเหมาะสมกว่ากัน เพราะอะไร

การแบ่งงานครั้งที่ 2 เหมาะสมกว่าครั้งที่ 1 เพราะผู้ทำงานได้ทำงานที่ตรงกับความสามารถและความถนัด ย่อมทำได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถหรือถนัดในงานนั้น ผลงานย่อมออกมาดีกว่า

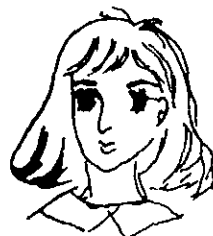
7.3 หากสมาชิกบางคนไม่มีความสามารถหรือความถนัดในงานที่จะต้องทำ ควรทำอย่างไร

เราควรให้เขาเป็นผู้ช่วยในสิ่งที่เขาพอจะทำได้หรือฝึกให้เขาทำไม่ควรปล่อยให้เขาอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีงานทำ เพราะเขาจะรู้สึกตัวเองไม่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม ทำให้เขารู้สึกว่าเขาไม่มีส่วนในงานนั้น ทำให้ไม่เกิดความพึงพอใจในการทำงานเท่าที่ควร

เฉลยแบบทดสอบ

1. / 2. / 3. X 4. / 5. / 6. / 7. / 8. X

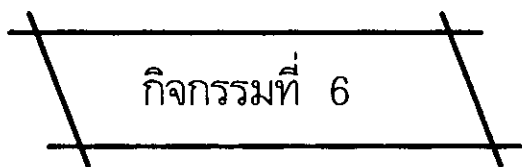
เพื่อน ๆ ได้
คะแนนเท่าไร

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านทักษะการทำงานกลุ่ม

นักสืบ

กิจกรรมที่ 6

เวลา 100 นาที

นักสืบ : ความสำคัญในการแสดงความคิดเห็น

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเห็นว่าความคิดเห็นของตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม ดังนั้นจึงไม่ควรเพิกเฉย หากมีความคิดใด ๆ ควรแสดงออกให้กลุ่มรู้ เพราะกลุ่มอาจนำความคิดเห็นเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ กิจกรรมนักสืบเป็นเกมที่จะชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญดังกล่าว

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ถูกต้อง

หน้านี้มีประโยชน์นะ

ความคิดรวบยอด

ทุกคนที่ทำงานร่วมกันควรตระหนักว่า ความคิดเห็นของตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม ไม่ควรเพิกเฉย มีความคิดเห็นใด ๆ ควรเสนอให้กลุ่มรับทราบเพราะจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

สื่อ

1. ข้อมูลจากกรณีเรื่องสำหรับนักสืบตดเป็นขึ้น ๆ จำนวน 2 ชุด
2. แบบสังเกตการณ์
3. บัตรคำสั่ง

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยวิธีจับฉลากสี

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

ครูแจกของบรรจุชุดกิจกรรมให้แต่ละกลุ่ม และให้ปฏิบัติตามบัตรคำสั่ง

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จำเป็นต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพ การช่วยกันคิดเป็นสิ่งจำเป็นมาก สมาชิกทุกคนควรตระหนักว่าความคิดเห็นของตนนี้มีความสำคัญต่อกลุ่ม ต่อสังคม มีคุณค่าแก่กลุ่มและสังคม เพราะกลุ่มอาจจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ดังนั้น สมาชิกกลุ่มทุกคนเมื่อมีความคิดเห็นใด ๆ ไม่ควรเพิกเฉย ควรเสนอให้กลุ่มรับรู้ เพื่อจะได้พิจารณานำไปใช้ สมาชิกแต่ละคนจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เนื่องจาก คนอื่นอาจมีความคิดที่แตกต่างไปจากของเรา เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จะช่วยให้ได้ความคิดที่กว้างขวาง ซึ่งจะทำให้เราตัดสินใจได้ดีหรือถูกต้องยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน ควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ดูถูกเขา รับฟัง และพิจารณาความคิดเห็นของเขา และรู้จักใช้ความคิดของเขาให้เป็นประโยชน์

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

- 1. ในการทำงานกลุ่มเมื่อเพื่อนแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับเรา เราควรนิ่งเฉยเสีย
- 2. หลักสำคัญในการแสดงความคิดเห็น คือ การยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน
- 3. การให้ความร่วมมือกับกลุ่มแสดงออกได้โดยการที่ทุกคนช่วยกันคิดและทำ
- 4. การไม่พูดอะไรเลยขณะประชุมกลุ่ม จะทำให้กลุ่มทำงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว
- 5. ความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนล้วนมีคุณค่าต่อกลุ่ม

ตั้งใจทำให้ดีนะคะ

บัตรคำสั่ง

1. ให้หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟังให้เข้าใจ เหลือเวลาไว้ทำแบบทดสอบ 10 นาที
2. ให้สมาชิกอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด และการดำเนินกิจกรรมจากชุดกิจกรรมที่ 6
3. ให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 2 คน ให้ศึกษาแบบสังเกตการณ์เพื่อปฏิบัติตาม
4. ทุกคนต้องปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัด ใช้เวลาทำกิจกรรม 20 นาที

กติกา - ห้ามทุกคนลุกจากที่นั่ง

- ห้ามนำข้อมูลที่แต่ละคนได้รับไปให้คนอื่นอ่าน ต้องรู้ข้อมูลนั้นเพียงคนเดียว
- จงปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้รับอย่างเคร่งครัด

5. หัวหน้ากลุ่มแจกข้อมูลให้สมาชิกคนละ 1 แผ่น ถ้ายังเหลือข้อมูลอีก ให้แจกข้อมูลที่เหลือให้สมาชิกบางคนอีกได้

6. ให้แต่ละคนอ่านข้อมูลของตน แล้วพูดคุยปรึกษากันเพื่อหาคำตอบจากคำถาม แล้วเขียนลงในกระดาษที่เตรียมให้ ดังนี้

- 6.1 เมืองพิษณุปัจจุบันอยู่ในจังหวัดอะไร
- 6.2 ชื่อเดิมของพระยาไชยบูรณ์คืออะไร
- 6.3 สตรีที่มีบทบาทในเรื่องนี้ได้แก่ใคร
- 6.4 พระยาไชยบูรณ์ถึงแก่กรรมที่จังหวัดใด
- 6.5 ทายาทของพระยาไชยบูรณ์มีนามสกุลว่าอะไร

7. เมื่อตอบคำถามจากข้อ 6 เสร็จแล้ว รวบรวมชิ้นส่วนข้อมูลใส่ซองให้เรียบร้อย แล้วช่วยกันตอบคำถามการทำกิจกรรม ดังนี้

- 7.1 กลุ่มตอบคำถามถูกหมดหรือไม่ มีวิธีการทำงานอย่างไร
- 7.2 ถ้าตอบถูก ทำไมจึงตอบถูกหมด เพราะเหตุใด
- 7.3 ถ้าตอบไม่ถูก ทำไมจึงตอบไม่ถูก เพราะเหตุใด
- 7.4 กลุ่มได้ข้อคิดอะไรจากกิจกรรมนี้
- 7.5 ข้อมูลที่สมาชิกแต่ละคนได้นั้นเปรียบเทียบเหมือนอะไร

- 7.6 ถ้าสมาชิกแต่ละคนไม่ให้ข้อมูลกับกลุ่มจะเกิดอะไรขึ้น
8. เมื่อตอบคำถามเสร็จแล้ว ให้แต่ละคนทำแบบทดสอบ เรื่อง นักสืบ ในชุดกิจกรรม
9. ตรวจสอบคำตอบจากแนวคำตอบข้อ 6 และ 7 และเฉลยข้อสอบจากชุดกิจกรรม เพื่อประเมินผลตนเอง และผลการทำงานกลุ่ม
10. เก็บเอกสารและอุปกรณ์ใส่ซองให้เรียบร้อย ส่งครู

แบบสังเกตการณ์กิจกรรมนักสืบ

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตการณ์ สังเกตการทำงานของกลุ่ม และบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ เพื่อนำไป
รายงานให้เพื่อนฟัง

1. กลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร

2. ใครเสนอความคิดเห็นมากที่สุด

3. ใครเสนอความคิดเห็นน้อยที่สุด หรือไม่ได้เสนอเลย

4. ใครที่ช่วยทำให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จ เขาทำอย่างไร

5. สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทำงานล่าช้าหรือไม่ได้ผลเท่าที่ควร

กรณีเรื่องสำหรับกิจกรรมนักสืบ

(ให้ตัดข้อความเหล่านี้ออกเป็นชิ้นส่วน แล้วบรรจุซองให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้)

ต่อมาคุณหญิงเยื้องหลบหนีออกจากที่คุมขังได้พร้อมกับสาวใช้ คุณหญิงเยื้องจึงเดินทางมาขอความช่วยเหลือจากเมืองพิชัย และโทรแจ้งข่าวมายังกรุงเทพฯ

(คนถือข้อความนี้เป็นคนสำคัญมาก แต่น่าเสียดายนักเรียนต้องแสดงบทเป็นคนไม่เอาเรื่องเอาราวกับงานนี้ของกลุ่ม แม้ว่าเรื่องจะตื่นเต้นอย่างไรก็ตาม เธอต้องไม่บอกข้อมูลนี้แก่ใครทั้งสิ้น แต่ถ้าจำเป็นจะต้องบอก ให้บอกดังต่อไปนี้ “ต่อมาครอบครัวพระยาไชยบูรณ์หลบหนีจากที่คุมขังได้ จึงเดินทางมาขอความช่วยเหลือจากเมืองพิชัย”)

พระยาไชยบูรณ์ถูกขู่เข็ญอย่างหนัก พกานหม่องบังคับให้พระยาไชยบูรณ์ทำพิธีมอบอำนาจให้ตนปกครองเองแพร่ แต่พระยาไชยบูรณ์ปฏิเสธ

เมื่อพกานหม่องพาพระยาไชยบูรณ์มาถึงตำบลช่องกาดใกล้จะถึงประตูเมืองแพร่ จึงถามเป็นครั้งสุดท้ายว่าจะยอมยกเมืองแพร่ให้หรือไม่ พระยาไชยบูรณ์ยังคงปฏิเสธ พกานหม่องโกรธมากจึงตัดคอพระยาไชยบูรณ์ขาดกระเด็น

เมื่อพกานหม่องเป็นใหญ่ในเมืองแพร่แล้ว ก็คิดที่จะยึดเมืองลำปาง จึงยกพวกไปตีเมืองลำพูน แต่ไม่สำเร็จและตัวเองถูกยิงตายในที่รบด้วย

แม่ทัพไทยที่ยกไปปราบพวกเงี้ยวที่เป็นโจร ได้แก่ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ท่านเป็นคนฉลาดและมีความยุติธรรม พวกเงี้ยวที่สุจริตจึงไม่ได้รับความเดือดร้อน

พกานหม่องให้คนออกติดตามพระยาไชยบูรณ์และครอบครัว โดยตั้งสินบนนำจับในอัตราสูง และในที่สุดก็จับครอบครัวพระยาไชยบูรณ์ได้

อำเภอพิชัยในจังหวัดอุตรดิตถ์ปัจจุบัน แต่เดิมเรียกกันว่าเมืองพิชัย เป็นทางผ่านของกองทัพภาคเหนือลงไปภาคใต้ เมืองนี้เป็นถิ่นกำเนิดของคนดีมีความกล้าหาญมาหลายยุคหลายสมัย เช่น พระยาพิชัยดาบหัก เป็นต้น

พระยาพิชัยดาบหักเป็นนักมวยและนักดาบฝีมือเลิศ สู้ตายได้เป็นทหารเอกของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ร่วมกู้เอกราชตอนเสียกรุงครั้งที่ 2

คนดีเมืองพิชัยอีกผู้หนึ่ง ได้แก่ พระยาไชยบูรณ์ ซึ่งภายหลังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาราชฤทธานนท์

เมื่อพระยาไชยบูรณ์ยังเด็กมีชื่อว่า ทองอยู่ ได้เข้าเรียนที่วัดมหาธาตุ ขณะเรียนหนังสือมีความประพฤติดี ตั้งใจจะเอาดีทางหนังสือมากกว่าการทำนาทำสวน

การรับราชการคงจะถูกนิষัยของนายทองอยู่ จึงเกิดความเจริญก้าวหน้า ปรากฏว่าได้เป็นถึงพระยาพิชัย ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในบ้านของตน

ภรรยาของนายทองอยู่ชื่อเอื่อน เป็นลูกสาวข้าราชการเมืองพิชัย มีบุตร 2 คน คนหนึ่งถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเด็ก อีกคนหนึ่งชื่อเอียน เมื่อเติบโตได้รับราชการสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับพระราชทานนามสกุลว่า สุวรรณบาตร

(ผู้ที่ได้รับข้อมูลแผ่นนี้จะต้องปิดเป็นความลับ ไม่บอกให้เพื่อน ๆ ทราบจนกว่าจะถูกเรียกซ้ำ ๆ ให้บอก แต่ถ้าต้องบอกให้บอกดังนี้ “ลูกสาวข้าราชการเมืองพิชัย มีบุตร 2 คน คนหนึ่งถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเด็ก อีกคนหนึ่งชื่อเอียน เมื่อเติบโตได้รับราชการในสมัยรัชกาลที่ 6”

ภายหลังมรการตั้งมณฑลพิษณุโลก พระยาไชยบูรณ์ได้รับตำแหน่งเป็นปลัดมณฑลพิษณุโลก อันประกอบไปด้วย พิษณุโลก เมืองพิจิตร เมืองพิชัย เมืองสุโขทัย และเมืองสวรรคโลก

เมื่อปราบจลาจลเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยทรงสร้างอนุสาวรีย์ของพระยาไชยบูรณ์ขึ้นที่ตำบลย่องกาด ซึ่งเป็นสถานที่ที่ท่านถูกทำร้ายถึงตาย ต่อมาถึงปี พ.ศ. 2440 พระยาไชยบูรณ์ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นข้าหลวงเมืองแพร่

ที่เมืองแพร์นี้มีเจ้าผ่ครองอยู่แล้ว เรียกกันว่าเจ้าหลวง ชื่อ เจ้าพิริยะเทพวงศ์

มีเงี้ยวคนหนึ่งชื่อ พกาหม่อง เป็นลูกหนี้เจ้าหญิงแว่นทิพย์แห่งราชวงศ์เชียงตุง หนี้รายนี้คิดเป็นเงินไทยประมาณ 4,000 บาท

เข้ามีดวันที่ 25 กรกฎาคม 2445 พกาหม่องนำเงี้ยวประมาณ 500 คน เข้าล้อมสถานีตำรวจเมืองแพร์ เงี้ยวอีกพวกหนึ่งเข้าล้อมบ้านพระยาไชยบูรณ์ มีการต่อสู้กันจนคนในบ้านล้มตาย พระยาไชยบูรณ์จึงหนีออกมาพร้อมครอบครัว

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมีนโยบายให้รวมหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑล เพื่อจะรวมเมืองซึ่งเคยเป็นประเทศราชให้เข้ามาอยู่ในอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์

แนวคำตอบ

คำตอบข้อ 6

- 6.1 เมืองพิษณุปัจจุบันอยู่ในจังหวัด อุตรดิตถ์
- 6.2 ชื่อเดินของพระยาไชยบูรณ์คือ นายทองอยู่
- 6.3 สตรีที่มีบทบาทในเรื่องนี้ ได้แก่ คุณหญิงเยือน
- 6.4 พระยาไชยบูรณ์ถึงแก่กรรมที่จังหวัด แพร่
- 6.5 ทายาทของพระยาไชยบูรณ์มีนามสกุลว่า สุวรรณบาตร

แนวคำตอบข้อ 7

7.1 ถ้าตอบว่าตอบคำถามถูกหมด วิธีการทำงานของกลุ่ม คือ สมาชิกช่วยกันคิด ช่วยกันออกความคิดเห็น

ถ้าตอบว่าตอบคำถามถูกไม่หมด วิธีการทำงานของกลุ่มอาจจะมีความขัดแย้งกัน ไม่ช่วยกันออกความคิดเห็น

7.2 คำตอบคล้ายข้อ 7.1

7.3 คำตอบคล้ายข้อ 7.1

7.4 ข้อคิดที่ได้ คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนสำคัญในความสำเร็จของกลุ่ม การแสดงความดีใจจะช่วยให้ได้แนวคิดหลาย ๆ เรื่อง

7.5 ข้อมูลที่ได้รับเปรียบเทียบ ความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีอยู่

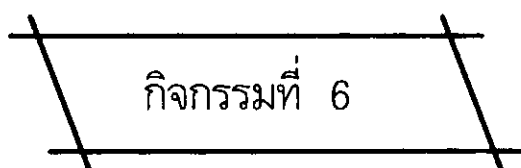
7.6 ถ้าสมาชิกไม่ให้ข้อมูลกับกลุ่ม ผลการตัดสินใจจะไม่สมบูรณ์ คำตอบจะไม่ครบตามที่ต้องการ

เฉลยแบบทดสอบ

1. X 2. / 3. / 4. X 5. /

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

นักสืบ

กิจกรรมที่ 6

เวลา 100 นาที

นักสืบ : ความสำคัญในการแสดงความคิดเห็น

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเห็นว่าความคิดเห็นของตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม ดังนั้นจึงไม่ควรเพิกเฉย หากมีความคิดใด ๆ ควรแสดงออกให้กลุ่มรู้ เพราะกลุ่มอาจนำความคิดเห็นเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ กิจกรรมนักสืบเป็นเกมที่จะชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญดังกล่าว

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ถูกต้อง

หน้านี้มีประโยชน์นะ

ความคิดรวบยอด

ทุกคนที่ทำงานร่วมกันควรตระหนักว่า ความคิดเห็นของตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม ไม่ควรเพิกเฉย มีความคิดเห็นใด ๆ ควรเสนอให้กลุ่มรับทราบเพราะจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยส่วนรวม

สื่อ

1. ข้อมูลจากกรณีเรื่องสำหรับนักสืบตดเป็นขึ้น ๆ จำนวน 2 ชุด
2. แบบสังเกตการณ์
3. บัตรคำสั่ง

ขั้นตอนกิจกรรม

ให้เพื่อน ๆ ปฏิบัติ
กิจกรรมตามขั้นตอน
ในบัตรคำสั่ง

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม
2. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จำเป็นต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพ การช่วยกันคิดเป็นสิ่งจำเป็นมาก สมาชิกทุกคนควรตระหนักว่าความคิดเห็นของตนนี้มีความสำคัญต่อกลุ่ม ต่อสังคม มีคุณค่าแก่กลุ่มและสังคม เพราะกลุ่มอาจจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ดังนั้น สมาชิกกลุ่มทุกคนเมื่อมีความคิดเห็นใด ๆ ไม่ควรเพิกเฉย ควรเสนอให้กลุ่มรับรู้ เพื่อจะได้พิจารณานำไปใช้ สมาชิกแต่ละคนจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เนื่องจาก คนอื่นอาจมีความคิดที่แตกต่างไปจากของเรา เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จะช่วยให้ได้ความคิดที่กว้างขวาง ซึ่งจะทำให้เราตัดสินใจได้ดีหรือถูกต้องยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน ควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ดูถูกเขา รับฟัง และพิจารณาความคิดเห็นของเขา และรู้จักใช้ความคิดของเขาให้เป็นประโยชน์

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

- _____ 1. ในการทำงานกลุ่มเมื่อเพื่อนแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับเรา เราควรนิ่งเฉยเสีย
- _____ 2. หลักสำคัญในการแสดงความคิดเห็น คือ การยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน
- _____ 3. การให้ความร่วมมือกับกลุ่มแสดงออกได้โดยการที่ทุกคนช่วยกันคิดและทำ
- _____ 4. การไม่พูดอะไรเลยขณะประชุมกลุ่ม จะทำให้กลุ่มทำงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว
- _____ 5. ความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนล้วนมีคุณค่าต่อกลุ่ม

แนวคำตอบ

คำตอบข้อ 6

- 6.1 เมืองพิชัยปัจจุบันอยู่ในจังหวัด อุตรดิตถ์
- 6.2 ชื่อเดิมของพระยาไชยบูรณ์คือ นายทองอยู่
- 6.3 สตรีที่มีบทบาทในเรื่องนี้ ได้แก่ คุณหญิงเยือน
- 6.4 พระยาไชยบูรณ์ถึงแก่กรรมที่จังหวัด แพร่
- 6.5 ทายาทของพระยาไชยบูรณ์มีนามสกุลว่า สุวรรณบาตร

แนวคำตอบข้อ 7

7.1 ถ้าตอบว่าตอบคำถามถูกหมด วิธีการทำงานของกลุ่ม คือ สมาชิกช่วยกันคิด ช่วยกันออกความคิดเห็น

ถ้าตอบว่าตอบคำถามถูกไม่หมด วิธีการทำงานของกลุ่มอาจจะมีความขัดแย้งกัน ไม่ช่วยกันออกความคิดเห็น

7.2 คำตอบคล้ายข้อ 7.1

7.3 คำตอบคล้ายข้อ 7.1

7.4 ข้อคิดที่ได้ คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญในความสำเร็จของกลุ่ม การแสดงความติเตียนจะช่วยให้ได้แนวคิดหลาย ๆ เรื่อง

7.5 ข้อมูลที่ได้รับเปรียบเทียบ ความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีอยู่

7.6 ถ้าสมาชิกไม่ให้ข้อมูลกับกลุ่ม ผลการตัดสินใจจะไม่สมบูรณ์ คำตอบจะไม่ครบตามที่ต้องการ

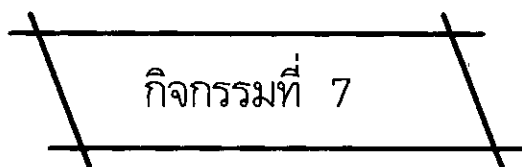
เฉลยแบบทดสอบ

1. X 2. / 3. / 4. X 5. /

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

ล่าช้าตกร

กิจกรรมที่ 7

เวลา 100 นาที

ล่าฆาตกร : หลักของเหตุผล

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเห็นความสำคัญของกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นระบบ โดยใช้หลักของเหตุผล และการแสวงหาคำตอบ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา และทำให้เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานอย่างมีระบบ และมีการกำหนดขั้นตอนและระเบียบวิธีการทำงานอย่างชัดเจน
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต
3. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

หน้านี้
มีประโยชน์นะ

ความคิดรวบยอด

การทำงานมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ บุคคลผู้ดำเนินงานและระบบการทำงาน ทั้งสองอย่างจะต้องประสานกันเป็นอย่างดี รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและใช้เหตุผลที่ชัดเจน เพื่อกลุ่มจะได้นำไปพิจารณาตัดสินใจ งานที่ทำจึงจะมีประสิทธิภาพ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งงานอาจล่าช้าหรือไม่บรรลุเป้าหมายได้

สื่อ

ชิ้นส่วนเนื้อหาของเรื่องลำฆาตกร 1 ชุด ต่อ 1 กลุ่ม (ชุดละ 25 ชิ้น)

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

1. ครูทบทวนเรื่อง องค์ประกอบของการทำงานกลุ่มว่ามีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรม
2. แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยวิธีจับฉลากสี

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ครูให้หัวหน้าของแต่ละกลุ่มรับของกิจกรรม
2. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง

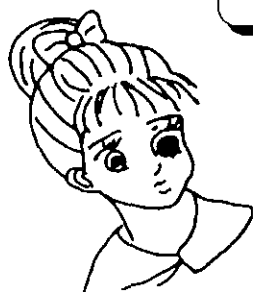
ขั้นประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การตอบคำถาม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงาน ถ้ามีผู้ช่วยจะทำให้ได้งานมากขึ้น และงานสำเร็จได้
อย่างรวดเร็ว งานจะมีคุณภาพเพราะทุกคนช่วยเหลือกัน
ช่วยกันคิดช่วยกันพิจารณา ทำให้การตัดสินใจถูกต้อง
ไม่ผิดพลาด ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทุกคน
จึงควรจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ไม่
ควรต่างคนต่างคิดแต่รวมความคิด
ที่มีค่าของทุกคนมาใช้เพื่อให้ได้
ผลงานที่เป็นประโยชน์

ทำความเข้าใจ
ให้ดี

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ ว่าข้อใดถูกและผิด โดยทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ถูก และ X หน้าข้อที่ผิด

- _____ 1. การทำงานที่ดี ควรลงมือทำเอง ไม่ต้องรอปรึกษาหลาย ๆ คน
- _____ 2. การขอความเห็นจากหลาย ๆ คน เป็นการทำให้เสียเวลาในการตัดสินใจ
- _____ 3. งานที่เสร็จอย่างรวดเร็ว อาจไม่มีคุณภาพตามที่ต้องการ
- _____ 4. การทำงานเป็นกลุ่ม ย่อมมีเพื่อนช่วยคิดและช่วยทำงานให้เสร็จ
- _____ 5. การทำงานที่มีการปรึกษาหารือ และช่วยตัดสินใจจะช่วยให้การทำงานไม่ผิดพลาด
- _____ 6. ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นจากคนอื่น ในงานที่เรารู้เรื่องดีอยู่แล้ว
- _____ 7. การทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยให้ได้งานมากขึ้นกว่าทำคนเดียว
- _____ 8. คุณภาพของงานไม่สำคัญเท่ากับการทำงานนั้นเสร็จอย่างรวดเร็ว
- _____ 9. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้เราเป็นที่ยอมรับของคนอื่น และมีเพื่อนมากขึ้น
- _____ 10. การมีคนช่วยให้ความคิดเห็นได้แย่งแสดงเหตุผล ทำให้เราทำงานด้วยความรอบคอบ

บัตรคำสั่ง

1. ให้หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่งให้สมาชิกฟัง และให้ปฏิบัติตาม
2. ให้นักเรียนอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรมที่ 7
3. กติกาในการทำงาน คือ
 1. ห้ามลุกจากที่
 2. ห้ามส่งชิ้นส่วนของตนให้คนอื่น
 3. ตอบคำถามให้ได้ภายในเวลา 35 นาที
4. กลุ่มต้องช่วยกันสืบหาคำตอบของคำถามต่อไปนี้
 - 4.1 ฆาตกรคือใคร
 - 4.2 ฆาตกรใช้อาวุธอะไร
 - 4.3 การฆาตกรรมเกิดขึ้นที่ไหน
 - 4.4 การฆาตกรรมเกิดขึ้นเวลาประมาณเท่าใด
 - 4.5 สาเหตุของการฆาตกรรมคืออะไร
5. เมื่อสมาชิกเข้าใจแล้ว แจกชิ้นส่วนให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม บางคนอาจได้ 1 ใบ บางคนอาจได้ 2 ใบ แล้วลงมือทำกิจกรรม
6. เมื่อกลุ่มทำงานเสร็จ ให้ช่วยกันสรุปข้อคิดในการทำงานกลุ่ม
7. อ่านความรู้เพิ่มเติม และทำแบบทดสอบจากชุดกิจกรรม แล้วตรวจคำตอบเพื่อประเมินผล

ชิ้นส่วนล่าฆาตกร

1. นายมนูแย่งลูกค้าของนายจรง ทำให้การค้าของนายจรงต่ำไปมาก
2. นายจรงเคยพูดว่าจะฆ่านายมนูสักวันหนึ่ง
3. น.ส. สายใจเห็นนายมนูไปถึงอพาร์ทเมนต์ที่นายจรงอยู่เวลา 23.40 น.
4. ในห้องของนายจรงมีขวดเหล้าเปล่าวางอยู่หลายขวด
5. คนเฝ้าลิฟท์ให้การว่ามักจะเห็นภรรยานายมนูเดินไปจากตึกพร้อม ๆ กับนายไสว
6. ตำรวจพบศพของนายมนูในสวนลุมพินี
7. เมื่อตำรวจพบศพนายมนู เขามีบาดแผลเหวอะหวะที่ข้างหลัง และกระสุนฝังใน 1 นัดที่ข้อศอกขวา
8. จากผลการพิสูจน์ศพ นายแพทย์ลงความเห็นว่านายมนูตายก่อนที่ตำรวจจะพบศพประมาณครึ่งชั่วโมง
9. ภรรยาของนายมนูหายไปหลังจากการฆาตกรรม
10. ที่สนามหญ้าข้างบ้านนางสาวสายใจมีรอยถูกเหยียบย่ำ และถูกลาก
11. คนเฝ้าลิฟท์บอกว่าเขาเห็นนางสาวสายใจอยู่ที่ห้องโถงของตึกอพาร์ทเมนต์ตอนที่เขาออกจากอยู่เวร
12. กระสุนปืนที่ได้จากศพของนายมนูเป็นกระสุนชนิดเดียวกับที่นายจรงได้ยิงคนร้าย
13. มิดที่เพื่อนเลือดของนายมนูนั้นมีรอยนิ้วมือของนายไสวที่ด้ามมีด
14. คนเฝ้าลิฟท์เห็นนายมนูเดินเซเขามีเลือดไหลที่ข้อศอกขวาเล็กน้อย
15. ตำรวจพยายามตามตัวนายจรงแต่ปรากฏว่านายจรงหายตัวไปแล้ว
16. ตำรวจพบมีดเพื่อนเลือดนายมนูในสนามหญ้าหน้าบ้านนางสาวสายใจ
17. นางสาวสายใจมักจะเดินกับนายมนูป่อย ๆ
18. คนเฝ้าลิฟท์เห็นนายมนูเดินไปที่ห้องของนายไสวเวลาประมาณเที่ยงคืน
19. ตำรวจพบศพนายมนูเวลา 24.30 น.
20. ปืนของนายจรงถูกใช้ยิงไปเพียงหนึ่งนัด
21. ศพของนายมนูมีกลิ่นเหล้าบาง ๆ ติดปาก
22. ตำรวจไม่สามารถหาตัวนายไสวได้หลังจากการฆาตกรรม
23. สภาพศพของนายมนูมีรอยดลอกปอกเปลือกคล้ายกับว่าถูกลากมาไกล
24. นายจรงยังผู้บุกรุกเข้ามาในห้องของเขาเมื่อเวลาเที่ยงคืน
25. ตำรวจพบคราบเลือดของนายมนูบนพรมที่ปูตรงทางเดินข้างห้องนายจรง

เหตุการณ์

นายมนูไปคุยกับนายจรงที่ห้องพักนายจรง หลังจากได้ดื่มเหล้าเข้าไปพอสมควร ทั้งสองเกิดมีปากเสียงเรื่องค้าขายกันขึ้น นายจรงบันดาลโทสะจึงยิงนายมนูที่ข้อศอก นายมนูวิ่งหนีไปที่ห้องนายไสว ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อขอความช่วยเหลือ ปรากฏว่าไปพบภรรยาของตนอยู่กับนายไสว นายไสวเห็นนายมนูบาดเจ็บอยู่แล้วจึงรีบสวมรอย ใช้มีดแทงนายมนูถึงแก่ความตาย โดยภรรยาของนายมนูรู้เห็นเป็นใจด้วย เมื่อแทงแล้วจึงลากศพนายมนูลงลิฟท์ไปที่สนามหญ้า หน้าบ้านนางสาวสายใจแล้วทิ้งมีดเอาไว้ แล้วลากเอาตัวนายมนูขึ้นรถไปทิ้งไว้ที่สวนลุมพินี

สรุปข้อคิดเห็นในการทำงาน

ในการทำงานกลุ่มสมาชิกทุกคนควรร่วมมือกันทำงานตามขั้นตอน มีการแก้ปัญหา
ร่วมกัน ปรึกษาหารือและช่วยกันพิจารณาตัดสินใจเพื่อให้งานสำเร็จ

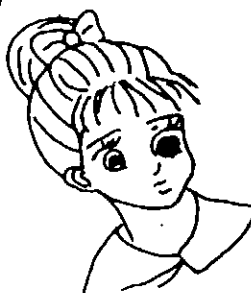
เฉลยแบบทดสอบ

1. X 2. x 3. / 4. / 5. / 6. x 7. / 8. x 9. / 10. /

เฉลยคำตอบลำผาตกร

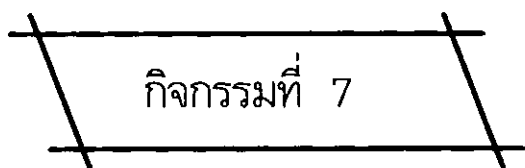
1. นายไสว
2. มีด
3. ที่ห้องนายไสว
4. ประมาณเที่ยงคืนกว่าเล็กน้อย
5. ชู้สาว

เพื่อน ๆ
คงได้คะแนน
เต็มเลยใช่ไหม

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

ล่าช้าตกร

กิจกรรมที่ 7

เวลา 100 นาที

ล่าฆาตกร : หลักของเหตุผล

คำชี้แจง

กิจกรรมนี้จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเห็นความสำคัญของกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นระบบ โดยใช้หลักของเหตุผล และการแสวงหาคำตอบ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา และทำให้เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานอย่างมีระบบ และมีการกำหนดขั้นตอนและระเบียบวิธีการทำงานอย่างชัดเจน
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต
3. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

หน้านี้
มีประโยชน์นะ

ความคิดรวบยอด

การทำงานมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ บุคคลผู้ดำเนินงานและระบบการทำงาน ทั้งสองอย่างจะต้องประสานกันเป็นอย่างดี รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและใช้เหตุผลที่ชัดเจน เพื่อกลุ่มจะได้นำไปพิจารณาตัดสินใจ งานที่ทำจึงจะมีประสิทธิภาพ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งงานอาจล่าช้าหรือไม่บรรลุเป้าหมายได้

สื่อ

ชิ้นส่วนเนื้อหาของเรื่องลำมาตกร 1 ชุด ต่อ 1 กลุ่ม (ชุดละ 25 ชิ้น)

การดำเนินกิจกรรม

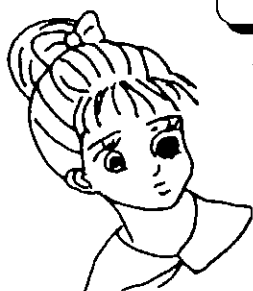
การประเมินผล

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การตอบคำถาม
3. การทำแบบทดสอบ

ความรู้เพิ่มเติม

การทำงาน ถ้ามีผู้ช่วยจะทำให้ได้งานมากขึ้น และงานสำเร็จได้
อย่างรวดเร็ว งานจะมีคุณภาพเพราะทุกคนช่วยเหลือกัน
ช่วยกันคิดช่วยกันพิจารณา ทำให้การตัดสินใจถูกต้อง
ไม่ผิดพลาด ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทุกคน
จึงควรจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ไม่
ควรต่างคนต่างคิดแต่รวมความคิด
ที่มีค่าของทุกคนมาใช้เพื่อให้ได้
ผลงานที่เป็นประโยชน์

ทำความเข้าใจ
ให้ดี

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ ว่าข้อใดถูกและผิด โดยทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ถูก และ X หน้าข้อที่ผิด

- _____ 1. การทำงานที่ดี ควรลงมือทำเอง ไม่ต้องรอปรึกษาหลาย ๆ คน
- _____ 2. การขอความเห็นจากหลาย ๆ คน เป็นการทำให้เสียเวลาในการตัดสินใจ
- _____ 3. งานที่เสร็จอย่างรวดเร็ว อาจไม่มีคุณภาพตามที่ต้องการ
- _____ 4. การทำงานเป็นกลุ่ม ย่อมมีเพื่อนช่วยคิดและช่วยทำงานให้เสร็จ
- _____ 5. การทำงานที่มีการปรึกษาหารือ และช่วยตัดสินใจจะช่วยให้การทำงานไม่ผิดพลาด
- _____ 6. ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นจากคนอื่น ในงานที่เรารู้เรื่องดีอยู่แล้ว
- _____ 7. การทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยให้ได้งานมากขึ้นกว่าทำคนเดียว
- _____ 8. คุณภาพของงานไม่สำคัญเท่ากับการทำงานนั้นเสร็จอย่างรวดเร็ว
- _____ 9. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้เราเป็นที่ยอมรับของคนอื่น และมีเพื่อนมากขึ้น
- _____ 10. การมีคนช่วยให้ความคิดเห็นได้ยิ่งแสดงเหตุผล ทำให้เราทำงานด้วยความรอบคอบ

สรุปข้อคิดเห็นในการทำงาน

ในการทำงานกลุ่มสมาชิกทุกคนควรร่วมมือกันทำงานตามขั้นตอน มีการแก้ปัญหา
ร่วมกัน ปรึกษาหารือและช่วยกันพิจารณาตัดสินใจเพื่อให้งานสำเร็จ

เฉลยแบบทดสอบ

1. X 2. x 3. / 4. / 5. / 6. x 7. / 8. x 9. / 10. /

เฉลยคำตอบลำฆาตกร

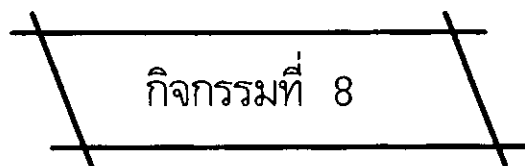
1. นายไสว
2. มีค
3. ที่ห้องนายไสว
4. ประมาณเที่ยงคืนกว่าเล็กน้อย
5. ชู้สาว

คู่มือครู

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

บอกหน้อยได้ไหม

กิจกรรมที่ 8

เวลา 100 นาที

บอกหน่อยได้ไหม : ความมีเหตุผล

กิจกรรมนี้มุ่งช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และวิธีการของการใช้เหตุผลในการดำเนินงาน โดยการให้นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะของการแสดงความคิดเห็นจากบทบาทสมมติที่กำหนดให้

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญ และวิธีการของการใช้เหตุผลในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการใช้เหตุผลได้ถูกต้อง

อ่านให้เข้าใจเพื่อ
ประโยชน์แก่ตนเอง

การแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลที่ชัดเจน กลุ่มจะสามารถพิจารณาตัดสินใจบนหลักของเหตุผลนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำงานร่วมกันตามวิธีของประชาธิปไตย

1. บัตรสถานการณ์สำหรับแสดงบทบาทสมมติ จำนวน 3 บัตร
2. รูปภาพสาวงาม 3 ภาพ พร้อมชื่อสมมติ
3. แบบสังเกตการณ์และบันทึกพฤติกรรม
4. ฉลาก 5 สี

การดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำ

1. ครูขออาสาสมัคร 3 คน พร้อมทั้งแจกบัตรสถานการณ์
2. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยการจับฉลากสี นักเรียนที่เหลือให้เป็นผู้สังเกตการณ์

ชั้นปฏิบัติการ

1. ครูให้หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มมารับซองบรรจุเอกสาร พร้อมทั้งให้นักเรียนอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย และความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรมที่ 8
2. ครูให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานตามบัตรคำสั่ง

ชั้นประเมินผล

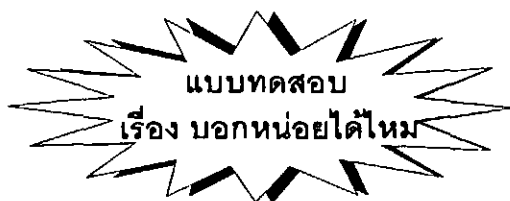
1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การวิเคราะห์เหตุผล
3. การทำแบบทดสอบ

ในการทำงานร่วมกัน กลุ่มต้องการความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน แต่การแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มนั้น ควรจะประกอบไปด้วยเหตุผลที่ชัดเจน เพื่อกลุ่มจะได้นำเหตุผลนั้นไปใช้พิจารณาตัดสินใจ หากผู้แสดงความคิดเห็นไม่ให้เหตุผลกลุ่มก็ไม่สามารถพิจารณาตัดสินใจบนหลักของเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานร่วมกันตามวิธีของประชาธิปไตย

ในการอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน ทุกคนต้องมีเหตุผลและรู้จักใช้เหตุผลในการดำเนินงาน เมื่อจะเสนอความคิดเห็นใด ๆ ควรจะใช้เหตุผลประกอบด้วย เพื่อกลุ่มจะได้ใช้เหตุผลเหล่านั้นเป็นหลักในการตัดสินใจ

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่เป็นเหตุผล
เหมาะสม และทำเครื่องหมาย X หน้าข้อที่มีเหตุผลไม่เหมาะสม

- _____ 1. เลี้ยงแมวดีกว่าหมา เพราะแมวกินปลา
- _____ 2. จันทนาควรเป็นตัวแทนพูดขอบคุณวิทยากร เพราะบุคลิกดีและพูดชัด
- _____ 3. ผมคิดว่าเราควรทำแกงเขียวหวานไก่ดีกว่าหมู เพราะมีหลายคนนับถือศาสนาอิสลาม
- _____ 4. สมชายควรลงแข่งวิ่ง 50 เมตร เพราะทดสอบแล้วทำได้ดีมาก
- _____ 5. ปลามีข้อเสียคือก้างมาก แต่ข้อดีคือเนื้อนุ่ม
- _____ 6. ไปทะเลไม่ดี เพราะผมเคยไปแล้ว
- _____ 7. ผมขอข้าวต้มหมูไม่เอาข้าวต้มกุ้ง เพราะแพ้อาหารทะเลครับ
- _____ 8. นิสนั่งแถวหน้า เพราะเธอตัวเล็กและสายตาสั้น
- _____ 9. เธอควรดื่มน้ำอุ่น ๆ ดีกว่าน้ำเย็น ๆ เพราะเธอไอมาก
- _____ 10. ดิฉันคิดว่าไปค่ายที่ชลบุรี เพราะทุกคนที่นี่ไม่เคยไป

แบบวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น

การแสดงความคิดเห็น			การพิจารณา	การตัดสินใจ
ความคิดเห็นที่เสนอ	ไม่มีเหตุผลประกอบ	มีเหตุผลประกอบ		
1. นางสาวสมใจ สมควรเป็นเทพี	/	-	ไม่ มี เหตุ ผล เพียงพอ	
2. นางสาวพรสวรรค์ สมควรเป็นเทพี	-	เพราะชื่อเป็นมงคล	มีเหตุผล แต่ เหตุผลน้อยไป	
3. นางสาวสุดา สมควรเป็นเทพี		- เพราะรูปร่างสูงโปร่ง - ยิ้มแย้ม - ทุกส่วนบนใบหน้าสวย - บุคลิกดี	เหตุผลดี	ควร เป็น ผู้ ชนะ เพราะเหตุผลดีที่สุด เพราะเหมาะสมกับ คุณลักษณะของ เทพี

หมายเหตุ ครูควรเขียนแบบวิเคราะห์บนกระดาษแผ่นใหญ่ สำหรับติดให้
นักเรียนดูหลังจากวิเคราะห์แล้ว

แบบสังเกตการณ์

กรรมการคนที่	การเสนอเหตุผล		เหตุผลเหมาะสม เพราะ	เหตุผลไม่เหมาะสม เพราะ
	มี	ไม่มี		
1				
2				
3				

สถานการณ์ฝึกเหตุผล

เลี้ยงนกดีกว่าปลา เพราะ

เลี้ยงปลาดีกว่านก เพราะ

ใช้ดินสอสีดีกว่าปากกา เพราะ

ใช้ปากกาดีกว่าดินสอสี เพราะ

บัตรคำสั่งสำหรับกลุ่ม

1. ให้สมาชิกเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ผู้สังเกตการณ์ 1 คน
2. ให้สมาชิกอ่านคำชี้แจง จุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอดจากชุดกิจกรรม
3. ให้แต่ละกลุ่มสังเกตการณ์การแสดงของอาสาสมัครทั้ง 3 คน
4. เมื่อฟังการวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นจากผู้สังเกตการณ์แล้ว ช่วยกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ฝึกเหตุผล แล้วส่งตัวแทนมาเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง
5. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว อ่านความรู้เพิ่มเติมและทำแบบทดสอบ พร้อมทั้งตรวจคำตอบจากเฉลยในชุดกิจกรรม
6. เก็บเอกสารให้เรียบร้อย ส่งครู

บัตรคำสั่งสำหรับผู้สังเกตการณ์

1. ให้สังเกตพฤติกรรมการแสดงบทบาทสมมติของเพื่อนทั้ง 3 คน
2. ให้เปรียบเทียบคำพูดของแต่ละคนจดบันทึกไว้ในแบบสังเกตการณ์
3. เมื่อเสร็จสิ้นการแสดงแล้ว ให้ช่วยกันหาข้อสรุปว่า อาสาสมัครทั้ง 3 คน ใครตัดสินใจเลือกนางงามได้เหมาะสมที่สุด เพราะอะไร
4. ส่งตัวแทนมารายงานผลสรุปให้เพื่อน ๆ ฟัง

บัตรสถานการณ์
สำหรับอาสาสมัครคนที่ 1

สมมตินักเรียนเป็นกรรมการตัดสินคัดเลือกเทพี ให้นักเรียนชูภาพนางสาวดวงใจ ให้เพื่อน ๆ ดู แล้วพูดว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่านางสาวดวงใจสมควรเป็นเทพี”

บัตรสถานการณ์
สำหรับอาสาสมัครคนที่ 2

สมมตินักเรียนเป็นกรรมการตัดสินคัดเลือกเทพี ให้นักเรียนชูภาพนางสาวพรสวรรค์ ให้เพื่อน ๆ ดู แล้วพูดว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่านางสาวพรสวรรค์สมควรเป็นเทพี เพราะเธอมีชื่อที่ฟังแล้วเป็นมงคลกว่าคนอื่น ๆ ถึงแม้ว่าผมจะสั้นกว่าคนอื่นก็ตาม”

บัตรสถานการณ์
สำหรับอาสาสมัครคนที่ 3

สมมตินักเรียนเป็นกรรมการตัดสินคัดเลือกเทพี ให้นักเรียนชูภาพนางสาวสุดา ให้เพื่อน ๆ ดู แล้วพูดว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่านางสาวสุดาสมควรเป็นเทพี เพราะรูปร่างสูงโปร่งกว่าคนอื่น ยิ้มแย้มแจ่มใสดี และทุกส่วนบนใบหน้าสวยหาที่ติไม่ได้”

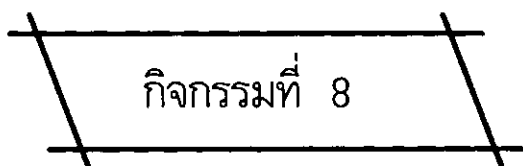
การตอบในสถานการณ์ฝึกเหตุผล
แตกต่างกันไปตามเหตุผลของแต่ละกลุ่ม

1. X 2. / 3. / 4. / 5. /
6. X 7. / 8. / 9. / 10. /

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม

ด้านความมีเหตุผล

บอกหน่อยได้ไหม

กิจกรรมที่ 8

เวลา 100 นาที

บอกหน่อยได้ไหม : ความมีเหตุผล

กิจกรรมนี้มุ่งช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และวิธีการของการใช้เหตุผลในการดำเนินงาน โดยการให้นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะของการแสดงความคิดเห็นจากบทบาทสมมติที่กำหนดให้

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญ และวิธีการของการใช้เหตุผลในการทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการใช้เหตุผลได้ถูกต้อง

อ่านให้เข้าใจเพื่อ
ประโยชน์แก่ตนเอง

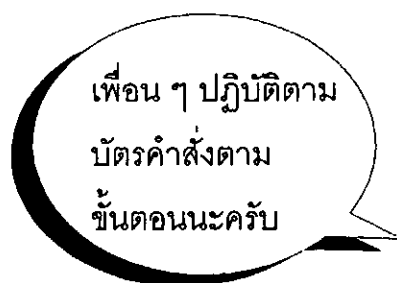

การแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลที่ชัดเจน กลุ่มจะสามารถพิจารณาตัดสินใจบนหลักของเหตุผลนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำงานร่วมกันตามวิธีของประชาธิปไตย

1. บัตรสถานการณ์สำหรับแสดงบทบาทสมมติ จำนวน 3 บัตร
2. รูปภาพสาวงาม 3 ภาพ พร้อมชื่อสมมติ
3. แบบสังเกตการณ์และบันทึกพฤติกรรม
4. ฉลาก 5 สี

1. สังเกตการทำกิจกรรม
2. การสรุปข้อคิดจากการทำกิจกรรม
3. การทำแบบทดสอบ

ในการทำงานร่วมกัน กลุ่มต้องการความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน แต่การแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มนั้น ควรจะประกอบไปด้วยเหตุผลที่ชัดเจน เพื่อกลุ่มจะได้นำเหตุผลนั้นไปใช้พิจารณาตัดสินใจ หากผู้แสดงความคิดเห็นไม่ให้เหตุผลกลุ่มก็จะไม่สามารถพิจารณาตัดสินใจบนหลักของเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานร่วมกันตามวิธีของประชาธิปไตย

ในการอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน ทุกคนต้องมีเหตุผลและรู้จักใช้เหตุผลในการดำเนินงาน เมื่อจะเสนอความคิดเห็นใด ๆ ควรจะใช้เหตุผลประกอบด้วย เพื่อกลุ่มจะได้ใช้เหตุผลเหล่านั้นเป็นหลักในการตัดสินใจ

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย . / หน้าข้อที่เป็นเหตุผล
เหมาะสม และทำเครื่องหมาย X หน้าข้อที่มีเหตุผลไม่เหมาะสม

- _____ 1. เลี้ยงแมวดีกว่าหมา เพราะแมวกินปลา
- _____ 2. จันทนาควรเป็นตัวแทนพูดขอบคุณวิทยากร เพราะบุคลิกดีและพูดชัด
- _____ 3. ผมคิดว่าเราควรทำแกงเขียวหวานไก่ดีกว่าหมู เพราะมีหลายคนนับถือศาสนาอิสลาม
- _____ 4. สมชายควรลงแข่งวิ่ง 50 เมตร เพราะทดสอบแล้วทำเวลาดีมาก
- _____ 5. ปลามีข้อเสียคือก้างมาก แต่ข้อดีคือเนื้อนุ่ม
- _____ 6. ไปทะเลไม่ดี เพราะผมเคยไปแล้ว
- _____ 7. ผมขอข้าวต้มหมูไม่เอาข้าวต้มกุ้ง เพราะแพ้อาหารทะเลครับ
- _____ 8. นิสานั่งแถวหน้า เพราะเธอตัวเล็กและสายตาสั้น
- _____ 9. เธอควรตื้มน้ำอุ่น ๆ ดีกว่าน้ำเย็น ๆ เพราะเธอไอมาก
- _____ 10. ดิฉันคิดว่าไปค่ายที่ชลบุรี เพราะทุกคนที่นี่ไม่เคยไป

การตอบในสถานการณ์ฝึกเหตุผล
แตกต่างกันไปตามเหตุผลของแต่ละกลุ่ม

1. X 2. / 3. / 4. / 5. /
6. X 7. / 8. / 9. / 10. /

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวปาริชาติ ชื่อสกุล โชคพิพัฒน์	
เกิดวันที่ 24 เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช 2502	
สถานที่เกิด	อำเภอลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1089/24 หมู่ที่ 1 ตำบลพนมสารคาม อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) ตำบล เขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนพรตพิทยพยัต กรุงเทพมหานคร
พ ศ. 2524	ศษ.บ. (วิชาเอกประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัย รามคำแหง
พ ศ 2533	ศษ.บ. (วิชาเอกการประถมศึกษา) จากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2538	กศ ม. (การมัธยมศึกษา การสอนสังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร